La Enciclopedia de los 295 pueblos de colonización de España 1940 -1970

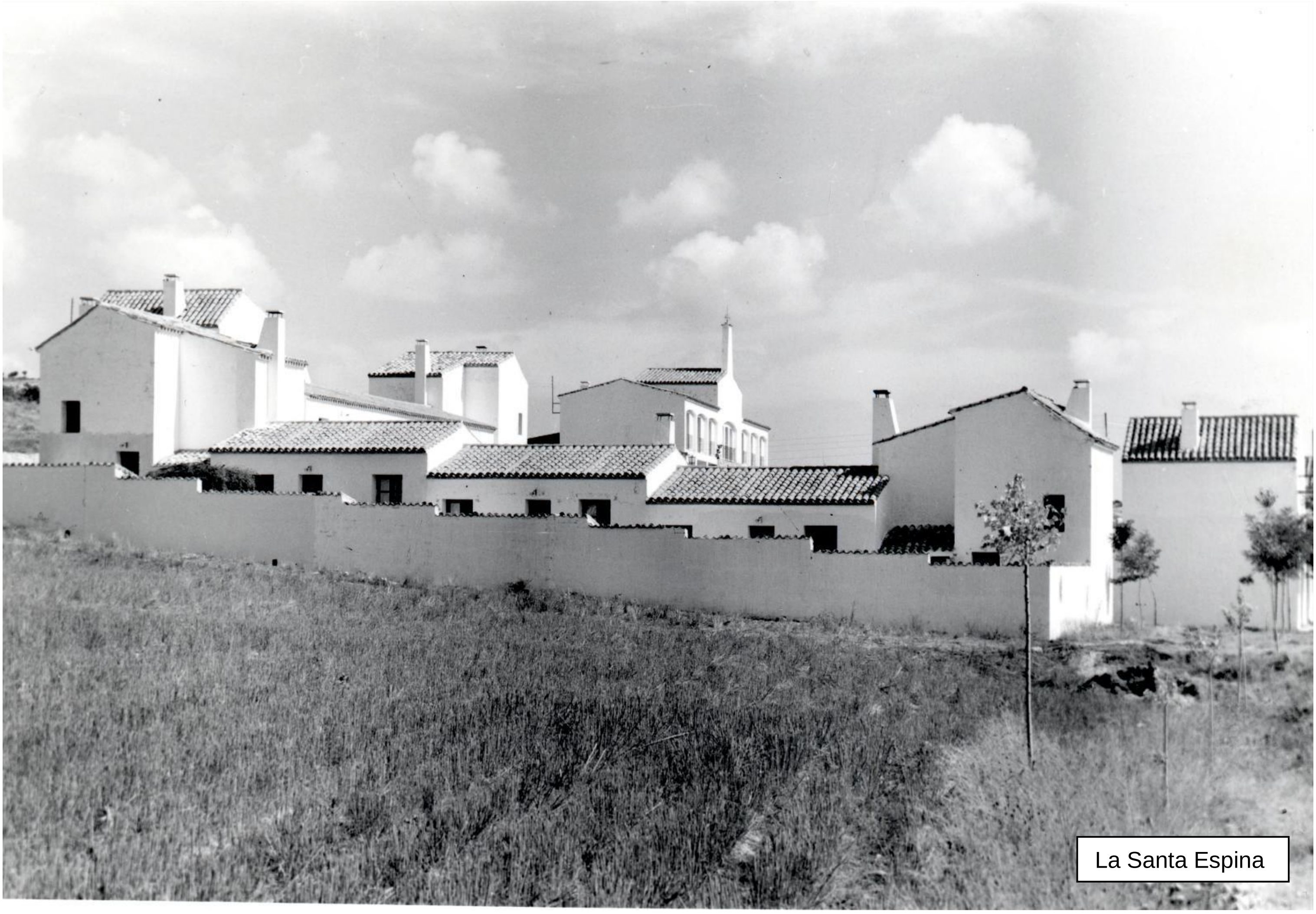

La Santa Espina

Deel III – VI Region del Noroeste
juli 2026
drs. Cees van Diemen

Inhoudsopgave

Inleiding / leeswijzer 4

Deel 3 Regional del Noroeste - publicatie 2026 4

De Auteur 5

Algemene informatie pueblos de colonización 6

José Tamés Alarcón kolonisatiegeschiedenis 16e – 20e eeuw 9

Typologieën van de pueblos de colonización 13

Ontwikkeling van het stedenbouwkundig ontwerp 16

Een voorbeelddorp 17

Werving en selectie van kolonisten 18

Kunst en de pueblos de colonización 19

Interne en externe kolonisatie 23

Bronnen algemeen 28

Categorisering Pueblos in deze Encyclopedie 29

Indeling irrigatie- en landbouwprojecten naar projectgrootte en soort 30

Categorisering per irrigatiegebied 32

I REGIONAL DEL EBRO 32

II REGIONAL DE CENTRO 33

III REGION DEL NOROESTE 34

IV REGIONAL DE GUADIANA 35

V REGIONAL DEL GUADALQUIVIR 36

VI REGIONAL DEL SUR Y LEVANTE 39

Irrigatie en de Grote rivieren 41

ALLE 295 PUEBLOS 44

Region del Noroeste – kaart - 45

REGION DEL NOROESTE Zona Regable Terra Chá / Tierra Llana de Lugo 46

La Espiñeira 49

Arneiro 52

Veiga do Pumar 55

Matodoso 58

REGION DEL NOROESTE Zone Bierzo / Embalse de Bárcena 61

Embalse de Bárcena 63

Posada del Bierzo 65

Fuentes Nuevas 67

Bárcena del Bierzo 70

REGION DEL NOROESTE Zone Agueda 74

Ivanrey 76

Conejera 77

Arrabal de San Sebastian 79

Sanjuanejo ... 81
Águeda (del Caudillo) ... 83
REGION DEL NOROESTE Zone Tormes / Finca Tormes / Rio Tormes ... 85
Castillejo (de Salvatierra) ... 87
Santa Ines ... 89
Fresno Alhandiga ... 92
Santa Teresa ... 94
Torrejón (de Alba) ... 96
REGION DEL NOROESTE Zone Villagonzalo y Babilafuente ... 98
Nuevo Naharros ... 100
Nueva Amatos ... 103
Francos Nuevos ... 106
Cilloruelo ... 108
REGION DEL NOROESTE 11 solitaire dorpen ... 110
Isla de Ons / O Curro ... 112
Carrascalejo de Huebra ... 115
Foncastín ... 117
la Santa Espina ... 121
San Bernardo ... 127
Cascón de la Nava ... 133
Grijota ... 137
Frómista ... 142
Villoldo ... 146
Guma ... 148
La Vid ... 150

Inleiding / leeswijzer

In La Enciclopedia de los 295 pueblos de colonización de España 1940 -1970 worden alle boeren kolonisatiedorpen die in deze periode gesticht zijn behandeld. Elk dorp is letterlijk in beeld gebracht. Per dorp is er een overzicht van de autonome gemeenschap, de provincie, de comarca en de gemeente waar het dorp toe behoort. Dit is van belang omdat hier veel informatie is te vinden. Er is een link naar de exacte locatie van het dorp en informatie over de architect, het stichtingsjaar, het aantal woningen in de beginfase en het huidige aantal inwoners. Daarnaast wordt aangegeven tot welk stroomgebied en tot welk irrigatiegebied elk dorp behoort. Hierbij wordt de officiële PH52-indeling gevolgd.

Bij elk dorp gaan we in op de ontstaansgeschiedenis en actuele thema's. Stedenbouwkundige zaken krijgen veel aandacht, evenals de voorzieningen en het dagelijkse leven. Zowel sociaal als economisch.

De encyclopedie is rechtstreeks gekoppeld aan de website pueblosdecolonizacion.com waarop de meest actuele informatie is te vinden.

De pueblos de colonización krijgen veel aandacht van stedenbouwkundigen en stadsarchitecten, dit komt ook door de architectonisch pareltjes die er gerealiseerd zijn. Verder is er veel aandacht van landbouwkundigen, bodemkundigen en cultuurtechnici (bewerkbaar maken land). Waterbouwkundigen en hydrologen (irrigatie). Civiele ingenieurs en topografen (infrastructuur). En op het gebied van de samenleving: de sociologen, economen, historici en niet te vergeten de geografen. Om er maar een paar te noemen

De encyclopedie bestaat uit 6 delen, elk irrigatiegebied heeft een eigen uitgave.

Deel 1 Regional del Ebro	- publicatie juli 2026
Deel 2 Region del Centro	- verwachte publicatie 2026 - 2027
Deel 3 Region del Noroeste	- publicatie juli 2026
Deel 4 Regional de Guadiana	- verwachte publicatie 2026 – 2027
Deel 5 Regional del Guadalquivir	- verwachte publicatie 2026 – 2027
Deel 6 Regional de Sur y Levante	- publicatie juli 2026

Deel 3 Regional del Noroeste - publicatie 2026

Bij 'Algemene informatie pueblos de colonización' schetsen we een algemeen beeld over de pueblos de colonización, van de ontstaansgeschiedenis tot het heden. Dit is in feite een kennismaking met het fenomeen pueblo de colonización.

José Tamés Alarcón gaat bij 'kolonisatiegeschiedenis 16e – 20e eeuw' in op de kolonisatiegeschiedenis vanaf de 16e eeuw tot en met het INC-beleid waar hij een belangrijke persoon was, en medebepalend voor de realisatie en vormgeving van de pueblos de colonización.

In 'Typologieën van de pueblos' gaan we in op de stedenbouwkundige plannen en de stadsontwerpen in de periode 1940 en 1970. Een 'voorbeelddorp' geeft de standaard ingrediënten en goede voorbeelden per regio. Werving en selectie kolonisten gaat in op de selectiecriteria. Vervolgens komt de KUNST in de pueblos aan de orde. In 'Kritische beschouwing ' gaan we in op hoe groot / klein de betekenis was van al deze projecten.

'Categorisering Pueblos in deze Encyclopedie' deelt de pueblos de colonización op een geheel eigen wijze en per irrigatiegebied in. Uiteenlopend van 1. deel uitmakend van een groot en samenhangend project 2. middelgrote projecten 3. kleine projecten; 4. solitaire dorpen en 5. verspreide boerderijen. Dan een overzicht van alle 295 pueblos de colonización op de interactieve kaart, alsook de grote rivieren en irrigatiezones.

Tot slot wordt per irrigatiegebied elk dorp apart - op encyclopedische wijze – behandeld, te beginnen bij de Regional del Ebro, als eerste van de 6 regio's. Veel leesplezier en inspiratie !

De Auteur

	In de jaren tachtig studeerde Cees van Diemen sociaal-economische geografie aan de RU te Nijmegen. Een van de docenten, Bart Peperkamp, leverde eind jaren 70 zijn promotieonderzoek in bij dr. Jan Kleinpenning, getiteld 'Agrarische Kolonisatie in Spanje, in het bijzonder in het Ebrobekken'. Zelf rondde Van Diemen zijn studie af met een doctoraal-scriptie over de gevolgen die de toetreding van Spanje zouden hebben voor de toen – relatief arme – regio Castilla y León. Hiervoor verbleef hij 9 maanden in Spanje, inclusief een maand Spaanse les in Salamanca. Tsja dat kon toen nog. De liefde voor het 'andere Spanje' bleef. 40 jaar na dato verdwaalde hij in een prachtig ontworpen jaren 60 dorp, in the middle of nowhere, El Poble Nou del Delta. De interesse voor de pueblos de colonización was gewekt. Deze kennis wil ik graag met je delen, het andere Spanje, een bijzonder en hard verleden met indrukwekkende architectuur als eeuwige herinnering.
CEES VAN DIEMEN	**BRNPROJECTEN@GMAIL.COM**

Algemene informatie pueblos de colonización

Spanje telt 295 pueblos de colonización die in de periode 1940–1970 zijn gesticht. Hiervan werden er 28 gebouwd in de jaren veertig, 156 in de jaren vijftig en 94 in de jaren zestig. Het economische doel was Spanje meer zelfvoorzienend en zelfs autarkisch te maken. Het sociale doel was het bestrijden van de armoede op het platteland. Franco wist dit beleid bovendien handig in te zetten voor zijn propaganda, zoals ook te zien is in de NO-DO-journaals.

De droge landbouw, waarbij alleen water beschikbaar was wanneer het regende, moest worden omgezet in irrigatielandbouw. Daarnaast wilde men het overwicht van de extensieve grootgrondbezitters (latifundia) verminderen ten gunste van kleine boeren.

De meeste irrigatiegebieden zijn direct of indirect afhankelijk van enkele grote rivieren. Van noord naar zuid zijn dit de Ebro, de Duero, de Tajo, de Guadiana en de Guadalquivir. De aanleg van stuwmeren was van groot belang voor de landbouw, maar zeker ook voor de opwekking van elektriciteit ten behoeve van de industrie. Ook de eigenaren van de latifundia profiteerden van het irrigatiebeleid. Sommigen beweren zelfs dat zij de grootste profiteurs waren, doordat zij hun grond tegen gunstige prijzen konden verkopen en toegang kregen tot de nieuwe irrigatiekanalen.

Armoede en historie

De armoede op het Spaanse platteland bestond al eeuwen. Tijdens de Restauratie werd rond 1900 het Instituto de Reformas Sociales opgericht om deze problematiek aan te pakken. De Tweede Republiek probeerde de armoede op het platteland te bestrijden, onder meer door de Ley de Reforma Agraria toe te passen. Bekend is het Plan Badajoz, dat later door Franco werd voortgezet.

Ook werden tijdens de Tweede Republiek al kolonisatiedorpen opgericht. Deze waren vaak groter van opzet en beschikten over meer voorzieningen dan de pueblos de colonización waar het hier om gaat. Tijdens de Tweede Republiek zouden ongeveer 225.000 boerenfamilies zijn geholpen, een veelvoud van de circa 53.500 gezinnen die zich uiteindelijk vestigden in de pueblos de colonización onder Franco.

Architectuur

Vernaculaire architectuur is een kenmerkende stroming binnen de architectuur van de pueblos de colonización. In het Engels spreekt men van *vernacular architecture*, een term die ook regelmatig wordt gebruikt door Lejeune (zie bronnen). Deze architectuur verwijst naar de traditionele en regionale bouwstijl die typerend is voor een bepaalde streek of gemeenschap.

Kenmerkend zijn onder meer het gebruik van lokale materialen, klimaatadaptatie en aansluiting bij de cultuur en leefwijze van de bevolking. Gebouwen zijn ontworpen met aandacht voor warmte, kou, ventilatie en schaduw. Ook functionaliteit speelde een belangrijke rol: de stedenbouwkundige ontwerpen moesten praktisch zijn en aansluiten bij het dagelijkse leven van de bewoners.

Daarnaast speelde duurzaamheid een belangrijke rol. Er werd gebouwd met lokale materialen en traditionele constructiemethoden, wat zorgde voor een beperkt energieverbruik en weinig verspilling.

Puente del Obispo is hiervan een mooi voorbeeld. De populaire Andalusische architectuur is hier goed herkenbaar aan de witte gevels, groene tralies en Arabische dakpannen. In het noordoosten van Spanje, langs de Ebro, hebben huizen en openbare gebouwen juist vaak een bruine kleurstelling die aansluit bij de lokale bouwtradities.

Een andere opvallende architectuurstroming binnen de pueblos de colonización is de *Movimiento Moderno*.

Diversiteit

Er bestaan grote verschillen tussen de pueblos de colonización. Sommige zijn planmatig en grootschalig opgezet, zoals in de irrigatiegebieden van de Regional del Ebro / Delegación de Zaragoza (37 pueblos de colonización) en de Regional de Guadiana / Delegación de Badajoz (eveneens 37 pueblos de colonización).

Dit waren omvangrijke projecten waarbij waterbouwkundige werken, irrigatie, ontginning en de bouw van tientallen nieuwe dorpen onderdeel vormden van één geïntegreerd plan. De dorpen werden vaak gebouwd voor enkele honderden inwoners en beschikten over alle basisvoorzieningen, zoals een kerk, school, gemeentehuis, sociale ruimten, recreatieve voorzieningen, winkels, werkplaatsen voor ambachtslieden en opslagruimten voor landbouwproducten en landbouwvoertuigen. Deze laatste voorzieningen waren vaak ondergebracht in lokale coöperaties.

De dorpen liggen doorgaans vijf tot tien kilometer van elkaar en het te bewerken land lag meestal op loopafstand van de boerderij van de kolonist.

Niet alle dorpen zijn echter zo gestructureerd aangelegd of als zodanig nog herkenbaar. Sommige dorpen zijn vrijwel ongerept gebleven, zoals Villalba de Calatrava (minder dan 25 inwoners) en Cañada de Agra (bijna 400 inwoners), die beide een BIC-status hebben (*Bien de Interés Cultural*).

Aan de andere kant van het spectrum bevinden zich dorpen zoals Puilatos, dat volledig is verdwenen doordat de ondergrond verzakte. Ook zijn er plaatsen die verlaten en vervallen zijn, zoals El Boyeral, dat feitelijk nooit een echt dorp is geworden maar eerder een verzameling van enkele boerderijen was.

Een ander voorbeeld is Sobradiel (circa 1.150 inwoners). Daar konden we nog net een straatnaambord vinden met de naam *Calle del Instituto Nacional de Colonización*. Van het voormalige kolonisatiedorp dat deel uitmaakte van deze gemeente was verder niets meer terug te vinden.

Twee andere goede voorbeelden zijn El Realengo en San Isidro. Beide dorpen zijn ontworpen door de bekende architect José Luis Fernández del Amo en liggen ongeveer 5,5 kilometer van elkaar, circa 40 kilometer ten noordoosten van Murcia.

El Realengo telt tegenwoordig ongeveer 300 inwoners en heeft nog een zeer authentiek karakter. San Isidro, oorspronkelijk gebouwd voor 150 kolonistenfamilies, telt inmiddels meer dan 2.200 inwoners. De oorspronkelijke kerk is behouden gebleven, maar het huidige gemeentehuis is een moderne interpretatie van het gebouw uit de kolonisatietijd, inclusief de karakteristieke galerij. De oorspronkelijke pueblo de colonización is hier vrijwel volledig opgegaan in de moderne uitbreiding van het dorp.

Herkomst van de kolonisten

Waar kwamen de kolonisten vandaan? Soms uit de directe omgeving, bijvoorbeeld wanneer een bestaand dorp moest wijken voor de aanleg van een stuwmeer. Domeño is hiervan een bekend voorbeeld.

In andere gevallen kwamen kolonisten van ver buiten de regio. Soms wordt beweerd dat een voorkeur voor het regime of de Falange een voordeel kon zijn bij de selectie. In ieder geval mocht men niet bekendstaan als communist, anarchist of socialist.

Sommige kolonisten woonden al in het gebied als gevolg van de agrarische hervormingen van de Tweede Republiek. Zo werden de republikeinse kolonisten van San José de Malcocinado allerminst met open armen ontvangen.

Woning en bewoner

Voor iedere doelgroep bestond een specifiek woningtype. Dat gold voor ingenieurs, ambtenaren, artsen, ambachtslieden, priesters, leraren, winkeliers, kolonisten en dagloners.

In Castellar de la Frontera waren bijvoorbeeld vijf woningtypen aanwezig: A, B, C, D en E. Type A en D bestonden uit één bouwlaag, terwijl de overige typen twee bouwlagen hadden. Type A, B en C waren bestemd voor kolonisten; type D en E voor landarbeiders. De woningen hadden een relatief bescheiden

oppervlak en telden maximaal twee verdiepingen. Binnen de verschillende woningtypen was de indeling vaak vergelijkbaar, met een keuken, eetkamer, slaapkamers, toilet en een tuin aan de voorzijde.

Voorzieningen en economie

Uit onderzoek van Peperkamp (1978) bleek al dat de landbouwbedrijven per kolonistenfamilie vaak te klein waren om op lange termijn economisch rendabel te blijven.

Recent onderzoek laat zien dat veel pueblos de colonización het economisch moeilijk hebben. Dit komt mede doordat zij vaak eenzijdig en kleinschalig op de landbouw zijn gericht. Tahivilla is hiervan een bekend voorbeeld.

Veel kleine dorpen kampen met bevolkingskrimp en vergrijzing. Jongeren vertrekken vaak al tijdens of na hun middelbareschooltijd naar grotere plaatsen voor onderwijs, werk en ontspanning. Hoewel er voor ouderen en jonge kinderen meestal voldoende voorzieningen zijn, ontbreekt het vaak aan aantrekkelijk aanbod voor oudere jongeren.

Toch beschikken veel dorpen over een rijk verenigingsleven, een cultureel centrum, sportvoorzieningen, groenvoorzieningen en speeltuinen. Voor jongeren vanaf de middelbare schoolleeftijd is het aanbod echter beperkt. Slechts enkele dorpen, zoals Llanos del Caudillo (circa 700 inwoners), beschikken nog over voorzieningen zoals een discotheek.

Sommige pueblos de colonización bestaan tegenwoordig grotendeels uit tweede woningen, waar nog slechts enkele bewoners van de eerste of tweede generatie permanent wonen. Dit geldt vooral voor dorpen die aantrekkelijk zijn vanwege hun ligging, infrastructuur of recreatieve mogelijkheden. Buiten vakantieperiodes en feestdagen is er dan vaak weinig activiteit.

Andere kleine dorpen ontwikkelen zich steeds meer tot forensendorpen van nabijgelegen steden. Weer andere zijn volledig opgenomen in een grotere stedelijke omgeving. Door schaalvergroting en moderne productiemethoden biedt de landbouw bovendien nog maar aan een beperkt aantal inwoners werkgelegenheid.

Om het economische draagvlak van de kleinere dorpen te versterken zijn diversificatie en multifunctionaliteit noodzakelijk. Dit kan bijvoorbeeld door nieuwe instellingen aan te trekken of te investeren in kleinschalige industrie, ambacht, kunst, cultuur, sport en (eco)toerisme.

Er zijn verschillende interessante voorbeelden. Vetaherrado organiseert jaarlijks een groot motorrockfestival. Valmuel staat bekend om zijn motorsportevenementen rond MotorLand Aragón. In Nava de Campana bevinden zich een velodroom en een grote psychiatrische instelling. In Sanjuanejo is het Centro Microbrigada een prominente aanwezigheid aan de Plaza Mayor.

Daarnaast treffen we in veel pueblos de colonización casas rurales aan, evenals een groeiend aanbod van ambachtelijke streekproducten, agrotoerisme en ecotoerisme.

José Tamés Alarcón kolonisatiegeschiedenis 16e – 20e eeuw

In zijn publicatie *Proceso Urbanístico* uit 1948 beschrijft José Tamés Alarcón, hoofdarchitect van het Instituto Nacional de Colonización (INC), de historische ontwikkeling van de kolonisatie in Spanje. Hij plaatst het kolonisatiebeleid van het Franco-regime nadrukkelijk in een lange traditie die teruggaat tot de zestiende eeuw. Volgens Tamés Alarcón vormden de nieuwe pueblos de colonización geen op zichzelf staand fenomeen, maar het resultaat van eeuwenlange pogingen om dunbevolkte gebieden te ontwikkelen, landbouwgronden in gebruik te nemen en de bevolking over het grondgebied te spreiden.

Tamés Alarcón was niet alleen theoreticus, maar ook een van de belangrijkste architecten van het kolonisatieprogramma. Samen met Manuel Rosado ontwierp hij onder meer het pueblo de colonización Castellar de la Frontera. Zijn visie op stedenbouw, architectuur en rurale ontwikkeling heeft een blijvende invloed gehad op de vormgeving van de kolonisatiedorpen die tussen 1940 en 1970 in heel Spanje werden gebouwd.

De eerste kolonisatieprojecten in Andalusië

De betrokkenheid van de Spaanse Staat bij kolonisatie en agrarische ontwikkeling gaat terug tot de zestiende eeuw. Tijdens het bewind van koningin Johanna van Castilië werd begonnen met de herbevolking van delen van de Sierra de Jaén, een proces dat later werd voortgezet onder Filips II.

Na de Reconquista was het grootste deel van de vallei van de Guadalquivir opnieuw in gebruik genomen voor landbouw. Tussen Jaén en Granada bleef echter een uitgestrekt gebied bestaan dat weliswaar moeilijk toegankelijk was, maar grote agrarische mogelijkheden bood. Om deze gronden te benutten werden verschillende nieuwe nederzettingen gesticht, waaronder Carchel, Carchelejo, Campillo de Arenas, Mancha Real, Los Villares en Valdepeñas de Jaén.

Een bijzonder document uit deze periode is de stichtingsakte van Valdepeñas de Jaén uit 1539. Deze akte geeft een zeldzaam inzicht in de stedenbouwkundige principes die destijds werden toegepast. Op de locatie Los Osarios werden 150 woningkavels uitgezet, elk twintig varas breed en dertig varas diep. Daarnaast werden de straten, het centrale plein en de locatie van de kerk nauwkeurig vastgelegd.

Het hoofdplein kreeg een afmeting van 54 bij 47 varas. Rondom het plein werden percelen gereserveerd voor het raadhuis, winkels en slagerijen. Ook werden locaties vastgelegd voor de woning van de geestelijke, de sacristie en de kerktoren. Op de plaats waar later het hoofdaltaar zou verrijzen werd een kruis geplaatst, terwijl tevens een begraafplaats werd afgebakend.

Deze vroege kolonisatieprojecten tonen aan dat de stichting van nieuwe dorpen vanaf het begin werd gezien als een combinatie van landbouwontwikkeling, religieuze organisatie en stedelijke planning.

De herbevolking van de Alpujarra

Een tweede belangrijke kolonisatiecampagne vond plaats na de verdrijving van de Moriscos uit de Alpujarra. Door de opeenvolgende opstanden vanaf 1499 en de daaropvolgende deportaties waren grote delen van dit bergachtige gebied ontvolkt geraakt. Honderden nederzettingen verloren een belangrijk deel van hun bevolking en veel vruchtbare landbouwgrond kwam braak te liggen.

Om deze situatie te herstellen werd vanaf 1571 een omvangrijk herbevolkingsprogramma uitgevoerd. Nieuwe bewoners werden aangetrokken uit verschillende delen van Spanje, waaronder Asturië, Galicië, Burgos, León en het noordoosten van het Iberisch Schiereiland.

In totaal vestigden zich ongeveer twaalfduizend kolonisten in 259 dorpen en gehuchten. Deze operatie geldt als een van de eerste grootschalige bevolkingsverplaatsingen die rechtstreeks door de Spaanse Kroon werden georganiseerd.

De kolonisatie van Sierra Morena onder Carlos III

De eerste werkelijk grootschalige stichting van nieuwe nederzettingen vond plaats tijdens het bewind van Carlos III (1759–1788). Het project richtte zich op Sierra Morena en de verlaten gebieden tussen Córdoba, Carmona en Écija.

De aanleiding was niet uitsluitend agrarisch. De route tussen Madrid en Cádiz vormde destijds de belangrijkste verbinding tussen de Spaanse hoofdstad en de koloniale havens. Grote delen van deze weg liepen door dunbevolkte gebieden die berucht waren vanwege struikrovers en gewapende bendes.

Om de veiligheid te verbeteren en tegelijkertijd de economische ontwikkeling te stimuleren besloot Carlos III nieuwe nederzettingen te stichten langs deze strategische route. De leiding van het project werd toevertrouwd aan Pablo de Olavide, een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de Spaanse Verlichting.

Via een overeenkomst met de Beierse ondernemer Juan Gaspar Thurriegel werden ongeveer zesduizend Duitse en Vlaamse kolonisten naar Spanje gebracht. De kolonisten moesten katholiek zijn en ervaring hebben als landbouwer of ambachtsman.

Elke familie ontving vijftig fanegas grond, een woning, landbouwgereedschap en een aanzienlijke hoeveelheid vee. Daarnaast kregen zij voldoende zaaigoed en voedsel om het eerste jaar te kunnen overbruggen.

Het Fuero de Sierra Morena

Het juridische fundament van deze kolonisatie werd gevormd door het *Fuero de Sierra Morena*. Dit document bevatte niet alleen administratieve voorschriften, maar ook duidelijke stedenbouwkundige richtlijnen.

Nieuwe nederzettingen moesten worden gebouwd op gezonde locaties met voldoende ventilatie en zonder stilstaand water. Meerdere kleine nederzettingen werden gegroepeerd rond een centraal bestuurlijk en religieus centrum. Daar bevonden zich de kerk, de woning van de priester, een school, een gevangenis en het gemeentehuis.

De school speelde een bijzondere rol. Behalve onderwijs moesten de kolonisten er ook de Spaanse taal en de katholieke leer leren.

Vanaf 1767 werden grote aantallen Spaanse en Portugese bouwvakkers ingezet om de nieuwe nederzettingen te realiseren. In Sierra Morena ontstonden onder andere La Carolina, Carboneros, Guarromán, Arquillos, Santa Elena, Aldeaquemada en Montizón.

Tegelijkertijd werden in Andalusië nieuwe kolonisatiekernen gesticht, waaronder La Carlota, Fuente Palmera en La Luisiana.

De stedenbouwkundige opzet was grotendeels gebaseerd op een orthogonaal stratenpatroon. Hoewel verspreide bewoning op de landbouwpercelen werd toegestaan, bleef het compacte dorp het uitgangspunt. Veel van deze nederzettingen bestaan nog steeds. Opvallend is dat in sommige plaatsen buitenlandse familienamen uit de achttiende eeuw nog altijd voorkomen.

Particuliere kolonisatie-initiatieven

Naast de door de Staat georganiseerde kolonisatie bestonden ook particuliere initiatieven.

Een bekend voorbeeld is kardinaal Belluga, die tijdens het bewind van Filips V grote delen van de zoute moerasgebieden van Alicante liet ontginnen en omvormen tot irrigatielandbouw. In dit gebied ontstonden onder meer Dolores, San Felipe Neri en San Fulgencio.

Later werd tijdens het bewind van Ferdinand VII het dorp Santa Amalia gesticht op initiatief van Antonio López uit Don Benito. Voor de nieuwe kolonisten werden woningen, een kerk, een school, een gemeentehuis en een gevangenis gebouwd. De bewoners kregen de taak de verlaten gronden van het voormalige graafschap Medellín te ontginnen.

Het negentiende-eeuwse debat over rurale bewoning

Gedurende de negentiende eeuw ontstond een intens debat over de ideale vorm van plattelandsbewoning.

Enerzijds waren er voorstanders van het geïsoleerde boerenbedrijf, waarbij de boerderij midden op het eigen perceel lag. Anderzijds waren er pleitbezorgers van gegroepeerde nederzettingen waarin landbouwers gezamenlijk in een dorp woonden.

De wet van 11 juli 1886 definieerde de *casa de labor* als een landbouwbedrijf bestaande uit één of meerdere gebouwen voor landbouw en bewoning, gelegen op een geïsoleerde locatie binnen het landgoed.

Deze discussie zou later opnieuw een centrale rol spelen binnen het kolonisatiebeleid van het INC.

De wet van 1907

Een nieuwe stap volgde met de Wet op de Binnenlandse Kolonisatie en Herbevolking van 1907.

Deze wet maakte kolonisatie mogelijk op staatsgronden en gemeentelijke eigendommen die geschikt waren voor landbouwontwikkeling. Op basis van deze regeling werden achttien kolonies opgericht waarin 1.679 kolonisten ongeveer 14.470 hectare landbouwgrond bewerkten.

De woningen werden verspreid over de percelen gebouwd, terwijl gemeenschappelijke voorzieningen zoals scholen, kapellen, winkels en coöperatieve gebouwen centraal werden geplaatst.

De resultaten waren wisselend. In sommige gevallen bleek de grond van onvoldoende kwaliteit, terwijl elders de landbouwbedrijven economisch te klein waren. Veel bewoners verlieten uiteindelijk hun geïsoleerde woningen en verhuisden naar de gemeenschappelijke centra.

De kolonisatie onder Franco (1939–1970)

Op 26 december 1939 werd de Basiswet voor de Kolonisatie van Grote Gebieden afgekondigd. Deze wet vormde de juridische basis voor het werk van het Instituto Nacional de Colonización.

Irrigatie werd beschouwd als een instrument om het Spaanse platteland fundamenteel te transformeren. Anders dan bij eerdere projecten werd veel aandacht besteed aan vooronderzoek. Niet alleen bodem, klimaat, reliëf en waterhuishouding werden bestudeerd, maar ook de lokale bevolking, architectuur, bouwtradities en historische ontwikkeling van het gebied.

Een van de belangrijkste vraagstukken betrof de locatie van de woningen van de kolonisten.

Verspreide bewoning of compacte dorpen?

Voorstanders van verspreide bewoning wezen op de kortere afstand tot het landbouwbedrijf, de betere bewaking van het perceel en de lagere kosten voor bestrating.

Tegenstanders wezen op de sociale nadelen: slechtere toegang tot scholen, medische voorzieningen en religieuze diensten, hogere kosten voor infrastructuur en een beperkt gemeenschapsleven.

Volgens Tamés Alarcón woog het sociale belang uiteindelijk zwaarder dan de economische voordelen. Zijn voorkeur ging daarom uit naar compacte dorpen, zowel in droge landbouwgebieden als in irrigatiegebieden.

Ervaringen uit eerdere kolonisaties hadden aangetoond dat bewoners van afgelegen woningen vaak alsnog naar het dorp verhuisden. Wanneer de afstand tot kerk of school meer dan ongeveer 2,5 kilometer bedroeg, namen volgens hem analfabetisme en sociale isolatie merkbaar toe.

De opbouw van de nieuwe dorpen

Het INC bouwde daarom meestal slechts eenvoudige schuilplaatsen op de landbouwpercelen. Deze bestonden uit een woonkeuken, een slaapkamer voor de ouders, slaapruimten voor kinderen, een opslagruimte en een stal.

De definitieve woningen bevonden zich in het dorp zelf.

Tamés Alarcón stelde dat een klein gehucht moest beginnen met ongeveer 25 tot 35 woningen, aangevuld met een school, een administratieve ruimte en een woning voor de onderwijzer.

Grotere dorpen moesten beschikken over 80 tot 150 woningen, een kerk, een pastorie, gemeentehuis, scholen, vakbondslokaal, recreatiezaal, bioscoop, café, herberg en woningen voor artsen, leraren en ambachtslieden.

Ongeveer tien procent van de bevolking moest bestaan uit niet-agrarische beroepsgroepen zoals smeden, timmerlieden, elektriciens, winkeliers, bakkers, slagers, schoenmakers en kappers.

Stedenbouw en architectuur

De stedenbouwkundige structuur moest zich zo veel mogelijk aanpassen aan het landschap. Openbare gebouwen en winkels werden geconcentreerd rond een centraal plein. De kavels moesten voldoende ruimte bieden voor woning, binnenplaats, landbouwgebouwen en stallen.

In veel regio's werd de patio beschouwd als een essentieel onderdeel van het woningontwerp. Ook werd onderscheid gemaakt tussen woonstraten, voetgangersroutes en wegen voor landbouwverkeer.

Tamés Alarcón benadrukte daarnaast het belang van regionale architectuur. Fonteinen, drinkplaatsen voor dieren, bomen, bloemenperken, witgekalkte muren en traditionele bouwmaterialen moesten bijdragen aan een aantrekkelijk dorpsbeeld.

Volgens hem moest een dorp niet alleen functioneel zijn, maar ook schoonheid en identiteit uitstralen.

Groei en toekomst

Het INC hield rekening met toekomstige bevolkingsgroei. Door de invoering van irrigatielandbouw kon het aantal inwoners volgens de planners vier tot vijf keer toenemen.

Daarom werden uitbreidingsgebieden, nieuwe woningen en aanvullende voorzieningen al vanaf het begin in de plannen opgenomen.

De Staat subsidieerde tot dertig procent van de bouwkosten van woningen en landbouwgebouwen. Daarnaast financierde zij de aanleg van wegen, elektriciteitsnetten, waterleidingen, openbare gebouwen en de aankoop van grond voor nieuwe nederzettingen.

De dorpen werden bij voorkeur gebouwd op minder vruchtbare gronden, zodat de beste landbouwgrond beschikbaar bleef voor productie. De afstand tussen dorp en landbouwpercelen mocht in Zuid-Spanje meestal niet groter zijn dan ongeveer 2,5 kilometer en in Noord-Spanje niet meer dan circa 3,5 kilometer.

Volgens Tamés Alarcón bood deze nucleaire organisatie van dorpen en gehuchten de beste oplossing voor de ontwikkeling van het platteland. Het systeem moest niet alleen de landbouwproductie verhogen, maar ook de leefbaarheid verbeteren, sociale voorzieningen toegankelijk maken en de uittocht naar de steden beperken.

BRON:
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/2026/06/Proceso-Utbanistico-1948-Jose-Tames-Alarcon.pdf

Typologieën van de pueblos de colonización

Verschillende onderzoekers hebben geprobeerd de pueblos de colonización te classificeren op basis van hun stedenbouwkundige, architectonische en functionele kenmerken. Twee van de belangrijkste studies op dit gebied zijn die van Luis Fernando Prieto Mochales (*Análisis y evaluación del patrimonio de la arquitectura de colonización*) en Jean-François Lejeune (*Built Utopias in the Countryside: The Rural and the Modern in Franco's Spain*, 2019).

Hoewel beide auteurs verschillende accenten leggen, komen zij tot vergelijkbare conclusies. De pueblos de colonización kunnen worden geanalyseerd aan de hand van een reeks ruimtelijke, architectonische en functionele kenmerken.

Classificatiecriteria

De belangrijkste criteria voor de indeling van de pueblos de colonización zijn:

- chronologie en omvang;
- ordening van de bebouwing;
- verkeersstructuur;
- vormgeving van de openbare ruimte;
- stedenbouwkundig ontwerp;
- stedenbouwkundige structuur;
- perceelgrootte en grondgebruik;
- woningtypologie en architectonische vormgeving.

Omvang van de nederzettingen

De meeste pueblos de colonización waren relatief klein van omvang:

- minder dan 50 woningen: circa 30%;
- tussen 50 en 100 woningen: circa 35%;
- tussen 100 en 200 woningen: circa 25%;
- slechts ongeveer twintig dorpen beschikten over meer dan 200 woningen.

Ordening van de bebouwing

De dorpen kunnen worden onderscheiden naar de wijze waarop de woningen zijn gegroepeerd:

- gegroepeerde bebouwing;
- semi-gegroepeerde bebouwing;
- verspreide bebouwing.

Verkeersstructuur

Een belangrijk onderscheid betreft de mate waarin woon- en werkverkeer van elkaar zijn gescheiden. In verschillende projecten werden aparte routes voorzien voor landbouwverkeer, voetgangers en lokaal verkeer.

Openbare ruimte

Ook de vormgeving van de openbare ruimte verschilt sterk. Sommige dorpen zijn compact en gesloten van karakter, terwijl andere juist een open of semi-open structuur hebben.

Architectuur

Op architectonisch niveau kunnen de dorpen worden ingedeeld op basis van:

- woningindeling;
- constructieve opbouw;
- materiaalgebruik;
- formele expressie;
- vernaculaire of moderne vormentaal.

Stedenbouwkundige structuur

Onder de Spaanse term *trama urbana* wordt de ruimtelijk-functionele structuur van een dorp verstaan: de onderlinge relatie tussen woningen, straten, openbare ruimten en particuliere percelen.

Villanueva en Leal onderscheiden vier hoofdvormen op basis van de geometrie van het stratenpatroon:

- rechthoekige rasters;
- polygonale rasters;
- kromlijnige rasters;
- gemengde vormen.

Luis Fernando Prieto Mochales werkt deze benadering verder uit en onderscheidt zes hoofdtypen stedenbouwkundige structuren.

1. Structuren gebaseerd op de kruising van hoofdwegen

Bij dit type ontstaat het dorp vanuit twee elkaar kruisende hoofdwegen. Op het kruispunt bevinden zich doorgaans de belangrijkste openbare gebouwen, zoals kerk, gemeentehuis en scholen. Dit model sluit nauw aan bij het traditionele Spaanse dorpsconcept. Voorbeelden zijn: Gimenells (1943); Villafranco del Delta (1952); Alera (1960); El Trobal (1962) en Marismillas (1965).

2. Structuren aangepast aan topografie en hoogtelijnen

In deze dorpen volgt het stratenpatroon de natuurlijke topografie. Wegen lopen langs hoogtelijnen en openbare gebouwen worden vaak geplaatst op locaties met een strategisch uitzicht. Voorbeelden zijn: San Ignacio del Viar (1954); Cordobilla (1964) en Santa Rosalía (1965).

3. Geometrische rasterstructuren

Op vlak terrein werd vaak gekozen voor geometrische rasters die een efficiënte verkaveling mogelijk maakten. Voorbeelden zijn: Esquivel (1952); Villalba de Calatrava (1955); Maribáñez (1964) en Setefilla (1965).

4. Structuren rond een centrale open ruimte

Dit type komt vooral voor bij kleinere nederzettingen. De woningen worden gegroepeerd rond één centrale open ruimte die fungeert als ontmoetingsplaats. Voorbeelden zijn: San Isidro del Pinar (1959); Gabarderal (1959); La Vereda (1962) en Nuevos Naharros (1964).

5. Het macrogebouw

Bij deze bijzondere benadering wordt het dorp ontworpen alsof het één architectonisch geheel vormt. De verschillende functies worden geïntegreerd in een samenhangende ruimtelijke compositie. Voorbeelden zijn: Sancho Abarca (1954) en Llanos del Sotillo (1956).

6. Lineaire structuren met landschappelijke gevel

Hier ontwikkelt het dorp zich langs een weg of infrastructuuras en presenteert het zich als één doorlopende gevel aan het landschap. Voorbeelden zijn: San Miguel (1954); El Bullaque (1954) en Villafranco del Guadiana (1955).

Stedenbouw en architectuur

Traditie en moderniteit

Tijdens de jaren veertig en vijftig, de periode van de autarkie, kreeg de geschiedenis opnieuw een prominente plaats binnen de Spaanse architectuur. Regionalistische tendensen domineerden het officiële architectuurbeleid. Tegelijkertijd ontstond binnen het Instituto Nacional de Colonización een generatie architecten die openstond voor de internationale ontwikkelingen van het modernisme en rationalisme.

Tot deze groep behoorden onder meer:

- Alejandro de la Sota;
- José Luis Fernández del Amo;
- Antonio Fernández Alba;
- José Antonio Corrales;
- Fernando de Terán;
- José Borobio.

Deze architecten zochten naar een synthese tussen traditionele Spaanse bouwvormen en moderne stedenbouwkundige principes.

Internationale ontwikkelingen

Na de Tweede Wereldoorlog vond internationaal een herwaardering plaats van regionale identiteit, landschap en plaatsgebonden architectuur. Veel architecten vonden dat het internationale modernisme te abstract en te universeel was geworden.

Als reactie daarop verschenen opnieuw: hellende daken; traditionele materialen; regionale bouwtechnieken en zichtbare constructieve elementen. Muren, lateien, dorpels en dakranden kregen opnieuw een expressieve rol binnen het architectonische ontwerp.

Volksarchitectuur en modernisme

Volgens Paloma Baranguán vormt de architectuur van de pueblos de colonización een bijzondere synthese tussen traditie en moderniteit. De volksarchitectuur levert de kennis van plaats, klimaat, materiaal en landschap. Het modernisme brengt abstractie, functionaliteit en technische vernieuwing. Juist in de combinatie van beide benaderingen ontstaat de unieke architectuur van de Spaanse kolonisatiedorpen.

Materialen en economische realiteit

Het gebruik van lokale materialen was niet uitsluitend een ideologische keuze. Vaak speelde economische noodzaak een doorslaggevende rol. Villanueva en Leal wijzen erop dat de eerste nederzettingen werden gebouwd met materialen zoals adobe, tapial en lokaal hout. De schaarste aan bouwmaterialen in de jaren veertig en vijftig maakte het gebruik van traditionele technieken vaak onvermijdelijk. Pas later werden ijzer, beton en industriële bouwproducten op grotere schaal toegepast.

Op basis van de architectonische vormgeving kunnen de pueblos de colonización worden onderverdeeld in drie hoofdgroepen: 1. vernaculair of volks; 2. modern of abstract en 3. gemengd.

Ontwikkeling van het stedenbouwkundig ontwerp

Luis Fernando Prieto Mochales onderscheidt drie opeenvolgende fasen in de ontwikkeling van het stedenbouwkundig ontwerp van de pueblos de colonización.

Eerste fase (1945–1952): traditionele dorpsmodellen

In de eerste fase overheerst een traditionele stedenbouwkundige benadering. De ontwerpers grijpen terug op het historische Spaanse dorp, met een centrale Plaza Mayor als ruimtelijk en symbolisch middelpunt. Voorbeelden zijn: Gimenells (Alejandro de la Sota); Torre de la Reina (José Tamés); Alberche del Caudillo (Manuel Jiménez) en Villafranco del Delta (José Borobio). De kerk vormt doorgaans het dominante architectonische element van het dorp.

Er bestaan duidelijke overeenkomsten met de Italiaanse kolonisatieprojecten in de Agro Pontino bij Rome zoals het gebruik van ringwegen, rechte assen en monumentale publieke gebouwen. Het belangrijkste verschil is dat in Spanje de kerk centraal staat, terwijl in Italië het civiele centrum de dominante rol vervult. Zie ook Habitar el Agua, 2019 hoofdstuk IV El antecedente Italiano.

Tweede fase (1952–1960): internationale invloeden

Vanaf het begin van de jaren vijftig raken de ontwerpers steeds sterker beïnvloed door internationale voorbeelden. Vooral José Luis Fernández del Amo speelde hierbij een belangrijke rol.

De neighbourhood unit en Radburn

De Amerikaanse *neighbourhood unit* en het Radburn-principe introduceerden woongebieden die werden omsloten door autoverkeer, met autovrije groene binnengebieden voor voetgangers. Voorbeelden zijn: Torres de Salinas (1951); Vegaviana (1954) en Sacramento (1965).

Duitse Siedlungen

Ook de Duitse arbeidersnederzettingen of *Siedlungen* vormden een inspiratiebron. Kenmerkend zijn lineaire woonblokken en een rationele organisatie van de woning als basiseenheid. Een voorbeeld van deze invloed is San Isidro de Albatera (1953).

Israëlische moshavim

Het Israëlische moshav-model, waarin woningen rond een centrale openbare ruimte worden gegroepeerd, inspireerde Fernández del Amo bij het ontwerp van Miraelrío (1964).

Scandinavisch organisch urbanisme

Een vierde invloed kwam uit Scandinavië, waar stedenbouw werd afgestemd op landschap, reliëf en natuur. Een van de duidelijkste Spaanse voorbeelden hiervan is Cañada de Agra (1962).

Derde fase (1960–1969): gemengde modellen

In de laatste fase bestaan traditionele en moderne benaderingen naast elkaar. De stedenbouw ontwikkelt zich richting meer organische en contextuele oplossingen. Rechte assen en monumentale civiele centra maken geleidelijk plaats voor flexibelere ontwerpen die beter aansluiten bij landschap, topografie en gebruik.

Zoals Álvaro Tordesillas opmerkt, evolueerden de dorpen van lineaire composities en monumentale centra naar vrijere en meer contextgebonden stedenbouwkundige structuren. Deze ontwikkeling markeert de overgang van het traditionele kolonisatiedorp naar een modernere en meer experimentele benadering van rurale stedenbouw.

Zie ook Lejeune 2019 Hoofdstuk 2 The Modern Village

Een voorbeelddorp

Er is een Plaza Mayor (where people meet) en de kerk (where people pray & meet) in het centrum. De belangrijkste gebouwen in de wat grotere dorpen, met meer dan 100 woningen, zijn: de kerk, met sacristie, parochiekantoor, 'katholieke actiezaal' en een priesterwoning. En natuurlijk de school, waarbij de omvang wordt bepaald op basis van 40 leerlingen per klas, en huizen voor de leerkrachten, één leerkracht per klaslokaal.

Voor de overheid was er een 'administratiegebouw' waarin een afdeling voor het gerecht, de post, kantoren en vergaderzalen. Er was een medische post, met wacht- en behandelkamer, en apotheek, een overnachtingsruimte en een dokterswoning. De Farmacie zien we nu nog steeds in bijna elk dorp.

In principe was er voor elke 250 gezinnen een dokter in de regio. Op sociaal – en cultureel gebied was er een bar, met feest- dansruimte en bioscoop, vaak aan elkaar gekoppeld. 5 tot 8% van de panden had een ambachtelijke functie, denk aan de elektricien, kapper, timmerman en monteur. Of een handelsfunctie als kruidenierszaak, bakkerij, slagerij en tabakswinkel. De Hermandades Sindicales, het administratieve centrum voor alles wat met het landbouwbedrijf te maken had, werden tussen 1977 en 1980 vervangen door de Cámaras Agrarias.

Naast de 'syndicaten' waren er ook jeugd- en vrouwenorganisaties, kenmerkend voor deze tijd en het Franco-regime, in de dorpen. In de wat grotere dorpen was er een eigen ruimte voor diverse jeugdactiviteiten (Frente de Juventudes). Ook voor vrouwen was er een eigen ontmoetingsruimte, de 'Seccion Femenina', met een eigen keuken en slaapruimte. In sommige grotere / centrale dorpen was er ook een (klein) ziekenhuis en een politiebureau voor de guardia civil, met gevangenis.

Tot slot waren er natuurlijk in alle dorpen sportfaciliteiten en een voetbalveld. Spanje, voetbal en stierenvechten zijn één. Later was er ruimte voor veel meer sporten op de 'polideportivas', inclusief een zwembad.

Enkele mooi voorbeelddorpen in Regional del Noroeste zijn: Nuevo Naharros; Nueva Amatos; Francos Nuevos en Cilloruelo. Ook San Bernardo is een goed voorbeelddorp. Al deze dorpen zijn hierna uitgewerkt.

Werving en selectie van kolonisten

De kolonist: werving en selectie van de toekomstige bewoners / kolonisten, enkele criteria:

- Aanvankelijk mensen in (grootste) sociaal/economische nood, al of niet bekwaam als landbouwer.
- Sinds 1966 is ook kennis en kunde als landbouwer belangrijk.
- Sinds 2e ontwikkelingsplan (1966-1971) zijn minimumeisen ten aanzien van scholing, maatschappelijk gedrag, en gezondheid. Liefst jongere ondernemers, getrouwd en al werkzaam in de landbouw.
- Voorrang voor boeren uit het gebied zelf en (toekomstige) erfgenamen van de kolonisten.
- Ook voorrang voor mensen die hun dorp of huis moesten verlaten wegens de irrigatiewerkzaamheden, of de aanleg van een stuwmeer waarbij het dorp onder water werd gezet.
- Bij teveel vraag vindt er een tweede selectie plaats waarbij grote gezinnen met veel zoons positief worden gediscrimineerd.
- En informeel vaak genoemd: vriendjespolitiek, partijleden en mensen die (aantoonbaar) positief ten aanzien van het regime stonden.

Quote uit Bárcena del Bierzo

Na de selectie kregen de pioniers landbouwpercelen toegewezen. Het INC stelde een periode van vijf jaar *tutela* (toezicht) in, gebaseerd op een pachtovereenkomst waarbij de staat land, machines, trekdieren, zaaigoed, veevoer en meststoffen leverde. Daarna begon de fase van eigendomsverwerving: de kolonist moest de waarde van de grond aflossen met 3% rente, meestal in termijnen van 15 tot 25 jaar, soms tot 40 jaar voor woningen en agrarische bijgebouwen. Maar de onzekerheid over wat er betaald moest worden en of men ooit eigenaar zou worden, zorgde voor onrust.

Ook bij het dorp Malpica del Tajo is er veel informatie over de selectie van de kolonisten, alsook over de Sección Femenina en de Frente de Juventudes

Kunst en de pueblos de colonización

De pueblos de colonización worden meestal bestudeerd vanuit hun stedenbouwkundige en architectonische betekenis, maar er is meer kunst.

1. architectuur als kunst
2. de vormgeving van de openbare ruimte en het straatmeubilair
3. de religieuze kunst in de kerken van het Instituto Nacional de Colonización

Ad 1. Architectuur als kunst

Enkele grote architecten die stadsontwerpen maakten voor de pueblos de colonización zijn: **José Tamés Alarcón**, hoofdarchitect van de architectuurdienst van het INC. Hij bepaalde jarenlang de ontwerpregels en de algemene lijn. **José Luis Fernández del Amo,** waarschijnlijk de belangrijkste individuele ontwerper, bekend van o.a. Vegaviana, San Isidro de Albatera, Cañada de Agra, Miraelrío. Hij koppelde moderne architectuur aan volksbouw en kerkkunst. **Alejandro de la Sota,** een van de grote moderne Spaanse architecten. Belangrijk bij o.a. Esquivel en La Bazana en **José Borobio Ojeda** belangrijk in Aragón en Catalonië, o.a. Sucs, Gimenells, Pla de la Font en dorpen in de Ebro-zone.

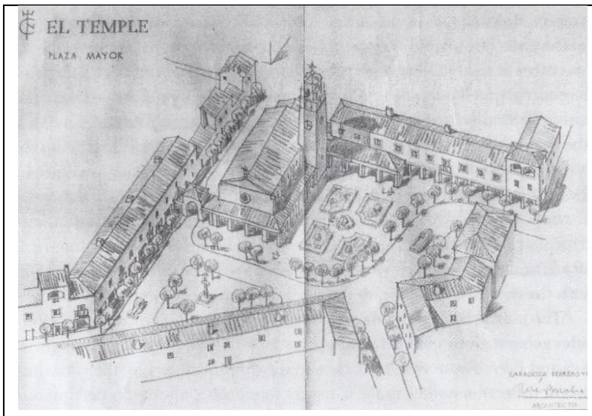

Schets El Temple

Maquette van een pueblo

3D-tekening Gimenells

Plattegrond Gimenells

Zie ook JF. Lejeune, Built Utopias in the countryside, 2019: Hoofdstuk 8 Morphology and the evolutiuon of town design.

Ad 2. Straatmeubilair en openbare ruimte als kunst

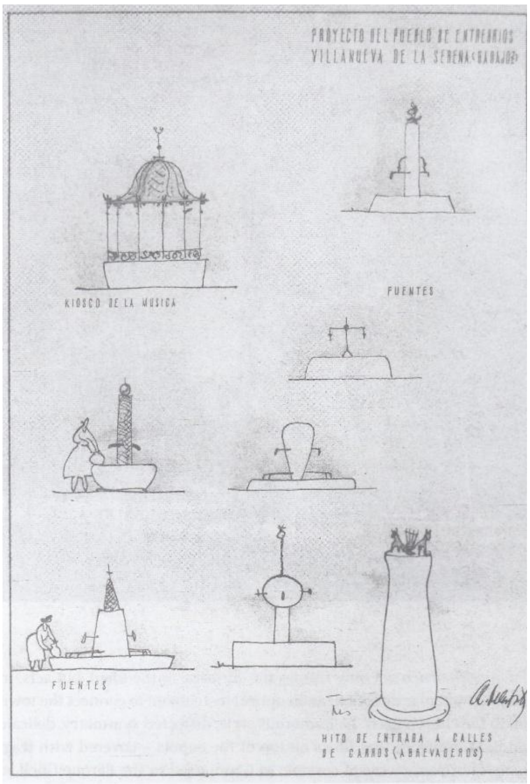

In de pueblos de colonización werd straatmeubilair niet alleen functioneel toegepast. Het maakte deel uit van het ontwerp van de openbare ruimte en droeg bij aan de identiteit van het dorp.

Onder straatmeubilair en ruimtelijke inrichting kunnen onder meer worden verstaan: dorpsfonteinen; kruisen of *cruceros*; dorpsklokken; banken rond het plein; pergola's en portieken; openbare drinkbakken voor vee; straatverlichting; informatie- en aankondigingsborden; boombeplanting en plantvakken; monumenten voor kolonisten of religieuze figuren.

Deze elementen waren vaak geconcentreerd rond de Plaza Mayor, de kerk, het gemeentehuis of andere publieke gebouwen. Zij gaven de openbare ruimte niet alleen een praktische functie, maar ook een symbolische en sociale betekenis.

Veel van dit straatmeubilair werd mee ontworpen door de architect van het dorp. Daardoor vormden plein, gebouwen, beplanting, banken, fonteinen en religieuze symbolen vaak één samenhangend geheel.

Ad 3. Religieuze kunst

De belangrijkste kunstwerken in de pueblos de colonización bevinden zich in de kerken. Het Instituto Nacional de Colonización bouwde bijna driehonderd kerken, waarin architectuur, liturgie en moderne kunst op bijzondere wijze samenkwamen. Deze kerken vormen een belangrijk, maar lange tijd onderbelicht hoofdstuk in de Spaanse kunstgeschiedenis van de twintigste eeuw.

De vernieuwing van de religieuze kunst

Het artistieke klimaat in Spanje was halverwege de jaren veertig tamelijk somber. Veel vernieuwings-pogingen die tijdens de Tweede Spaanse Republiek waren ontstaan, waren na de Burgeroorlog verdwenen. De weinige culturele initiatieven concentreerden zich vooral in Madrid. Aan het einde van de jaren veertig werd de schilderkunst in Madrid mede bepaald door de *Salones de los Once*, georganiseerd door Eugenio d'Ors. Deze tentoonstellingen hadden een elitair en eclectisch karakter.

Buiten Madrid ontstonden echter vernieuwende artistieke stromingen. Voorbeelden zijn *Dau al Set* in Barcelona, de groep *Pórtico* in Zaragoza en de *Escuela de Altamira* in Santillana del Mar. De vernieuwing van de religieuze kunst kreeg later een sterke impuls door het Tweede Vaticaans Concilie, dat werd geopend op 11 oktober 1962 door paus Johannes XXIII en afgesloten op 8 december 1965 door paus Paulus VI. Toch was deze ontwikkeling al eerder begonnen.

Een belangrijk document was de encycliek *Mediator Dei* over de heilige liturgie, uitgevaardigd door paus Pius XII in 1947. Deze tekst ondersteunde de introductie van nieuwe artistieke vormen binnen de liturgische ruimte. Ook andere kerkelijke documenten wezen op de noodzaak van vernieuwing. In de *Instructie over de Heilige Kunst* uit 1952 werd door de Heilige Congregatie gesteld dat 'de heilige kunst moest worden aangepast aan de behoeften en omstandigheden van de moderne tijd'.

Kunstenaars in de kerken van het INC

Continuidad en el arte sacro

In 1958 organiseerden het Ateneo de Madrid, het Instituto Nacional de Colonización en de *Movimiento de Arte Sacro* de tentoonstelling *Continuidad en el arte sacro*. De tentoonstelling werd samengesteld door beeldhouwer José Luis Sánchez, die later een sleutelrol zou spelen in de vernieuwing van de liturgische kunst in de kerken van het INC.

Er waren werken te zien van onder anderen: Arcadio Blasco; Antonio Hernández Carpe; Francisco Farreras; Amadeo Gabino; Manuel Mampaso; José María de Labra en José Luis Sánchez. In architectuur- en kunsttijdschriften, vooral in *Arquitectura*, ontstond een intens debat over de integratie van abstracte kunst in kerkelijke ruimten. Dit debat werd na het Tweede Vaticaans Concilie nog sterker.

De overgang van figuratieve naar abstracte religieuze kunst verliep geleidelijk. Een belangrijke vroege stap was het heiligdom van Arantzazu, waaraan onder anderen Jorge Oteiza en Lucio Muñoz meewerkten.

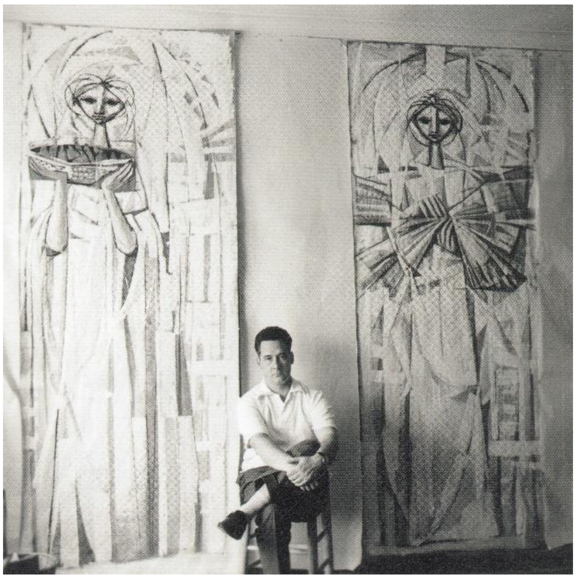

Aan de bijna driehonderd kerken van het Instituto Nacional de Colonización werkten ongeveer zeventig kunstenaars mee. Opmerkelijk genoeg worden zij nauwelijks genoemd in de standaardwerken over Spaanse kunst van de twintigste eeuw.

Vijf van de acht oprichters van de **avant-gardegroep *El Paso*** werkten voor het INC: Antonio Suárez; Manuel Rivera; Pablo Serrano; Rafael Canogar en Manuel Millares.

Pas sinds ongeveer 2008 is er meer aandacht ontstaan voor deze artistieke erfenis, onder meer door studies over Antonio Suárez, Arcadio Blasco en Manuel Rivera.

Schilderkunst

In de kolonisatiekerken bevond zich meestal een belangrijk kunstwerk in het presbyterium. Dit kon een schildering zijn, maar ook een keramisch retabel of een groot kruisbeeld. Deze werken vormden het visuele en liturgische middelpunt van de kerkruimte.

Beeldhouwkunst

Vrijwel alle kerken bevatten grote kruisbeelden en beelden van Maria en San Isidro Labrador, de patroonheilige van de landbouwers. Deze beelden verbonden de religieuze functie van de kerk met de agrarische identiteit van de kolonistengemeenschap.

Keramiek

Keramiek speelde een belangrijke rol in de decoratie van de kerken. Een goed voorbeeld is de kerk van Solana de Torralba, waar Antonio Hernández Carpe een belangrijke keramische kruisweg ontwierp. De veertien staties bestaan uit keramische tegeltableaus van vier bij vier tegels. De vroegste versies uit de jaren vijftig gebruiken levendige kleuren zoals blauw, geel, groen en grijs. Later vereenvoudigde Carpe zijn stijl tot vrijwel monochrome composities in blauw en zwart.

Glas-in-loodramen

De glas-in-loodramen behoren tot de meest waardevolle elementen van de kolonisatie-kerken. Arcadio Blasco gebruikte bijvoorbeeld symbolen uit de christelijke liturgie, zoals vissen, sleutels, druiventrossen, brood, kelken, ankers, vogels en de alfa en omega. Zijn ramen zijn vaak uitgevoerd in primaire kleuren en geplaatst in betonvoegen. Deze ramen geven de kerkruimten een moderne, abstracte en tegelijk sterk symbolische uitstraling.

Liturgisch meubilair

Ook het liturgisch meubilair kreeg vaak een eigentijdse vormgeving. Een voorbeeld is het tabernakel van Veracruz, ontworpen door José Luis Sánchez. Het bestaat uit een roestvrijstalen kubus met een mozaïek van blauwe steentjes en zwarte vissen. Ook de doopvont van Veracruz is bijzonder. Deze heeft een hyperboloïde vorm van natuursteen met een conische messing deksel.

Daarnaast bezitten veel kerken houten kruiswegen, wijwatervaten, processiekruisen, kandelaars, wierookvaten, kelken en monstransen. Deze objecten tonen hoe nauw architectuur, ambacht en moderne religieuze kunst in de kolonisatiekerken met elkaar verbonden waren.

Zie ook Del Amo en zijn invloed op religieuze kunst.

Begraafplaatsen

Naast de kerken hebben ook de begraafplaatsen van sommige pueblos de colonización architectonische waarde. De visie van een cultuur op de dood bepaalt mede hoe men begraafplaatsen vormgeeft. In de katholieke wereld leidde bevolkingsgroei vanaf de achttiende eeuw tot de aanleg van nieuwe begraafplaatsen buiten de dorpskernen.

Hoewel circulaire 222 van het INC uit 1947 begraafplaatsen vermeldde als mogelijke publieke gebouwen, ontwikkelde het instituut hiervoor nooit een specifiek model. Veel kolonisatiedorpen kregen aanvankelijk zelfs helemaal geen eigen kerkhof. Toch vormen de begraafplaatsen die wel werden aangelegd een interessant onderdeel van het bredere erfgoed van de pueblos de colonización. Net als de kerken, pleinen en publieke gebouwen laten zij zien hoe het INC probeerde om niet alleen landbouwproductie, maar ook gemeenschapsleven, symboliek en ruimtelijke identiteit vorm te geven.

Interne en externe kolonisatie

Wat is kolonialisme

Kolonialisme is het veroveren en bezetten van gebieden die door andere bevolkingsgroepen worden bewoond. De koloniserende macht eigent zich daarbij vaak de vruchtbaarste landbouwgronden, waardevolle grondstoffen (mijnbouw) en strategische locaties toe. De oorspronkelijke bevolking wordt onderworpen, verdrongen of uitgebuit, terwijl de economische opbrengsten naar de koloniserende staat of kolonisten vloeien. In veel koloniale gebieden werd bovendien gebruikgemaakt van dwangarbeid, slavernij of andere vormen van gedwongen arbeid.

We kunnen een onderscheid maken tussen:

1. Extern kolonialisme: Spanje in Amerika, Afrika en Azië. Zie hierboven.

2. Intern kolonialisme: de vestiging van nieuwe bevolkingsgroepen binnen het eigen land, zoals bij de *pueblos de colonización*. Daarbij werd geen vreemd land veroverd, maar werd wel nieuwe landbouwgrond ontsloten, herverdeeld en bevolkt door geselecteerde kolonisten.

Onder historici bestaat de discussie of de term intern kolonisatie letterlijk of vooral ideologisch moet worden opgevat.

Ad 1. Extern kolonialisme

Het Spaanse Rijk

Het hoogtepunt van het Spaanse koloniale rijk lag grofweg tussen 1580 en 1640, toen Spanje en Portugal onder één kroon verenigd waren tijdens de zogenaamde Iberische Unie. In deze periode beheerste de Spaanse monarchie het grootste territoriale rijk dat de wereld tot dan toe had gekend.

Onder Filips II (1556 - 1598) en zijn opvolgers omvatte het rijk:
- Vrijwel heel Midden- en Zuid-Amerika (uitgezonderd vooral Brazilië).
- Mexico, Florida, Californië en grote delen van het huidige zuidwesten van de Verenigde Staten.
- De Caraïben.
- De Filipijnen en andere gebieden in Azië.
- De Spaanse Nederlanden (delen van het huidige België, Luxemburg en Nederland).
- Gebieden in Italië, waaronder Napels, Sicilië en Sardinië.
- Noord-Afrikaanse bezittingen.
- Tijdens de Iberische Unie ook het Portugese koloniale rijk, inclusief Brazilië, Angola, Mozambique, Goa en handelsfactorijen in Azië.

Wie kent hem niet, de Hertog van Alva (Spaans: Fernando Álvarez de Toledo) was namens de Spaanse koning Filips II landvoogd van de Nederlanden van 1567 tot 1573. In de Nederlandse geschiedenis staat hij bekend als de "IJzeren Hertog" vanwege zijn harde optreden tegen protestanten en opstandelingen. Zijn beleid droeg er toe bij dat de opstand tegen Spanje groeide en uitmondde in de Tachtigjarige Oorlog.

Rond 1600 besloeg het Spaanse rijk ongeveer 12 tot 14 miljoen km². Tijdens de Iberische Unie beheerste de Spaanse kroon indirect ongeveer 20 miljoen km². Oftewel 13 à 15% van het landoppervlak van de aarde. Het Britse rijk – het grootste koloniale rijk ever - was rond 1920 met 35 miljoen km2 nog groter.

De Spaanse steden in Latijns Amerika

Toen Spanje vanaf de 16e eeuw grote delen van Amerika veroverde, werden honderden nieuwe steden gesticht volgens vrij strikte regels.

Kenmerken:

• Rechthoekig stratenpatroon (damero of schaakbordplan)
• Centraal plein (Plaza Mayor)
• Kerk of kathedraal aan het plein
• Bestuursgebouwen rond het plein
• Rechte, brede straten
• Stadsuitbreiding volgens vaste blokken

Deze principes werden vastgelegd in de beroemde Leyes de Indias (1573) onder **Filips II**.

Voorbeelden: Lima; Buenos Aires; Santiago de Chile; La Habana en Quito. Veel van deze steden hebben vandaag nog vrijwel hetzelfde grondplan als in de 16e eeuw.

De koloniale steden in Amerika waren bedoeld om:

- een nieuw territorium te beheersen;
- de bevolking te organiseren;
- landbouwgebieden te exploiteren;
- Spaanse cultuur en geloof te verspreiden.

Dat zijn precies dezelfde doelstellingen die je later terugziet bij de Spaanse binnenlandse kolonisatie van de 20e eeuw.

Ter vergelijking:

16e eeuw Amerika	20e eeuw pueblos de colonización
Plaza Mayor	Plaza Mayor
Kerk centraal	Kerk centraal
Bestuur rond plein	Ayuntamiento rond plein
Landtoewijzing aan kolonisten	Landtoewijzing aan colonos
Nieuwe nederzetting in leeg of veroverd gebied	Nieuwe nederzetting in ontgonnen irrigatiegebied
Gestandaardiseerde plattegrond	Gestandaardiseerde plattegrond

Recent Spaans kolonialisme

Als je kijkt naar het **meest recente Spaanse kolonialisme**, dan kom je uit bij de Spaanse bezittingen in Noord-Afrika en de Sahara in de 19e en 20e eeuw.

Spaans Marokko (1912-1956)
Van 1912 tot 1956 bestuurde Spanje het noordelijke deel van Marokko als het zogenaamde Spaans Protectoraat in Marokko. Belangrijke steden waren Tetouan, Larache en Alhucemas. Hier vond ook de beroemde Rifoorlog plaats, waarin Berberse stammen onder leiding van Abd el-Krim zich tegen de Spaanse overheersing verzetten.

Als je – anno 2025 - door Marokko reist lijkt het soms of je het Spanje van de jaren 50 ziet. Het handwerk in de landbouw, veel kleine gecultiveerde landjes, ouderwetse machines, zelfs de betonnen kanalen voor de irrigatie zijn op veel plekken zichtbaar en nog functioneel.

Spaanse Sahara (1884-1975)
Het meest recente echte Spaanse koloniale gebied was de Spaanse Sahara, het huidige Westelijke Sahara. Spanje claimde het gebied in 1884. Belangrijke plaatsen waren El Aaiún en Villa Cisneros (nu Dakhla). Er werden visgronden, fosfaatmijnen en strategische kustgebieden geëxploiteerd. De oorspronkelijke Sahrawi-bevolking had weinig politieke invloed.
Pas in **1975**, kort voor de dood van Francisco Franco, trok Spanje zich terug. Daarna werd het gebied grotendeels bezet door Marokko, terwijl het onafhankelijkheidsstreven van het Polisario Front voortduurt.

Spaanse taal
Niet voor niets dat de Spaanse taal wereldwijd door ongeveer **600 miljoen mensen** wordt gesproken, daarmee is het na het Mandarijn-Chinees de grootste moedertaal ter wereld.

Ad 2. Intern kolonialisme en impact pueblos de colonización

Spanje heeft na het **verlies van bijna al zijn kolonies in de 19e eeuw** een soort "interne kolonisatie" ontwikkelde. Het Instituto Nacional de Colonización gebruikte zelfs bewust het woord *colonización* voor de aanleg van nieuwe landbouwdorpen binnen Spanje zelf. Daarmee werd een koloniale term toegepast op de herinrichting van het Spaanse platteland.

De pueblos de colonización worden vaak gepresenteerd als een van de meest ambitieuze plattelands-projecten uit de Spaanse twintigste eeuw. Toch verschillen onderzoekers van mening over de uiteindelijke resultaten en de maatschappelijke impact van het kolonisatiebeleid.

Volgens Armingol en L. Debat (2024) maakten in de jaren vijftig ongeveer 55.000 kolonistengezinnen deel uit van de pueblos de colonización. Op basis van de oorspronkelijke bouwprogramma's en woningaantallen lijkt het aantal gezinnen in de startfase eerder rond de 25.000 te hebben gelegen.

Bereik van het kolonisatieprogramma

Voor Pablo Rabasco, professor aan de Universiteit van Córdoba, bleef de demografische impact van de vestigingsprogramma's van het Instituto Nacional de Colonización relatief beperkt. Volgens hem betrof het uiteindelijk slechts een klein deel van de totale Spaanse landbouwbevolking.

Rabasco wijst erop dat een van de belangrijkste doelstellingen van het beleid bestond uit het uitbreiden van irrigatie naar de grote droge landbouwgebieden in Zuid- en Midden-Spanje. Daarbij profiteerden niet alleen de nieuwe kolonisten, maar ook de bestaande grootgrondbezitters van de investeringen in waterinfrastructuur en landbouwontwikkeling.

Een politiek en sociaal project

Historici, sociologen en deskundigen op het gebied van plattelandsontwikkeling hebben de kolonisatie-projecten vanuit verschillende invalshoeken onderzocht. Tijdens bijeenkomsten van het Institute of Sustainable Agriculture (IAS-CSIC) werd uitgebreid gediscussieerd over de economische -, sociale - en politieke betekenis van deze projecten.

Volgens Eduardo Moyano, onderzoeker en voormalig directeur van het Instituto de Estudios Sociales Avanzados (IESA), was de kolonisatie niet uitsluitend een landbouwkundig project. Het had eveneens een duidelijke sociale - en politieke dimensie. Een belangrijk doel was het binden van de bevolking aan het platteland en het beschikbaar houden van arbeidskrachten voor de landbouwsector.

Moyano stelt dat een deel van de beperkingen van het kolonisatiemodel mogelijk voortkwam uit het feit dat het was ontworpen onder de omstandigheden van de directe naoorlogse periode, maar grotendeels werd uitgevoerd in een sterk veranderende economische context.

Van autarkie naar productiviteit denken

De eerste plannen voor de kolonisatie ontstonden kort na de Spaanse Burgeroorlog. In deze periode stonden schaarste, voedselvoorziening en economische zelfvoorziening centraal. Het beleid sloot aan bij het autarkische economische model dat het Franco-regime in de jaren veertig nastreefde.

De grootschalige uitvoering van de plannen vond echter vooral plaats in de jaren vijftig. Tegen die tijd verschoof de aandacht steeds meer naar productiviteitsverhoging, mechanisatie en economische modernisering van de landbouw.

Daardoor ontstond een zekere spanning tussen de oorspronkelijke sociale doelstellingen van het beleid en de economische realiteit waarin het uiteindelijk werd uitgevoerd.

Bestuur en sociale controle

De kolonisatieprojecten werden georganiseerd binnen een sterk hiërarchische bestuurlijke structuur. Technici, landbouwdeskundigen en vertegenwoordigers van het Instituto Nacional de Colonización speelden een centrale rol bij de besluitvorming.

Benjamín Cortés, voormalig medewerker van de Agrarische Voorlichtingsdienst, beschreef deze werkwijze als sterk paternalistisch. Volgens hem werden veel beslissingen van bovenaf genomen en hadden kolonisten slechts beperkte invloed op de inrichting van hun bedrijf of woonomgeving.

Ook sociologe Mamen Cuéllar wijst op het ontbreken van participatieve besluitvorming. Volgens haar lag de nadruk vooral op technische en economische aspecten, terwijl sociale en culturele factoren minder aandacht kregen.

Veranderende samenleving

Verschillende onderzoekers zien hierin een mogelijke verklaring voor de problemen waarmee sommige pueblos de colonización later werden geconfronteerd. De dorpen waren ontworpen voor een landbouw-systeem waarin veel arbeidskrachten nodig waren. Vanaf de jaren zestig en zeventig veranderde dit echter ingrijpend door mechanisatie, schaalvergroting en technologische innovatie.

Hierdoor daalde de vraag naar arbeidskrachten in de landbouw sterk. Tegelijkertijd kregen jongeren steeds meer mogelijkheden om onderwijs te volgen en werk te vinden in grotere steden. In veel dorpen leidde dit tot vergrijzing, bevolkingskrimp en een gebrek aan opvolging binnen de landbouwbedrijven.

Een genuanceerde beoordeling

Eduardo Moyano benadrukt echter dat de beperkingen van het kolonisatiemodel niet mogen worden verward met de bredere ontwikkeling van het Spaanse platteland in de tweede helft van de twintigste eeuw.

De irrigatieprojecten, infrastructuurwerken en landbouwmodernisering hebben op veel plaatsen geleid tot een aanzienlijke verbetering van de economische omstandigheden. Verschillende voormalige pueblos de colonización groeiden uit tot vitale dorpen of zelfs middelgrote gemeenten met een sterke regionale functie.

Tegelijkertijd hebben andere nederzettingen te maken gekregen met dezelfde ontwikkelingen als veel Europese plattelandsgebieden: vergrijzing, schaalvergroting van de landbouw, verlies van voorzieningen en migratie naar stedelijke gebieden.

Nieuwe uitdagingen voor het platteland

De modernisering van de landbouw heeft nieuwe vraagstukken met zich meegebracht die tijdens de kolonisatieperiode nauwelijks werden voorzien.

Voorbeelden hiervan zijn:

- het intensieve gebruik van kunstmeststoffen;
- de toenemende afhankelijkheid van landbouwmachines en technologie;
- een groeiende waterbehoefte voor irrigatie;
- het gebruik van pesticiden en gewasbeschermingsmiddelen;
- bodem- en grondwaterverontreiniging;
- afvalstromen afkomstig van intensieve landbouw;
- grootschalige tuinbouw onder plastic, denk aan Campo Hermoso en Campo de Dalías;
- de afhankelijkheid van laagbetaalde arbeidsmigranten in delen van de intensieve landbouwsector.

Deze ontwikkelingen tonen aan dat de uitdagingen van het Spaanse platteland voortdurend veranderen. Waar de kolonisatieprojecten van het midden van de twintigste eeuw vooral waren gericht op herbevolking, irrigatie en voedselproductie, staan tegenwoordig thema’s als duurzaamheid, waterbeheer, landschapskwaliteit en sociale leefbaarheid centraal.

Conclusie

De beoordeling van de pueblos de colonización blijft onderwerp van discussie. Voor sommigen vormen zij een voorbeeld van grootschalige staatsplanning met beperkte sociale resultaten. Voor anderen vertegenwoordigen zij een van de meest omvangrijke investeringen in rurale ontwikkeling uit de moderne Spaanse geschiedenis.

Waarschijnlijk ligt de werkelijkheid tussen beide standpunten. De kolonisatiedorpen hebben niet alle oorspronkelijke verwachtingen waargemaakt, maar zij hebben wel blijvende invloed gehad op de inrichting van het Spaanse platteland, de ontwikkeling van irrigatielandbouw en de geschiedenis van de rurale architectuur en stedenbouw.

Bronnen algemeen

Literatuur
Historia y evolución de la colonización agraria en España; 1994, 4 delen, totaal 2.040 pagina's:
- F.J. Monclus y J.L. Oyon: *Políticas y técnicas de la ordenación del espacio rural*. Madrid: Ministerio para las Adiministraciones Públicas, Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo y Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, 1988, vol 1. 476 p.
- J.M. mangas y C. Barciela: *Política administrativa y económica de la colonización agraria*. Madrid: Ministerio para las Adiministraciones Públicas, Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo y Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, 1990, vol 2. 654 p.
- A. Villanueva y J. Leal: L*a planificación del regadío y los problemas de colonización*. Madrid: Ministerio para las Adiministraciones Públicas, Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo y Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, 1991, vol 3. 410 p.
- C. Gimenez y L. Sanchez: *Unidad y diversidad en la colonización agraria*. Madrid: Ministerio para las Adiministraciones Públicas, Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo y Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, 1994, vol 4. 501 p.
- DvD en boek - 128 pueblos de colonizacion – jaar 2006. Itinerarios de arquitecturea 03: Pueblos de Colonización I Guadalquivir y Cuenca Mediterránea Sur; 04: Pueblos de Colonización II Guadiano y Tajo; 05 Pueblos de Colonización III Ebro, Duero, Norte y levante.
- Pueblos de colonización, Miradas a un Paisaje inventado; A. Amado y A. Patiño 2024. Ook YouTube.
- Habitar el Agua, la colonzación en la España del siglo XX, Amado Y Patiño 2019
- Imagen y Memoria 2013; Fondos del archivo fotográfico del INC 1939 – 1973.
- Los Pueblos de Franco; A.C. Sanchez 2024
- Colonización, historias de los pueblos sin historia; M. Armingol y L. Debat 2024
- Het verdriet van Spanje, C. Stallaert 2020
- Colonización, historias de los pueblos sin historia, Armingol y Debat 2024
- Bibliotheken, via bijvoorbeeld Dialnet

Onderzoek
- Luis Fernando Prieto Mochales, PhD-thesis Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización, 2021
- Jean-François Lejeune, PhD-thesis Built utopias in the countryside, The rural and the modern in Franco's Spain, 2019 + Rural Utopia and Water Urbanism, The Modern Village in Franco's Spain 2021.
- G. Peperkamp, PhD-thesis Agrarische kolonisatie in Spanje, in het bijzonder in het Ebrobekken, 1978
- Research Gate; Academia.edu en SCRIBD

Overheid
- rijk, zie archief INC & BOE
- autonome gemeenschap, bijvoorbeeld Extremadura Rutas de Luz
- comarca: Cinco Villas als goed voorbeeld
- provincie; gemeente en dorp

Archieven
Instituto Nacional de Colonización
Archivo fotografica del I.N.C. MAPAMA
BOE-ES
Andalucia
Extremadura

Architectuur/fotografie
DoCoMoMo
COAM
Kindel
Es-Arq

Overig
Literatuur, kranten en vakbladen; Zoekmachines; Social Media; Flickr etc.; AI: 2e opinion en vertalingen

Categorisering Pueblos in deze Encyclopedie

Indeling pueblos de colonización

We hebben 295 pueblos de colonización in kaart kunnen brengen, hier gaan we in op de overeenkomsten en verschillen tussen deze kolonisatiedorpen

Overeenkomsten

Alle dorpen zijn gesticht in de periode begin jaren 40 tot begin jaren 70 van de vorige eeuw. Dit onder auspiciën van het **INC** (Instituto Nacional de Colonización) en later **IRYDA** (*Instituto de Reforma y Desarrollo Agrario)*, die ook de stadsarchitecten aanstelden. Ze hebben veel overeenkomsten als de plaza mayor met arcade woningen en bedrijven, het gemeentehuis, de kerk, een school, woningen voor de kolonisten en voor de landarbeiders, zie het modeldorp.

Maar misschien zijn er wel meer **verschillen** dan overeenkomsten, allereerst delen we de pueblos de colonización als volgt in:

- Échte pueblos de colonización, meerder dorpen die deel uitmaken van een grote landbouwproject.
- Pueblos de colonización die deel uitmaken van een kleine groep dorpen.
- Pueblos gevestigd op een voormalige finca en solitaire dorpen, waaronder ook de (enkele) agrupaciónes.
- Pueblos die in feite geen zelfstandig dorp zijn maar een uitbreiding van een bestaande stad / dorp.
- Pueblos die in feite geen dorp zijn maar een aantal verspreide boerderijen in hetzelfde gebied.

Een goed voorbeeld van dit laatste is A Espiñeira, op de kaart zien we de 30 verspreide boerderijen. Er is geen centrum, dus eigenlijk ook helemaal geen dorp. Wellicht maakte men gebruik van de voorzieningen in het dichtstbij gelegen dorp A Feira do Monte.

Een goed voorbeeld van een pueblo die eigenlijk geen zelfstandig dorp is maar een uitbreiding van een bestaande stad, is La Joyosa op de kaart is de uitbreidingswijk duidelijk te zien. De inwoners maken gebruik van de voorzieningen van de bestaande stad, er is ook geen eigen kerk, gemeentehuis of school. Kortom ook dit is geen dorp.

Belangrijk is ook de reden van de stichting, we onderscheiden:

- Échte pueblos die gesticht zijn om de landbouw te stimuleren en Spanje meer autarkisch te maken. Hier vond ook een strenge selectie plaats.
- Andere redenen waarom pueblos de colonización zijn gesticht, dit zijn: gedwongen verhuizing wegens de aanleg van een stuwmeer (29 dorpen). Vervolgens uitbreiding van de Universiteit van Cordoba; een herbebossingsproject, een aardbeving en een watersnoodramp. Tot slot opvang van oud militairen uit Marokko en mensen die plaats moesten maken voor de militaire basis bij Rota. 29 pueblos de colonización zijn gesticht (deels) om bewoners op te vangen die hun oude dorp moesten verlaten omdat er een stuwmeer werd aangelegd.

In de regio Noroeste zijn in dit kader 14 pueblos gesticht. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing deels dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.
In de provincie Valencia betreft het 8 dorpen.
Daarnaast zijn er nog 7 pueblos de colonización in Spanje gesticht om mensen te huisvesten die hun dorp moesten verlaten wegens de bouw van een stuwmeer.

Indeling irrigatie- en landbouwprojecten naar projectgrootte en soort

Grote irrigatie- en landbouwprojecten
We noemen een project groot als het project minimaal 10 pueblos de colonización bevat, waarbij de afstand van dorp tot dorp maximaal 10 kilometer is in hetzelfde irrigatiegebied.

Middelgrote irrigatie- en landbouwprojecten
Middelgrote projecten omvatten 5 tot 10 pueblos de colonización, ook hier is de afstand van dorp tot dorp maximaal 10 kilometer in hetzelfde irrigatiegebied.

Mini irrigatie- en landbouwprojecten
Deze mini projecten omvatten 3 tot 4 pueblos de colonización, ook hier is de afstand van dorp tot dorp maximaal 10 kilometer in hetzelfde irrigatiegebied.

Solitair
De rest, 1 of 2 dorpen dus, noemen we solitair, de dichtstbijzijnde pueblo de colonización ligt verder dan 10 km.

Grote irrigatie- en landbouwprojecten: totaal 103 dorpen
Irrigatiezone Guadiana: Het Plan Badajoz omvat twee gebieden, met 17 en 30 pueblos de colonización.
Regional de Ebro, subzones Canal de Bardenas en Zona Flumen tellen respectievelijk 15 en 16 pueblos de colonización.
Irrigatiezone Guadalquivir: Plan Jaén, hier zijn 14 dorpen bij betrokken.
Irrigatiezone Regional de Centro: is een project van 11 pueblos in de sub zone Gabriel y Galan.

Middelgrote (+ mini) irrigatie- en landbouwprojecten: totaal 109 dorpen

Solitaire dorpen: 48 dorpen noemen we solitair
We tellen 48 solitaire dorpen, dat wil zeggen dat de dichtstbijzijnde volgende pueblo de colonización minimaal 10 kilometer verderop ligt. Van deze 48 zijn er 18 een uitbreidingsdorp.

Verspreide nederzettingen: 23
8 van de 23 'verspreide dorpen' zijn een volwaardige pueblo de colonización, een dorp dus waar de verspreide boerderijen – die hieraan gekoppeld zijn - gericht zijn op de voorzieningen alhier. Denk aan een kerk, school, gemeentehuis, winkels etc. Het zijn per regio van noord naar zuid, de dorpen:
- Regional de Ebro : Curbe; La Cartuja de Monegros en San Lorenzo de Flumen (3 dorpen).
- Region de Noroeste: Arneiro; Matodoso en Veiga de Pumar (3 dorpen).
- Regional de Guadalquivir: Agrupacion de Santo Tome en El Torno (2 dorpen).

Van de 23 verspreide nederzettingen zijn 11 niet meer dan een groep verspreide boerderijen, waar ook niet direct een pueblo de colonización aan gekoppeld is, het zijn:
- Region de Noroeste (1): La Espiñeira.
- Regionald de Centro (5): Soto de Calera Y Chozas; Canturias; Corralejo; Soto de Calera en Torrejoncillo.
- Regional de Guadiana (2): Lobon en Montijo.
- Regional de Guadalquivir (3): Cortijo Nuevo; El Arquillo en La Greduela.

4 van de 23 'dorpen' zijn twijfelachtig / zitten er tussen in:
Regional de Guadalquivir: La Ina; Las Torres; Torre Melgarejo en Burguillos.

Stadsuitbreidingen

16 pueblos de colonización zijn geen apert ontworpen dorp, maar een 'uitbreiding' van een bestaande stad.

6 van deze stadsuitbreidingen zijn toch een volwaardige pueblo de colonización:
- Region del Noroeste (1): Fuentes Nuevas.
- Regional de Centro (1): Paredes de Melo.
- Regional de Guadalquivir (1): Agrupacion de Mogon.
- Regional de Sur y Levante (3): Calahonda, Carchuna en Cartama.

4 van de 16 stadsuitbreidingen zijn bijna een volwaardige pueblo de colonización, maar maken gebruik van de kerk en de ayuntamiento van het hoofddorp, te weten:
- Region del Noroeste (1): Villoldo.
- Regional de Guadalquivir (1): Espeluy.
- Regional de Sur y Levante (2): Barrio de la Estacada en Roquetas de Mar.

6 van de 16 stadsuitbreidingen zijn alleen een uitbreidingswijk:
- Regional del Ebro (2): Sobradiel en La Joyosa y Marlofa.
- Region del Noroeste: Fromista.
- Regional de Guadiana: Aldea del Conde.
- Regional del Guadalquivir: Rota.
- Regional del Sur y Levante: Picassent.

CONCLUSIE

11 zogenaamde pueblos de colonización zijn niet meer dan een bundeling van aantal verspreide boerderijen. Van 4 is de dorpsstatus twijfelachtig. 16 pueblos de colonización zijn een uitbreidingswijk, waarvan 10 geen volwaardig dorp zijn. Oftewel 25 (11+4+10) van de 295 pueblos de colonización voldoen niet aan (alle) voorwaarden van een dorp, als: huizen, voorzieningen, kerk, school en gemeentehuis. Zo houden we qua dorpsarchitectuur *nog 270 echte pueblos de colonización over.*

Categorisering per irrigatiegebied

I REGIONAL DEL EBRO

Regional de Ebro telt 41 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 3.550 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 85 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 20 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning – in de startfase – op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 450 inwoners per dorp waren. Toen dus 18.450 inwoners. Nu zijn er (afgerond) 13.500 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 1.150 inwoners.

Grote irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Canal de Bardenas
   In dit irrigatiegebied – tussen Zaragoza en Pamplona – zijn er 15 (volwaardige) pueblos de colonización, te weten van noord naar zuid, de eerste 3 El Boyeral, Campo Real en Gabarderal liggen dicht (< 5 km) van elkaar. San Isidro del Pinar, Figarol, Rada en Alera vormen ook een cluster, maar liggen wat verder uit elkaar (7 – 25 km). Tot slot het cluster Pinsoro, El Bayo, Bardenas, Santa Anastasia, Valarena, El Sabinar, Sancho Abarca en Santa Engracia, deze liggen weer dichter bij elkaar (< 7,5 km).

2. Zona Flumen; Violada; Monegros; Cinca
   In dit 2e grote irrigatiegebied, ten noordoosten va Zaragoza zijn er 16 pueblos de colonización. Ze liggen maximaal 8 km van elkaar. Van noord naar zuid hebben we het eerste cluster: El Temple, Ontinar de Salz en Puilatos. El Temple is architectonisch een pareltje. Ten noordoosten hiervan liggen de dorpen Valsalada, San Jorge en Artasona del Llano. En ten zuidoosten hiervan liggen – in de zonas regables de Monegros y Flumen – de pueblos de colonización: Valfonda de Santa Ana, Frula, Montesusin, Curbe, Sodeto, San Lorenzo del Flumen, Cantalobos, Orillena, San Juan del Flumen en La Cartuja de Monegros.

Middelgroot landbouwproject

3. Zone Canal de Aragon y Catalun
   Ten noordwesten van Lleida vinden we 4 pueblos Suchs, Pla de la Font en Gimenells, alsook Vencillon, op de gelijknamige finca, minder dan 7 km van elkaar. Gimenells is weer een zeer mooi dorp.

Solitaire dorpen (6) in de irrigatiezone regional de Ebro

Irrigatiezone Valmuel: Puigmoreno en Valmuel (del Caudillo), in de zone Valmuel, 4 km van elkaar ten zuidwesten van Zaragoza.
Twee solitaire dorpen, niet gebonden aan een irrigatieregio **:** El Fayon en Poblenou del Delta **.**
Twee uitbreidingsdorpen**:** La Joyosa (y Marlofa) en Sobradiel op een voormalige finca**.**
En één op een voormalige finca met dezelfde naam: Vencillon.

II REGIONAL DE CENTRO

Regional de Centro telt in totaal 37 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 2.765 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel ca 75 gemiddeld per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 200 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning op 5,5 inwoners. Dit betekent dat er gemiddeld meer dan 400 inwoners per dorp waren. Toen dus 14.800 inwoners. Nu zijn er (afgerond) 18.850 inwoners, oftewel gemiddeld ca. 510 inwoners per dorp. Dit loopt echter per dorp uiteen van 10 tot 2.765 inwoners.

Grote irrigatie- landbouwprojecten

1. In feite is er maar een groot project in deze regio, en wel die in de In de Valle de Alagon, irrigatiezone Gabriel Y Galan, dit betreft 11 dorpen (Rincon del Obispo; Torrejoncillo; Puebla de Argeme; El Batan; Valdencin; Pajares de Ribera; Valrio; Alalagon; San Gil; Valderosas en Pradochano. De dorpen liggen minder dan 8,5 kilometer van elkaar.

Middelgrote irrigatie- landbouwprojecten

2. 40 kilometer oostwaarts van Valdanigos de Tietar vinden we 5 dorpen in de irrigatiezone Rosarito. Te weten Tietar, Rosalejo, Barquilla de Pinares, Pueblo Nuevo de Miramontes en Santa Maria de las Lomas. Ze liggen minder dan 10 kilometer van elkaar, Santa Maria de las Lomas is weer een heel mooi dorp.
3. 50 kilometer oostwaarts ligt Talavera de la Reina. Ten westen en ten oosten hiervan liggen 2 kleine groepen pueblos de colonización. Ten westen liggen 7 dorpen, waarvan 4 in de zone Canal Bajo de Alberche (Calera y Chozas, Alberche del Caudillo, Talavera la Nueva en Soto de Calera) en 3 op een (voormalige) **finca**, te weten: El Bercial, Canturias en Corralejo. De dorpen liggen niet meer dan 6 kilometer van elkaar, alleen El Bercial ligt verder, namelijk 25 kilometer.
4. Aan de oostzijde van Talavera de la Reina liggen 5 dorpen: Las Vegas de Pueblanueva en San Antonio (irrigatiezone Vegas de Puebla de Nueva). Bernuy en Hornaguera (beide op de voormalige finca Valdepusa) en Malpico del Tajo wat een uitbreiding Ook deze dorpen liggen minder dan 5 kilometer van elkaar.

Verder zijn er alleen maar hele kleine projecten en solitaire kolonisatiedorpen (7) in deze regio, te weten:

- Vegaviana (een heel mooi dorp) en Moheda del Gata.
- 40 kilometer oostwaarts van de groep dorpen in de Valle de Alagon ligt Valdanigos de Tietar, geheel solo.
- Resten nog 4 solitaire dorpen: binnen 100 kilometer ten westen en ten oosten van Madrid liggen La Rinconada en Paredes de Melo. En binnen 50 kilometer ten zuiden en ten noorden van Madrid liggen Cortijo de San Isidro en Belvis de Jarama, dit laatste dorp is weer een ‘architectonisch pareltje’.

III REGION DEL NOROESTE

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning – in de startfase – op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen** gaat.

2. Zone Bierzo / Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een **uitbreiding** van een bestaande stad/dorp.

3. Zone Agueda
   Hier vinden we 5 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera (op de **finca** met dezelfde naam), Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).

4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.

5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paarhuizen terug te vinden.
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascón de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

IV REGIONAL DE GUADIANA

Regional de Guadiana telt in totaal 54 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 5.400 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel 100 woningen gemiddeld per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 25 tot meer dan 225 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning – in de startfase– op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 550 inwoners per dorp waren. Totaal dus 29.700 inwoners. Nu zijn er (afgerond) 54.500 inwoners oftewel gemiddeld ca. 1.000 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van 0 tot 15.198 inwoners.

Grote irrigatie- landbouwprojecten

El Plan Badajoz (47 kolonisatiedorpen)

1. Irrigatiezone Canal de Lobon en irrigatiezone Canal de Montijo, vlakbij de Portugese grens en direct ten oostenvan Badajoz: 17 pueblos de colonización minder dan 10 kilometer van elkaar.

2. Irrigatiezone Vegas Altas, 45 kilometer verder oostwaarts: 27 + 3 (Entrerríos, Cristal de Colombo en Fernando V) is 30 kolonisatiedorpen. Idem maximaal 10 kilometer van elkaar.

Mini irrigatie- landbouwprojecten (6 dorpen)

3. Brovales, La Bazana en Valuengo, de laatste 2 zijn mooie dorpen, liggen 7 kilometer van elkaar (ca 75 kilometer ten zuiden van Badajoz).

4. Los Mirones, Umbra de Fresnedas, en Villalba de Calatrava liggen minder dan 10 kilometer van elkaar (ca 225 kilometer te zuiden van Madrid). Villalba de Calatrava staat bekend als een mooi dorp.

Verder zijn er alleen maar hele kleine projecten en solitaire kolonisatiedorpen (8) in deze regio, te weten:

- San Francisco de Olivenza en San Rafael de Olivenza liggen 7 kilometer van elkaar en slechts 20 km ten zuidwesten van Badajoz.
- Pueblonuevo del Bullaque en Santa Quiteria liggen iets meer dan 10 kilometer van elkaar (bijna 150 kilometer ten oosten van Irrigatiezone Vegas Altas).
- Llanos del Caudillo en Cinco Casas liggen ca 15 kilometer van elkaar, Consolaçion is 30 kilometer verderop, (de drie dorpen liggen ca 150 kilometer ten zuiden van Madrid).
- Docenario ligt geheel solitair, ca 45 kilometer onder Irrigatiezone Vegas Altas.

V REGIONAL DEL GUADALQUIVIR

Regional de Guadalquivir telt 86 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 7.100 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 82,5 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 300 woningen.
Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning – in de startfase – op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 450 inwoners per dorp waren. Totaal 38.700 inwoners. Nu zijn er (afgerond) 95.000 inwoners oftewel gemiddeld ca. 1.100 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 29.675 inwoners.

Grote irrigatie- landbouwprojecten

1. Zone Bajo Guadalquivir
   Deze ligt ten zuiden van Sevilla en telt 12 pueblos de colonización, te weten: Adriano, Los Chapatales, Maribanez, Pinzon, El Trobal, Trajano, Veteherrado, Guadelama de los Quinteros, (El Palmer de) Troya, San Leandro, Marismillas en Sacramento. Dit laatste dorp is architecturaal weer een juweeltje. De dorpen in deze zone liggen minder dan 10 kilometer van elkaar. Alleen Guadalema en Troya liggen in een andere zone, namelijk Arroyo Salad (Torre del Aguila – Pintado).

Middelgrote irrigatie- landbouwprojecten

2. Zona de cultivo de regadío del Viar
   Deze zone ligt ten noorden van Sevilla en omvat 6 pueblos de colonización, te weten: Burguillos, El Viar, San Ignacio del Viar, Las Torres, Esquival, en Torre de la Reina, de laatste twee blinken uit in schoonheid. De dorpen in deze zone liggen minder dan 7 kilometer van elkaar, Las Torres ligt op de **finca** met dezelfde naam en in de zone Valle del Guadalquivir.

3.a Zone Guadalcacín ten noorden van Jerez de la Frontera
Hier vinden we 4 pueblos de colonización: Nueva Jamilla Gudalcacin (del caudillo), Torre Melgarejo (**verspreide huizen)** en Estella del Marques, wat weer een echt mooi dorp is. Ze liggen minder dan 7 kilometer van elkaar.

3.b Zone Guadalcacín ten oosten van Jerez de la Frontera
In dezelfde zone als 2.a maar nu ten oosten van Jerez de la Frontera zijn er 8 pueblos de colonización, te weten: La Graduela, La Ina, El Torno, San Isidro de Guadaleta, Torrecera, La Barca de Florida, Jose Antonio en La Pedrosa. De eerste 3 omvatten *(semi) verspreide huizen*. De dorpen liggen minder dan 9 kilometer van elkaar.

4. Zona Regable del Río Bembézar
   Deze irrigatie zone ligt ten zuidwesten van Cordoba op de lijn naar Sevilla, en telt 7 pueblos de colonización: Setefilla, El Priorato, El Calonge, Vegas de Almenera, Las Veredas, Cespedes, Mesas de Guadalora, Bembezar del Caudillo, Puebla de Parilla en Rivero de Posadas. De dorpen liggen minder dan 12,5 kilometer van elkaar. De eerste twee zijn weer architectonische pareltjes.

Mini irrigatie- landbouwprojecten

5. De Zona Regable de Guadalmellato is een klein project, In deze irrigatiezone vinden we ca 30 kilometer ten noordoosten van Cordoba. Het omvat 3 pueblos de colonización: San Antonio del Carpio, Algallarin en Maruanas. Ze liggen minder dan 15 kilometer van elkaar, en alle drie vlakbij de snelweg de A4.

PROVINCIE JAEN

Hier vinden we 7 pueblos de colonización binnen mini irrigatie- landbouwprojecten. Ten noordoosten van Cordoba, vlakbij de snelweg de A4:

Mini irrigatie- landbouwprojecten

6. Zone Vegas Bajas del Guadalquivir
   Hier vinden we 4 pueblos de colonización: San Julian, Llanos del Sotillo, Vegas de Triana en Espely. Llanos del Sotilla mondt weer uit in schoonheid.

7. Regional del Guadalquivir
   In deze zone vinden we de laatste 3 pueblos de colonización, vlakbij de snelweg de A4. Te weten: La Ropera, Los Villares en La Quinteria.

El Plan de Jaén

14 dorpen en 2 clusters van colonos rond bestaande dorpen (dit zijn geen dorpen: ***Agrupación*** de Mogón en ***Agrupación*** de Santo Tomé) maken deel uit van het Plan de Jaén. Het Plan de Jaén is een provinciaal economisch programma dat dateert uit 1953. Het omvat 3 activiteiten: het uitvoeren van irrigatieprojecten, landbouwkolonisatie en industrialisatie en elektrificatie. Doelen waren: het uitbreiden van de irrigatie in de Guadalquivir bekken, het verhogen van de landbouwproductie en het bouwen van dorpen voor de kolonisten / boerenfamilies.

El Plan De Jaen werd uitgevoerd in 2 zones:

8.a Vegas Medias del Guadalquivir
Binnen deze irrigatiezone vallen de kolonistendorpen: Campillo del Rio; Vados de Torralba, Guadalimar (del Caudillo); Sotogordo en Puente del Obispo. Guadalimar del Caudillo is weer een architectonisch pareltje. De meeste dorpen liggen minder dan 6 kilometer van elkaar.

Ca 30 kilometer ten noorden van Puente del Obispo liggen – buiten deze irrigatiezone – liggen 3 pueblos de colonización minder dan 8 kilometer van elkaar: Miraelrío (idem **finca**), Guadalen (zone Guadalen) en El Arquillo (idem finca en verspreid). Miraelrío is architectonisch weer zeer interessant.

8.b Vegas Altas del Guadalquivir
In deze zone liggen 6 volwaardige pueblos de colonización en 2 clusters van colonos rond bestaande dorpen (Agrupación de Mogón en Agrupación de Santo Tomé). De dorpen zijn: El Arquillo *(verspreide huizen)*, Donadio, San Miguel, Solana de Torralba, Valdecazorla Veracruz en Arroturas.

De meeste dorpen liggen parallel en niet ver (< 10 km ten zuiden) van de snelweg de A32.

PROVINCIE GRANADA

Mini irrigatie- landbouwprojecten

Irrigatiezone Cacin

9. In deze irrigatiezone vinden we 4 pueblos de colonización Cortijo Nuevo **(verspreide woningen),** Loreto, Fuensanta, Penuelas en Romilla la Nueva liggen allemaal in deze zone. Vlakbij deze dorpen liggen ook: Buenavista (finca Barriancas), Lacher (een uitbreiding op finca Lachar) en El Chaparral. De dorpen liggen niet verder dan 10 kilometer uit elkaar. De 5^{e}, El Chaparral ligt iets verder ca 17,5 km te noorden van Granada. De andere dorpen liggen ten westen van Granada en vlakbij de snelweg de A-92.

Solitaire dorpen en agrupaciónes (13) in de irrigatiezone Guadalquivir

Provincie Cádiz (5)

- Rota (een uitbreiding) ligt solitair aan de kust, ten westen van Jerez de la Frontera.
- Coto de Bornos, finca coto de Bornos, ligt solo 25 km ten noordoosten van La Pedrosa (bij Jerez de la Frontera).
- Poblado de Dona Blanca ligt (slechts) (15 km) ten zuiden van Jerez de La Frontera.
- San Jose de Malcocinado en Tahivilla liggen elk solitair tussen Tarifa (boot naar Marokko) en Jerez de La Frontera.

Provincie Sevilla (1)

- El Cuervo de Sevilla, **finca** Sanchez Alba, ligt ten noorden van Jerez de la Frontera, niet heel ver (12,5 km) boven Nueva Jarilla.

Provincie Cordoba (3)

- Santa Cruz (Aldea de) ligt 25 km ten zuidoosten van Cordoba.
- La Montiela ligt 65 km ten zuidwesten van Cordoba, en 30 km van Cordobilla.
- Cordobilla ligt 75 km ten zuiden van Cordoba, en 30 km van La Montiela.

Provincie Granada (2)

Canatabla en Cotiflar, elk genoemd naar dezelfde finca, liggen minder dan 6 kilometer van elkaar, 50 km ten noorden van Granada en ver van de andere pueblos de colonización.

Provincie Jaén (2 geen dorpen)

Agrupación de Mogón en Agrupación de Santo Tomé zijn in feite geen dorpen maar clusters van colonos rond bestaande dorpen. Beide liggen in de irrigatiezone Vegas Altas del Guadalquivir.

VI REGIONAL DEL SUR Y LEVANTE

Regional del Sur Y levante telt 44 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 3.725 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 85 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 15 tot meer dan 300 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 – 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning – in de startfase – op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 450 inwoners per dorp waren. Totaal 19.800 inwoners. Nu wonen er in deze dorpen of de gemeenten waar ze (de dorpen, uitbreidingen en verspreide boerderijken) toe behoren ca 265.000 inwoners.

Middelgrote irrigatie- landbouwprojecten

1. Zone Guadalhorce
   Ten westen en vlakbij Malaga vinden we 7 pueblos de colonización: Zalea, Cerralba, Villafranco del Guadalhorce, Cartama, (Nueva) Aljaima, Torrealqueria (vroeger Dona Ana) en Santa Rosalia. Ze liggen minder dan 10 km van elkaar. Met name Cerralba is een mooi dorp.

2. Zone Campo de Dalias
   Het volgende kolonisatieproject van enige omvang ligt niet ver ten westen van Almeria. In de zone Campo de Dalias bevinden zich 8 pueblos de colonización: Las Norias (de Daza), San Agustin de Dalias, La Mojonera, El Solanillo, Las Marinas, Puebla de Vicar, Roquetes de Mar (een uitbreiding) en El Parador de la Asuncion. Ze liggen minder dan 8 km. Van elkaar. El Solanillo blinkt uit als een prachtig dorp.

Mini- irrigatie- en landbouwprojecten

3. Zone Motril-Salobrena
   Tussen bovengenoemde irrigatiezones ligt Motril-Salobrena met 3 pueblos de colonización: El Puntalon, Carchuna en Calahondo, de laatste 2 zijn ***uitbreidingen van bestaande dorpen/steden***. De dorpen liggen minder dan 7 kilometer van elkaar.

4. Zone Campo de Nijar
   Niet ver ten oosten van Almeria ligt de irrigatiezone Campo de Nijar met 4 pueblos de colonización: San Isidro de Nijar, Atochares, Puebloblanco en Compohermoso. De dorpen liggen minder dan 5 km van elkaar.

5. Zone Hellin
   Ten noordwesten van Murcia liggen 3 pueblos de colonización minder dan 7 km van elkaar, te weten: Mingogil, Nava de Campana en Canada de Agra, waarbij de laatste weer een hoge architectonische waarde heeft.

Rondom de stad Valencia bevinden zich ***8 verspreide pueblos de colonización***. Van noord naar zuid, de afstand tot Valencia en de finca waarop ze zijn gevestigd:

– Marines, finca Masia de Maymona (< 35 km van Valencia)
– Domeno, finca Masia del Carril (< 35 km van Valencia)
– San Isidro de Benageber, finca Granja Morodor (< 15 km van Valencia)
– San Antonio de Benageber, finca San Antonio y Pla de Pou
– Loriguilla, finca Masia del Corde (< 15 km van Valencia)
– Huerta Magallon y Melchor (gemeente Aldaya, < 15 km van Valencia). Nauwelijks een dorp te noemen.
– Cortichelles (El Mas de), finca Masia de Cortichelles (< 15 km van Valencia)
– Picassent, finca Torres Espioca (< 15 km van Valencia)

De 9e, Tous, finca La Garrotera, ligt 60 km ten zuiden van Valencia, wel in dezelfde provincie Valencia.

SOLITAIRE DORPEN (9) IN DE IRRIGATIEZONE REGIONAL DEL SUR Y LEVANTE Van west naar oost

Provincie Cadiz (3)

– Castellar de la Frontera ligt op de finca Guadarranque niet ver van Gibraltar.
– Llanos de Antequera ligt in de gelijknamige irrigatiezone ten noorden van Malaga
– Navahermosa ligt op de gelijknamige finca, ten noordwesten van Llanos de Antequera.

Provincie Almeria (2)

San Isidro en San Francisco (de Huerca Overa) liggen samen op de finca El Saltador (Huerca Overa) tussen Almeria en Murcia en 7,5 km van elkaar.

Provincie Albacete (2)

Pueblo de colonización Aguas Nuevas, ligt op de (voormalige) finca Llanos de Albacete, vlakbij de stad Albacete La Estacada (Barrio de) ligt op de (voormalige) finca Jumilla, vlakbij de stad Jumilla waarvan het een buitenwijk is. Beide zijn architectonisch aantrekkelijke steden.

Provincie Alicante (2)
Tussen Alicante en Murcia vinden we 2 solitaire dorpen, dicht bij elkaar, op de (voormalige) finca Saladares, te weten San Isidro (de Albatera) en El Realengo. Beide dorpen hebben een hoge architectonische waarde.

Irrigatie en de Grote rivieren

Een directe relatie op het gebied van **irrigatie / aanleg stuwdammen en - meren** en de eerste experimenten met kolonisatiedorpen is er **sinds 1900**. Veel beeldmateriaal is te vinden bij No-Do, *Noticiero Documental*,

Tijdens het Koninkrijk Spanje (1874-1931) werd in de periode 1902 -1922 het **'Plan General de Canales de Riego y Pantanos'** (het Algemene Plan voor de aanleg van drainage kanalen en reservoirs) bedacht en uitgevoerd. Met een lijst van nieuwe dammen, kanalen, reservoirs en andere waterwerkzaamheden. In 20 jaar leverde dat niet meer dan 18 rurale nederzettingen op waar 1.700 families woonden. La Algaida was de eerste nederzetting (1910-1914) in dit kader.

In 1923 pleegt Primo de Rivera, kapitein generaal van Catalonië, een militaire coup. Onder hem kwam de **´Confederaciones Sindicales Hidrograficas´** tot stand voor negen rivierbassins. Doel was om te komen tot hydrologische planning en watermanagement. Ook was er aandacht voor de erbarmelijke omstandigheden op het platteland en kwam er in 1929 onderzoek naar de armoede op het platteland, 'Contribución al estudio de la casa rural'.

Onder de 2e republiek was er veel aandacht voor de landbouw, in 1932 kwam er de ´Ley de la Reforma Agraria´ tot stand onder het Instituto de Reforma Agraria. Met name gericht op het zuiden (Andalusië, Extremadura en La Mancha) en gericht op (deels) onteigening van de zeer extensieve latifundias. Onlosmakelijk verbonden was natuurlijk de irrigatie. In 1933 kwam er een **'Plan Nacional de Obras Publicas'**, dit had betrekking op 1,3 miljoen hectare. land. Dit water- en irrigatieplan was van grote invloed tot ver in de 20e eeuw.

Eind 1932 vond de **'Concurso de Anteproyectos para la construcción de pobladas en las zonas regables del Guadalquivir y del Guadalmellato'** plaats. Deze competitie had betrekking op een gebied van 31.000 hectare, waar in de eerste fase 8 dorpen waren gepland van elk 100 tot 360 huizen in het Guadalquivir-bassin. En 60 tot 120 huizen bij de Guadalmellato rivier. De ideeën komen hier al dicht bij de latere te stichten pueblos de colonización. Veel inspiratie m.b.t. de bouw van deze dorpen was toen geënt op de Spaanse kolonisatiedorpen in Latijns Amerika.

De hydro-sociale droom van Franco
Voortbouwend op de ervaringen van Primo de Rivera en de 2e Republiek richtte Franco zich op de hydrografische modernisatie van het land. Ook was de kennis en know how gebaseerd op voorbeelden uit de Pontine Marshes (Italië/ Mussolini) en de Tennesee Valley in de USA.
De 'Dirección General de Obras Públicas' was leidend. Water, landbouw en energie (elektriciteit) waren van groot belang voor het streven naar autarkie. Aan het eind van de burgeroorlog waren er 180 dammen, in de periode 1940 – 1955 kwamen hier nog eens 276 nieuwe dammen bij. In 2021 telt Spanje 1.200 grote stuwdammen. In het zuiden zijn de dammen er vooral voor irrigatie/de landbouw, In het noorden vooral voor de energieopwekking /industrie (Baskenland en Catalonië).

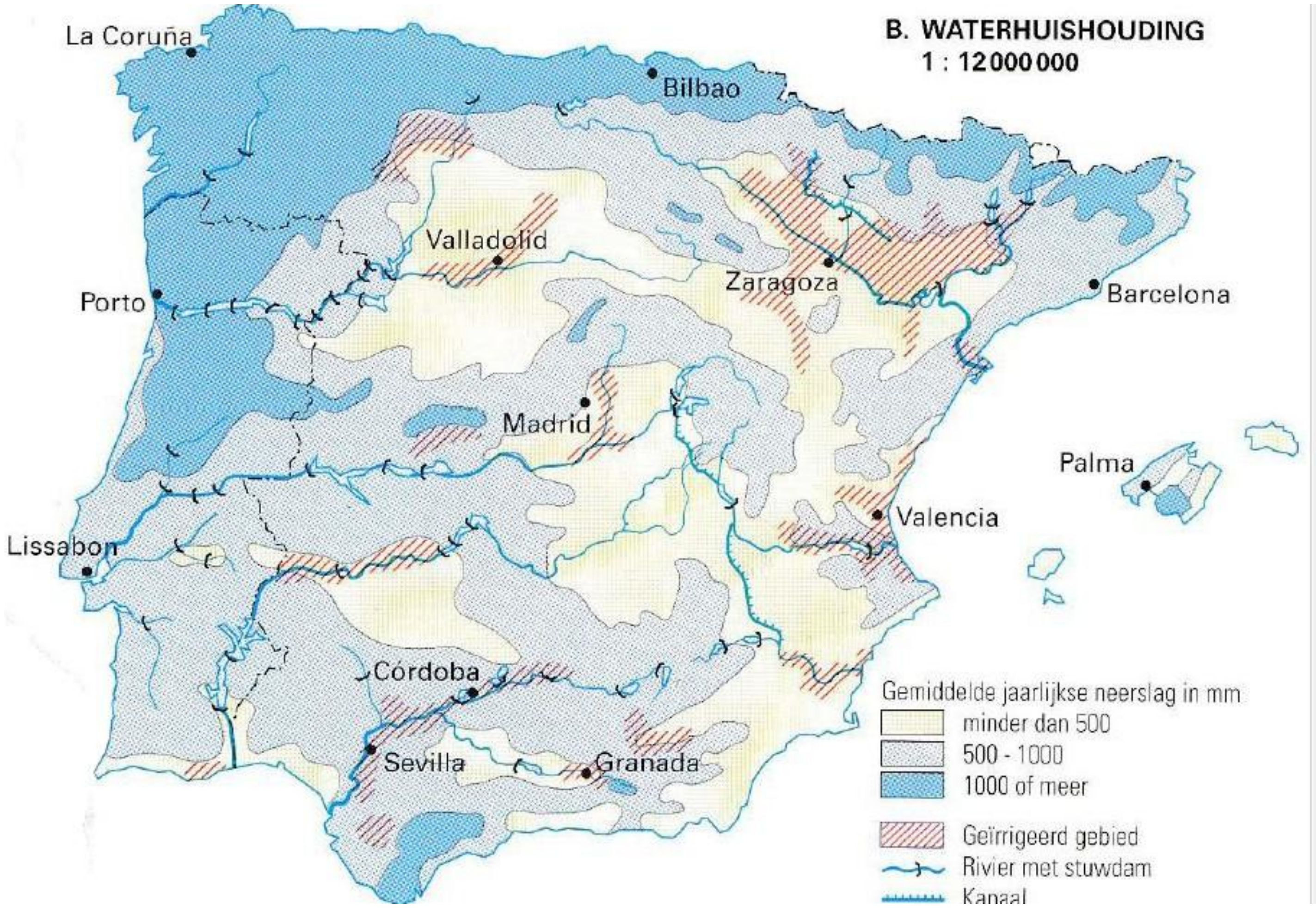
B. WATERHUISHOUDING
1 : 12 000 000
La Coruña
Bilbao
Valladolid
Zaragoza
Barcelona
Porto
Madrid
Palma
Valencia
Lissabon
Córdoba
Sevilla
Granada
Gemiddelde jaarlijkse neerslag in mm
minder dan 500
500 - 1000
1000 of meer
Geïrrigeerd gebied
Rivier met stuwdam
Kanaal

De irrigatiezones

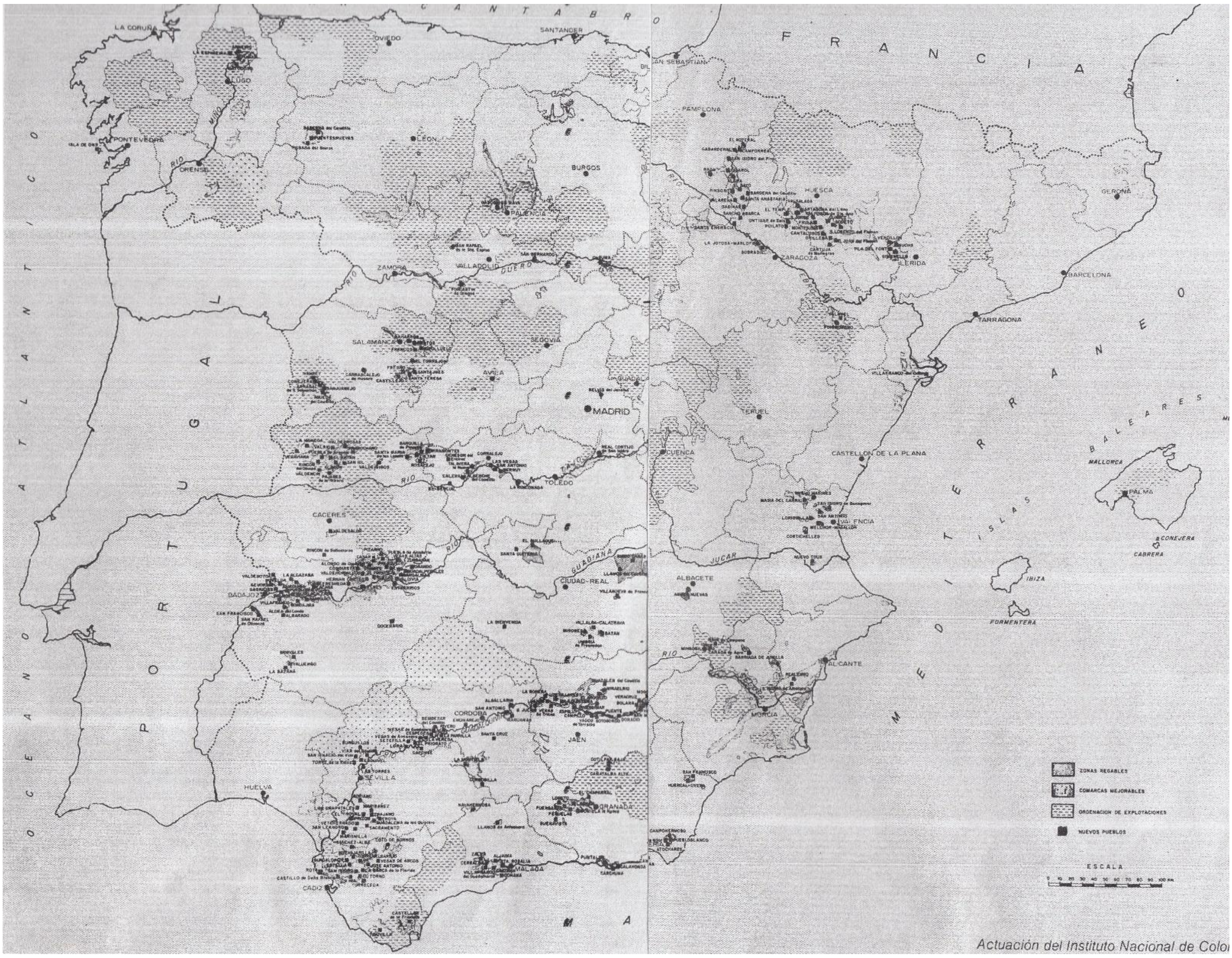

[Zie ook Jose Tamés Irrigatiegebieden INC]

ALLE 295 PUEBLOS

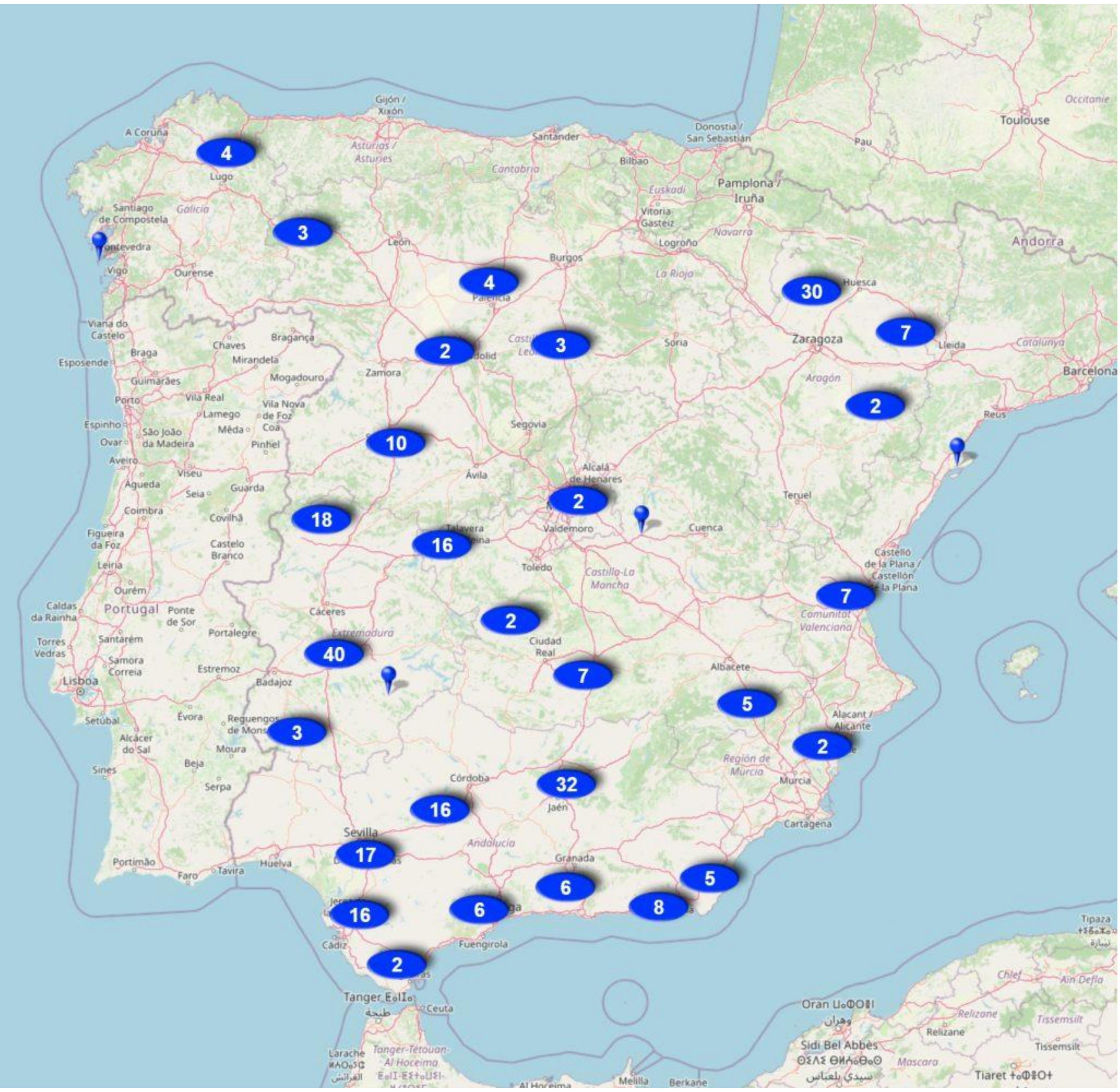

[Alle dorp locaties op interactieve kaart]

[Download hier de kaart A3]

Region del Noroeste – kaart -

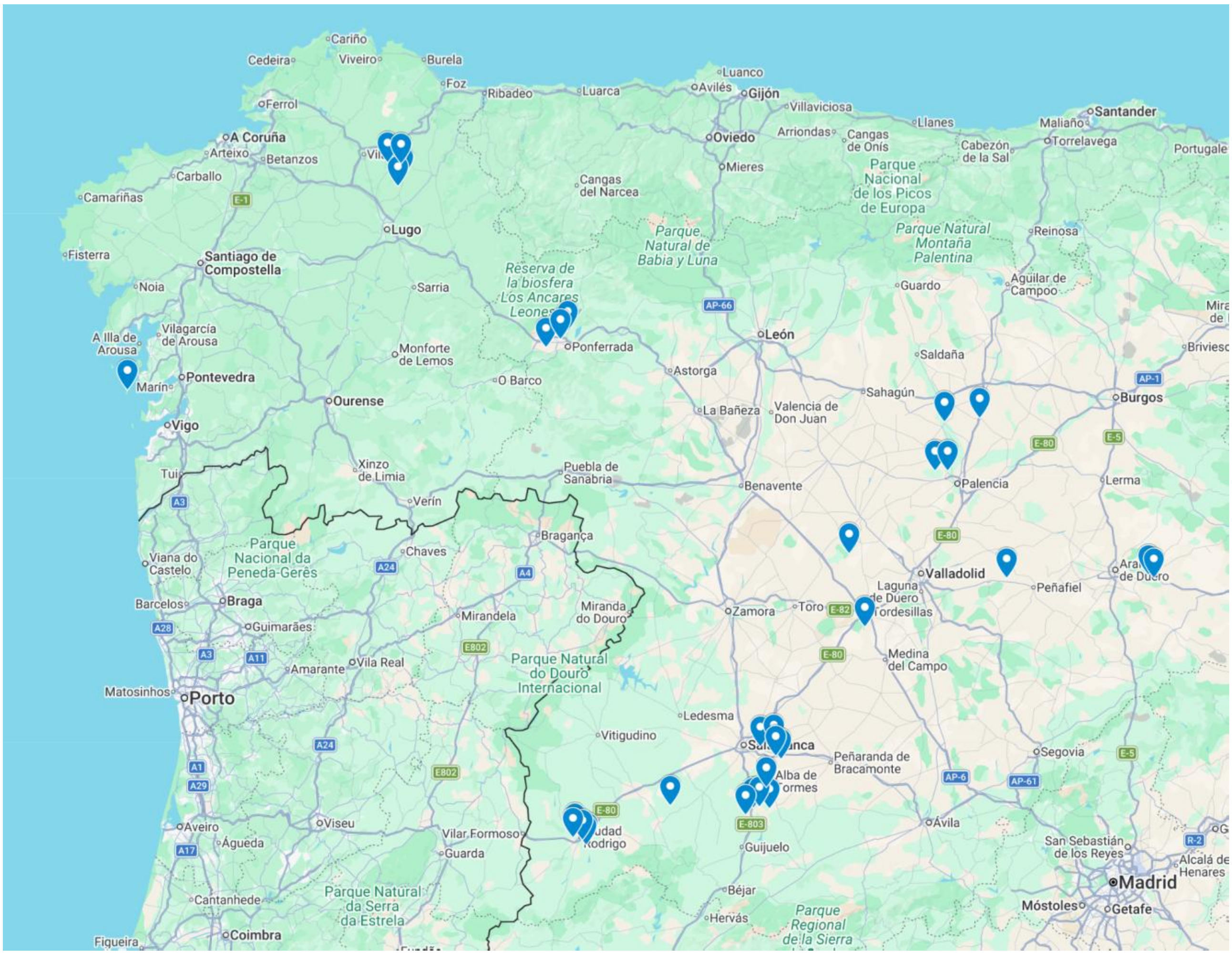

REGION DEL NOROESTE Zona Regable Terra Chá / Tierra Llana de Lugo

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen, gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**
2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een **uitbreiding** van een bestaande stad/dorp.
3. Zone Agueda
   Hier vinden we 5 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Mini irrigatie- landbouwproject

1. Zona Regable Terra Chá / Tierra Llana de Lugo

In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956, onder het ministerie van Cavestany, enkele maanden voordat men begon met de ontginning van de gronden.

De provincie Galicia telt 5 'pueblos de colonización', 1 gelegen in O Curro, de hoofdstad van het eiland Isla de Ons, en 4 in het gebied Terra Cha, dat ca 30 km. boven Lugo ligt. Het lijkt erop dat de provincie Galicia weinig trots is op haar pueblos de colonización, nergens een gedenk- of herkenningsteken dat er naar verwijst. Anderzijds gaat het ook om marginale nederzettingen: op het toeristische eiland Ons (80 inwoners) vinden we alleen een kerk, enkele huizen en een opslagplaats uit deze periode. La Espiñeira omvat slechts enkele verspreide boerderijen. Veigo do Pumar ziet er met een tiental bewoners verlaten uit. In Arneiro, met 70 bewoners, zien we een kerk die nodig onderhoud behoeft. Dit dorp had ook een functie voor de verspreide kolonisatie-boerderijen. Alleen Matodoso, ook 70 inwoners, heeft nog de typische kenmerken als de betonnen irrigatiekanalen en een kerk die goed onderhouden is. Galicië heeft een eigen taal en we zien veel tekenen dat het zich los wil maken van Spanje, wellicht dat ze zich om deze reden niet willen identificeren met de Franco-tijd, een tijd waarin veel Galiciërs verhuisden naar Zuid-Amerika, Zwitserland en West-Duitsland.

Het INC verwierf in totaal 2.800 hectare gemeenschappelijke grond via onteigening en richtte vier nederzettingen op onder de naam "Tierra Llana de Lugo", verdeeld over drie sectoren:

Sector I: A Espiñeira (of La Espiñeira)
Sector II-A: Arneiro
Sector II-B: Veiga do Pumar
Sector III: Matodoso

Deze gebieden lagen verspreid over verschillende gebieden in de gemeenten Cospeito en Castro de Rei. Het kolonisatieproces nam veel tijd in beslag. Sector III was de eerste die werd ontwikkeld en werd tussen 1959 en 1962 bevolkt, een periode gekenmerkt door economisch herstel en de beginnende industrialisatie. Pas tijdens de volledige ontwikkeling, tussen 1966 en 1968, arriveerden kolonisten in de sectoren I en II. In totaal werden er 189 woningen voor kolonisten gebouwd, verdeeld over drie civiele centra: Arneiro, Veiga do Pumar en Matodoso. Vanwege het beperkte aantal woningen beschikte A Espiñeira niet over een eigen civiel centrum.

De kolonisten
De meerderheid van de kolonisten waren Galiciërs: pachters die voor het eerst eigenaar werden van land of mensen die vanwege de aanleg van stuwdammen waren onteigend en door de staat werden gehuisvest. Daarnaast waren er ook kolonisten afkomstig uit León, Cantabrië en zelfs Marokko.

Landexploitatie
Het INC leverde niet alleen voorbereide en geïrrigeerde landbouwgronden, maar ook woningen en landbouwgebouwen. De standaardboerderij besloeg vier tot acht hectare. De kolonisatie in sector III begon met gemengde percelen van zes hectare: vier hectare droog land en twee hectare irrigatieland. Later werden in sectoren I en II percelen van veertien hectare toegewezen: zes hectare droog land en acht hectare irrigatieland. Deze ontwikkeling hielp om zelfvoorziening te overstijgen en coöperaties te stimuleren. De toename van de perceelgrootte ten opzichte van het oorspronkelijke plan leidde echter tot een afname van het aantal kolonisten en woningen. In A Terra Chá versterkte dit de keuze voor een verspreide bewoningsstructuur. Uniek voor de dorpen in Terra Chá (inclusief A Espiñeira) is dat de focus lag op **vlees- en zuivelproductie** in plaats van traditionele landbouw. Kolonisten kregen naast land ook vee — vaak Friese koeien — die ze in vijf tot 25 jaar konden afbetalen.

Moderne centra en architectuur
De minder belangrijke dorpen en verspreid gelegen woningen kregen vaak basale civiele centra, zoals in Veiga do Pumar. In tegenstelling tot de andere dorpen (zoals Arneiro en Veiga de Pumar), voorzag het INC **geen cíviel centrum** zoals een kerk of plein voor A Espiñeira . In Matodoso en Arneiro werd echter gekozen voor meer complexe civiele centra: in Matodoso was het centrale plein omgeven door vier zijden met gebouwen: een kerk, scholen met woningen voor leraren, een overdekte commerciële rij en een coöperatiecentrum. De hoge klokkentorens van de kerken in Arneiro en Matodoso, die ongebruikelijk hoog waren voor Galicië, dienden als belangrijke oriëntatiepunten in het vlakke landschap. Het civiele centrum van Arneiro, dat later werd gebouwd, was het grootste en bood de meeste gespecialiseerde voorzieningen. Het rechthoekige plein, open aan één zijde, werd gedomineerd door het parochiecentrum (kerk en lokalen voor Katholieke Actie) en geflankeerd door institutionele en commerciële gebouwen. Hier bevonden zich ook het gemeentehuis dat als kolonisatiebureau diende, een rij winkels met bijbehorende woningen, scholen en woningen voor onderwijzers, een dokter en een pastoor.

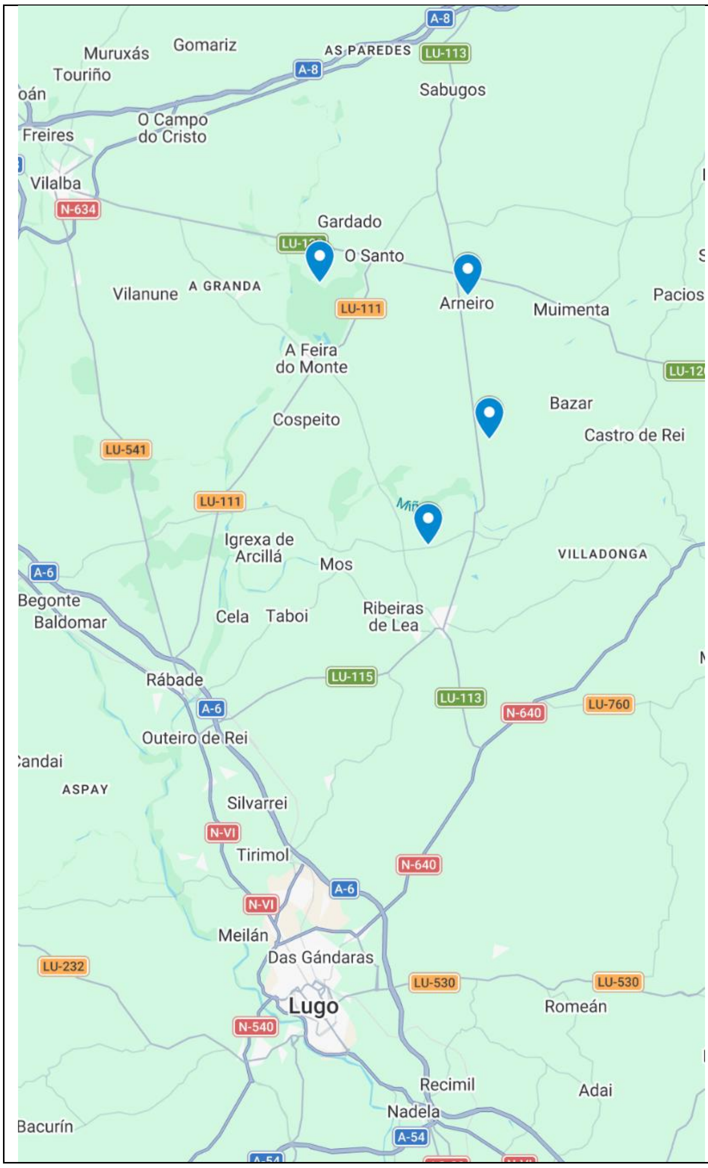

In Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo liggen 4 dorpen minder dan 7 km. bij elkaar. Ze liggen ten noorden van Lugo. Voor al deze dorpen gaat dat het om **verspreide woningen waarvan er 3 ook een dorp hebben.**

De 4 pueblos de colonización:
- La Espineira
- Arneiro
- Veiga de Pumar
- Matodoso

https://www.crecenteasociados.com/innovacion-en-el-territorio-de-colonizacion-en-terra-cha

La Espiñeira

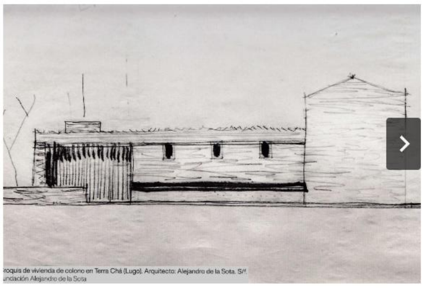

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Galicia	Lugo	A Terra Chá (= idem Tierra Llana of Tierra Llana del Miño	Cospeito	La Espiñeira	43°15′43″N 7°33′20″O	76	1958 fase I 30 woningen	Alejandro de la Sota
Stroomgebied : Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Tierra Llana de Lugo *verspreide woningen* Bezocht oktober 2025								

La Espiñeira behoort – naast Arneiro, Veiga do Pumar en Matodoso – tot een van de 4 koloniale nederzettingen in het gebied A Terra Chá. Het betreft verspreide boerderijen, eigenlijk is het geen echte pueblo de colonización. Het ligt 10 kilometer ten westen van Arneiro, en ca. 30 km. ten noorden van Lugo. Het wordt wel aangegeven op een bordje langs de weg – zie foto's – , maar niet op Google Maps. Op de foto's enkele boerderijen die we op deze locatie hebben aangetroffen, er is hier veel veeteelt.

Kolonisatie in A Terra Chá
In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956, onder het ministerie van Cavestany, enkele maanden voordat men begon met de ontginning van de gronden. Het INC verwierf in totaal 2.800 hectare gemeenschappelijke grond via onteigening en richtte vier nederzettingen op.

De drie sectoren van Tierra Llana de Lugo:

Sector I: A Espiñeira (of La Espiñeira)
Sector II-A: Arneiro
Sector II-B: Veiga do Pumar
Sector III: Matodoso

Deze gebieden lagen verspreid over verschillende gebieden in de gemeenten Cospeito en Castro de Rei. Het kolonisatieproces nam veel tijd in beslag. Sector III was de eerste die werd ontwikkeld en werd tussen 1959 en 1962 bevolkt, een periode gekenmerkt door economisch herstel en de beginnende industrialisatie. Pas tijdens de volledige ontwikkeling, tussen 1966 en 1968, arriveerden kolonisten in de sectoren I en II. In totaal werden er 189 woningen voor kolonisten gebouwd, verdeeld over drie civiele centra: Arneiro, Veiga do Pumar en Matodoso.

Vanwege het beperkte aantal woningen beschikte A Espiñeira niet over een eigen civiel centrum.

De kolonisten
De meerderheid van de kolonisten waren Galiciërs, pachters die voor het eerst eigenaar werden van land. Mensen die werden geherhuisvest omdat hun huis / land werd onteigend vanwege de aanleg van stuwdammen. Daarnaast waren er ook kolonisten afkomstig uit León, Cantabrië en zelfs Marokko.

Landexploitatie
Het INC leverde niet alleen voorbereide en geïrrigeerde landbouwgronden, maar ook woningen en landbouwgebouwen. De standaardboerderij besloeg vier tot acht hectare. De kolonisatie in sector III begon met gemengde percelen van zes hectare: vier hectare droog land en twee hectare irrigatieland. Later werden in sectoren I en II percelen van veertien hectare toegewezen: zes hectare droog land en acht hectare irrigatieland. Deze ontwikkeling hielp om zelfvoorziening te overstijgen en coöperaties te stimuleren. De toename van de perceelgrootte ten opzichte van het oorspronkelijke plan leidde echter tot een afname van het aantal kolonisten en woningen. In A Terra Chá versterkte dit de keuze voor een verspreide bewoningsstructuur. Uniek voor de dorpen in Terra Chá (inclusief A Espiñeira) is dat de focus lag op **vlees- en zuivelproductie** in plaats van traditionele landbouw. Kolonisten kregen naast land ook vee, vaak **Friese koeien**, die ze in vijf tot 25 jaar konden afbetalen.

Moderne centra en architectuur
De minder belangrijke dorpen en verspreid gelegen woningen kregen vaak basale civiele centra, zoals in Veiga do Pumar. In tegenstelling tot de andere dorpen (zoals Arneiro en Veiga de Pumar), voorzag het INC **geen civiel centrum** zoals een kerk of plein voor A Espiñeira, dat centrum bestaat tegenwoordig uit privéwoningen. In Matodoso en Arneiro werd echter gekozen voor meer complexe civiele centra: in Matodoso was het centrale plein omgeven door vier zijden met gebouwen: een kerk, scholen met woningen voor leraren, een overdekte commerciële rij winkels en een coöperatiecentrum. De hoge klokkentorens van de kerken in Arneiro en Matodoso, die ongebruikelijk hoog waren voor Galicië, dienden als belangrijke oriëntatiepunten in het vlakke landschap.

Het civiele centrum van Arneiro, dat later werd gebouwd, was het grootste en bood de meeste gespecialiseerde voorzieningen. Het rechthoekige plein, open aan één zijde, werd gedomineerd door het parochiecentrum (kerk en lokalen voor Katholieke Actie) en geflankeerd door institutionele en commerciële gebouwen. Hier bevonden zich ook het gemeentehuis dat als kolonisatiebureau diende, een rij winkels met bijbehorende woningen, scholen en woningen voor onderwijzers, een dokter en een pastoor.

Heden
A Espiñeira is een van de vier overgebleven koloniedorpen in Galicië, de dorpen kampen met vergrijzing en ontvolking, hoewel sommige mensen (vaak nazaten van de oorspronkelijke kolonisten) nog steeds actief zijn in de landbouw en de gemeenschap.

Conclusie
De kolonisatie van A Terra Chá was niet alleen een poging om de landbouw te moderniseren, maar ook een voorbeeld van hoe nationale landbouwpolitiek zich vertaalde naar lokale gemeenschappen. De mix van Galicische kolonisten en nieuwkomers uit andere regio's van Spanje (en zelfs Marokko) weerspiegelde de veelzijdigheid van het project. Hoewel de nadruk lag op landbouwproductie en economische verbetering, hadden de civiele centra en de bijzondere architectuur een blijvende invloed op het culturele en sociale landschap van A Terra Chá.

De verspreide boerderijen op kaart.

BRONNEN

LINKS
https://gl.wikipedia.org/wiki/A_Espi%C3%B1eira,_Santa_Cristina,_Cospeito
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:A_Espi%C3%B1eira,_Santa_Cristina,_Cospeito
https://www.mancomunidadeterracha.org/colonizacion https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/franquismo-invento-300-pueblos-toda-espana-solo-cuatro-galicia-estan-lugo/202506171040471886644.html?utm_source=chatgpt.com https://www.elconfidencial.com/cultura/2024-08-01/brais-lamela-entrevista-embalse-franco-expulso-gallegos-casas_3919764/?utm_source=chatgpt.comhttps://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/experiencia-comun-ejecucion-unica/ 201908171611541392450.html

BEELD
Een impressie van de omgeving:
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6747-1.mov

Arneiro

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Galicia	Lugo	Terra Chá (= idem Tierra Llana of Tierra Llana del Miño	Cospeito	Arneiro	43°15′18″N 7°28′56″O	71	1958 fase I 100 +	Alejandro de la Sota (?)
Stroomgebied : Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Tierra Llana de Lugo *verspreide woningen* bezocht oktober 2025								

Arneiro behoort, naast La Espiñeira, Veiga do Pumar en Matodoso, tot een van de 4 koloniale nederzettingen in het gebied A Terra Chá. Het ligt ca. 30 kilometer ten Noorden Van Lugo. Het bestaat uit een dorp en verspreide boerderijen, het schooltje staat leeg. Rondom is er moderne landbouw. Er is geen enkele aanwijzing die duidt op een 'pueblo de colonización'. Er is een mooi centraal park, en er zijn 0,0 voorzieningen, maar ja 70 inwoners. Het ligt in een open landschap, het dorp wordt opgeknapt. Het houden van vee is een belangrijke landouwactiviteit.

De kerk is verwaarloosd en het parochiehuis staat leeg. Er is een 'commodor', aldus een inwoners, vlakbij de verlaten school. Verder zijn er verspreide boerderijen, waarvan de inwoners naar het dorp kwamen voor de kerk, school, gemeentehuis, sport en het sociale leven, kortom het dorpsgebeuren.

Kolonisatie in A Terra Chá
In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956, onder het ministerie van Cavestany, enkele maanden voordat men begon met de ontginning van de gronden.

Het INC verwierf in totaal 2.800 hectare gemeenschappelijke berggrond via onteigening en richtte vier nederzettingen op onder de naam "Tierra Llana de Lugo", verdeeld over drie sectoren:
Sector I: A Espiñeira
Sector II-A: Arneiro
Sector II-B: Veiga do Pumar
Sector **III:** Matodoso

Deze gebieden lagen verspreid over verschillende 'parochies' in de gemeenten Cospeito en Castro de Rei. Het kolonisatieproces nam veel tijd in beslag. Sector III was de eerste die werd ontwikkeld en werd tussen 1959 en 1962 bevolkt, een periode gekenmerkt door economisch herstel en de beginnende industrialisatie. Pas tijdens de volledige ontwikkeling, tussen 1966 en 1968, arriveerden kolonisten in de sectoren I en II. In totaal werden er 189 woningen voor kolonisten gebouwd, verdeeld over drie civiele centra: Arneiro, Veiga do

Pumar en Matodoso. Vanwege het beperkte aantal woningen beschikte A Espiñeira niet over een eigen civiel centrum. In totaal werden ongeveer **400 woningen** gebouwd in de vier dorpen, waarbij Arneiro het grootste was met meer dan honderd huizen (inclusief 66 verspreid?). Er 66 geplande verspreide woningen / boerderijen in Tierra LLana, sector II. Tussen Arneiro en de rivieren Rio Pequeno en Rio Mino. De boerengezinnen die daar woonden, maakten gebruik van de diensten van de pueblo de colonización Arneiro.

De kolonisten
De meerderheid van de kolonisten waren Galiciërs: pachters die voor het eerst eigenaar werden van land of mensen die vanwege de aanleg van stuwdammen waren onteigend en door de staat werden gehuisvest. Daarnaast waren er ook kolonisten afkomstig uit León, Cantabrië en zelfs Marokko. Doel was vooral het **bevorderen van de melkveehouderij** in plaats van pure landbouw. Aan elke kolonist werd een huis, landbouwgrond (zowel droog als geïrrigeerd), en een groep koeien toegewezen. De melkproductie werd geleidelijk aan afbetaald via een soort huur- of betalingssysteem.

Landexploitatie
Het INC leverde niet alleen voorbereide en geïrrigeerde landbouwgronden, maar ook woningen en landbouwgebouwen. De standaardboerderij besloeg vier tot acht hectare. De kolonisatie in sector III begon met gemengde percelen van zes hectare: vier hectare droog land en twee hectare irrigatieland. Later werden in sectoren I en II percelen van veertien hectare toegewezen: zes hectare droog land en acht hectare irrigatieland. Deze ontwikkeling hielp om zelfvoorziening te overstijgen en coöperaties te stimuleren. De toename van de perceelgrootte ten opzichte van het oorspronkelijke plan leidde echter tot een afname van het aantal kolonisten en woningen. In A Terra Chá versterkte dit de keuze voor een verspreide bewonings-structuur.

Moderne centra en architectuur
De minder belangrijke dorpen en verspreid gelegen woningen kregen vaak basale civiele centra, zoals in Veiga do Pumar. In Matodoso en Arneiro werd echter gekozen voor meer complexe civiele centra.
In Matodoso was het centrale plein omgeven door vier zijden met gebouwen: een kerk, scholen met woningen voor leraren, een overdekte commerciële rij en een coöperatiecentrum. De hoge klokkentorens van de kerken in Arneiro en Matodoso, die ongebruikelijk hoog waren voor Galicië, dienden als belangrijke oriëntatiepunten in het vlakke landschap.

Het civiele centrum van Arneiro, dat later werd gebouwd, was het grootste en bood de meeste gespecia-liseerde voorzieningen. Het rechthoekige plein, open aan één zijde, werd gedomineerd door het parochie-centrum (kerk en lokalen voor Katholieke Actie) en geflankeerd door institutionele en commerciële gebouwen. Hier bevonden zich ook het gemeentehuis dat als kolonisatiebureau diende, een winkelrij met bijbehorende woningen, scholen en woningen voor onderwijzers, een dokter en een pastoor.

Heden
Vandaag de dag lijden deze dorpen – inclusief O Arneiro – onder **vergrijzing, ontvolking en gebrek aan onderhoud**

Conclusie
De kolonisatie van A Terra Chá was niet alleen een poging om de landbouw te moderniseren, maar ook een voorbeeld van hoe nationale landbouwpolitiek zich vertaalde naar lokale gemeenschappen. De mix van Galicische kolonisten en nieuwkomers uit andere regio's van Spanje (en zelfs Marokko) weerspiegelde de veelzijdigheid van het project. Hoewel de nadruk lag op landbouwproductie en economische verbetering, hadden de civiele centra en de bijzondere architectuur een blijvende invloed op het culturele en sociale landschap van A Terra Chá.

BRONNEN

LINKS

https://es.wikipedia.org/wiki/Arneiro
https://gl.wikipedia.org/wiki/Arneiro,_Go%C3%A1,_Cospeito
https://www.mancomunidadeterracha.org/colonizacion
https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/franquismo-invento-300-pueblos-toda-espana-solo-cuatro-galicia-estan-lugo/_202506171040471886644.html?utm_source=chatgpt.com
https://www.elconfidencial.com/cultura/2024-08-01/brais-lamela-entrevista-embalse-franco-expulso-gallegos-casas_3919764/?utm_source=chatgpt.comhttps://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/experiencia-comun-ejecucion-unica/ 201908171611541392450.html
https://www.citypopulation.de/en/spain/localities/lugo/cospeito/27015050101 arneiro

Een impressie van het gebied:
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6724.mov

Veiga do Pumar

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Galicia	Lugo	Terra Chá (= idem Tierra Llana of Tierra Llana del Miño	Cospeito	Veiga do Pumar	43°12′42″N 7°28′16″O	26	1958 fase I 20	Alejandro de la Sota (?)
Stroomgebied : Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Tierra Llana de Lugo *verspreide woningen* Bezocht oktober 2025								

Veiga do Pumar behoort – naast Arneiro, Matodoso en La Espiñeira – tot een van de 4 koloniale nederzettingen in het gebied A Terra Chá. Het heeft een hele kleine kerktoren, er zijn maar enkele bewoners. De toegangsboog van het park is idem die van Arneiro, ook een fontein met lampen in het centrum, alleen niet onderhouden. De bar is verlaten idem het schooltje en 2 oude schommels. Het ligt ca 30 kilometer te noorden van Lugo, iets naar het oosten. Bij beeld vind je een mooie 3D- Animatie van het dorp.

Kolonisatie in A Terra Chá
In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van nieuwe kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956, onder het ministerie van Cavestany, enkele maanden voordat men begon met de ontginning van de gronden.

Het INC verwierf in totaal 2.800 hectare gemeenschappelijke berggrond via onteigening en richtte vier nederzettingen op onder de naam “Tierra Llana de Lugo”, verdeeld over drie sectoren:

Sector I: A Espiñeira
Sector II-A: Arneiro
Sector II-B: Veiga do Pumar
Sector III: Matodoso

Deze gebieden lagen verspreid over verschillende ‘parochies’ in de gemeenten Cospeito en Castro de Rei. Het kolonisatieproces nam veel tijd in beslag. Sector III was de eerste die werd ontwikkeld en werd tussen 1959 en 1962 bevolkt, een periode gekenmerkt door economisch herstel en beginnende industrialisatie. Pas tijdens de volledige ontwikkeling, tussen 1966 en 1968, arriveerden kolonisten in de sectoren I en II. In totaal werden er 189 woningen voor kolonisten gebouwd, verdeeld over drie civiele centra: Arneiro, Veiga do Pumar en Matodoso. Vanwege het beperkte aantal woningen beschikte A Espiñeira niet over een eigen civiel centrum.

De kolonisten
De meerderheid van de kolonisten waren Galiciërs: pachters die voor het eerst eigenaar werden van land of mensen die vanwege de aanleg van stuwdammen waren onteigend en door de staat werden gehuisvest. Daarnaast waren er ook kolonisten afkomstig uit León, Cantabrië en zelfs Marokko.

Landexploitatie
Het INC leverde niet alleen voorbereide en geïrrigeerde landbouwgronden, maar ook woningen en landbouwgebouwen. De standaardboerderij had vier tot acht hectare grond. De kolonisatie in sector III begon met gemengde percelen van zes hectare: vier hectare droog land en twee hectare irrigatieland. Later werden in sectoren I en II percelen van veertien hectare toegewezen: zes hectare droog land en acht hectare irrigatieland. Deze ontwikkeling hielp om zelfvoorziening te overstijgen en coöperaties te stimuleren. De toename van de perceelgrootte ten opzichte van het oorspronkelijke plan leidde echter tot een afname van het aantal kolonisten en woningen. In A Terra Chá versterkte dit de keuze voor een verspreide bewoningsstructuur, geen stadsboerderij, maar boerderij op het land. Waarbij het boerengezin gebruik kon maken van de faciliteiten als kerk, school, winkels, sport en recreatie van het dichtstbijzijnde dorp.

Moderne centra en architectuur
De minder belangrijke dorpen en verspreid gelegen woningen kregen vaak basale civiele centra, zoals in Veiga do Pumar. In Matodoso en Arneiro werd gekozen voor meer complexe civiele centra. In Matodoso was het centrale plein omgeven door vier zijden met gebouwen: een kerk, scholen met woningen voor leraren, een overdekte commerciële winkelrij en een coöperatiecentrum. De hoge klokkentorens van de kerken in Arneiro en Matodoso, die ongebruikelijk hoog waren voor Galicië, dienden als belangrijke oriëntatiepunten in het vlakke landschap.

Het civiele centrum van Arneiro, dat later werd gebouwd, was het grootste en bood de meeste gespecialiseerde voorzieningen. Het rechthoekige plein, open aan één zijde, werd gedomineerd door het parochiecentrum (kerk en lokalen voor Katholieke Actie) en geflankeerd door institutionele en commerciële gebouwen. Hier bevonden zich ook het gemeentehuis dat als kolonisatiebureau diende, een winkelplint met bijbehorende woningen, scholen en woningen voor onderwijzers, een dokter en een pastoor.

Conclusie
De kolonisatie van A Terra Chá was niet alleen een poging om de landbouw te moderniseren, maar ook een voorbeeld van hoe nationale landbouwpolitiek zich vertaalde naar lokale gemeenschappen. De mix van Galicische kolonisten en nieuwkomers uit andere regio's van Spanje (en zelfs Marokko) weerspiegelde de veelzijdigheid van het project. Hoewel de nadruk lag op landbouwproductie en economische verbetering, hadden de civiele centra en de bijzondere architectuur een blijvende invloed op het culturele en sociale landschap van A Terra Chá.

BRONNEN

LINKS

https://es.wikipedia.org/wiki/Veiga_do_Pumar
https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/veiga-pumar-historia-da-colonizacion-feminino/202411201005151806293.html
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:A_Veiga_do_Pumar,_Mom%C3%A1n,_Cospeito
https://www.mancomunidadeterracha.org/colonizacion https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/franquismo-invento-300-pueblos-toda-espana-solo-cuatro-galicia-estan-lugo/202506171040471886644.html?utm_source=chatgpt.com https://www.elconfidencial.com/cultura/2024-08-01/brais-lamela-entrevista-embalse-franco-expulso-gallegos-casas_3919764/?utm_source=chatgpt.com https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/experiencia-comun-ejecucion-unica/_201908171611541392450.html
https://www.lavozdegalicia.es/noticia/lugo/cospeito/2020/10/09/adios-granja-chairega-pionera-produccion-leche-ecologica/ 0003_202010L9C8991.htm
https://mapcarta.com/es/N1241747681

BEELD

https://sketchfab.com/3d-models/veiga-do-pumar-pueblo-de-colonizacion-d4b340c9a8274019bce7d37f96bc90d5
Zie foto’s: Este modelo 3D representa Veiga de Pumar, uno de los cuatro únicos pueblos de colonización creados en Galicia por el Instituto Nacional de Colonización (INC) durante el régimen franquista, entre 1950 y 1970. Construido sobre terrenos expropiados en la comarca de Terra Chá, este asentamiento forma parte del sector II-B del proyecto colonizador en Lugo, junto a O Arneiro, A Espiñeira y Matodoso.

Korte impressie van de omgeving van het dorp. https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/2025/10/IMG_6767.mov

Matodoso

<table>
<tr><th>autonome gemeenschap</th><th>provincie</th><th>comarca</th><th>gemeente</th><th>dorp</th><th>locatie</th><th>Inwoners 2023</th><th>startjaar en woningen</th><th>architect</th></tr>
<tr><td>Galicia</td><td>Lugo</td><td>Terra Chá (= idem Tierra Llana of Tierra Llana del Miño</td><td>Castro de Rey</td><td>Matodoso</td><td>43°10′6″N 7°30′3″O</td><td>71</td><td>1958
fase I
163 woningen</td><td>Santiago Garcia Mesales</td></tr>
<tr><td colspan="9">Stroomgebied : Regional del Noroeste
Irrigatiegebied: Tierra Llana de Lugo
verspreide woningen
Bezocht oktober 2025</td></tr>
</table>

Matodoso behoort – naast La Espiñeira, Arneiro en Veiga do Pumar tot een van de 4 koloniale nederzettingen in het gebied A Terra Chá. Anders dan de 3 andere dorpen in dit gebied, zien we nu weer de betonnen irrigatiekanalen. Hier geen stadsboerderijen, de kerk ziet er goed uit. Er is een bar (en een lege aan de overkant). Voor alle 4 de dorpen geldt dat ze in een open gebied liggen aan kleine wegen. Er is in de omgeving veel akkerbouw en ook veeteelt.

Het Instituto Nacional de Colonización ontwierp verschillende nederzettingen in de Terra Chá (Lugo) om de landbouwproductie in het gebied te stimuleren. Matodoso werd opgezet als een voorzieningencentrum, duidelijk afgebakend en uitgerust met een kerk, school, winkelruimten, bushalte en coöperatief centrum, terwijl de woningen verspreid werden over een uitgestrekt gebied, gekoppeld aan grote landbouwpercelen.

De rationaliteit van het voorstel, scherp afgestemd op de realiteit van de landbouwexploitatie in dit deel van Galicië, ging gepaard met moderne vormen in zowel de voorzieningen als de woningen en hun ruimten voor kolonisten en vee. Kenmerkend voor Matodoso is ook het expressieve gebruik van natuursteen in belangrijke elementen van de voorzieningengebouwen. De inrichting van de openbare ruimte die deze gebouwen met elkaar verbindt, en het ontwerp van de volumes – met schuine daken, zonder dak overstek en eenvoudige geometrieën zijn ontwerpkeuzes die moderne oplossingen dichter bij de identiteit en traditie van de typische landelijke nederzettingen in de streek brengen.

De bijzondere inrichting van de voorzieningenkern, zonder direct contact met de woningen, biedt een functioneel geheel dat typisch modern is. De expressieve elementen worden ingezet om de verschillende functies zichtbaar te onderscheiden in het vlakke landschap van de streek, door middel van verticale accenten zoals de klokkentoren, het waterreservoir en de duiventillen. Het voortdurende contrast tussen de horizontale compositielijnen van de gebouwen, laag bij de grond, en de slanke elementen die hoger reiken dan verwacht, verleent het geheel een bijzondere formele persoonlijkheid. Matodoso toont de intelligente analyse van de omgeving waarmee de architecten het project benaderden. Moderne idealen werden verzoend met het begrip van een eeroude territoriale realiteit, waarin de verspreide bewoning de overheersende vorm van nederzetting is, bepaald door culturele en economische waarden.

Kolonisatie in A Terra Chá
In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956, onder het ministerie van Cavestany, enkele maanden voordat men begon met de ontginning van de gronden.

Het INC verwierf in totaal 2.800 hectare gemeenschappelijke berggrond via onteigening en richtte vier nederzettingen op onder de naam "Tierra Llana de Lugo", verdeeld over drie sectoren:
Sector I: A Espiñeira
Sector II-A: Arneiro
Sector II-B: Veiga do Pumar
Sector III: Matodoso

Deze gebieden lagen verspreid over verschillende parochies in de gemeenten Cospeito en Castro de Rei. Het kolonisatieproces nam veel tijd in beslag. Sector III was de eerste die werd ontwikkeld en werd tussen 1959 en 1962 bevolkt, een periode gekenmerkt door economisch herstel en de beginnende industrialisatie. Pas tijdens de volledige ontwikkeling, tussen 1966 en 1968, arriveerden kolonisten in de sectoren I en II. In totaal werden er 189 woningen voor kolonisten gebouwd, verdeeld over drie civiele centra: Arneiro, Veiga do Pumar en Matodoso. Vanwege het beperkte aantal woningen beschikte A Espiñeira niet over een eigen civiel centrum.

De kolonisten
De meerderheid van de kolonisten waren Galiciërs: pachters die voor het eerst eigenaar werden van land of mensen die vanwege de aanleg van stuwdammen waren onteigend en door de staat werden gehuisvest. Daarnaast waren er ook kolonisten afkomstig uit León, Cantabrië en zelfs Marokko.

Landexploitatie
Het INC leverde niet alleen voorbereide en geïrrigeerde landbouwgronden, maar ook woningen en landbouwgebouwen. De standaardboerderij besloeg vier tot acht hectare. De kolonisatie in sector III begon met gemengde percelen van zes hectare: vier hectare droog land en twee hectare irrigatieland. Later werden in sectoren I en II percelen van veertien hectare toegewezen: zes hectare droog land en acht hectare irrigatieland. Deze ontwikkeling hielp om zelfvoorziening te overstijgen en coöperaties te stimuleren. De toename van de perceelgrootte ten opzichte van het oorspronkelijke plan leidde echter tot een afname van het aantal kolonisten en woningen. In A Terra Chá versterkte dit de keuze voor een verspreide bewoningsstructuur.

Moderne centra en architectuur
De minder belangrijke dorpen en verspreid gelegen woningen kregen vaak basale civiele centra, zoals in Veiga do Pumar. In Matodoso en Arneiro werd echter gekozen voor meer complexe civiele centra. In Matodoso was het centrale plein omgeven door vier zijden met gebouwen: een kerk, scholen met woningen voor leraren, een overdekte commerciële rij en een coöperatiecentrum. De hoge klokkentorens van de kerken in Arneiro en Matodoso, die ongebruikelijk hoog waren voor Galicië, dienden als belangrijke oriëntatiepunten in het vlakke landschap. Het civiele centrum van Arneiro, dat later werd gebouwd, was het grootste en bood de meeste gespecialiseerde voorzieningen. Het rechthoekige plein, open aan één zijde, werd gedomineerd door het parochiecentrum (kerk en lokalen voor Katholieke Actie) en geflankeerd door institutionele en commerciële gebouwen. Hier bevonden zich ook het gemeentehuis dat als kolonisatie-bureau diende, een rij winkels met bijbehorende woningen, scholen en woningen voor onderwijzers, een dokter en een pastoor.

Conclusie
De kolonisatie van A Terra Chá was niet alleen een poging om de landbouw te moderniseren, maar ook een voorbeeld van hoe nationale landbouwpolitiek zich vertaalde naar lokale gemeenschappen. De mix van Galicische kolonisten en nieuwkomers uit andere regio's van Spanje (en zelfs Marokko) weerspiegelde de veelzijdigheid van het project. Hoewel de nadruk lag op landbouwproductie en economische verbetering, hadden de civiele centra en de bijzondere architectuur een blijvende invloed op het culturele en sociale landschap van A Terra Chá.

BRONNEN

BEELD
https://docomomoiberico.com/edificios/pueblo-de-colonizacion-de-matodoso
LINKS
https://gl.wikipedia.org/wiki/O_Matodoso,_Triab%C3%A1,_Castro_de_Rei
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:O_Matodoso,_Triab%C3%A1,_Castro_de_Rei
https://www.mancomunidadeterracha.org/colonizacion
https://seearch.es/obra/pueblo-de-colonizacion-de-matodoso
https://www.paxinasgalegas.es/parroquia-de-matodoso-181896em.html
https://citypopulation.de/es/spain/localities/lugo/castro_de_rei/27010241501 o_matodoso
https://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/franquismo-invento-300-pueblos-toda-espana-solo-cuatro-galicia-estan-lugo/_202506171040471886644.html?utm_source=chatgpt.com
https://www.elconfidencial.com/cultura/2024-08-01/brais-lamela-entrevista-embalse-franco-expulso-gallegos-casas_3919764/?utm_source=chatgpt.comhttps://www.elprogreso.es/articulo/a-chaira/experiencia-comun-ejecucion-unica/ 201908171611541392450.html

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante. Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización.
Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 94 en 331

REGION DEL NOROESTE Zone Bierzo / Embalse de Bárcena

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**

2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.

3. Zone Agueda
   Hier vinden we 4 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Mini irrigatie- landbouwproject

2. Zone Bierzo / Embalse de Bárcena

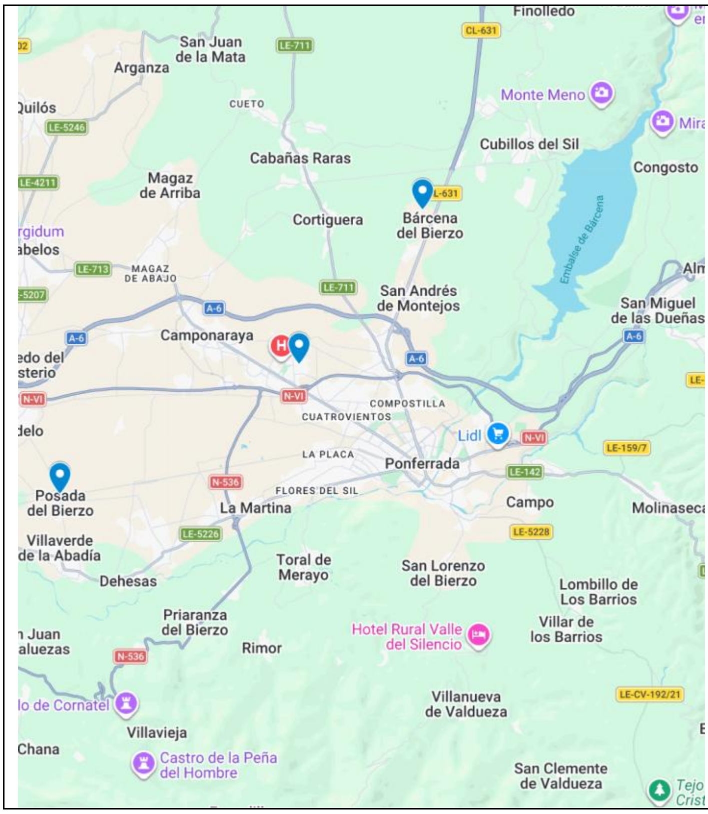

Zone Bierzo / Embalse de Bárcena

Hier zijn er 3 pueblos de colonización:
Posada del Bierzo
Fuentes Nuevas
Bárcena (del Bierzo)

Ze liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada.

Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.

Embalse de Bárcena

Embalse de Bârcena, provincie Leon, irrigatiezone El Bierzo

De provincie Leon telt 3 pueblos de colonización, in het irrigatiegebied Bierzo, te weten: Bârcena del Bierzo; Fuentes Nuevas en Posada del Bierzo. Ze zijn het directe gevolg van de aanleg van het stuwmeer van Bârcena.

Het project voor het stuwmeer van Bârcena lag al tientallen jaren op tafel voordat de bouw in 1956 was voltooid. Twee jaar later, op 31 december 1958, moesten de dorpen Bárcena del Rio en Posada del Río plaats te maken voor het stuwmeer van Bârcena. Al eerder, in de zomer, werden de sluizen gesloten en begon het water de dichtst bij de rivier gelegen akkers en moestuinen te bedekken. Een pressiemiddel om de moeizame en lange onteigeningsonderhandelingen te bespoedigen. Honderden werden gehuisvest in nieuw gebouwde dorpen, de grootste: Bârcena del Caudillo (nu Bárcena del Bierzo), dat in 1961 bezoek kreeg van Franco zelf bij de officiële inauguratie van het stuwmeer. De twee andere nieuwe dorpen waren: Fuentes Nuevas (56 woningen) en Posada del Bierzo (38 woningen). In totaal kwamen er 224 woningen in deze 3 nieuwe dorpen. Niet iedereen ging hier wonen, velen begonnen een nieuw leven in onder andere Ponferrada, Almâzcara, San Miguel de las Dueñas, Cubillos del Sil, Columbrianos, San Andrés de Montejo of Villaverde de los Cestos.

De stuwdam van Bárcena: 65 jaar

Dit stuwmeer, gelegen in de loop van de rivier de Sil tussen Santa Marina del Sil en Ponferrada, veranderde de streek ingrijpend door de landbouw, energieproductie en drinkwatervoorziening te stimuleren. Dit majestueuze staaltje ingenieurskunst had en heeft nog steeds een grote impact op de energie-, landbouw- en industriële ontwikkeling van de streek.

In januari 1950 verklaarde de ministerraad de nodige onteigeningen van groot nationaal belang, waardoor de ministeries van Industrie en Openbare Werken konden onderhandelen met elektriciteitsmaatschappij Endesa en overeen kwamen dat dit bedrijf de volledige financiering van de bouw op zich zou nemen. Dit omvatte, naast de bouw van de stuwdam en de waterkrachtcentrale, ook de onteigeningen, de bouw van het viaduct van de nieuwe spoorbrug voor de mijnspoorlijn. Een tunnel van meer dan 300 meter lengte, de aanleg van dijken en de waterinlaten voor de elektriciteitscentrale Compostilla II en voor het Canal Alto del Bierzo. Dit alles kostte meer dan 990 miljoen peseta's, aldus Gerardo Fernandez, auteur van het boek *Un pueblo nuevo.* In ruil daarvoor kreeg Endesa de concessie voor de exploitatie van de waterkrachtcentrale van de stuwdam van Barcena voor 75 jaar: 50 jaar met een minimumcanon en 25 jaar extra zonder canon.

In datzelfde jaar, 1950, begonnen de werkzaamheden om toegang te krijgen tot de rivierbedding van de Sil, met een van de grootste uitdagingen: het omleiden van de rivier om de dam te funderen. Hiervoor werd een tunnel van meer dan 300 meter lengte in massieve rots uitgegraven en een dubbele nood dam gebouwd. In de daaropvolgende jaren volgden fasen van enorme technische complexiteit: de bouw van een arbeidersnederzetting, laboratoria, elektrische installaties, pomp- en betonstations, toegangswegen en bijkomende infrastructuren zoals de omleiding van de spoorlijn Ponferrada – Villablino met een viaduct van meer dan 170 meter en drie tunnels. Tussen 1955 en 1958 werden, met de ingebruikname van de betoncentrales, de werkzaamheden aanzienlijk versneld en bereikten ze recordcijfers in betonstort.

Sociaal en economisch keerpunt
De voltooiing van de dam en de ingebruikname van de hydro-elektrische centrale waren fundamenteel voor de economische ontwikkeling van El Bierzo. Dankzij de irrigatie van meer dan 12.000 hectare landbouw-grond werd de productiviteit van de vlakte vergroot en konden nieuwe gewassen worden geïntroduceerd. Tegelijkertijd garandeerde de waterkrachtcentrale de levering van energie aan de regio, die van vitaal belang was voor de industrialisatie van Ponferrada en de mijnbouwbekkens. De elektriciteitscentrales van Compostilla vonden in de dam de zekerheid van een constante toevoer van koelwater. De bouw van nieuwe infrastructuren, bruggen, wegen en kanalen, verbeterde de communicatie en het versterkte de economische samenhang van de streek.

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Embalse_de_B%C3%A1rcena
https://www.elbierzodigital.com/presa-barcena-65-anos-obra-transformo-bierzo/
https://de.wikipedia.org/wiki/Talsperre_B%C3%A1rcena
https://www.turismocastillayleon.com/en/nature/reservoir-barcena
https://embalses.net/pantano-689-barcena.html
https://www.iagua.es/data/infraestructuras/embalses/barcena
https://guiasbierzo.com/guias-bierzo-5-cosas-que-no-sabias-del-pantano-de-barcena/
https://www.antiguaescueladelbierzo.com/turismo-rural-bierzo/lagos-y-embalses-en-el-bierzo/

BLOG
https://ancestrosdemitribu.blogspot.com/2012/04/barcena-y-posada-del-bierzo-in-memoriam.html

LITERATUUR
José Cruz Vega en Elidio Rodríguez: *“Onder de wateren van de Sil”*
Gerardo Fernândez, auteur van het boek *Un pueblo nuevo*

Posada del Bierzo

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2017	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	León	El Bierzo	Carracedelo	Posada del Bierzo	42°32′19″N 6°42′50″O	146	1956 fase I 38 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Bierzo (Leon) Bezocht oktober 2025								

Posada del Bierzo ligt 12 kilometer van Ponferrada, Bárcena del Bierzo ligt er 8 kilometer vandaan en Fuentes Nuevas ligt er bijna tegenaan. Deze drie dorpen zijn dan ook sterk op Ponferrada gericht. Ponferrada telt ruim 60.000 inwoners en staat bekend om haar imposante kasteel. De stad heeft zowel een historisch centrum als een modern stadsdeel. Ooit was Ponferrada, als hoofdstad van de regio El Bierzo, een belangrijk centrum voor mijnbouw en ijzerertswinning, dit tot het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw. Nu heeft het vooral een dienstverlenende functie.

Posada del Bierzo is de enige van de drie dorpen waar we nog een herkenningsteken vinden van de pueblo de colonización. Het dorp is deels flink vervallen, een aantal wegen is verhard met grind dan wel heel slecht onderhouden. De kerk functioneert nog, elke vrijdag is er een mis, er is een bar, oud (en nieuw) voetbalveld, een weegbrug en ook de kenmerkende betonnen kanalen zijn er. En ja er is zelfs een stationnetje. Het is een echt bewoond dorp met wederom een mooie omgeving.

De provincie Leon telt 3 pueblos de colonización, in het irrigatiegebied Bierzo. Ze liggen ten noord / noordwesten van Ponferrada, te weten: Bárcena del Bierzo; Fuentes Nuevas en Pasada del Bierzo. Posada del Bierzo ligt in het gemeente Carracedelo, terwijl Bárcena del Bierzo en Fuentes Nuevas deel uitmaken van de gemeente Ponferrada. Het dorp is ontstaan in de jaren ’50 als resultaat van de plannen van het Spaanse Instituto Nacional de Colonización (INC). Er waren twee dorpen, Bárcena del Rio en Posada del Río, die lagen waar later het stuwmeer Embalse de Bárcena zou komen. Die dorpen zouden onder water komen te staan. Posada del Bierzo werd, net als Barcena del Bierzo en Fuentes de Nuevas, gebouwd om de inwoners van die twee dorpjes te huisvesten nadat hun oude dorpen onder water waren gezet.

Architectuur en planning
Posada del Bierzo werd net als Bárcena del Bierzo en Fuentes Nuevas, gebouwd met moderne invloeden, zowel in de planning als in de architectuur. Zo is er aandacht voor publieke ruimte, de kerk is een opvallend visueel element, en er werden voorzieningen gebouwd als scholen. De typologieën van de woningen en infrastructuur waren vrij rationeel en functioneel. De muurmaterialen, gevels, etc. combineerden traditioneel en modern.

Economie / leefwijze
De landbouw speelt een hoofdrol. Vooral fruit, peren (vooral de Conference-peren) en appels (waaronder de Reinette). Deze worden verwerkt via coöperaties en geëxporteerd naar verschillende delen van Europa. De

irrigatie van de gronden was fundamenteel, zonder waterinfrastructuur van INC en projecten in de irrigatiezone was deze landbouw niet mogelijk geweest.

Demografie en huidige situatie
De bevolkingsaantallen van Posada del Bierzo zijn laag; rond 150 à 180 inwoners in de jaren 2000–2010. Er zijn signalen dat de vernieuwing of onderhoud van woningen / openbare voorzieningen niet altijd op peil zijn. Sommige gedeeltes zijn in verval of niet meer onderhouden zoals oorspronkelijk bedoeld.

“Herinneringen uit mijn kindertijd” mijn dorp, dat niet meer bestaat en door water is bedekt, en zijn inwoners verspreid over El Bierzo. Aangezien ik het niet kan zien, laat me dan door de wind meevoeren om de plekken te bezoeken die ik als kind heb gekend...” verzucht Elidio Rodríguez in een van zijn gedichten. Hij heeft samen met José Cruz Vega het boek *‘Bajo las aguas del Sil’* geschreven, waarin de geschiedenis van de twee onder water gezette dorpen wordt verteld.

Ronda de Poniente is een korte documentaire, gezamenlijk geregisseerd door Kepa Sojo en de Berciana Sonia Pacios. Het speelt zich af in Posada del Bierzo, Posada is een koloniedorp dat eind jaren ’50 werd gebouwd binnen de irrigatiepolitiek van de regering van Franco. De franquistische nederzettingen ontstonden aanvankelijk om bewoners van dorpen die onder water waren komen te staan door stuwmeren op te vangen, maar werden uiteindelijk ook de bestemming van mensen uit nabijgelegen dorpen die hun levensomstan-digheden wilden verbeteren. In plaatsen als Posada beschikte men over stromend water, trottoirs, straatverlichting... Bovendien bood het Instituto Nacional de Colonización woningen, grond en vee aan, zodat men bescheiden maar waardig kon leven.
https://www.miradasdoc.com/mdoc2019/portfolio_page/ronda-de-poniente/
trailer: https://www.youtube.com/watch?v=rjrI78oi-3s

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Posada_del_Bierzo
https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://cadenaser.com/emisora/2020/11/26/radio_bierzo/1606380984_587125.html
https://www.diariodeleon.es/monograficos/revista/240622/1562552/pioneros-bercianos-franco.html
https://pueblosdecolonizacion.com/barcena-del-bierzo/#:~:text=Le%C3%B3n-,El%20Bierzo,-Ponferrada
https://www.carracedelo.org/tag/posada-del-bierzo/
https://mapcarta.com/es/N349248121
https://www.diocesisastorga.es/parroquias/posada-del-bierzo-san-pedro-apostol-1743
https://www.infobierzo.com/fotos-buscan-hombre-homicidio-posada-bierzo_1000240_113/5720592.html
https://www.elbierzodigital.com/ronda-poniente-la-historia-posada-del-bierzo-salta-al-cine/

SOCIAL MEDIA / BEELD
https://www.youtube.com/watch?v=xTbCKBpaB9k
https://www.youtube.com/watch?v=oaUsblpGgMM
BLOG
https://ancestrosdemitribu.blogspot.com/2012/04/barcena-y-posada-del-bierzo-in-memoriam.html

GELUID
https://www.loquis.com/es/loquis/802710/Posada+del+Bierzo

LITERATUUR/ONDERZOEK
Elidio Rodríguez en José Cruz Vega, boek *‘Bajo las aguas del Sil’*
Las arquitecturas para el regadío en El Bierzo: de la colonización interior a la propaganda modernizadora del Régimen;
December 2019; In book: Revista del Instituto de Estudios Bercianos nº42. (ISSN 0211-6863); Jorge Magaz-Molina
https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://www.redalyc.org/pdf/176/17654246001.pdf

Korte impressie van de directe omgeving.
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6853.mov

Fuentes Nuevas

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	León	El Bierzo	Ponferrada	Fuentes Nuevas	42°34′13″N 6°38′16″O	2.659	1956 fase I 56	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Bierzo (Leon) *uitbreidingspueblo* Bezocht oktober 2025								

Fuentes Nuevas is een soort buitenwijk van Ponferrada dat zelf ruim 60.000 inwoners telt en bekend staat om haar imposante kasteel. De stad heeft zowel een historisch centrum als een modern stadsdeel. Ooit was Ponferrada, als hoofdstad van de regio El Bierzo, een belangrijk centrum voor mijnbouw en ijzerertswinning, tot het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw. Nu is dienstverlening hier het belangrijkst.

De wijk Fuentes Nuevas is in feite een volwaardige *pueblo de colonización*, met een kerk, plaza mayor, parken, kolonistenwoningen en stadsboerderijen. Het schooltje staat (uiteraard) leeg. Het dorp maakt geen welvarende indruk: veel huizen staan te koop en verkeren in matige staat van onderhoud. Toch zijn er ook opgeknapte woningen, goed verzorgde straten met planten en groene zones die het geheel een vriendelijker aanblik geven. Voor de meeste voorzieningen is men aangewezen op Ponferrada. De grote rode bakstenen kerk van Fuentes Nuevas is van verre zichtbaar en bepaalt het dorpssilhouet. Aan de rand van het dorp bevindt zich opnieuw het karakteristieke betonnen kanalensysteem dat kenmerkend is voor de *pueblos de colonización*. Als 'uitbreidingspueblo' is Fuentes Nuevas gebouwd naast het oude dorp, gescheiden door een doorgaande weg. Inmiddels domineert een groot modern ziekenhuis het oude dorp.

Fuentes Nuevas is een satellietstad met meer dan 2.650 inwoners, dit geldt voor de oude stad en de uitbreidingswijk (pueblo de colonización). Het ligt circa 5 kilometer ten noordwesten van de gemeente Ponferrada, waar ook Barcena del Bierzo toe behoort. De pueblo de colonización 'Fuentes Nuevas' bedroeg niet meer dan 56 huizen en een parochie, het is een uitbreidingswijk van de bestaande stad. Er was al sprake van Fuentes Nuevas in de middeleeuwen; het dorp ontwikkelde zich mede doordat het dichtbij de Camino de Santiago (de Franse pelgrimsroute) ligt. In 1591 werd Fuentesnuevas al genoemd onder de jurisdictie van Ponferrada. De nederzetting heeft twee duidelijk te onderscheiden delen: het oudere deel, dat al sinds middeleeuwen bestaat, en een "nieuw" deel dat halverwege de 20e eeuw gebouwd is. Deze nieuwbouw werd feitelijk iets dat samenging met de bestaande kern.

Pueblo de Colonizacion
FuentesNuevas is één van de pueblos de colonización, dorpen die werden aangelegd onder het Instituto Nacional de Colonización tijdens de Franco-periode. Deze plannen begonnen zo rond de jaren 50 van de 20e eeuw, met als doel landbouwproductie op te bouwen en mensen te huisvesten van dorpen die plaats moesten maken voor de aanleg van stuwmeren. Zoals de dorpen Bárcena del Rio en Posada del Río die plaats moesten maken voor het stuwmeer van Bárcena. In Fuentes Nuevas werd een uitbreidingswijk "ampliación" gebouwd door het Instituto Nacional de Colonización. Er zijn in Fuentes Nuevas zowel oude herenhuizen (casas señoriales) als meer traditionele gebouwen met smeedijzeren balkons, natuur-
steen en dergelijke. Religieuze gebouwen: de kerk van Santa María staat in de nieuwe wijk, de parochiekerk van La Asunción vind je in het oude deel.

Demografische ontwikkelingen & bevolking
In 2023 had Fuentes Nuevas circa 2.650 inwoners. In voorgaande jaren schommelde het aantal inwoners: rond begin 2010 waren het er ca. 2.740, in 2015 ca. 2.780 en in 2020 iets lager, recentelijk dus iets afgenomen. In de gemeentelijke statistieken wordt Fuentes Nuevas apart genoemd als "entidad de población / núcleo".

Voorzieningen & infrastructuur
Fuentes Nuevas huisvest inmiddels het Hospital Universitario El Bierzo (HUBI), wat een belangrijke gezondheidsvoorziening is voor de regio.

Fuentes Nuevas, Bárcena en Posada
De provincie Leon telt 3 pueblos de colonización, in het irrigatiegebied Bierzo. Ze liggen ten noord / noordwesten van Ponferrada, te weten: Bárcena del Bierzo; Fuentes Nuevas en Pasada del Bierzo. De projecten werden uitgevoerd door architect Jesús Ayuso Tejerizo, medewerker van het Instituto Nacional de Colonización. Deze dorpen waren opmerkelijk modern, zelfs na meer dan 65 jaar. Ze waren beïnvloed door Deense stromingen, ondanks het feit dat Spanje destijds onder een dictatuur leefde. Architecten Alejandro de la Sota en Fernando del Amo wisten deze invloeden toch in hun projecten te verwerken.

Fuentes Nuevas, de "top" van de dorpen
Deze complexen bestonden uit een Plaza Mayor (die in Fuentes Nuevas nog steeds bewaard is gebleven), de woningen en de kerk. De voetgangerswegen waren duidelijk gescheiden van de wegen voor voertuigen, wat laat zien dat er goed was nagedacht over het ontwerp met oog voor de mens. Zoals eerder vermeld, is de kerk in deze drie dorpen een belangrijk element, waarbij de kerktoren al van veraf zichtbaar is. Opvallend is dat de torens van deze kerken allemaal in hetzelfde jaar zijn gebouwd, zonder dat er bij een van de drie dezelfde materialen zijn gebruikt. Dit toont de eigentijdse aanpak van deze bouwwerken. Van de drie dorpen is de kerk hier het best zichtbaar, met als bijzonder kenmerk het zadeldak met twee hellingen. De Plaza Mayor is ook een zeer belangrijk element omdat hier de meeste activiteit plaatsvond.

Bárcena, het best herstelde dorp
Wat betreft esthetiek is Bárcena witter dan de andere dorpen. Het was destijds het dorp met de meeste voorzieningen en is momenteel ook het best hersteld.

In Posada is de originele fontein nog steeds aanwezig
De fonteinen waren een belangrijk onderdeel van deze ontwerpen, en in Posada is de oorspronkelijke fontein nog steeds intact. De gebouwen in dit dorp combineren baksteen met gepleisterde muren.

Behoud als hoofddoel
Veel woningen in deze dorpen verkeren in slechte staat of zijn door de huidige bewoners aangepast, waardoor hun oorspronkelijke uiterlijk is veranderd. Men benadrukt dat deze dorpen (uniek in de provincie) een integrale restauratie nodig hebben. Ze zijn relatief eenvoudig te herstellen vanwege de eenvoud van hun constructie.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Fuentes_Nuevas
https://www.ponferrada.org/es
https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://cadenaser.com/emisora/2020/11/26/radio_bierzo/1606380984_587125.html
https://www.diariodeleon.es/monograficos/revista/240622/1562552/pioneros-bercianos-franco.html
https://www.senditur.com/es/poblacion/fuentesnuevas
https://ccbierzo.com/municipios/

BLOG
https://ancestrosdemitribu.blogspot.com/2012/04/barcena-y-posada-del-bierzo-in-memoriam.html

LITERATUUR
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura n° 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Las arquitecturas para el regadío en El Bierzo: de la colonización interior a la propaganda modernizadora del Régimen; December 2019; In book: Revista del Instituto de Estudios Bercianos n°42. (ISSN 0211-6863); Jorge Magaz-Molina https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://www.redalyc.org/pdf/176/17654246001.pdf

BEELD
Een impressie van de directe omgeving:
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6820.mov

Bárcena del Bierzo

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	León	El Bierzo	Ponferrada	Bárcena del Bierzo	42°36′16″N 6°35′45″O	224	1956 fase I 130 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Bierzo (Leon) Bezocht oktober 2025								

Bárcena del Bierzo ligt slechts op slechts 8 kilometer van Ponferrada. Voor Posada del Bierzo zijn het slechts 12 kilometer en Fuente Nuevas ligt er bijna tegenaan. Deze drie dorpen zijn dan ook sterk op Ponferrada gericht. Ponferrada telt ruim 60.000 inwoners en staat bekend om haar imposante kasteel. De stad heeft zowel een historisch centrum als een modern stadsdeel. Ooit was Ponferrada – als hoofdstad van de regio El Bierzo – een belangrijk centrum voor mijnbouw en ijzerertswinning, dit tot het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw. Nu heeft het vooral een dienstverlenende functie.

Bárcena del Bierzo werd in 1960 opgericht en behoort tot de gemeente Ponferrada in de provincie León. De aanleiding voor de oprichting was de bouw van het Embalse de Bárcena (stuwmeer), waardoor de oorspron-kelijke dorpen **Bárcena del Río** en **Posada del Río** onder water werden gezet en ontruimd moesten worden. Als gevolg hiervan werden de inwoners verplaatst naar een nieuw gebouwde dorpen als Bárcena del Caudillo, later omgedoopt tot Bárcena del Bierzo.

De schoorstenen van de elektriciteitscentrale – bij het stuwmeer – zijn te zien vanaf Bárcena del Bierzo , zie ook het filmpje op deze pagina en Embalse de Barcena. Het is een echt dorp, met een mooie kerk (de toren kan wel een lik verf gebruiken). Het ligt aan een grote weg, een groot betonnen gebouw was vroeger een tabaksdrogerij, aldus een lokale bewoner. Ook hier staat de school (recent) leeg. Het dorp ziet er verzorgd uit, met stadsboerderijen, kolonistenwoningen en betonnen irrigatiekanalen. Aan de rand nieuwe luxe villa's.

Er zijn 3 bars, waarvan 1 te huur en veel sportvoorzieningen. Er is veel verbouwd, rondom een landelijke omgeving en verderop de bergen. Niets herinnert aan het feit dat het een pueblo de colonización is, maar wellicht is men ook in het geheel niet trots op de gedwongen verhuizing. Wel een herdenkingsbeeld ter nagedachtenis aan de gedwongen verhuizing.

Rol van het Instituut voor Kolonisatie
Dit nieuwe dorp was een typisch voorbeeld van de "pueblos de colonización" die in Spanje tussen de jaren 40 en 70 werden gebouwd. In León werden drie van dergelijke dorpen gesticht: Fuentes Nuevas, Bárcena del Bierzo en Posada del Bierzo. De ontwerpen werden gemaakt door de architect Jesús Ayuso Tejerizo, onder invloed van moderne (onder andere Deense) architectuurstromingen. Bárcena del Bierzo werd gesticht met het oog op economische ontwikkeling van het gebied, dit door middel van agrarische hervormingen en irrigatie. In 2019 vierde het dorp zijn 60-jarig bestaan. De lokale gemeenschap hield die dag een herdenking, inclusief muziek en aandacht voor de geschiedenis van de verplaatste bewoners. Onlangs, in 2025, werd een monument onthuld ter nagedachtenis aan de oorspronkelijke dorpen Posada del Rio en Bárcena del Rio en

hun ongeveer 500 inwoners die moesten wijken voor het water. Dit monument symboliseert de gevels van de oude kerken, verbonden door een brug.

Bárcena del Bierzo op de tekentafel
De nieuwe dorpen werden zorgvuldig ontworpen. Bârcena kreeg een U-vormig plein bij de ingang en een canoniek stratenplan met een centrale plaza mayor. Posada, kleiner, had 38 woningen, een school, kerk en winkels. Het bestaande dorp Fuentes Nuevas werd uitgebreid met 56 huizen en een parochie, maar kampte lang met stroomtekorten. De architecten Jesús Ayuso Tejerizo, G. Mesalles Garau, Manuel Rosado en Miguel Ángel Leal creëerden een van de meest representatieve voorbeelden van het **modernisme** in El Bierzo. Er waren eengezinswoningen, vaak met moestuin en stallen, maar aanvankelijk zonder basisvoor-zieningen: geen water, geen elektriciteit en primitieve badkamers. De keuken was het hart van het huis, daarnaast ook ruimte voor oor dieren en opslag.

In totaal kwamen er in de drie dorpen 224 woningen en publieke gebouwen. De ontwerpen gelden vandaag als waardevol modern erfgoed, al verkeren veel dorpen – waaronder Bârcena – nu in slechte staat. De kerk was destijds het belangrijkste sociale gebouw. Architect Fernândez del Amo stimuleerde er de integratie van moderne kunst: zo leverden kunstenaars als Pablo Serrano, José Luis Sânchez, Antonio Suârez en Ángel Atienza beeldhouwwerken, schilderijen, keramiek en glas-in-loodramen.

De provincie Leon telt 3 pueblos de colonización, in het irrigatiegebied Bierzo. Ze liggen ten noord / noord-westen van Ponferrada, te weten: Bârcena del Bierzo; Fuentes Nuevas en Pasada del Bierzo. Aanleiding was de aanleg van het stuwmeer van Bârcena, dat al tientallen jaren op tafel lag voordat de bouw in 1956 werd voltooid. Twee jaar later moesten de inwoners hun huizen verlaten. Op 31 december 1958 moesten beide dorpen, Bârcena del Rio en Posada del Río, volledig ontruimd zijn voor het water dat beide dorpen zou overspoelen. Al eerder, in de zomer, werden de sluizen gesloten en begon het water de dichtst bij de rivier gelegen akkers te bedekken. Dit was een drukmiddel om de onderhandelingen over de onteigeningen, die lang en moeizaam waren, af te ronden.

Bârcena del Rio en Posada del Río hadden samen bijna vijfhonderd inwoners. Nadat zij afscheid hadden genomen van hun overledenen, die ook onder het water zouden worden begraven, laadden ze al hun bezittingen op karren en gingen op weg naar hun nieuwe dorpen. Sommigen werden geherhuisvest in het pas opgerichte dorp Bârcena del Caudillo, dat in 1961 werd bezocht door niemand minder dan Franco, ter gelegenheid van de officiële ingebruikname van het stuwmeer. Of ze gingen naar Posada del Bierzo of Fuente Nuevas . Anderen kozen ervoor een nieuw leven te beginnen in Ponferrada, Almâzcara, San Miguel de las Dueñas, Cubillos del Sil, Columbrianos, San Andrés de Montejo of Villaverde de los Cestos of een andere plaats.

Meer over ontstaansgeschiedenis van Bârcena del Bierzo en verhalen van haar bewoners.
Angelines Blanco Alonso, een van de ‘kolonistes’ van Posada del Bierzo, herinnert zich dat ze als kind vanuit haar geboortedorp Cubillos heel El Bierzo kon overzien. «Ik droom daar nog steeds van. Het viel me zwaar om het achter te laten. De priester overtuigde me, en daarna...» In 1958 arriveerde ze in Posada del Bierzo, toen nog *del Caudillo*, met haar man, een dochter van twee jaar en een tweede kind «in mijn buik». Ze kreeg een arbeiderswoning met moestuin, en een hoop werk. «Toen we aankwamen woonden hier nog de tractorchauffeurs», legt ze uit bij de deur van haar huis, hetzelfde huis dat ze 66 jaar geleden opende als onderdeel van wat toen ***interne kolonisatie*** werd genoemd: een grote migratie die voortkwam uit de hydrologische transformatie. Het doel van de regering was om uitgestrekte landerijen om te vormen en productief te maken via irrigatiesystemen.

In het begin was alles braakland, maar beetje bij beetje «maakten we er een vruchtbare tuin van, niet zoals nu», zegt ze droevig terwijl ze kijkt naar muren die door vocht zijn aangetast. «Toen de opzichter er nog was, moesten de gevels elk jaar gewit worden en eens per maand kwam er een inspectie om te zien of alles in orde was en de huizen bewoond.» Angelines is een van de vrouwen die meewerkten aan het dorp dat het Instituto Nacional de Colonización (INC) uit het niets creëerde om het stuwmeer van Bârcena mogelijk te maken. Zoals zij waren er velen, evenveel vrouwen als mannen. Toch maken de meeste dossiers in het Provinciaal Archief de vrouwen onzichtbaar. In de stukken over Bârcena del Bierzo komt hooguit een weduwe en een alleenstaande moeder met een kind voor.

Het regime onderzocht elke kandidaat: zijn familie, politieke achtergrond en religiositeit, kortom de geschikt-heid om te dienen als arbeidskracht voor de repopulatie van een door oorlog en armoede geteisterd Spanje. Tussen de jaren veertig en zeventig van de twintigste eeuw promootte het INC, onder het Ministerie van

Landbouw, de oprichting van nieuwe dorpen en de ontwikkeling van bestaande. Vooral in rivierbekkens werden nieuwe nederzettingen gesticht rond de grote rivieren: Duero, Taag, Guadiana, Guadalquivir en Ebro. Het land, uitgehongerd, had oogsten, water en energie nodig. Het INC legde hiervoor de fundamenten door middel van een territoriale ordening waarin ook León niet werd overgeslagen. Hoewel de meeste nieuwe dorpen van Franco in Extremadura, Aragón en Andalusië lagen, ontstonden er in El Bierzo drie nieuwe nederzettingen: Bârcena del Bierzo, Fuentes Nuevas en Posada del Bierzo.

In León begon het INC in 1955 zijn werkzaamheden, met een subdelegatie in Ponferrada. Uit een artikel in *Diario de León* van 9 september 1958 blijkt dat de eerste taken gericht waren op de voorbereiding van de dorpen voor de bevolking van Bârcena del Río en Posada, die getroffen werden door de aanleg van het stuwmeer door de nationale elektriciteitsmaatschappij Endesa. «Later werd het hele bevloeiingsgebied van El Bierzo van nationaal belang verklaard door de ingebruikname van de Kanalen Bajo en Alto.» Om dit te realiseren werden tussen 1950 en 1957 zes landgoederen onteigend. Daarbij kwam een derde in Fuentes Nuevas. Het INC verleende in El Bierzo 1.987 subsidies ter waarde van bijna 60 miljoen peseta's voor irrigatieverbeteringen en de bouw van 178 plattelandsgebouwen: wijnkelders, woningen, stallen, schaapskooien, kippenhokken, silo's, tabaksdrogers en graanschuren, een totale investering van bijna 100 miljoen peseta's.

Gedwongen vertrek en onzekere toekomst

De dossiers van het Ministerie van Landbouw beschrijven hoe de onteigeningen en het verdwijnen van Bárcena del Río en Posada del Río de interventie van het INC noodzakelijk maakten. Volgens Gerardo Fernández, auteur van *Un pueblo nuevo*, begon de regering de dorpen al langzaam onder water te zetten om bewoners tot vertrek te dwingen. «Het was tragisch. De inwoners wilden niet weg. Voor hen voelde het als ballingschap. Zelfs de begraafplaatsen werden met beton afgedekt omdat men vreesde dat de doden naar boven zouden komen drijven. »Na de selectie kregen de pioniers landbouwpercelen toegewezen. Het INC stelde een periode van vijf jaar *tutela* (toezicht) in, gebaseerd op een pachtovereenkomst waarbij de staat land, machines, trekdieren, zaaigoed, veevoer en meststoffen leverde. Daarna begon de fase van eigendomsverwerving: de kolonist moest de waarde van de grond aflossen met 3% rente, meestal in termijnen van 15 tot 25 jaar, soms tot 40 jaar voor woningen en agrarische bijgebouwen. Maar de onzekerheid over wat er betaald moest worden en of men ooit eigenaar zou worden, zorgde voor onrust. «Mensen vertrokken, anderen kwamen ervoor in de plaats», aldus Fernández. «Er was aanvankelijk een wachtlijst, maar die verdween toen bleek dat de grond nauwelijks iets opleverde.»

Problemen met woningen en schulden

In 1965 werden alle kolonisten overgezet naar het stelsel van eigendomsverwerving. In 1966 stelde de subdelegatie van La Coruña vast dat veel pachtrechten onbetaald waren gebleven. Toch werden geen sancties opgelegd, omdat veel huizen instortten door bouwkundige gebreken, een gevolg van slechte materialen en te weinig cement. Het bouwbedrijf Dragados werd gedwongen tot herstel, maar gezinnen moesten tijdens de renovatie in schuren bivakkeren. «Ze leefden als dieren totdat de huizen af waren», zegt Fernández.

Het INC en zijn oorsprong

Het INC werd opgericht in 1939, kort na de Burgeroorlog, voortbouwend op ideeën van het Instituto de Reforma Agraria van de Tweede Republiek en het negentiende-eeuwse regeneracionismo. Het doel: de uitbreiding van irrigatie en de vestiging van boeren in nieuwe nederzettingen om rurale ontvolking te voorkomen en landbouwproductie veilig te stellen. Tussen 1943 en 1971 werden bijna 300 dorpen gebouwd, ook in de regio El Bierzo.

Het dagelijks leven en de rol van vrouwen

Angelines herinnert zich dat zij tijdens een vakantie ontdekte dat haar huis was bezet door een vrouw wier woning niet afgebouwd was. «Ik werd bijna uit huis gezet, totdat een ingenieur ingreep.» Ook dreigden er geregeld huisuitzettingen door betalingsachterstanden. In 1967 bedroegen de openstaande schulden van de kolonisten van Bárcena ruim 2,2 miljoen peseta's. Volgens Abelardo Gil Fournier werd alle agronomische opleiding en officiële verantwoordelijkheid aan de man toebedeeld, maar deden de vrouwen het grootste deel van het zware werk op het land, naast huishoudelijke taken en zorg voor de dieren. In officiële berekeningen telde hun arbeid nauwelijks mee: een vrouw werd gewaardeerd op slechts 0,25 arbeidseenheden, tegenover 1,0 voor een volwassen man.
Cristina Fanjul; León 22.06.2024 | 12:00

“Herinneringen uit mijn kindertijd, die nu in mijn gedachten komen, aan mijn dorp, dat niet meer bestaat en door water is bedekt, en zijn inwoners verspreid over El Bierzo. En aangezien ik het niet kan zien, laat me dan door de wind meevoeren om de plekken te bezoeken die ik als kind heb gekend...” verzucht Elidio Rodríguez in een van zijn gedichten. Hij heeft samen met José Cruz Vega het boek *‘Bajo las aguas del Sil’* geschreven, waarin de geschiedenis van de twee ondergedompelde dorpen wordt verteld, ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van het stuwmeer van Bárcena.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/B%C3%A1rcena_del_Bierzo
https://www.infobierzo.com/cultura-bierzo-agenda-eventos/barcena-del-bierzo-60-anos-del-nacimiento-de-un-pueblo_433791_102.html
https://www.elbierzodigital.com/pueblo-nuevo-creacion-barcena-bierzo/
https://www.ponferrada.org/es
https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://cadenaser.com/emisora/2020/11/26/radio_bierzo/1606380984_587125.html
https://www.diariodeleon.es/monograficos/revista/240622/1562552/pioneros-bercianos-franco.html
https://www.elbierzodigital.com/tag/barcena-del-bierzo/
https://cadenaser.com/castillayleon/2024/09/26/pueblos-inventados-por-la-colonizacion-agraria-radio-leon https://www.diariodeleon.es/bierzo/190722/1452091/colonos-60-anos-inundados.html https://cadenaser.com/castillayleon/2025/07/06/los-romeros-del-pantano-estrenan-monumento-de-homenaje-a-los-pueblos-de-posada-y-barcena-radio-bierzo
https://cadenaser.com/castillayleon/2025/07/06/los-romeros-del-pantano-estrenan-monumento-de-homenaje-a-los-pueblos-de-posada-y-barcena-radio-bierzo/
https://www.elbierzodigital.com/romeria-pantano-barcena-2022/
https://mapcarta.com/es/N349247447
https://pueblosdecolonizacion.com/barcena-del-bierzo/#:~:text=Le%C3%B3n-,El%20Bierzo,-Ponferrada

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=kMDo-t6YpgE&t=2s
https://www.facebook.com/infoarchivos/posts/instituto-nacional-de-colonizaci%C3%B3n-el-instituto-nacional-de-colonizaci%C3%B3n-fue-un-/383703305147613/

BLOG
https://ancestrosdemitribu.blogspot.com/2012/04/barcena-y-posada-del-bierzo-in-memoriam.html

LITERATUUR
Las arquitecturas para el regadío en El Bierzo: de la colonización interior a la propaganda modernizadora del Régimen;
December 2019; In book: Revista del Instituto de Estudios Bercianos nº42. (ISSN 0211-6863); Jorge Magaz-Molina
Un pueblo nuevo, de Gerardo Fernández, que recuerda la creación del pueblo de Bárcena del Bierzo coincidiendo con su 60
aniversario.
Elidio Rodríguez en José Cruz Vega, boek *Bajo las aguas del Sil*
https://www.zaobra.com/pueblos-de-colonizacion-en-el-bierzo/
https://www.redalyc.org/pdf/176/17654246001.pdf

Impressie van de directe omgeving
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6828-1.mov

REGION DEL NOROESTE Zone Agueda

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**
2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.
3. Zone Agueda
   Hier vinden we 5 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Middelgroot irrigatie- landbouwproject

3. Zone Agueda

In de irrigatiezone 'Zone Agueda' vinden we 5 pueblos de colonización, allemaal gelegen rondom Ciudad Rodrigo. van noord naar zuid en van west naar oost zijn dit: Ivanrey, Conejera, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueada (del Caudillo). Alleen de laatste wordt genoemd in Phd thesis van Jean-Francois Lejeune, Built Utopias in the countryside (2019). Conejera en Agueda vinden we wel op de autokaart 1:350.000, de andere pueblos zijn te klein.

zie ook: Rio- en Embalsa Agueda:
https://es.wikipedia.org/wiki/R%C3%ADo_%C3%81gueda
https://www.chduero.es/embalse-de-agueda

En

https://noticiasciudadrodrigo.com/2024/04/13/vecinos-del-pueblo-de-colonizacion-de-nuevo-francos-en-machacon-visitan-agueda-conejera-sanjuanejo-arrabal-de-san-sebastian-e-ivanrey/

<table>
<tr>
<td>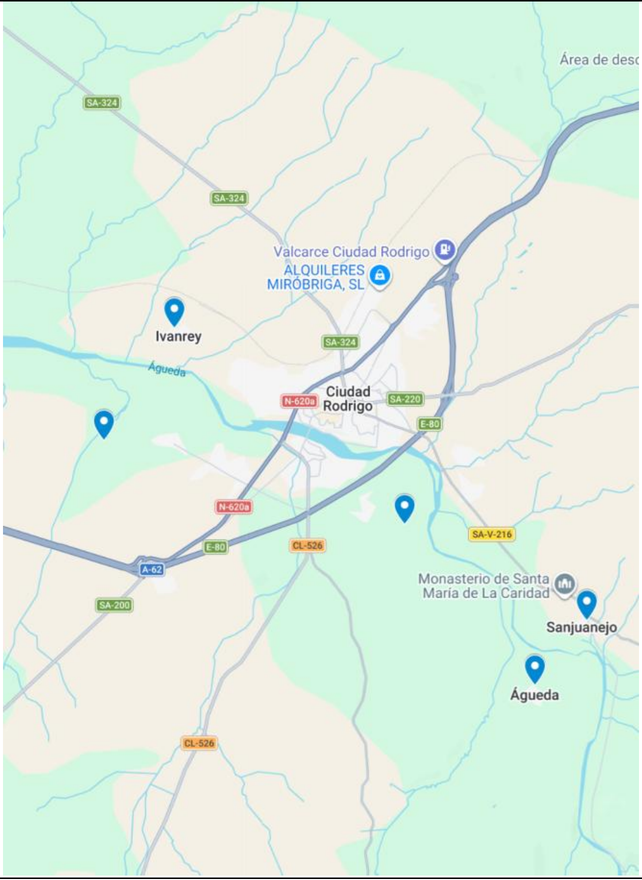
</td>
<td>Irrigatiezone 'Zone Agueda' - 5 pueblos de colonización – allemaal rondom de stad Ciudad Rodrigo. Te weten:

- Ivanrey
- Conejera
- Arrabal de San Sebastian
- Sanjuanejo en
- Agueada (del Caudillo).</td>
</tr>
</table>

Ivanrey

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Ciudad Rodrigo	Ciudad Rodrigo	Ivanrey	40°36′26″N 6° 33′36″O	59	1954 fase I 36 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo/Miguel Angel Leal Echevarria
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiezone : Agueda BEZOCHT 2024								

Ook Ivanrey heeft het authentieke bord als entree, met tekst ‘Del Agueda Margen Derecha’. Het ligt vlakbij Conejera, en Ciudad Rodrigo is goed zichtbaar. Er wonen nog maar 59 mensen. De naam is afkomstig van het graafschap Ivanrey (1895), welke gelijknamige finca in 1954 werd onteigend ten faveure van dit kolonisatiedorp. Het ziet er goed en verzorgd uit, een speciaal bloemetjes- en plantjesproject, inclusief kruiwagens met planten, fleuren het dorp op. Ook hier veel renovatie en verbouw. Helaas ging het enige barretje net voor onze neus dicht.

In **BOE (29-06-1956)** verschijnt een publicatie over de uitvoering/contractafwikkeling voor Ivanrey, ook margen derecha del río Águeda, Ciudad Rodrigo. Bron: BOE-U-1956-181; met een expliciet programma:

32 viviendas y dependencias de colonos
4 viviendas de obreros agrícolas
Cerramientos

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Ivanrey
https://www.citypopulation.de/en/spain/localities/salamanca/ciudad_rodrigo/37107000401 ivanrey
https://noticiasciudadrodrigo.com/2024/04/30/hoy-tendra-lugar-el-inicio-de-las-fiestas-en-ivanrey/
https://salamancartvaldia.es/noticia/2024-04-16-ivanrey-ya-tiene-programa-para-sus-fiestas-patronales-344985 https://www.turismocastillayleon.com/es/turismorural/alojamientos/ivanrey
https://www.ciudadrodrigo.es/ayuntamiento/agregado-de-ivanrey/

Conejera

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Ciudad Rodrigo	Ciudad Rodrigo	Conejera	40°35′37″N 6° 34′17″O	enkelen	1956 fase I 30 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiezone: Agueda BEZOCHT 2024								

Conejera (of Finca Conejera) ligt een steenworp van Arrabal de San Sebastian, Ciudad Rodrigo blijft zichtbaar. Vanuit hier kan je over een klein wegje ernaartoe. Het dorp bestaat uit een paar huisjes, het is een gesloten blok waar geen straat doorheen loopt, er wonen nog maar een paar mensen. De kerk is slecht onderhouden, typerend zijn de ruwe stenen. De pastorie is verlaten. Diverse huizen staan te koop, op de foto's zicht op de binnenplaats van twee stadsboerderijen. Je zou denken, dit dorpje, zo dicht bij Ciudad Rodrigo biedt kansen! Op het filmpje – zie Instagram – zie je hoe mooi het ligt, en er zelfs een casa rural in het dorp.

Conejera behoort tot de cluster van INC-kernen rond Ciudad Rodrigo die gekoppeld zijn aan het Águeda-plan, o.a. Ivanrey, Arrabal de San Sebastián, Águeda del Caudillo en Sanjuanejo. In regionale erfgoedgidsen wordt expliciet vermeld dat Ayuso in dit gebied Conejera en ook Arrabal / Ivanrey) ontwierp.

Stedenbouw en architectuur
Als zeer kleine kern sluit Conejera aan bij de INC-logica van de jaren '50:
- Geconcentreerde bebouwing (agrupación) in plaats van een groot, volledig dorp.
- Nadruk op functionele agrarische huisvesting met bij ruimten/erven.
- Collectieve voorzieningen werden waar nodig later (of aanvullend) gerealiseerd binnen de planzone.

BOE-spoor (werken/voorzieningen)
Een concreet BOE-item voor Conejera is géén "viviendas"-aanbesteding, maar wél een duidelijke voorziening in de kern/finca.

25-05-1961 (INC, subasta): *"construcción de escuela mixta con capilla y vivienda de Maestra en **la finca Conejera**, en la zona regable por el canal de la margen izquierda del Águeda (Salamanca)"* met een presupuesto de contrata van 370.024,73 ptas. boe.es

BRONNEN

LINKS
https://es.city-facts.com/conejera-ciudad-rodrieo/population
https://es.wikipedia.ore/w/index.php?title=Conejera_(Salamanca)&action=edit&redlink=1
https://noticiasciudadrodrieo.com/2024/04/13/vecinos-del-pueblo-de-colonizacion-de-nuevo-francos-en-machacon-visitan-aeueda-conejera-sanjuanejo-arrabal-de-san-sebastian-e-ivanrey/
https://www.salamanca24horas.com/provincia/ledesma-campo-charro/habitantes-machacon-visitan-aeueda-sanjuanejo-ivanrey-arrabal-san-sebastian-conejera-promocionar-pueblos-colonizacion_15110674_102.html https://salamancartvaldia.es/noticia/conejera-celebrara-sus-fiestas-el-13-de-abril-fiestas-conejera https://noticiasciudadrodrieo.com/2024/03/26/conejera-vuelve-a-tener-fiestas-35-anos-despues/ https://www.turismocastillayleon.com/fr/nature/tourisme-rural/heberеement/conejera-17ee https://www.escapadarural.com/casa-rural/salamanca/casa-conejera

SOCIAL MEDIA
https://www.facebook.com/watch/?v=942497757325270

ARCHITECT
https://docomomoiberico.com/autoria/jesus-ayuso-tejerizo/

Arrabal de San Sebastian

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Ciudad Rodrigo	Ciudad Rodrigo	Arrabal de San Sebastian	40°34′55″N 6° 31′17″O	28	1953 fase I 22 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiezone: Agueda BEZOCHT 2024								

Arrabal de San Sebastian telt nog geen 30 inwoners en ligt 4 km van Ciudad Rodrigo. De hoofdgebouwen, kerk en klokkentoren, kunnen wel een likje verf gebruiken. Het dorp is netjes maar tegelijk maakt het een open en verlaten indruk. Het plein voor de Plaza Mayor is net ingezaaid. Sommige gebouwen, als de bar, zijn van ruwe natuurstenen en grof metselwerk – zie ook Conejera – . Het toegangsbord benoemt ook de irrigatiezone del Agueda waar het toe behoort met de toevoeging ‘margen izquierda’. Het dorp heeft recent een prijs gewonnen als fleurige stad, de buurtbewoners (vecinos) zijn actief.

Hoewel de exacte planbeschrijving per fase nog het best uit het INC-expediente te halen is, sluit Arrabal de San Sebastián aan bij de herkenbare INC-logica uit deze periode:
- Compact dorpsweefsel met duidelijke hoofdstructuur (toegangsweg/hoofdstraat en woonstraten).
- Één centrumzone met collectieve voorzieningen als ruimtelijke drager.
- Sobere, functionele architectuur die agrarisch wonen (woning + erf/bijruimten) ondersteunt.
- Oorspronkelijk woningprogramma (colonos/obreros) en fasering

Exacte aantallen (colonos/obreros) + fasering: *nog te verifiëren* via INC-expediente en BOE-aanbestedingen. Wél BOE-spoor (werken/infrastructuur): in het BOE van 26-07-1961 staat onder “Ministerio de Agricultura – Instituto Nacional de Colonización” een item waarin “urbanización en Arrabal de San Sebastián (Salamanca)” expliciet wordt genoemd (in de context van afwikkeling/contractuele publicatie rond de uitgevoerde werken).

DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008 :

Langs dezelfde weg die naar Águeda leidt, treffen we – iets eerder – een van de kleinste dorpen van de Duero-regio aan. Arrabal is opgebouwd uit één enkele, gebroken bouwblokvorm, waarbij twee percelen aan de binnenzijde de erven omsluiten. Deze wordt rondom begrensd door één enkele straat die dient voor zowel personen als karren en dieren. De knik in het bouwblok, gericht naar het kleine gebouwtje dat aan een van de uiteinden van het dorp is opgetrokken en dat dienstdoet als kapel, school en woning van de onderwijzer. De balkonachtige uitbouwen van de woningen, hun geometrie, materialen, schaduwwerking enzovoort dragen bij aan de contextuele inpassing van het geheel en verlenen het nieuwe dorp een uitgesproken eigen karakter.

Het terrein ligt op drieënhalve kilometer van Ciudad Rodrigo en is bereikbaar via de door het Nationaal Instituut voor Kolonisatie aangelegde gebiedsontsluitingsweg. Het Gecoördineerde Werkplan bepaalt dat in deze nederzetting geen openbare gebouwen zullen worden opgericht, gezien de nabijheid van zowel de stad Ciudad Rodrigo als het nieuwe dorp Águeda del Caudillo.

Stedenbouwkundige opzet

Aangezien de nederzetting uit slechts een zeer beperkt aantal woningen zal bestaan en helemaal geen officiële gebouwen krijgt, worden de 22 woningen met bijbehorende bijgebouwen samengebracht in één enkel bouwblok, volledig omringd door een straat met twee uitgangen naar de gebiedsontsluitingsweg. Het bouwblok ligt langs een in noord-zuidrichting lopende ontsluitingsas, zodanig dat de gevels van de woningen op het oosten, westen of zuiden zijn georiënteerd. Geen enkele woning is naar het noorden gericht.

Het dorp dient te beschikken over een openbare fontein en een verhoogd waterreservoir. Het stratenplan wordt daarom gevarieerd door de opname van een klein plein met in het midden de fontein en aan de zuidzijde een met portieken omsloten rand, met aan het uiteinde de watertorentoren.

BRONNEN

LINKS
https://mapcarta.com/es/N350449017#google_vignette
https://citypopulation.de/es/spain/localities/salamanca/ciudad_rodrigo/37107000701
arrabal_de_san_sebasti%C3%A1n https://salamancartvaldia.es/noticia/2024-01-21-procesion-san-sebastian-arrabal-san-sebastian-338870 https://noticiasciudadrodrigo.com/2024/06/21/el-arrabal-de-san-sebastian-gana-el-concurso-de-decoracion-floral/

SOCIAL MEDIA
https://www.facebook.com/p/Asociaci%C3%B3n-Arrabal-de-San-Sebasti%C3%A1n-100075758181620/?paipv=0&eav=AfaGHiG6VXcGx06aWJY6RpB5fhq1TZO82uHUmiJrE2ycrz040S9YJkcPnh86KG

LITERATUUR
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
ARCHIEF
BOE (26-07-1961): urbanización en Arrabal de San Sebastián (INC) boe.es

Sanjuanejo

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Ciudad Rodrigo	Ciudad Rodrigo	Sanjuanejo	40.570435609 56708, -6.491221757 9877005	43	1954 fase I 50 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiezone: Agueda BEZOCHT 2024								

San Juanejo zou 1 km fietsen van Agueda liggen, helaas het water in de rivier was te hoog, dus werd het een kwartiertje. Ook hier een hostal, opvallend veel auto's en een groot instituut – Centro Microbrigada – op de Plaza Mayor. Dit is deels ingebed in de behuizing, maar het steekt er ook flink boven uit. Het dorp stamt uit 1953, er is ook een queseria. Tijdens ons bezoek zagen we ook een binnenplaats van een stadsboerderij die gesloopt werd en er is veel nieuwbouw. Aanpassingen (vergroting) van de woning zien we in veel pueblos alsook een totaal ander gebruik van de deel.

In 2019 woonden er nog maar 47 mensen, in 2000 nog meer dan 100. Mede door het instituut is er meer reuring, en wellicht wonen er nu ook meer mensen. De ligging in de landelijke omgeving blijft mooi. Op de film – zie Instagram – is ook het naastgelegen Monestario de la Claridad te zien dat momenteel wordt gerenoveerd.

Sanjuanejo ontstond als een nieuw agrarisch dorp binnen de kolonisatie- en irrigatiepolitiek van het INC in de omgeving van Ciudad Rodrigo, in relatie tot het stroomgebied van de Río Águeda. Een belangrijke stap was de onteigeningsfase (1953): in het BOE verschijnen decreten/rectificaties die de expropiación door het INC koppelen aan gronden in dit gebied (met expliciete verwijzingen naar "Sanjuanejo" als finca/aanpalende referentie), gevolgd door administratieve stappen voor de bezetting ("acta previa").

Stedenbouw en architectuur
Sanjuanejo wordt in regionale architectuurgidsen en academische inventarisaties gekoppeld aan Jesús Ayuso Tejerizo, een INC-architect die in Salamanca meerdere dorpen en (met name) kerken/voorzieningen ontwierp.

Typische INC-kenmerken (Sanjuanejo-context):
- Compact dorpsweefsel met duidelijke hoofdstructuur (hoofdstraat/pleinzone).
- Collectieve voorzieningen (kerk/ruimte voor gemeenschap) als ruimtelijk ankerpunt.
- Functionele woningtypologieën gekoppeld aan het agrarische gebruik (woning + erf/bijruimten)

Águeda en Sanjuanejo vaak samen genoemd als vroege, en kerkelijk opvallende, voorbeelden in de provincie.

Oorspronkelijk woningprogramma
Sanjuanejo — exacte 1e fase (BOE)

In BOE (28-01-1955) staat het *concurso-subasta* voor de bouw van het nieuwe pueblo San Juanejo (margen derecha del río Águeda, Ciudad Rodrigo) met het volledige programma:

- 42 viviendas de colonos + dependencias agrícolas
- 8 viviendas de obreros agrícolas
- Ayuntamiento
- Iglesia y casa rectoral
- Escuela y vivienda de Maestro
- Cerramientos y urbanización

Presupuesto de contrata: 6.801.737,13 ptas
Sluitingsdatum inschrijving: 16-02-1955 (openen 17-02-1955)
Bron: BOE-U-1955-28, anuncio “Concursos-subastas” (INC). boe.es

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Sanjuanejo
https://www.turismocastillayleon.com/en/nature/rural-tourism/accommodation/sanjuanejo
https://www.citypopulation.de/en/spain/localities/salamanca/ciudad_rodrigo/37107000501 sanjuanejo
https://www.escapadarural.com/que-hacer/sanjuanejo
https://anselmoperez.com/queso-mirobriga.html
https://culturaconarte.es/pueblos-de-colonizacion/

BEELD
https://noticiasciudadrodrigo.com/2024/02/03/fotos-sanjuanejo-recibe-a-cientos-de-mirobrigenses-con-motivo-de-san-blas/ https://www.bigstockphoto.com/nl/image-457221629/stock-photo-sanjuanejo-is-a-spanish-town-in-the-municipality-of-ciudad-rodrigo%2C-in-the-province-of-salamanca%2C-au

Águeda (del Caudillo)

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2019	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Ciudad Rodrigo	Ciudad Rodrigo	Águeda (del Caudillo)	40°33′43″N 6° 29′59″O	< 100	1949 fase I 56 woningen	Santiago Garcia Mesalles/ Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiezone: Agueda BEZOCHT 2024								

Agueda ligt slechts 15 minuten fietsen ten zuidoosten van Ciudad Rodrigo. Het is een mooi en goed verzorgd dorp, vandaar ook een hostal en casas rurales. In 2019 wonen er minder dan 100 mensen, de naam is ontleend aan de Rio Agueda, de rivier die er vlakbij loopt. Sedert 2016 is het toevoegsel ‘del Caudillo’ geschrapt omdat dit naar Franco verwees. Op de foto’s ook de entree, kerk en watertoren, de Plaza Mayor is net ingezaaid. Het bord paard met kar verwijst naar de vroegere verkeersweg, welke was gescheiden van de voetgangerswegen. Idem de ingang naar de deel voor paard en wagen (later tractor) en de ingang van de woning van de stadsboerderij.

Águeda werd ontworpen in 1949 als een van de vroege kolonisatieprojecten van het Instituto Nacional de Colonización in de provincie Salamanca. Het dorp maakte deel uit van de eerste fase van franquistische agrarische herstructurering, waarbij grote landerijen werden onteigend en herverkaveld ten behoeve van nieuwe landbouwgemeenschappen. De feitelijke ingebruikname vond plaats in 1954, toen het dorp officieel werd geïnaugureerd. Dit onderscheid tussen ontwerpfase en opening is typerend voor de eerste generatie pueblos de colonización.

Stedenbouw en architectuur

Het stedenbouwkundig en architectonisch ontwerp van Santiago Garcia Mesalles en Jesús Ayuso Tejerizo sluit nauw aan bij de vroege INC-typologie:
- Compact dorpsmodel met duidelijke begrenzing
- Centrale plaza als organiserend element
- Kerk en gemeenschapsvoorzieningen als ruimtelijk en symbolisch middelpunt
- Sobere, traditionele architectuur, witgekalkte gevels en eenvoudige volumes
- Woonhuizen gecombineerd met agrarische erven en bijgebouwen

Águeda geldt als een representatief voorbeeld van de eerste generatie kolonisatiedorpen, waarin functionele helderheid en sociale ordening centraal stonden.

Oorspronkelijk woningprogramma
Kolonisten woningen: 56
Obreroswoningen / latere fasen

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/%C3%81gueda_(Salamanca)
https://ninos.kiddle.co/%C3%81gueda_(Salamanca)
https://www.salamanca24horas.com/provincia/ciudad-rodrigo/se-cumplen-70-anos-franco-inaugurara-agueda-pueblo-dejo-ser-caudillo-en-2017_15112777_102.html
https://noticiasciudadrodrigo.com/2024/04/20/completo-programa-de-las-fiestas-de-agueda-2024-con-motivo-de-san-isidro/ https://www.elespanol.com/reportajes/grandes-historias/20170516/216479013_0.html
Rio- en Embalsa Agueda:
https://es.wikipedia.org/wiki/R%C3%ADo_%C3%81gueda
https://www.chduero.es/embalse-de-agueda

BEELD
https://www.elperiodico.com/es/videos/politica/agueda-salamanca-postula-recibir-franco/4448211.shtml

LITERATUUR/ONDERZOEK
JF. LeJeune: Built Utopias in the countryside (2019) blz. 396; 408 en 449. En Rural Utopia and Water Urbanism (2021) blz.
179; 182 en 211
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
BOE (1956) – instelling als Entidad Local Menor

REGION DEL NOROESTE Zone Tormes / Finca Tormes / Rio Tormes

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**
2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.
3. Zone Agueda
   Hier vinden we 4 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Mini irrigatie- landbouwproject

4. Zone Tormes / Finca Tormes / Rio Tormes

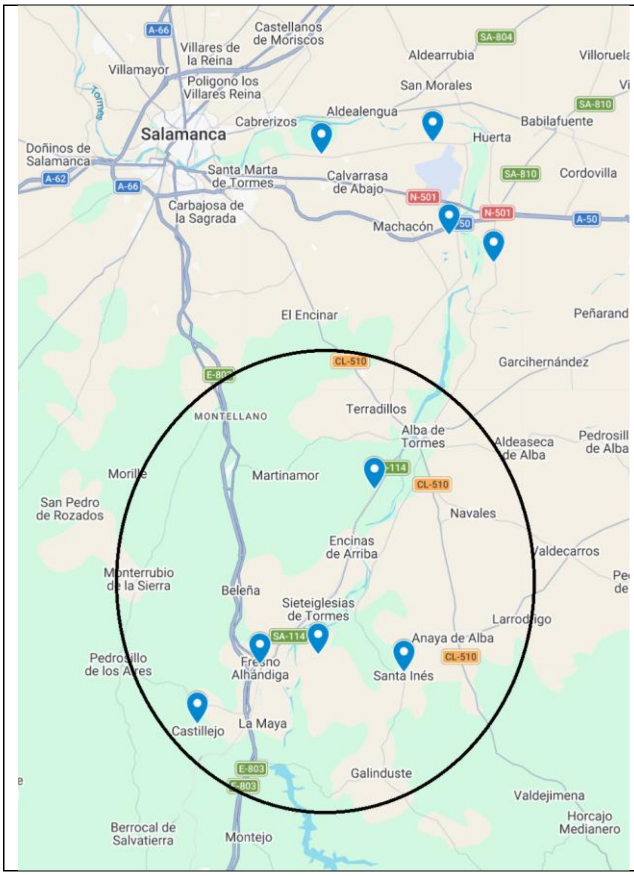

Zone Tormes / Finca Tormes / Rio Tormes

Vier plus een pueblos de colonizacion, niet ver ten zuiden van Salamanca:

- Castillejo
- Santa Ines
- Fresno Alhandiga
- Santa Teresa en
- El Torrejón (de Alba de Tormes).

Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.

Castillejo (de Salvatierra)

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2021	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Guijuelo	Pedrosillo de los Aires	Castillejo	40°41′01″N 5° 39′17″O	176	1959 fase I 65 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca Tormes BEZOCHT 2024								

Castillejo (de Salvatierra) is geheel traditioneel bereikbaar via een A-wegje, gelegen midden tussen diverse akkerbouwgebieden. De kerk is op grote afstand al te zien, naast de watertoren. En net als in bijna elk dorp dat we vanaf nu zullen bezoeken, is er is er een bar(retje), een gezondheidspost, apotheker, buitensport-ruimte, en een kantoortje van de gemeente (lokale overheid). Een toeterend bestelbusje rijdt rond met kruidenierswaren, agf en brood. Verder overheerst de stilte, let op, als gringo val je wel op, toeristen komen hier niet. Op enkele foto's een doorkijkje naar de binnenplaats van de voormalige stadsboerderij. Enkel huizen zijn vervallen, soms loopt er een pensionado (man) door de verlaten straatjes.

Castillejo (de Salvatierra) is een klein maar heel "klassiek" pueblo de colonización in de provincie Salamanca, en hoort bij de gemeente Pedrosillo de los Aires, in de comarca Guijuelo / subcomarca Salvatierra. Het dorp ligt zo'n 40 km ten zuiden van Salamanca, op de linkeroever van de Río Tormes, in de regadío-zone van het Canal de la Maya.

Ontstaan en kolonisatie-context
In 1956 verklaarde de Spaanse staat een deel van de finca *"Castillejo de Salvatierra"* (ca. 283 ha) tot terrein van "interés social" en werd deze grond door het Instituto Nacional de Colonización (INC) onteigend voor irrigatie en vestiging van kolonisten. Castillejo werd vervolgens als nieuw dorp gepland en in 1959 gesticht als een van de 15 INC-dorpen in de provincie Salamanca. In dezelfde reeks horen onder meer Santa Teresa, Santa Inés, Fresno Alhándiga en Torrejón de Alba, allemaal gekoppeld aan de nieuwe irrigatiezone La Maya.

Het INC heeft de bouw van de pueblo via het BOE aanbesteed (1960) en noemt het later in een Plan General-decreet (1968) "nuevo núcleo de Castillejo".

Ligging en huidige situatie
Castillejo ligt enigszins afgezonderd tussen akkerbouwlanden, bereikbaar via een kleinere provinciale weg (aftakking van de DSA-213 naar La Maya en de N-630/A-66). De kerk en de watertoren fungeren als herkenningspunten; je ziet ze al van verre boven de velden uitsteken. In 2021 telde Castillejo rond de 176 inwoners (in 2018 ca. 190) en is daarmee het grootste bewoonde deel van de gemeente Pedrosillo de los Aires.

Architectuur en dorpsopzet
Castillejo is ontworpen door Santiago García Mesalles, die in deze regio meerdere dorpen tekende (o.a. Fresno Alhándiga, Santa Teresa en Santa Inés). Typische kenmerken, deels af te leiden uit zijn andere dorpen in de Duero-cuenca: strakke, rationele plattegrond met rechthoekig stratenpatroon en een centrale *plaza* waar kerk en basisvoorzieningen liggen. Eenvoudige, functionele woningen in één of twee lagen, oorspronkelijk witgepleisterd met pannendak, ieder met kleine patio of erf, vooral de kolonistenhuizen met agrarische bijgebouwen. Verticale accenten door de kerktoren en een markante watertoren, een terug-kerend motief in zijn dorpen in Salamanca. De architectuur sluit aan op de typische INC-stijl: sober, licht traditioneel, maar met een rationele stedenbouw en veel aandacht voor zichtlijnen naar de kerk en de agrarische omgeving.

Historische achtergrond gemeente Pedrosillo
De finca Castillejo zelf had al vóór de franquistische kolonisatie een beladen geschiedenis: het gebied hoorde bij het middeleeuwse *alfoz* van Salvatierra, dat in de 15e eeuw aan **het huis van Alba** werd geschonken, en kende zowel agrarische concentratie als harde repressie tijdens en vlak na de Burgeroorlog.

De kolonisatie door het INC in de jaren 50 betekende een herverkaveling en omschakeling naar geïrrigeerde landbouw als onderdeel van de bredere moderniseringspolitiek, Plan General de Colonización, zone La Maya.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Castillejo_(Pedrosillo_de_los_Aires) https://gee.mienciclo.com/articulo/castillejo-de-salvatierra https://fr.city-facts.com/castillejo-de-salvatierra-pedrosillo-de-los-aires/population#google_vignette https://wikimapia.org/40990628/es/Castillejo-Pedrosillo-de-los-Aires https://www.salamanca24horas.com/provincia/casa-parcela-vaca-60-anos_1_2539939.html

SOCIAL MEDIA
https://www.facebook.com/castillejo.desalvatierra/?locale=es_ES

BOE
Buiten de expropriatie-decreten van 1956 en het Plan General van 1968 komt Castillejo in de BOE-zoekresultaten niet
terug met een expliciet woningprogramma.
Zie ok: https://www.boe.es/gazeta/dias/1956/09/22/pdfs/BOE-1956-266.pdf

Santa Ines

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Tierra de Alba	Galisancho	Santa Ines	40°42′34″N 5° 31′28″O	83	1956 fase I 51 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca Tormes BEZOCHT 2024								

Santa Ines ligt 11 km van Fresno Alhandiga, aan de DSA-134. Het dorpje is genoemd naar de finca Santa Ines die hier in 1954 werd onteigend. In 2017 woonden er nog 112 mensen. Op de foto's zien we de kerk, een bar, straatbeelden, een kar op de binnenplaats van een stadsboerderij en tot slot – zie Instagram – een filmpje van de prachtige omgeving.

Context & ligging

Santa Inés is een *pueblo de colonización* in de provincie Salamanca, binnen de comarca Tierra de Alba, en behoort bestuurlijk tot de gemeente Galisancho. Het ligt in de irrigatievlakte van het beekdal van de arroyo Martín Pérez, een zijstroom van de Río Tormes, in een landschap met regadíovelden in de vlakte en dehesa -weiden met graan en extensieve veeteelt op de omliggende heuvels. De huidige kern Santa Inés ligt ongeveer 1,5 km ten noordwesten van de oude, middeleeuwse alquería *Santa Inés* (nu verlaten) en enkele kilometers ten zuidoosten van het hoofddorp Galisancho.

Ontstaan en kolonisatie-geschiedenis

De finca "Santa Inés" werd bij decreet van 20 juli 1954 door het Instituto Nacional de Colonización (INC) als terrein van *interés social* aangewezen en gedeeltelijk onteigend, met het doel de gronden te transformeren tot irrigatieland. Op basis van deze ingreep werd in de tweede helft van de jaren vijftig het huidige dorp Santa Inés als nieuw kolonisatiedorp aangelegd, in het kader van de Tormes- / La-Maya-regadío-projecten van het INC.

Volgens gespecialiseerde overzichten van pueblos de colonización is het startjaar voor Santa Inés 1956, en is Santiago García Mesalles de architect, idem in de Salamanca-reeks, Santa Teresa, Fresno Alhándiga, Castillejo en Cilloruelo.

Binnen de gemeente Galisancho zorgden de nieuwe kolonisatie-kernen Santa Teresa en Santa Inés in de jaren 50 voor een sterke bevolkingsgroei: het kleine landbouwdorp Galisancho verdubbelde ongeveer in inwonertal door de komst van kolonisten naar deze twee nieuwe dorpen.

Architectuur en dorpsopzet
Op basis van de foto's en de bekende INC-typologie voor deze zone valt Santa Inés goed te herkennen als pueblo de colonización: regelmatige plattegrond met een centrale as en hoofdstraat, gemarkeerd door een grote, witgepleisterde toegang boog met pannendak bij de dorpsentree.

Kerk met moderne, vrij sobere vormgeving: een eenvoudige rechthoekige massa met een verticale toren aan de zijkant, een rond venster (oculus) boven de ingang en een compositie van baksteen en wit pleisterwerk, typisch voor de naoorlogse religieuze architectuur van het INC.

Woningen voornamelijk in één of twee bouwlagen, witgekalkt, met pannendak en kleine erven of patio's, in rijen langs de rechte straten.

Losstaande voorzieningenblokken (bijvoorbeeld scholen / centrumfunctie) met lage, horizontale volumes en deels met natuursteen- of baksteenaccenten in de gevel. Dit sluit goed aan bij het werk van Santiago García Mesalles in de Salamanca-kolonisatie: rationele, duidelijk leesbare dorpsstructuren, sobere architectuur, maar met sterke visuele accenten (kerk, toegangspoort, water- of gemeenschapsgebouwen).

Demografie en huidige situatie
Santa Inés is tegenwoordig een van de vijf kernen in de gemeente Galisancho (naast Galisancho, Santa Teresa, Cártala en Carmeldo).De bevolking schommelt de laatste decennia rond de 80–110 inwoners. CityPopulation geeft voor 2023 een schatting van 83 inwoners, terwijl eerdere INE-gegevens waarden rond de 100+ aangeven. Net als in veel andere kolonisatiedorpen is er sprake van vergrijzing en demografische krimp, door het vertrek van jongeren richting Salamanca en andere steden. Santa Inés vervult vooral een agrarische woonfunctie, met irrigatielandbouw in de vlakte en wat bescheiden plattelands-toerisme in de bredere omgeving, o.a. richting pantano de Santa Teresa en de Sierra de Béjar.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Santa_In%C3%A9s_(Salamanca)
https://www.lagacetadesalamanca.es/especiales/asi-somos-en-mi-pueblo/concurso-pueblo-orgullo-santa-ines-pueblo-colonos-20230901053000-nt.html
http://www.lasalina.es/Aplicaciones/GestorInter.jsp?prestacion=Cipublico&funcion=MuestraInformacionMunicipio&codMunicipio=144
https://www.foro-ciudad.com/salamanca/santa-ines/habitantes.html
https://citypopulation.de/en/spain/localities/salamanca/galisancho/37144000401 santa_in%C3%A9s

BEELD
https://fotourbana.com/pueblos-de-espana/album-pueblo/santa-ines-salamanca/

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=LZ20Q0cWrQg
https://www.youtube.com/watch?v=sQKJkhxEdu0

ARCHIEF/BOE
Decreto 20-07-1954 (BOE 19-08-1954) – expropriatie van de fincas *"Cártala"* en *"Santa Inés"* door het INC voor irrigatie en kolonisatie. Hierin staat alleen de oppervlakte (ha), geen woningaantallen.
https://www.boe.es/gazeta/dias/1954/08/19/ pdfs/BOE-1954-231.pdf
Anexo 24-04-1955 (BOE 114/1955) – aankondiging van de acta previa a la ocupación van de finca *Santa Inés* (531,47 ha). Weer: alleen oppervlaktes, geen woningen.
https://www.boe.es/gazeta/dias/1955/04/24/pdfs/BOE-U-1955-114.pdf Decreto 612/1968 (BOE 01-04-1968) – Plan General de Colonización voor de Tormes-zone. Santa Inés komt hier in de afbakening van de regadío-zone terug, plus een generieke passage over "viviendas y dependencias agrícolas para colonos y obreros en los nuevos pueblos", maar zonder cijfers per dorp.https://www.boe.es/boe/dias/1968/04/01/pdfs/ A04874-04875.pdf

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización.
Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 93 en 332
https://bibliotecas.jcyl.es/web/jcyl/BibliotecaSalamanca/es/Plantilla100Detalle/1284353878191/0/1285360788598/Biblioteca
https://comunicacion.jcyl.es/web/jcyl/Comunicacion/es/Plantilla100Detalle/1284721258421/NotaPrensa/1284948434563/ Comunicacion

Fresno Alhandiga

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2021	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Tierra de Alba	Fresno Alhandiga	Fresno Alhandiga	40°42′46″N 5° 36′58″O	197	1956 fase I 55 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca Tormes BEZOCHT 2024								

Fresno Alhandiga bestaat sinds 1966 en ligt 8,5 km ten oosten van Castillejo, vlakbij een grotere weg, de E 803. In 2018 wonen er iets meer dan 200 mensen. Ook hier val je als ‘gringo’ snel op, en ook hier worden we aangesproken door een zeer vriendelijke gemeenteambtenaar. Opvallend is dat toren los van de kerk staat. Het medisch consultatiebureau maakt deel uit van het (voormalige) gemeentehuis. Er zijn veel sport-voorzieningen. Een voormalige koloniewoning wordt van binnen stevig aangepakt met een drilboor, ik vrees dat de meeste tussenwanden het moeten ontgelden. Het bezit een prachtig witte watertoren.

In het BOE (12-09-1962) wordt de subasta aangekondigd voor de werken “Construcción del pueblo de Fresno Alhándiga ...”, In het BOE (03-11-1962) staat de adjudicación van diezelfde werken en in het BOE (04-01-1966) wordt gesproken over “Construcción del nuevo pueblo de Fresno Alhándiga (continuación)”, wat wijst op vervolgwerken/een vervolgfase. Helaas allen zonder woningaantallen.

Dorpsopzet en architectuur
Het dorp is ontworpen door Santiago García Mesalles rond 1958. De belangrijkste openbare gebouwen, kerk, gemeentehuis/equivalente functies, mogelijk scholen e.d. liggen aan een portiek in U-vorm rond de centrale ruimte.

De kerk is bijzonder omdat ze glas-in-loodramen van Ángel Atienza heeft, met een opvallend iconografisch programma; dat maakt Fresno één van de interessantere religieuze ensembles in de Salamanca-kolonisatie-dorpen.
De woningen volgen de typische INC-logica in deze zone: rijen witgekalkte huizen met pannendak, elk met eigen erf / corral en agrarische bijgebouwen, in een rationeel stratenplan.

Demografie en huidige situatie
Het blijft een overwegend agrarische kern met dagelijkse voorzieningen, maar met dezelfde problemen als de meeste pueblos de colonización in Salamanca: vergrijzing en beperkte groei.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Fresno_Alh%C3%A1ndiga
content/uploads/2025/10/10_1_AtienzaPueblosCol_CENTELLAS_BAZAN.pdf
http://aytofresnoalhandiga.es/

SOCIAL MEDIA
https://www.facebook.com/F.alhandiga

BOE-stukken
1962-resolutie "Construcción del pueblo Fresno Alhándiga..." – vermeldt alleen de aanbesteding/begroting; het volledige tekstdeel met eventuele aantallen woningen staat alleen in de PDF.
1965 subasta-aankondiging en 1966-resolutie (continuación) idem: ze noemen het werk "nuevo pueblo de Fresno Alhándiga (continuación)" met budget, maar géén getelde viviendas in de doorzoekbare tekst. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1962-23744
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1966-1291https://arcove.org/wp-

Santa Teresa

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2021	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Tierra de Alba	Alba de Tormes	Santa Teresa	40°47′48″N 5° 32′31″O	195	1960 fase I 81 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca: Tormes								

Santa Teresa ligt 8 km van Santa Ines, en vormt met Fresno Alhandra, Santa Ines en Castillejo een ‘cluster’ van 4 dorpen ca 40 km te zuiden van Salamanca. Santa Teresa is in 1958 gesticht en telt in 2018 iets meer dan 200 inwoners, rond 2000 waren dat er nog 300. Het huis van de landarbeider was niet groter dan 45m2, op een oppervlak van 120 m2. De kolonist had een stadsboerderij van 95m2 en een perceel van bijna 500 m2 – zie foto binnenplaats – waar ruimte was voor enkele dieren, landbouwwerktuigen en opslag voorraad landbouwproducten.

In de bar – los 14 Hermanos – zaten we al vroeg aan de koffie en de andere gasten aan de biertjes. Er zijn hier nog veel boeren, getuige de landbouwwerktuigen en de voorraad irrigatiepijpen. Naast de kerk en de bar is de farmacie essentieel. Ook hier weer een impressie van de prachtige omgeving. Santa Teresa ligt ten zuiden van Galisancho, aan de linkeroever van de Río Tormes, vlakbij het stuwmeer Embalse de Santa Teresa. Via een lokale weg en brug over de Tormes is het dorp verbonden met Fresno Alhándiga en de N-630/A-66 (Ruta de la Plata) richting Alba de Tormes en Salamanca. De naam verwijst bewust naar Teresa van Ávila, die in Alba de Tormes overleed; daarom wordt het dorp vaak in één adem met Alba genoemd, al ligt het administratief onder Galisancho.

Ontstaan en kolonisatiecontext
In de jaren 50 kocht en onteigende het Instituto Nacional de Colonización (INC) diverse fincas in het Tormesdal, o.a. Aldearrengada, Bercimuelle, Santa Inés en een deel van Cártala, om ze om te vormen tot regadíozone. Santa Teresa werd op deze gronden als nieuw *pueblo de colonización* aangelegd, binnen de “Finca Tormes” samen met El Torrejón, Fresno Alhándiga, Santa Inés en Castillejo. Volgens de kolonisatie-literatuur is het ontwerp van Santa Teresa gedateerd rond 1956 en toegeschreven aan Santiago García Mesalles.

De eerste kolonisten kwamen in 1958 aan, na afronding van de percelering en de eerste bouwfase. De eerste bewoners kwamen o.a. uit Aldearrengada, Bercimuelle, Pelayos, Galisancho, Galinduste en Salva-tierra. **Delen van Salvatierra kwamen door het stuwmeer van Santa Teresa onder water, dus men moest weg**. In de startfase van pueblo de colonización Santa Teresa - zona regable *margen derecha del Tormes*, Salamanca - ging het om 81 woningen (viviendas). In hetzelfde BOE-bericht wordt ook het bijhorende programma genoemd met 47 agrarische bijgebouwen/afhankelijkheden ‘dependencias agrícolas’.

Dorpsopzet en architectuur (García Mesalles)
De beschrijving uit *Repoblación y colonización en Castilla y León* en de lokale wiki geeft een heel klassiek INC-profiel: een rationeel stratenplan met de Plaza Mayor als middelpunt en knooppunt van de belangrijkste straten. De openbare gebouwen – kerk, waarschijnlijk school, coöperatie/administratie – rond of nabij deze centrale plaza.

Woningtypen:
Santa Teresa heeft net als Santa Inés en enkele andere dorpen, zowel kolonisten- als landarbeiders-woningen. De woningen voor de colonos hadden een oppervlak van ca 95 m^2 en een perceel van ca. 480 m^2 (huis + erf/corral). De woningen voor obreros hadden een woonoppervlak van ca. 45 m^2 op een perceel van ca. 120 m^2. De architectuur is sober: witgepleisterde volumes, pannendak, weinig decoratie, maar met heldere verhoudingen en veel nadruk op de hiërarchie tussen Plaza Mayor, kerk en de woninglinten.

Hydrologische context:
Het dorp is nauw verbonden met de stuwdam Santa Teresa, die het irrigatiewater voor de zone levert en tegelijk aanleiding was voor het verplaatsen / herhuisvesten van bevolking uit o.a. Salvatierra.

Demografie en huidige situatie
Santa Teresa telt rond de 195 inwoners, de kolonisatiedorpen Santa Teresa en Santa Inés zorgden in de jaren 50–70 voor een verdubbeling van de gemeentelijke bevolking, maar vanaf de jaren 80 is er een duidelijke demografische terugloop door vertrek van jongeren en beperkte werkgelegenheid. Het dorp blijft vooral een agrarische kern binnen de Tormes-regadío, met een rustige woonfunctie en sterke visuele en mentale band met Alba de Tormes (basiliek, cultus van Santa Teresa).

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Santa_Teresa_(Salamanca)
https://www.ine.es/nomen2/index.do
https://wikimapia.org/2032960/es/santa-teresa

BEELD
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Santa_Teresa

LITERATUUR/ONDERZOEK
https://www.researchgate.net/publication/311487104_Los_pueblos_de_colonizacion_de_la_Cuenca_del_Duero_una_aproximacion_al_analisis_de_sus_formas
Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes+1

Torrejón (de Alba)

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2021	startjaar en gebouwen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Tierra de Alba	Alba de Tormes	Torrejón de Alba	40°47′48″N 5° 32′31″O	46	1960 fase I 22 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca: Tormes BEZOCHT 2024								

Ten zuiden van Salamanca zijn er 5 pueblos de colonización gevestigd op de voormalige finca 'Tormes'. Torrejon de Alba (of Torrejon) ligt dichtbij Alba de Tormes, waar de **hertogen van Alva** zetelden, en die kennen we wel. Als je hier toch bent is Alba de Tormes, met 5.000 inwoners en een mooi historisch centrum – ondanks de vele leegstand en vervallen panden aan de randen – zeker de moeite van een bezoek waard. Aanvankelijk was het gepland voor 33 kolonistenwoningen.

Torrejon de Alba is een zeer kleine pueblo en telt in 2021 slechts 46 inwoners, het is in 1956 gebouwd. De naam is gelieerd aan het 18e eeuwse 'Torreyon' dat ooit 300 meter verderop lag. Het ligt aan de SA 114, een soort provinciale weg. Op de foto's is de mooie Plaza Mayor te zien. Kerk en toren zijn slecht onder-houden. Het dorp komt over als een ratjetoe van wel en niet opgeknapte huizen, zeker niet overal in stijl gerenoveerd. Verder een speeltuintje, als bijna in elk dorp, een bord dat aanduidt dat er aan gewerkt wordt, dat zien we ook in veel dorpen. De werkeloosheid zal vast hoog zijn, de meesten werken elders of hebben het huisje als 2e huis. Uit het filmpje – zie Instagram – blijkt de prachtige landelijke en vruchtbare omgeving.

De huidige nederzetting Torrejón de Alba is ontstaan na een besluit in 1956 waarbij het Instituto Nacional de Colonización een deel van de finca *El Torrejón* liet onteigenen om er een nieuw agrarisch dorp "van de grond af" te bouwen. Het nieuwe pueblo ligt in de irrigatiezone aan de linkeroever van de Tormes, binnen een reeks kolonisatieprojecten in de Tierra de Alba, Santa Inés, Fresno-Alhándiga, Castillejo, Torrejón de Alba, Carras-calejo de Huebra, Cilloruelo, Nuevo Amatos, Nuevo Francos, Nuevo Naharros en Santa Teresa.
De naam verwijst naar een oudere nederzetting (*El Torrejón*), ca. 300 m naar het noordoosten, die in de middeleeuwen werd gesticht en later is ontvolkt; daar zijn nog restanten van bebouwing.

Stedenbouw en architectuur
Torrejón de Alba is een typisch klein INC-pueblo: rechte straten in een eenvoudig raster, compacte boerderijen met woning + achtergelegen erf en agrarische bijgebouwen, een centrumzone met kerk, school en basisvoorzieningen.

De kerk (Iglesia de la *Santísima Virgen*) wordt gekenmerkt door: een slanke, bakstenen klokkentoren met witte piramidale spits, een zeer sobere, rechthoekige kerkvolume met portiek, de typische nuchtere, bijna modernistische stijl van de kolonisatiearchitectuur van de jaren '50-'60. Santiago García Mesalles ontwierp ook de andere dorpen in de Tormes-reeks: Santa Inés, Fresno-Alhándiga, Castillejo, Santa Teresa, Cillo-

ruelo, Nuevo Amatos, Nuevo Francos en Nuevo Naharros, waardoor er een duidelijke gelijkenis is in plattegrond, woningtypes en de vormgeving van het centrum.

Woningprogramma – startfase
De BOE-publicatie van 5 juli 1961 die de aanbesteding van de "Construcción del nuevo pueblo El Torrejón, en la zona regable por la margen izquierda del Tormes (Salamanca)" bekendmaakt, vermeldt wel het aanbestedingsbedrag, maar géén aantallen woningen of een specificatie colonoshuis / arbeidershuis.

Info DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008
Het is een klein dorp gevormd door drie bouwblokken met woningen die samenkomen rond de centrale ruimte van het civiele centrum. Dit opent zich naar de toegangsweg, die er tangentiëel langs loopt, en naar de akkergronden; zo ontstaat er een open dorpsplein (plaza mayor). De portieken van het plein dragen ertoe bij dat dit wordt ervaren als een open plek in relatie tot de straten en gebouwen van de directe omgeving, mede door de relatief beperkte schaal van het geheel. De volumetrie van de woningen bereikt een ritmisch spel dat in staat is de mogelijke monotonie van de herhaling van dezelfde woningelementen in elke straat te doorbreken. Wanneer de keuken naar de straat is gericht, neemt deze doorgaans een prominente plaats in binnen de gevelcompositie.

Samenstelling van het nieuwe dorp
Het project omvat 33 woningen voor kolonisten, gegroepeerd in bouwblokken, met de bijbehorende agrarische bijgebouwen

En een civiel centrum bestaande uit:
- een kapel met sacristie, een kantoor en slaapvertrekken voor de priester;
- een gemeentehuis en een woning voor de administratief ambtenaar;
- een gemengde school met een woning voor de onderwijzeres;
- en een woning met twee commerciële ruimten.

Ook de stedenbouwkundige aanleg van de nederzetting, met arcades, ommuringen enzovoort, maakt deel uit van het project.

Stedenbouwkundige opzet
De bouwblokken worden eenvoudig en regelmatig van samenstelling. In het centrum van het dorp komt een plein, waar omheen het civiele centrum wordt gebouwd.

De woningen
Voor de kolonisten zijn vier woningtypen ontworpen. Alle woningen hebben twee bouwlagen en drie slaapkamers.

Decoratie
Om het gewenste typisch landelijke karakter van de gevels te bereiken en rekening houdend met de budgettaire beperkingen waaraan het project is onderworpen, zijn alle decoratieve motieven die tot hogere bouwkosten zouden kunnen leiden vereenvoudigd, zo niet geheel achterwege gelaten

BRONNEN

LINKS
https://culturaconarte.es/pueblos-de-colonizacion/
https://es.wikipedia.org/wiki/Torrej%C3%B3n_de_Alba
https://boe.es/boe/dias/1961/07/05/pdfs/A10102-10102.pdf

BEELD
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Torrej%C3%B3n_de_Alba
https://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Torrej%C3%B3n_de_Alba_01.jpg

LITERATUUR
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
837 Uitgave: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.

REGION DEL NOROESTE Zone Villagonzalo y Babilafuente

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**
2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.
3. Zone Agueda
   Hier vinden we 4 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Mini irrigatie- landbouwproject

5. Zone Villagonzalo y Babilafuente

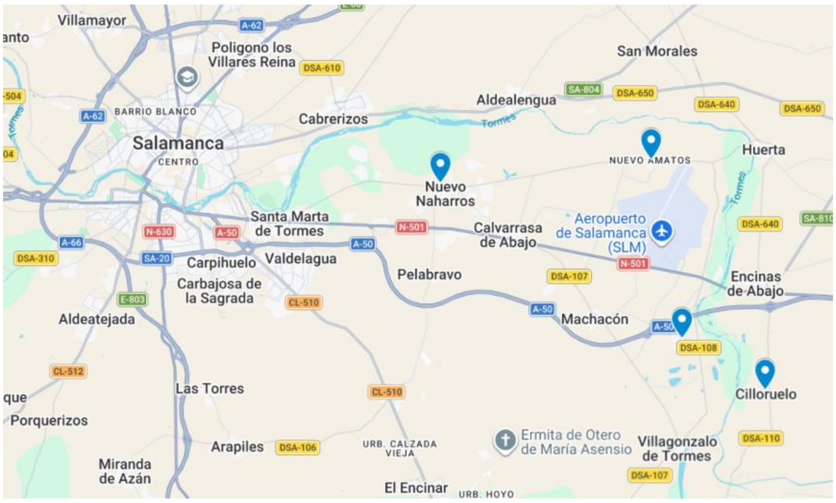	**Zone Villagonzalo y Babilafuente** Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: - Naharros (Nuevo) - Amatos (Nueva) - Francos (Nuevos) - Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

Nuevo Naharros

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Campo de Salamanca	Pelabravo	Nuevo Naharros	40°57′26″N 5° 34′25″O	736	1963 fase I 53 woningen	Miguel Angel Leal Echevarria
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiegebied: Villagonzalo y Babilafuente BEZOCHT 2024								

Nuevo Naharros ligt minder dan 10 km. aan de westkant van Salamanca en minder dan 6 km. van Nuevo Amatos. Een leuk tripje als je de prachtige stad Salamanca bezoekt. De naam Nuevo Naharros is afgeleid van Naharros del Rio, dat toen nog onder de koning van de provincie León viel. Het dorp is in de jaren zestig gebouwd, in 2017 wonen er meer dan 700 mensen, de groei is vooral sedert 2010 (toen nog 400 inwoners) en de complete moderne nieuwbouwwijk aan de overkant van de straat zal hier zeker debet aan zijn.

Toch is het centrum, met Plaza Mayor, kerk, gemeentehuis en watertoren authentiek en mooi. Er is veel groen, nieuwbouw en grootschalige sportvoorzieningen. Ook is er een groot modern Campo Municipal (multifunctioneel gebouw). Het grote aantal (duurdere) auto’s zegt genoeg over de situatie nu. In het omgevingsfilmpje – zie Instagram – zie je het vlakke uitgestrekte land en de landbouw.

Nuevo Naharros is een typisch INC-dorp, gebouwd in de context van de agrarische kolonisatie in de Duero-bekken, nauw verbonden met irrigatie- en herverkavelingsprojecten.

Stedenbouw & architectuur
In de kolonisatie-literatuur wordt Nuevo Naharros aangehaald als voorbeeld van de transformatie van de oorspronkelijke boerderijen en de latere toevoeging van moderne woonwijken aan de rand (urbanizaciones modernas junto al poblado). Net als bij andere dorpen in de Salamanca-serie zijn de woningen compacte eengezinshuizen (rond 90–95 m^2), met 3 slaapkamers, woonkamer, keuken, badkamer en agrarische annexen (schuren, patio), ontworpen als experimentele plattelandsarchitectuur.

De parochiekerk Nuestra Señora staat aan de Plaza Mayor; foto’s en lokale beschrijvingen tonen een sobere, naoorlogse architectuur met een vrij gesloten zijgevel en een eenvoudige klokkentoren.

Herinneringscultuur:
In 2017 publiceerde de Diputación de Salamanca het boek "Nuevo Naharros, un pueblo de colonización. 50 años de historia" (Álvaro Tordesillas coord.), plus een begeleidende fototentoonstelling over de "memoria gráfica" van het dorp.

Info DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008

De opzet als geheel zou kunnen worden vergeleken met een grote cortijo, minder duidelijk uitgewerkt dan in La Vereda of Miraelrío, maar die, net als deze projecten, is geordend door de woningen rond een grote centrale ruimte te plaatsen. Het gaat om drie dubbele bouwblokken en twee enkelvoudige; desondanks hebben de binnenplaatsen hun toegang via de hoofdgevel, die zij delen met de woningen. Deze opzet, die binnen het INC tot controverse leidde, werd uiteindelijk gezien als een alternatief voor de strikte indeling van de gebruikelijke dorpen. De openbare gebouwen bevinden zich in het interieur, als pseudo-vrijstaande volumes. Te vergelijken met bijvoorbeeld Enterríos, La Vereda, Miraelrío en Setefilla die in dezelfde periode werden ontworpen.

Stedelijke capaciteit en beschrijving van het dorp

Het geplande nieuwe dorp zal bestaan uit de volgende gebouwen:
- 53 woningen voor kolonisten.
- 53 agrarische bijgebouwen.
- Een vakbondsgebouw.
- Een civiel centrum, bestaande uit:
- Kerk met parochiekantoren.
- Administratiegebouw met medische post en gemeentehuis.
- Sociaal gebouw met woning voor de beheerder.
- Woning voor een ambachtsman met twee commerciële ruimten.
- Bakkerij met woning.
- Woning voor de administratief ambtenaar.
- Twee onderwijzerswoningen.
- Twee een-klassige scholen.

Typen woningen
Er zijn twee typen woningen ontworpen.

Stedenbouwkundige opzet
De dorpsopzet is zoveel mogelijk aangepast aan het terrein, dat een lage heuvel beslaat. Het civiele centrum zal op het hoogste punt komen te liggen, en deze centrale ruimte wordt omringd door groepen woningen. Er zijn vijf groepen of bouwblokken woningen, drie daarvan zijn dubbele blokken en twee enkelvoudige blokken met slechts één rij woningen. De huizen zijn ten opzichte van elkaar teruggelegd om de circulatie binnen het dorp te vergemakkelijken en om zones van licht en schaduw te creëren. Het verkeerssysteem bestaat uit een aantal straten die de dubbele blokken en het civiele centrum omringen. Er zijn twee toegangswegen: één via het pad dat aansluit op de hoofdweg Madrid – Salamanca, en de andere via de weg die Huerta met de weg Madrid – Salamanca verbindt en door Amatos loopt. De straten volgen de hoogtelijnen van het terrein en zijn van de woningen gescheiden door kleine met bomen beplante groenzones.

Civiel centrum
De gebouwen van het civiele centrum vormen een groot plein, dat naar het zuiden is geopend. Aan één zijde staat de kerk, omgeven door beplante zones met bomen. De andere twee zijden worden gevormd door een L-vormig gebouwencomplex, verbonden door arcades. Eén vleugel van deze "L" bevat de woningen voor de onderwijzers, de administratief ambtenaar en de bakker, samen met de bakkerij, de commerciële ruimten en de ambachtswoning; de oostzijde wordt gevormd door het administratiegebouw en het sociale gebouw. Achter deze oostzijde van het plein bevinden zich de scholen en het speelveld.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Nuevo_Naharros
https://www.citypopulation.de/en/spain/localities/salamanca/pelabravo/37240000301 nuevo_naharros https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=790462
https://salamancartvaldia.es/noticia/2017-04-30-un-monumento-recuerda-el-papel-de-los-colonos-en-el-origen-de-nuevo-naharros-143059
https://www.lagacetadesalamanca.es/provincia/los-pueblos-mas-jovenes-de-salamanca-YL4418526

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Aflo 2006 – 2008.
https://www.librouro.com/libro/ver/1106143-nuevo-naharros-un-pueblo-de-colonizacion.html
https://librotea.eldiario.es/libros/nuevo-naharros-un-pueblo-de-colonizacion
Nuevo Naharros, un pueblo de colonización. 50 aflos de historia" (Álvaro Tordesillas coord.
JR Arranz · 2019 — Se ha tomado como referencia el pueblo de Nuevo Naharros, que dispone de un detalle constructivo.
Detalle constructivo de Nuevo Naharros24.

Nueva Amatos

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Campo Charro	Calvarrasa de Abajo	Nueva Amatos	40°57′53″N 5° 30′20″O	146	1962 fase I 58 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiegebied: Villagonzalo y Babilafuente BEZOCHT 2024								

Nueva Amatos ligt nog geen 20 km van Salamanca en minder dan 10 km. van Nuevo Francos en Cilloruelo. Het dorp stamt uit 1963 en telt in 2017 nog 165 inwoners, in 2000 waren dat er nog meer dan 250. Dit dorp ligt bijna op het vliegveld Salamanca SLM, waar vanuit men nationaal en naar Portugal kan vliegen. Op de foto's o.m. de verlaten bioscoop en – school, volgens een insider wonen er geen kleine kinderen meer. Hip zijn de vastgemetselde in kleur gespoten fietsen bij de kerk en het breiwerk rond enkele bomen. Een groot voetbalveld ligt aan de rand van de stad, moderne sproei installaties op wielen vervangen de oude irrigatie-systemen. Dit kan ook gezien het vlakke land, zie de film op Instagram.

Nuevo Amatos is een klassiek INC-dorp, aangelegd om de nieuwe irrigaties van het Canal de Villagonzalo te exploiteren. Het wordt expliciet zo omschreven in o.a. Wikipedia/DBpedia en in regionale pers.

Planologische context
In de documentatie over het Canal de Villagonzalo (o.a. het boek/boekje *50 años Nuevo Francos* en BOE-stukken over de zona regable) wordt gesteld dat de PGC (Plan General de Colonización) uiteindelijk drie nieuwe dorpen voorzag:

Naharros – 420 ha
Amatos – 356 ha
Francos – 417 ha

De hectares hebben betrekking op het aan elk dorp gekoppeld te koloniseren land (lotes).

Stedenbouwkundig
Het dorp heeft volgens de gemeentelijke geschiedenis van Calvarrasa de Abajo een regelmatige platte-grond, typisch voor de kolonisatie-nederzettingen van de jaren '50–'60, met een ordening rond een centrale plaza waar de kerk staat.

Aantal woningen in de startfase
We weten dat de PGC van 1954 voor de zona regable van het Canal de Villagonzalo uitging van de dorpen Amatos en Naharros, later werd dit aangevuld met Francos. In januari 1962 maakte de Delegación de Salamanca een eerste voorstel met voor elk dorp een studie van het aantal lotes en dus ook de woningen, maar de tekst die online staat, geeft de typen woningen en aantallen voor Nuevo Francos, niet voor Nuevo Amatos.

Info DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008

“In Amatos sluit de toegangsweg aan op het wegennet zoals in veel andere gevallen: loodrecht en gericht op het civiele centrum. Dit centrum is georganiseerd in een dwarsband van het tracé, waarin de openbare gebouwen vrijstaand zijn geordend. Het is een ruimte die wordt gedefinieerd door de continuïteit en eenheid die het geheel van open ruimten onderling nastreeft. De woningen liggen terug ten opzichte van de straat en vormen kleine pleintjes die – wanneer ze passend worden ingericht met bomen en tuinaanleg – het dorp een aangename uitstraling zullen geven. De schaal van de gebouwen, de portieken en doorgangen van het plein, de tuinen die de gebouwen met elkaar verbinden, de onregelmatigheid van hun straten, de volumetrie van de woningen, enz., maken er een fantastisch kolonisatiedorp van.”

Stedelijke capaciteit en beschrijving van het dorp
Overeenkomstig de instructies van de Autoriteit voor Agrarische Kolonisatie zal het nieuw te ontwerpen dorp de volgende gebouwen omvatten:
- 58 woningen voor kolonisten.
- 58 agrarische bijgebouwen.
- Een civiel centrum, gelegen in het midden van het dorp en bestaande uit: kerk met sacristie, parochie-kantoor, administratief gebouw, dokterswoning, twee eenheidsscholen, twee woningen voor onderwijzers, een bakkerij met woonruimte en een ambachtswoning met twee bedrijfsruimten.
- Een vakbondsgebouw met magazijn, waarin een bibliotheekcentrum is opgenomen, met een sanitaire ruimte op de begane grond en twee kantoren op de bovenverdieping, en een grote binnenplaats met een loods voor landbouwmachines en een opslagruimte.
- Een sociaal gebouw met een vergaderzaal, een bar, een woning voor de beheerder en een grote binnen-plaats die in de zomer geschikt is voor gebruik als openluchtbioscoop.

Woningtypen
Er zijn twee woningtypen ontworpen.

Stedenbouwkundige opzet
De stedenbouwkundige opzet is zeer eenvoudig, zoals past bij dit type nederzetting. De woningen liggen ten opzichte van elkaar terug, waardoor kleine tussenruimten ontstaan die, zodra er passende bomen en struiken worden aangeplant, zeer aantrekkelijke plekken zullen vormen. In het midden van het plein komt een ruime tuinzone met asymmetrische bestrating in natuursteen.

Gevelcompositie en -afwerking
Gezien het gewenste landelijke karakter van de gevels van de gebouwen zijn geen decoratieve elementen toegepast die de bouwkosten verhogen of afbreuk doen aan de doeltreffendheid van de toegepaste bouwtechnieken, met name bij woningen en bijgebouwen. De gevels van de begane grond worden ruw gepleisterd en gewit. De gevels van de bovenverdiepingen worden eveneens wit afgewerkt, maar glad gepleisterd. De gevels in het civiele centrum worden volgens dezelfde criteria afgewerkt, met als doel een harmonieus, landelijk totaalbeeld van de dorpsbebouwing te verkrijgen.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Amatos_(Calvarrasa_de_Abajo)
http://www.lasalina.es/presidencia/comunicacion/historiconotasprensa2018/nuevo-amatos-memoria-grafica/
https://calvarrasadeabajo.es/historia
https://www.foro-ciudad.com/salamanca/amatos/habitantes.html

BEELD
https://www.institutodelasidentidades.es/pdf/nuevoamatosmemografica.pdf
https://salamancartvaldia.es/noticia/2018-07-05-el-ides-de-la-diputacion-rescata-la-memoria-grafica-de-nuevo-amatos-96313 https://salamancartvaldia.es/noticia/2020-06-02-la-llegada-del-regadio-a-nuevo-amatos-28912

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante. Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
https://www.calameo.com/books/00318457687106973276f
https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1963-20188

Francos Nuevos

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Campo Charro	Machacón	Nuevo Francos	40°55′12″N 5° 29′42″O	192	1963 fase I 52 woningen	Manuel Jimenez Varea
Stroomgebied: Regio del Noroeste Irrigatiegebied: Villagonzalo y Babilafuente BEZOCHT 2024								

Op het naambord Francos – zie foto hierboven – is ook de irrigatiezone ‘Zona de Villagonzalo’ aangegeven. Het dorp heeft net zo’n prachtig authentiek bord als Cilloruelo, waar het 6,5 km. vandaan ligt en hemelsbreed niet meer dan een paar kilometer. Het is een van de weinige dorpen waar de naam Franco (of Caudillo) nog in zit, kan ook niet anders, want anders houd je niets meer over.

Francos Nuevos ligt 20 minuten autorijden (A 50) van Salamanca en een steenworp van het nationale vliegveld Salamanca SLM. Het dorp stamt uit 1963 en heeft in 2017 nog 175 inwoners (In 2000 bijna 200). Gezien de nieuwbouwwijken kan het goed zijn dat het dorp weer groeit. Er zijn veel sport- en spelvoorzieningen, als speeltuintjes. Zojuist levert de lokale bus enkele scholieren af, wellicht uit Salamanca. Er is veel bedrijvigheid en rondom het dorp veel landbouw.

Het dorp is opgezet als nieuwbouwkern ten westen van het middeleeuwse Francos (Francos viejo), waarvan nog o.a. de oude kerk resteert. De kolonisatie hing samen met de aanleg van het ***stuwmeer van Santa Teresa*** en de ontwikkeling van nieuwe regadíos in de jaren 60.

Stedenbouw en architectuur
Uit de catalogus “50 aflos Nuevo Francos”: het is een compact modern dorp, met een centrale plaza mayor aan de ingang van het dorp, open naar het omliggende akkerland maar tegelijk opgezet als “container” voor de belangrijkste gebouwen (kerk, voorzieningen). Stratenpatroon met “plazas en turbina / molinete”: de blokken en straten waaieren als het ware uit rond de centrale ruimte, een typische experimentele opzet van de kolonisatiedorpen in de Duero-cuenca. De slanke kerktoren fungeert (heel klassiek INC) als visueel en moreel baken, zichtbaar vanaf de kavels in het veld. Woonhuizen zijn grotendeels witgepleisterd, met nadruk op eenvoudige volumes, balkons en portieken; in latere decennia zijn veel woningen “getuned”. Verbouwingen, extra verdiepingen en dichtgemaakte balkons tasten het oorspronkelijke beeld vaak aan

Woningtypes en aantal woningen in de startfase
De beste harde cijfers komen uit dezelfde catalogus van de Diputación de Salamanca over 50 jaar Nuevo Francos, waarin de oorspronkelijke woningtypologieën expliciet worden opgesomd:

Er zijn drie typen colonos-woningen ontworpen:

Type A
21 woningen; 1 verdieping; 3 slaapkamers, keuken-woonkamer, bijkeuken/berging en toilet.
SU (gebruiksvlakte) ca. 55 m^2; SC (bruto) ca. 75 m^2

Type B
25 woningen; 2 verdiepingen; 3 slaapkamers, keuken-woonkamer, bijkeuken, toilet en hal.
SU ca. 60 m^2; SC ca. 100 m^2

Type C
6 woningen; 2 verdiepingen; 4 slaapkamers, keuken-woonkamer, bijkeuken, toilet en hal.
SU ca. 90 m^2; SC ca. 120 m^2

Totaal colonos-woningen in het oorspronkelijke project:
21 (A) + 25 (B) + 6 (C) = 52 woningen voor colonos.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Nuevo_Francos
https://www.aytomachacon.es/municipio
https://www.aytomachacon.es/colonizaci%C3%B3n/actividades-divulgativas-1
https://www.lagacetadesalamanca.es/temas/lugares/nuevo-francos.html
https://www.aytomachacon.es/colonizaci%C3%B3n/actividades-divulgativas-1
http://www.lasalina.es/Aplicaciones/
GestorInter.jsp?prestacion=Cipublico&funcion=MuestraInformacionMunicipio&codMunicipio=175
https://gcatholic.org/churches/europe-south/108678.htm

BEELD
https://fotourbana.com/pueblos-de-espana/album-pueblo/francos-salamanca/
https://www.insideoutproject.net/es/explore?mode=list-map&actionId=977&keywords=Francos&sort=recent
https://www.lagacetadesalamanca.es/provincia/nuevo-francos-epicentro-pueblos-colonizacion-20230909211718-ga.html https://salamancartvaldia.es/noticia/2015-09-19-reconstruyen-en-3d-el-pueblo-original-de-colonizacion-de-nuevo-francos-206236

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=B8JruYNXgfM

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización.
Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 81 en 334 Heel interessant:
https://www.calameo.com/books/00318457687106973276f
https://produccioncientifica.usal.es/documentos/63bf6277f877cf5dadb03d9e
Pueblos de colonización, los condicionantes climáticos en su diseño, ejecución y vivencia Julio Ruiz Arranz, 2019. Esquival, Nuevo Francos y Vegaviana

Cilloruelo

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2021	startjaar en woningen toen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Las Villas	Encinas de Abajo	Cilloruelo	40°54’24″N 5° 28’02″O	130	1961 fase I 40 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca: Cillozuelo BEZOCHT 2024								

Vier pueblos de colonización liggen ten oosten van Salamanca, geen enkel dorp staat op de autokaart 1:350.000. Cilloruelo – let op het mooie traditionele bord- ligt met 23 km het verst van Salamanca, de pueblo stamt uit 1953 en telt 130 inwoners (2021), in 2000 waren het er nog 185. In de middeleeuwen heette het nog ‘Celleruelo’, en viel het gebied onder de koning van de provincie León.

In de periode 2005 – 2012 was het bekend om het jaarlijkse rockfestival. Veel gebouwen zijn intact, de kerk ziet er niet heel goed uit, de Plaza Mayor wel. Je kan er – in 2024 - voor €12.000,- een nieuw huisje laten bouwen. Er is veel landbouw (mais) rond de stad, getuige de landbouwmachines. Op de binnenplaats van de voormalige stadsboerderij een vrachtwagen, ook aan de rand van de stad meerdere aanhangers. Wellicht wonen hier meerdere truckers, een footloose beroep.

Cilloruelo is een klassiek pueblo de colonización van het Instituto Nacional de Colonización (INC), in de gemeente Encinas de Abajo (comarca Las Villas, provincie Salamanca). Het dorp ligt in het irrigatiegebied van de Río Tormes en hoort bij de reeks kolonisatiedorpen ten oosten van Salamanca (Águeda, Santa Inés, Fresno-Alhándiga, Castillejo, Torrejón de Alba, Carrascalejo de Huebra, Cilloruelo, Nuevo Amatos, Nuevo Francos en Nuevo Naharros).

Ontstaan, datum en architect
Startjaar (planfase): 1961 – Cilloruelo wordt in de literatuur en in recente overzichten van pueblos de colonización expliciet met dat jaar gedateerd.
Uitvoering: de eerste bouwfase (“primera fase”) wordt in een resolutie van het BOE in 1962 aanbesteed.

Aantal woningen: een lokaal artikel viert in 2023 “60 aflos de colonización en Cilloruelo” en noemt 1963 als het jaar waarin de eerste 34 families daadwerkelijk in het dorp kwamen wonen. Architect is Santiago García Mesalles, dezelfde architect die ook Santa Inés, Fresno-Alhándiga, Castillejo, Torrejón de Alba en Amatos heeft ontworpen.

Stedenbouw en architectuur
Typisch gepland kolonisatiedorp met een regelmatige rechthoekige verkaveling en een duidelijk centrum rond de plaza, zoals ook in de gemeentelijke en provinciale documentatie wordt beschreven.

Kerk en plaza vormen het hart: een moderne kerk in baksteen, met een trapeziumvormige plattegrond met vijf traveeën, zware binnen pijlers en een zadeldak; aan de ingangszijde zitten onder meer het aparte volume van het doopkapelletje en een klein openbaar gebouw (ayuntamiento / meerfunctiegebouw). Dit kerktype wordt in recente studies expliciet voor Cilloruelo genoemd.

De oorspronkelijke woningen hadden twee verdiepingen, het zijn witte huizen met een patio / corral, allemaal vrijwel identiek en netjes gealigneerd langs de straten; latere nieuwbouw en verbouwingen hebben die uniforme uitstraling grotendeels doorbroken.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Cilloruelo
https://www.salamanca24horas.com/provincia/casa-parcela-vaca-60-anos-colonizacion-en-cilloruelo_15066197_102.htmlhttp://www.portal2europe.com/spain/places.php?place=cilloruelo
https://culturaconarte.es/pueblos-de-colonizacion/
lasalina.es

BOE
https://www.boe.es/error/errorParametros.php

LITERATUUR
https://arcove.org/wp-content/uploads/2025/10/10_1_AtienzaPueblosCol_CENTELLAS_BAZAN.pdf

DOURO
http://www.ceaa.pt/povoados-do-douro

REGION DEL NOROESTE 11 solitaire dorpen

In de regio Noroeste zijn 14 pueblos de colonización gesticht omdat de oorspronkelijke dorpen plaats moesten maken voor de aanleg van een stuwmeer. Wellicht verklaart deze gedwongen verhuizing – deels - dat er weinig affiniteit is met de pueblos de colonización in dit gebied.

Region del Noroeste telt 32 pueblos de colonización, in de startfase waren er circa 1.717 woningen (voor de kolonisten, loonarbeiders en anderen). Oftewel gemiddeld 55 woningen per dorp. In de praktijk liep dit uiteen van 10 tot meer dan 100 woningen. Uitgaande van gemiddeld 3 - 4 kinderen per gezin komt het gemiddelde per woning, in de startfase, op 5,5. Dit betekent dat er in deze regio gemiddeld 300 inwoners per dorp waren. Totaal dus 9.600. Nu zijn er (afgerond) 10.300 inwoners oftewel gemiddeld ca. 325 per dorp, echter dit loopt per dorp uiteen van enkelen tot 2.800 inwoners.

De irrigatiezone Region del Noroeste telt slechts 32 pueblos de colonización, er zijn alleen kleinschalige projecten – met maximaal 5 pueblos.

Middelgrote tot mini irrigatie- landbouwprojecten

1. Zona Regable Terra Cha / Tierra Llana de Lugo
   Hier liggen 4 dorpen minder dan 7 km. Bij elkaar, ten noorden van Lugo, te weten La Espiñeira, Arneiro, Veiga de Pumar en Matodoso. Voor al deze dorpen geldt dat het om **verspreide woningen gaat, alleen bij Espiñeira is er geen dorp bij.**
2. Zone Bierzo, bij Embalse de Barcena
   De 3 dorpen Posada del Bierzo, Fuentes Nuevas en Barcena (del Bierzo) liggen minder dan 5 km van elkaar en vlakbij de stad Ponferrada. Fuentes Nuevas is een uitbreiding van een bestaande stad.
3. Zone Agueda
   Hier vinden we 4 pueblos de colonización rondom Ciudad Rodrigo (provincie Salamanca) die minder dan 6 km van elkaar liggen. Te weten: Conejera, op de finca met dezelfde naam Ivanrey, Arrabal de San Sebastian, Sanjuanejo en Agueda (del Caudillo).
4. Zone Tormes / finca Tormes / Rio Tormes
   Hier vinden we 5 pueblos niet ver ten zuiden van Salamanca: Castillejo, Santa Ines, Fresno Alhandiga, Santa Teresa en El Torrejón (de Alba de Tormes). Elk minder dan 8 km van elkaar, alleen El Torrejón ligt 2 maal zo ver.
5. Zone Villagonzalo y Babilafuente
   Deze 4 dorpen liggen ten oosten en vlakbij Salamanca, ze liggen niet meer dan 6 km van elkaar, het zijn: Naharros (Nuevo), Amatos (Nueva), Francos (Nuevos) en Cilloruelo. De laatste ligt niet in dezelfde zone, maar op de (voormalige) gelijknamige finca Cillozuelo.

SOLITAIRE DORPEN IN DE IRRIGATIEZONE REGION DEL NOROESTE (11)

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, 3 pueblos de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen 2 pueblos de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen de dorpen Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de pueblos de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

11 solitaire dorpen in de Region del Noroeste

- Isla de Ons, op dit eiland ten oosten van Pontevedra zijn nog een kerkje en een paar huizen .
- Carrascalejo de Huebra is vernoemd naar de gelijknamig (voormalige) finca, het ligt tussen Ciudad Rodrigo en Salamanca, ver van de bewoonde wereld.
- Rondom Valladolid liggen, op een afstand van ca 150 kilometer en ver van elkaar, **3 pueblos** de colonización te weten: Foncastin (de Oliegos), La Santa Espina (de Rafael) en San Bernardo. Elk op een gelijknamige finca.
- Ten noorden van Palencia liggen **2 pueblos** de colonización, in de zone Laguna de la Nava de Campos liggen Cascon de la Nava en 7 km verderop Grijota (uitbreiding).
- Nog iets noordelijker, in de zone Bajo y Alto Carrion, liggen **2 pueblos** Fromista en Villoldo minder dan 20 km van elkaar, beide zijn een uitbreidingen van een bestaand dorp / stad.
- Tot slot de **2 pueblos** de colonización Guma en La Vid, in de zone Guma (Burgos-Aranda de Duero), die 3 km van elkaar liggen ten oosten van de stad Aranda de Duero.

Isla de Ons / O Curro

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Galicia	Pontevedra	*O Morrazo of* La comarca del Morrazo	Bueu	O Curro	42°22′35″N 8° 55′56″O	80	1965 fase I 10 woningen	Manuel Rosado Gonzalo
Stroomgebied : Regional del Noroeste Finca Isla de Ons Bezocht oktober 2025								

In een agrarisch en veeteeltgebied dat werd gekenmerkt door kleinschalige landbouw en zelfvoorziening, ondernam het Instituto Nacional de Colonización (INC) verschillende acties op het gebied van landbouwhervormingen in Galicië, waaronder in A Limia, Lemos en zelfs op het eiland Ons. Maar alleen in het gebied A Terra Chá resulteerden deze acties daadwerkelijk in de oprichting van nieuwe kolonistennederzettingen. Het Algemeen Kolonisatieplan voor A Terra Chá werd goedgekeurd in 1956.

Curro of O Curro is het centrale dorp op het eiland Ons, onderdeel van het Nationale Park Islas Atlánticas de Galicia. Het dorp werd in de jaren 1960 ontworpen en gebouwd door het Instituto Nacional de Colonización om geschikte infrastructuur te bieden aan de toen nog omvangrijke bevolking, die in die eeuw circa 500 inwoners telde. Het plan omvatte onder andere een school, een dorpshuis, administratieve gebouwen, en een nieuwe kapel. Vandaag wonen er structureel ongeveer 80 inwoners verdeeld over negen gehuchten, waarvan **O Curro** de grootste en meest bevolkte is. Hier vind je de aanlegsteiger, restaurants, bars, de kerk van San Joaquín, en de lokale winkel. Het dorp fungeert als het hoofdcentrum van het eiland, met onder andere: de poort naar wandelroutes over het eiland (naar het noorden richting de vuurtoren, of zuidwaarts naar natuurlijke bezienswaardigheden zoals de "Buraco do Inferno". Karakteristiek is de traditionele Galicische architectuur.

Isla de Ons: Een Uitzonderlijk Eiland in Galicië

Isla de Ons (San Xoaquín da Illa de Ons) is misschien wel de pueblo de colonización waar je het meeste moeite voor moet doen om er te komen, al is het eigenlijk best eenvoudig. Vanuit Puertonovo en andere nabijgelegen plaatsen vertrekken dagelijks boten naar het eiland, de reis duurt 40 minuten. Isla de Ons is 6 kilometer lang en 1,5 kilometer breed, en ligt op 3,5 kilometer van de kust. Je kunt het eiland in één dag verkennen, of er langer verblijven in een van de toeristenhuisjes of op de camping (waar je ook kunt glampen).

Tot medio oktober kun je het eiland bezoeken voor ongeveer 20 euro per persoon. Bij je ticket krijg je een 'visum' voor het nationale park, maar vergeet niet je ID mee te nemen. De boten brengen je naar het enige dorp op het eiland, Curro. Verder zijn er verspreid over het eiland enkele huizen, een vuurtoren (binnen prachtig Art Deco) en mooie wandelpaden. In Curro zelf vind je de toeristische informatie, een pension, een klein winkeltje en een paar restaurants. Het eiland is prachtig schoon, en je komt verschillende baaitjes tegen waar je lekker kunt ontspannen. De meeste huizen zijn bestemd voor toeristische verhuur, en er zijn

weinig tot geen landbouwactiviteiten of vee te vinden. Het voornaamste inkomen van het eiland komt uit het toerisme.

Bij de ingang van het eiland vind je een foto van de vissersboten die ooit het leven op Isla de Ons bepaalden. Wat weer opvalt, is dat er nergens iets wordt vermeld over de kerk of de zogenaamde ‘pueblo de colonización’. Wel zijn er overal informatieborden over het natuurpark, de Romeinen, kastelen en andere historische bezienswaardigheden. Het eiland wordt bij de ingang aangeduid als de Parroquia de la Illa de Ons.

De kerk, met haar opvallend ongewone ontwerp voor een landelijke kerk in Galicië, bevindt zich naast een aantal huizen die typerend zijn voor de pueblos de colonización. Vroeger was er ook een ‘syndicaat’ waar hooi werd opgeslagen, aldus een lokale bewoner. De kerk kan wel een verfbeurt gebruiken. Samengevat: hier is weinig dat aan een ‘pueblo de colonización’ doet denken, en de inwoners zwijgen er in alle toonaarden over.

Isla de Ons is een eiland vol geschiedenis en natuur, maar ook met sporen van een harde levensrealiteit die het eiland eeuwenlang heeft gekarakteriseerd. De bewoners van het eiland zijn verspreid over negen dorpen, naast **O Curro** zijn dit: **O Cucorno**, **Canexol**, **Pereiró**, **O Centolo**, **Melide**, **O Caño**, en **A Chan da Pólvora** (camping). nu wonen er ca 80 permanente bewoners op het eiland; in de zomer stijgt dit aantal tot meer dan 500 dankzij terugkerende eilanders en toeristen. Sinds 2002 behoort het eiland tot het Nationaal Park en geniet het diverse bescherming statussen – als ZEPA, LIC, OSPAR)- tegen milieu- en vogel-bedreigingen.

Door de eeuwen heen betaalden de kolonisten van het eiland Ons, pacht aan eerst de aartsbisschop en later aan de families Montenegro en Valladares. Nog in de eerste helft van de 20e eeuw betaalden de eilandbewoners huur voor hun woningen aan de **familie Riobó**, en bovendien waren ze verplicht om al hun gevangen octopus aan hen te verkopen. En hoewel er tegenwoordig geen pacht meer wordt betaald, beschouwen de eilandbewoners zich nog steeds als kolonisten, omdat de huizen waarin ze wonen en de gronden niet hun eigendom zijn. In de laatste decennia van de 20e eeuw kwam het archipel van Ons in handen van verschillende staatsorganismen (het IRYDA of het ICONA), totdat het in 1982 werd overgedragen aan de Xunta de Galicia, en op 1 juli 2002 werd geïntegreerd in het Nationaal Maritiem-Landpark van de Atlantische Eilanden van Galicië.

Na de burgeroorlog ontstond er een ernstige hongersnood, verergerd door de geografische en sociaal-economische situatie van het eiland. Desondanks bleef de bevolking groeien en kon er gesproken worden van overbevolking; in 1955 had het eiland 530 inwoners. In deze periode werden er scholen en een kerk gebouwd voor de bevolking van het eiland. Het gebrek aan infrastructuur en de afwezigheid van een haven maakten de overgang van traditionele vissersboten naar motorboten moeilijk. Daarnaast zorgden de moeilijkheden en ongemakken van de isolatie - in de winter zijn er lange periodes waarin het eiland door de toestand van de zee niet bereikbaar is - ervoor dat veel inwoners terugkeerden naar het vasteland, waarbij ze slechts tijdelijk op het eiland verbleven, hoewel ze er cultureel gezien nog steeds mee verbonden bleven. Deze omstandigheden leidden tot een geleidelijke bevolkingsafname, waardoor het aantal inwoners aanzienlijk is verminderd.

Meer over de geschiedenis van het eiland Ons en pueblo de colonización O Curro
Om milieuschade te voorkomen zijn er verschillende beschermingsmaatregelen genomen die aansluiten bij de status van Nationaal Park: in 2001 werd het eiland Ons aangewezen als ZEPA (Speciale Beschermingszone voor Vogels); in 2004 werd het getijdengebied Ons-O Grove uitgeroepen tot Gebied van Gemeenschapsbelang; eveneens in 2004 tot Speciale Beschermingszone voor Natuurlijke Waarden; en in 2008 werd het een OSPAR-gebied.

In 1929 kocht D. Manuel Riobó het eiland, richtte een handelsmaatschappij op onder de naam “Isla de Ons”, gewijd aan het drogen en verhandelen van octopus en kongeraal, en vestigde zich in de oude zoutfabriek. De eilandbewoners specialiseerden zich in deze nieuwe soorten en al hun vangsten werden via de maatschappij afgehandeld. De erfgenaam van de maatschappij, D. Didio Riobó, pleegde zelfmoord aan het begin van de Burgeroorlog en liet het eiland zonder directe leiding achter.

In 1940 onteigende de Staat het eiland voor nationale defensie, en in 1943 nam het Ministerie van Defensie het over. In 1960 kwam het opnieuw in handen van de Staat, die een wijkburgemeester aanstelde voor het bestuur op het eiland. Vanaf dat moment werd het eiland Ons door verschillende staatsadministraties beheerd.

In 1965 werd er, onder verantwoordelijkheid van het Instituto Nacional de Colonización, een situatierapport opgesteld dat de dringende noodzaak weerspiegelde om, onder andere, een haven te bouwen die geschikt was voor de nieuwe schepen. Het “Centro Cívico” werd gebouwd met kerk, school, opslagplaatsen en woningen voor leraar en dokter, maar er werd geen enkele verbetering aan de haven uitgevoerd.

In 1975 nam het IRYDA het beheer van het eiland over, maar ook dit loste de aanlegproblemen van de vissersvloot niet op. In 1979 vestigde het ICONA zich in het Centro Cívico. Hun activiteiten kwamen niet tegemoet aan de behoeften van de bevolking, die, moe van de desinteresse van de overheid, hun hoofdwoningen aan de kust vestigden en hun huizen op het eiland besloten te behouden als tweede verblijf voor de zomer.

Tijdens de jaren ’40 en ’50 kende het eiland zijn beste tijd, met bijna 500 inwoners. De jongens verlieten de school al snel om met de ouderen de zee op te gaan totdat ze hun eigen **dorna** konden kopen. De meisjes trouwden na de schooltijd en hielden zich bezig met het huishouden, de kinderen en het land. Er werd maïs, rogge, aardappelen en groenten voor eigen gebruik verbouwd. Er waren weiden voor vee: koeien, ossen, schapen en geiten; daarnaast hadden de huizen kippen en minstens één varken. De visserij, rijk aan schaal- en schelpdieren en vis, zorgde aanvankelijk voor een betere voeding maar werd later de winstgevende activiteit waarin veel eilandbewoners zich specialiseerden. In zo’n ruige omgeving deelde men alles, en de zondagen waren de ontmoetingsdagen in het Centro Cívico.

De geleidelijke ontvolking van het eiland liep parallel aan de opkomst van het toerisme, dat in de jaren ’70 zijn hoogtepunt bereikte. De overdrachten van de Staat aan de Autonome Gemeenschap Galicië in 1983-84 bepaalden de afhankelijkheid van het gebied van het ministerie van Landbouw. In 2002 werd het opgenomen in het Nationaal Maritiem-Landpark van de Atlantische Eilanden, dat tegenwoordig wordt beheerd door het ministerie van Milieu.

De kerk van Ons
De kerk van San Xoaqui maakt deel uit van een groep gebouwen die een voorbeeld zijn van een project van het Instituto Nacional de Colonización uit de jaren 60 van de twintigste eeuw. Een bescheiden afspiegeling van een politiek uit een andere tijd, die een stempel op het eiland heeft achtergelaten: een stilleven van gebouwen, gedomineerd door de kerktoren, een zeker atypisch ontwerp voor een plattelandskerk in Galicië.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Isla_de_Ons
https://www.piratasdenabia.com/isla-de-ons/historia/
https://elgiroscopo.es/un-paseo-por-la-isla-de-ons-dentro-del-parque-nacional-de-las-islas-atlanticas-de-galicia/ http://jesus-manuel.com/2016/07/01/6537/
https://cies.gal/vista-parcial-do-barrio-do-curro-ons/
https://illasatlanticas.gal/es/el-parque/cultura-e-historia-del-parque-nacional/historia-y-patrimonio-de-ons
https://isladeons.es/

BLOG
https://www.mardeons.es/blog/que-hacer-en-la-isla-de-ons/

BEELD
https://www.youtube.com/watch?v=72YCbLf-ApE

VEERDIENSTEN
https://www.misterferry.com
https://www.mardeons.es/en/prices-and-schedules

Carrascalejo de Huebra

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla Y León	Salamanca	Campo Charro	La Sagrada	Carrascalejo de Huebra	40°43′14″N 6° 03′16″O	20	1959 fase I 24 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regio del Noroeste Finca Carrascalejo de Huebra Tormes BEZOCHT 2024								

Als we van de pueblos rond Salamanca naar de pueblos rond Ciudad Rodrigo gaan, moeten we ca 90 km. Naar het zuidwesten rijden. Hier bevinden zich 5 pueblos de colonización. Maar eerst passeren we halverwege Carrascalejo de Huebra, met zijn – een beetje ongelukkig geplaatste – authentieke bord en waar slechts 20 mensen wonen en Plaza Mayor en kerk nog steeds intact zijn. Dit dorp is in de jaren 60 gesticht, daar waar ooit de Finca Carrascalejo stond, welke 17 juni 1955 werd onteigend.

De ruïnes van het oorspronkelijke dorp ‘Carrascalego de Huebra’ liggen een kilometer zuidelijker, dit wordt nu ‘Carrascalejo Viejo’ genoemd en is sinds medio de 20e eeuw geheel verlaten. In 2000 woonden er in de pueblo nog 56 mensen, volgens een insider zijn dat er - maart 2024 - hooguit nog 20. Men trekt weg, waardeert het mooie landschap niet, behalve in de vakanties, dan is het wat drukker, dus ook hier een aantal 2e huisjes. De weg ernaartoe – vanuit Salamanca – is een prachtige route over kleine weggetjes en door olijfboomgaarden. Het dorp ligt geïsoleerd en is grotendeels verlaten. Veel huizen en de Plaza Mayor hebben achterstallig onderhoud, hier geen sport- en spelvoorzieningen. Een straatlamp herinnert nog aan vroeger.

In de film – zie Instagram – is het vlakke en vruchtbare land te zien, er wordt nog volop geboerd. Carrascalejo de Huebra is een nieuw dorp dat in de jaren 60 door het Instituto Nacional de Colonización (INC) werd aangelegd. Het draagt de naam van het oudere, middeleeuwse Carrascalejo de Huebra dat iets zuidelijker lag en nu als “Carrascalejo Viejo” bekendstaat (ruïnes).

Belangrijke – via BOE te achterhalen – stappen in de uitvoering
17 juni 1955: De Staat verklaart de onteigening van de finca “Carrascalejo de Huebra” van sociaal belang (INC).
31 juli 1961: het INC schrijft de aanbesteding uit voor de bouw van het nieuwe dorp.
27 september 1961: publicatie van de gunning van de werken aan “Construcción del pueblo de Carrascalejo de Huebra...”.

In de BOE vinden we niet het woningprogramma, wel: projectnaam, locatie/finca, aanbestedingsvorm, budgetten, data, aannemer, gunningsbedrag, en dus een soort “ruggengraat-tijdlijn”.
In de BOE-ordonnantie (22-11-1967) over de kolonisatie van de finca noemt het INC **24 families**; de **construcción de un nuevo pueblo de 24 viviendas de colonos, m**et bijgebouwen en voorzieningen.

Info DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008
De vierentwintig kolonisten van Carrascalejo kregen voornamelijk percelen met ‘droogland’ ter beschikking. Het dorp is opgezet naar het voorbeeld van Torrejón, met drie woonblokken die in het midden het civiele centrum afbakenen, dat eveneens open is naar de landbouwgronden. Wanneer men het dorp nadert, tussen de steeneiken, valt de toren van de kerk op, als moreel referentiepunt en oriëntatiebaken voor de landbouwer in de verte. De ontmoetingsruimte wordt vergroot onder de arcades van een vleugel van de openbare gebouwen, van het open plein naar een aangrenzend plein, eveneens open, bij de school. Door de geringe omvang van het dorp wordt het geheel als het ware aaneengeschakeld door deze centrale ontmoetingsruimte.

Locatie
Het nieuwe dorp Carrascalejo zal worden gebouwd op het gelijknamige landgoed dat eigendom is van het Instituut en gelegen is binnen de gemeente La Sagrada (Salamanca), grenzend aan de hoofdweg van Tamales naar Sanchón.

Overeenkomstig de betreffende opdracht zal het dorp bestaan uit de volgende elementen:
24 woningen voor kolonisten met gemengde percelen (drooglandbouw en geïrrigeerde landbouw).
24 agrarische bijgebouwen.
Een civiel centrum bestaande uit: een kapel met sacristie, parochiekantoor en slaapkamer met badkamer voor de priester.
Gemeentehuis met woning voor de beheerder, twee kantoren, een postkantoor en een medische post.
Een gemengde school en een woning voor de onderwijzer.
Een ambachtswoning met twee commerciële ruimten.

Stedenbouwkundige opzet
De woningen worden gegroepeerd in bouwblokken rond het civiele centrum. Het dorp wordt aangelegd parallel aan de weg Tamales–Sanchón, met een met bomen beplante zone bij de ingang. Het civiele centrum in het midden van het dorp wordt ingericht rond een plein. Het terrein is volledig vlak en egaal, wat resulteert in een levendige, gevarieerde, orthogonale opzet.

Typen woningen
Er zijn vier typen kolonistenwoningen ontworpen.

BRONNEN

LINKS
https://salamancartvaldia.es/noticia/2023-05-06-carrascalejo-de-huebra-pueblo-de-dos-pueblos-321597
https://www.citypopulation.de/es/spain/localities/salamanca/la_sagrada/37273000201
carrascalejo_de_huebra http://ayuntamientodelasagrada.com/el-municipio/informacion-general/
https://es.wikipedia.org/wiki/Carrascalejo_de_Huebra
https://carrascalejodehuebra.webnode.es/donde-esta
https://pueblosfantasmas.es/castilla-y-leon/1158-despoblado-de-carrascalejo-viejo-berrocal-de-huebra-salamanca.html#google_vignette
http://ayuntamientodelasagrada.com/el-municipio/historia/

SOCIAL MEDIA
https://www.facebook.com/p/Carrascalejo-de-Huebra-100082683290647

LITERATUUR
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.

ARCHIEF
https://www.boe.es/boe/dias/1961/07/31/pdfs/A11352-11352.pdf

Foncastín

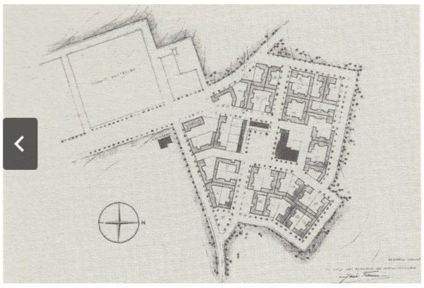

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Valladolid	La Cepeda	Rueda	Foncastín (de Oliegos)	41°26′04″N 5°01′06″O	110	1946 fase I 32 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Finca: Foncastin								

De provincie Valladolid telt 3 pueblos de colonización, te weten:(San Rafael de) La Santa Espina, Foncastin (de Oliegos) en San Bernardo. Alle drie zijn gevestigd op een voormalige finca die min of meer dezelfde naam draagt Foncastín de Oliegos is – anno 2025 – nog steeds een typisch kolonistendorp. Net als in San Bernardo moesten de kolonisten hun oude dorp verlaten wegens de aanleg van en stuwmeer. Aanvankelijk waren er ruim 30 woningen.

In de 20e eeuw behoorden de gronden van Foncastín toe aan de markies van La Conquista, Pedro Jordán de Urries y Ulloa, die ze in 1944 verkocht aan het Instituto Nacional de Colonización. Deze instelling verdeelde het land in percelen voor een toekomstige vestiging van kolonisten en creëerde drie soorten kavels: kleine van 14 ha, middelgrote van 21 ha en grote van 28 ha. De toekomstige kolonisten waren toen nog inwoners van Oliegos in de provincie León. Dit dorp lag ca. 185 km. verderop, in de streek La Cepeda, en werd onder water gezet door de aanleg van het Villameca stuwmeer, dat het water van de rivier de Tuerto vasthoudt.

Het project voor dit stuwmeer dateerde uit 1929, de bouw begon in 1934, tijden de 2e Spaanse Republiek. De werkzaamheden werden stilgelegd toen in 1936 de Spaanse Burgeroorlog uitbrak. Pas jaren later werden de werkzaamheden hervat, uiteindelijk werd het in 1947 in gebruik genomen.

In 1945 vernamen de inwoners van Oliegos dat het moment van ontruiming was aangebroken. Sommige families kozen ervoor om in dorpen in de streek te blijven, terwijl anderen het aanbod van het Instituto de Colonización accepteerde om zich te vestigen op grond in de provincie Valladolid, op een landgoed / finca dat bekend stond als Foncastín. Zo begon de verhuizing van deze mensen, die zichzelf “olegarios” noemden, ze lieten hun dorp, huizen, veel van hun bezittingen en het kerkhof achter.

Eind november 1945 vertrokken ze uit Oliegos met hun bezittingen, karren, dieren en ook de heiligenbeelden en kerkklokken. Te voet, tot ze het treinstation van Porqueros bereikten, vandaaruit bracht de trein hen naar Astorga, waar ze halt hielden en overnachtten. Vanuit Astorga reisden ze naar León, waar ze een maaltijd aangeboden kregen in het park San Francisco. Vervolgens gingen ze verder naar Valladolid, waar ze opnieuw overnachtten. Overal waar ze langs kwamen, werden ze verwelkomd en gevierd, want het verhaal van de pelgrimstocht van deze mensen, die als helden werden beschouwd, werd al snel bekend in de provincie. Uiteindelijk werden ze op 30 november per bus naar Foncastín gebracht, terwijl hun bezittingen en dieren per trein naar Medina del Campo werden vervoerd.

Bij aankomst ontdekten ze dat het beloofde nieuwe dorp nog niet bestond en ze moesten zich verschuilen in de schuren van het landgoed. Het duurde zes jaar voordat de urbanisatie volledig was voltooid; ook de parochie werd gebouwd, waar ze eindelijk de kerkklokken en de heiligenbeelden van de kerk van Oliegos konden plaatsen, en iets later het kerkhof. De vier en een half miljoen peseta die de groep als schadevergoeding kreeg, werd volledig besteed aan de verhuizing.

Voor het eigendom van huis en land, moesten ze voor twintig jaar lang een schuld aangaan bij het Instituto Nacional de Colonización. Al snel ontdekten ze dat de grond van Foncastín vruchtbaar en geschikt was voor de teelt van granen en wijngaarden, en het werk bracht hen voorspoed. Ze namen enkele ‘gewoonten’ mee die voor hen nuttig waren geweest, zoals het “bewaarsysteem van de veestapel” en het gebruik van “beladen karren als eenheid van gewicht en capaciteit”.

Het kolonisatiedorp is gemaakt van massieve baksteen en adobe. De Plaza Mayor heeft arcades met stenen zuilen. Het ligt op een kleine heuvel van waaruit je een goed panoramisch uitzicht hebt op de Zapardiel-vallei. Er wordt gezegd dat het ook een kasteel had, maar dat het in de jaren 50 werd verwoest omdat de staat meer dan ruïneus was. Daarom kan worden gezegd dat de naam van het dorp afkomstig is van de oude stad in León en vervolgens van de Castillo-fontein (Foncastfn). Het belangrijkste gebouw is nu de kerk van San Pedro, gebouwd in 1950, op het dak en de achtermuur is het leven van San Pedro getekend. Een heilige aan wie de festiviteiten van 29 juni zijn opgedragen met de traditionele parades van peñas, kaartkampioenschappen en openluchtdansen.

Meer over de geschiedenis en de eerste inwoners van Foncastín

Rond 1944 werd het verworven door het Nationaal Instituut voor Kolonisatie om het huidige dorp te bouwen en de huizen en het land te verdelen onder de inwoners van de Leonese stad Oliegos. Dit dorp werd onder water gezet met het water van het Villameca stuwmeer. De Hydrografische Confederatie van Duero begon het reservoirproject in 1929, de werken begonnen in 1934 en het werd uiteindelijk ingehuldigd op 2 oktober 1946. Een andere groep bewoners uit het voormalige Oliegos bleef liever in de regio Cepedana en vestigde zich in verschillende steden in de omgeving.

Normaal gesproken raakten de vroeger gestichte dorpen ontvolkt of zetten hun stedelijke en demografische ontwikkeling voort. Wat minder gebruikelijk is, is dat een gemeente drie keer gesticht of hersticht is. Dat is precies wat er is gebeurd met het kleine en bijzondere dorp Foncastín, een gemeente die meerdere keren uit haar eigen as is herrezen.

De eerste belangrijke nederzetting ontstond in dezelfde vallei waar de rivier de Zapardial doorheen stroomt, rondom het kasteel uit de 15e eeuw, waarvan alleen de toren en een cipres bij de oude begraafplaats bewaard zijn gebleven. Later, zo zeggen de kroniekschrijvers, verhuisden de inwoners naar Rueda. In de 18e eeuw staat Foncastín in het kadaster van de markies van Ensenada geregistreerd als een “verlaten plaats”; en opnieuw, aan het einde van de 19e eeuw, wordt er gesproken van een “heel modern” dorp, van iets meer dan een dozijn huizen, op ongeveer 1 km van het oude kasteel. Totdat er in 1945, naast de oude huizen uit de 19e eeuw, de witte kolonisatiewoningen werden gebouwd. De operatie, gepromoot door het Instituto Nacional de Colonización, bestond uit de aankoop van de oude huizen die nog overeind stonden en die eigendom waren van de markies van La Conquista.

“Overigens – zegt Carlos Carreras, zoon van kolonisten – zijn mensen van buiten het dorp wat in de war geraakt door dit verhaal van de kolonisatie, want de achtendertig grote gezinnen die hierheen kwamen uit Oliegos, omdat dat dorp onder water zou komen te staan door het stuwmeer van Villameca, moesten betalen voor de gronden die ze in bezit kregen met de schadeloosstellingen die ze hadden ontvangen voor hun eigendommen daar in León. Deze verhuizing was geen meevaller, want ze betaalden tegen prijzen van de jaren veertig met de vergoedingen die ze hadden gekregen op basis van waarden uit de beginjaren van de Republiek. Bovendien moesten ze aanvankelijk verblijven in de oude huizen of in Rueda, omdat de nieuwe kolonisatiewoningen nog niet voltooid waren.”

Aan de andere kant vertelde Felicitas Peña dat er achttien families woonden rond het oude huis van de markies. Ze vertelde me ook dat er op de helling van de rivier, die uitkijkt op de vervallen toren van het oude kasteel, nog steeds resten liggen van de stenen scharnierblokken en keramiekfragmenten, zelfs *Terra Sigillata*, en enkele fragmenten van Iberische keramiek. Op diezelfde plek bevindt zich een verlaten kerkhof

waar, zo vertelde Felicitas, zijzelf jaren geleden een klein glazen tranenflesje naast een skelet vond. Op de Oude Plaza, bij het Huis van de Markies, vierkant van vorm, is nog steeds de ingang van een kilometerslange wijnkelder bewaard gebleven.

De putten in de laagvlakte, die in veel gevallen werden aangelegd volgens de oudste methoden om grondwater te vinden, hebben er ook toe bijgedragen dat de Zapardial een van die zogenaamde tijdelijke rivieren is geworden. Dat wil zeggen, een rivier die een groot deel van het jaar droog staat. In Foncastín zijn verschillende wichelroedelopers geweest, hoewel degene die succes leek te hebben een Duitser was met een geavanceerd en modern systeem voor waterdetectie.

INTERVIEW
Het No-Do (in dit geval de *Reportajes Sindicales*) wordt soms de beste manier om een verhaal te vertellen, al doet het dat, merkwaardig genoeg, precies omgekeerd aan hoe het de bedoeling was in de oude zwart-witreportage, die een beeld schetste van een dorp ‘bijna gelukkig’ met zijn nieuwe bestemming, in de provincie Valladolid: Foncastín.

Die exodus van de inwoners van Oliegos, in de Cepeda in León, liet beelden achter die alles zeiden. Een sleutel die een deur sluit die nooit meer open zal gaan. Wagens volgeladen met huisraad die spraken van een gedwongen reis tot aan het station van Porqueros. Een vrouw met zwart hoofddoek en een blond kind in haar armen die samen twee gedichten van pijn vormden. In Foncastín, Valladolid, is het dorp Oliegos nog altijd sterk aanwezig. Een zoon van een van die mannen die Oliegos moesten verlaten, Pedro Carrera, schreef een afscheidsvers voor zijn dorp: «Zeg moeder, waar gaan we heen / als we hier toch ons huis hebben. / – We gaan, mijn kind, naar andere landen / in Oliegos is er enkel water. // Wat heeft de Tuerto ons aangedaan, vader? / – De Tuerto deed niets. / We gaan, mijn kind, naar een andere vallei, / in Oliegos is er enkel water».
En dat was zo. In Oliegos was er enkel water. Een stuwmeer had het dorp in de Cepeda overspoeld, zonder ook maar de minste consideratie voor de bewoners, voor wie het de beste plek ter wereld was, waar ze een rustig, hard werkend leven leidden. Zo waren die tijden. Op een dag, bijna onverwacht, met de klauwen van de winter in aantocht, op 30 november, kregen ze te horen dat ze hun spullen moesten laden op karren, zoveel als ze met dit primitieve vervoermiddel konden meenemen, tot aan het station van Porqueros, waar een trein hen zou brengen naar hun nieuwe dorp: Foncastín, dat het regime hun via het Instituto Nacional de Colonización had toegewezen.

Een dergelijk gedrag, zo kil en zonder menselijkheid, kan alleen begrepen worden in de context van die tijd. Hoe lang geleden is dat? De inwoners van Oliegos, de *olegarios,* hebben een feilloze manier om dat te weten. Hoe oud ben je, Elías? Ik word 79 op 30 november. Wel, dan is het 79 jaar geleden, want Elías Suárez Magaz werd geboren tijdens de reis van Oliegos naar Foncastín. «Zo was het: mijn moeder kreeg weeën in de trein en een ambulance stond al klaar om haar naar een ziekenhuis in Valladolid te brengen, daar ben ik geboren. Daarom noemt iedereen mij ‘die geboren is onderweg’, want zo gebeurde het».

Toni Suárez was ‘burgemeester’ (pedáneo) van Foncastín en herinnert zich de 170 buren die uit Oliegos kwamen, en de 42 die er nu nog leven. Zo werd Elías ook de eerste inwoner van Foncastín, het nieuwe dorp van de *olegarios*. Hoewel, “nieuw dorp” was eigenlijk niet het juiste woord. Het was geen dorp, het had niet eens een kerk – de klokken moesten ze uit Oliegos meenemen. Foncastín was in feite een landgoed van de markies van La Conquista, waarvan de resten van het kasteel er nog steeds staan. Het zogenaamde dorp bestond uit enkele eenvoudige woningen van landarbeiders en zelfs de stallen, die men moest aanpassen als een soort van huizen. De resten ervan staan er nog, op de Oude Plaza, tegenwoordig grotendeels vervallen. Er waren niet eens genoeg huizen voor iedereen, want praktisch heel Oliegos was meegegaan; ze hadden geen andere keuze.

José Antonio Suárez, die twaalf jaar lang burgemeester was van Foncastín de Oliegos, herinnert zich de cijfers en de dag nog goed, hij was toen een tiener: «We kwamen met 178, en nu zijn we nog maar met 42. Niet lang geleden heb ik het geteld. Allemaal heel oud, de jongste is Elías natuurlijk; de rest is boven de tachtig, en er zijn meerdere vrouwen van boven de negentig». Een van hen is Cristina, die zich de komst in dat zo andere land herinnert, zij was veertien. «We zaaiden voor eigen gebruik, wat we nodig hadden, aardappelen en dat soort dingen...». Een van de grieven die ze herhalen is de bittere nasmaak van het feit dat tijdens die uittocht geen gehoor werd gegeven aan hun verzoek om «het kerkhof te onderhouden, waar hun doden achterbleven». De ongevoeligheid was opnieuw schrijnend.

De tijd heeft veel van de herinneringen verzacht. Ze leven liever in het heden, maar León blijft levendig in hun gedachten. Er zijn bijna tachtig jaar voorbijgegaan. De 79 jaar die Elías nu wordt. En Foncastín, vaak zeggen ze Foncastín de Oliegos, blijft ruiken naar León, naar de Cepeda. De bar heet *El Rincón de Oliegos*, ***de hoofdstraat heet Calle León***, op sommige huizen staan woorden in het Cepedaanse dialect die de herinnering levend houden aan een verdronken dorp en verdreven mensen, negentigjarigen die zich nauwelijks nog die winterdagen van 1945 herinneren. Ze willen liever niet terugdenken aan die zware dagen, het zwoegen om de INC-leningen af te lossen, 21 jaar voor de grond, 40 jaar voor de huizen. Carlos Carrera herinnert zich dat zijn vader Pedro, die nooit dronk, op een dag toch vrolijk thuiskwam uit Rueda met een octopus om iets bijzonders te vieren. «Hij had de laatste termijn van de lening betaald».

Het is duidelijk hoe sterk die *olegarios* de herinnering aan hun land hebben doorgegeven aan hun kinderen. Ze gingen het stuwmeer bekijken op de motor, zoals de vader van Carlos Carrera deed, ze hielden de wacht, ze herinneren zich de woorden... en bij de 50e herdenking van de ontruiming, in 1995, werd midden op het plein een plaquette geplaatst die alles zegt: «Vijftig jaar in Valladolid. Vijftig jaar met León». Toni Suárez was toen voorzitter. «Bij de opening merkten we dat die woorden de autoriteiten wel pijn deden». Het waren natuurlijk autoriteiten uit Valladolid, want ook al blijven zij «met León», toch kan men niet zeggen dat León zich bijzonder om dit stukje León in Valladolid heeft bekommerd. Ze herinneren zich slechts één naam, één bezoek: Elías Martínez (Pano). Buiten zijn regelmatige aanwezigheid bij de *Versos a Oliegos*.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Foncast%C3%ADn
https://castillospeninsulares.jimdofree.com/castilla-y-le%C3%B3n/valladolid/foncast%C3%ADn/
https://cultura.diputaciondevalladolid.es/-/foncastin-la-luz-de-oliegos
https://jesusantaroca.wordpress.com/2021/03/10/foncastin-un-pueblo-renacido/
https://www.diariodeleon.es/cultura/250218/1851778/oliegos-foncastin-colonos-pesar.html
https://www.elnortedecastilla.es/valladolid/el-cronista/tristeza-nuevos-vallisoletanos-20201215090020-nt.html https://www.provinciadevalladolid.com/-/un-paseo-singular-foncast%C3%ADn-y-su-alcornocal-1
https://foncastin.ayuntamientosdevalladolid.es/en/el-municipio/nuestra-villa
https://www.lanuevacronica.com/lnc-culturas/ultimos-oliegos_162485_102.html
https://www.tordesillasaldia.com/incendio-entre-tordesillas-y-foncastin-arrasa-varias-hectareas-incluidas-parcelas-con-placas-solares/

BLOG
https://jesusantaroca.wordpress.com/2021/03/10/foncastin-un-pueblo-renacido/
https://historicacultura.com/2018/05/17/el-desarraigo-pueblos-desplazados-valladolid/

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=2wTixAznRUA
https://www.lanuevacronica.com/lnc-culturas/ultimos-oliegos_162485_102.html

LITERATUUR/ONDERZOEK
Le Jeune 2019: blz.396
Le Jeune 2021: blz. 179
Pueblos de Colonización en la provincia de Valladolid, el caso de San Bernardo, análisis y evolución. Autor: Luis Silva Velasco; Universidad de Valladolid, Septiembre 2019
https://www.researchgate.net/publication/333368736_De_Oliegos_a_Foncastin_o_hacia_un_nuevo_pueblo_del_Instituto_Nacional_de_Colonizacion_en_Valladolid

la Santa Espina

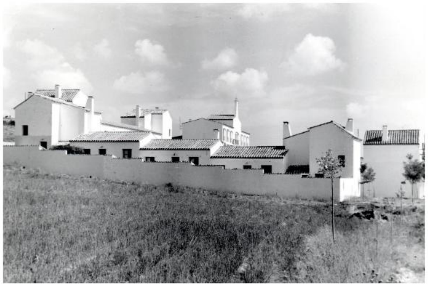

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2023	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Valladolid	Los Montes Torozos	Castromonte	San Rafael de la Santa Espina	41°43′56″N 5°05′53″O	81	1954 fase I 50 woningen	Fernando Cavestany
Stroomgebied: Regional del Noroeste Finca: Santa Espina								

De provincie Valladolid telt 3 pueblos de colonización, te weten: La Santa Espina, Foncastin en San Bernardo. Alle drie zijn gevestigd op een voormalige finca die min of meer dezelfde naam draagt. Santa Espina is een klein **gehucht** binnen de gemeente Castromonte, dat is ontstaan dankzij een herbevolking. Het heeft zijn grootste exponent en toeristische troef in het **klooster** dat zijn naam aan de stad geeft, **“la Santa Espina”.** De oprichting ervan vond plaats in 1147**,** het jaar waarin de cisterciënzer monniken arriveerden.

La Santa Espina is een van de dorpen die werden opgericht door het Instituto Nacional de Colonización in de naoorlogse periode om bij te dragen aan de agrarische ontwikkeling. Het bevat nog steeds (anno 2025) alle elementen van en kolonistendorp, al wonen er net nog 80 inwoners. De ware drijvende kracht achter dit initiatief was D. Rafael Cavestany y Anduaga, destijds minister van Landbouw. De werkzaamheden werden uitgevoerd op het landgoed dat het Instituto Nacional de Colonización had aangekocht van de erfgenamen van Doña Susana de Montes y Bayón, weduwe van de markies van Valderas.

Het landgoed had een totale oppervlakte van 3.434 hectare, verdeeld in 1.600 hectare droogland, 71 hectare irrigatieland en 1.300 hectare bos, heuvels en braakliggend terrein. De uitgevoerde werkzaamheden waren zeer arbeidsintensief: ontbossing, diepe grondbewerking, het verwijderen van stenen, grondbewerking en herplanting van de dennen. Ook werd er een irrigatiesysteem aangelegd voor de valleigronden, bestaande uit een aarden dam van 60.000 m^3, acht putten met bijbehorende reservoirs en een netwerk van irrigatiekanalen van 14.800 meter. Daarnaast werden er 35 km wegen aangelegd voor de toegang tot de landerijen, nieuwe percelen en kolonistengebieden.

De bouw van het dorp begon op 25 maart 1955. Als locatie werd gekozen voor de weg die La Santa Espina verbindt met San Cebrián de Mazote. Het stedenbouwkundige ontwerp van La Santa Espina is zeer een-voudig, bestaande uit twee parallelle hoofdstraten en enkele kleinere, dwarsliggende straten. In dit straten-patroon werden in totaal 50 woningen gebouwd, waarvan sommige bestemd waren voor landbouwers en andere voor arbeiders. Ook werden het gemeentehuis, de scholen en de woningen voor de pastoor en Acción Católica gebouwd.

Later werden aanvullende werkzaamheden uitgevoerd voor de watervoorziening, de installatie van elektrische lijnen en de verstedelijking van het dorp. De werkzaamheden werden voltooid op 25 september 1957 en de officiële overdracht vond plaats op 29 oktober 1959, uitgevoerd door D. Francisco Franco

Bahamonde. Voor deze gelegenheid bezocht hij het dorp, evenals de toenmalige prinsen van Asturië en huidige emeritus-koningen van Spanje op 16 mei 1964.

Van de meer dan 80 inwoners leven nog steeds enkele van de eerste kolonisten die naar deze plek kwamen op zoek naar een betere toekomst. De meeste kolonisten kwamen uit nabijgelegen gemeenten zoals Castromonte, Torrelobatón, Torrecilla de la Torre en San Pelayo. Iedereen die voldeed aan de voorwaarden die door het Instituto Nacional de Colonización waren gesteld, kon bij deze instelling een aanvraag indienen om een woning te betrekken. Samen met de woning werd aan elk van de 20 kolonisten een perceel toegewezen van ongeveer 25 hectare droogland en 2 hectare irrigatieland, en aan elk van de 30 arbeiders een tuin van 0,30 hectare. Ze konden pas na 20 jaar eigenaar worden van deze percelen.

De naam La Santa Espina werd officieel aangenomen in 1980, toen het werd opgericht als een Entidad Local Menor, afhankelijk van de gemeente Castromonte. Oorspronkelijk stond het bekend als San Rafael de La Santa Espina, ter ere van zijn oprichter.

60 jaar La Santa Espina
Toen ze in La Santa Espina aankwamen, kort voor 1957, troffen ze een half afgebouwd dorp aan. Alles lag overhoop, de huizen waren nog niet opgeleverd en de mensen die al op de percelen werkten, woonden in barakken. Zo herinnert Ignacio San José zich de beginjaren van dit kolonisatiedorp. Hij kwam op 22-jarige leeftijd uit Torrelobatón naar een plaats die hij sindsdien als zijn thuis is gaan voelen. Rond 1951 verkeerde de kerk van het klooster in zeer slechte staat en het dak dreigde in te storten, vertelt Ignacio San José. Dat was het vertrekpunt. Cavestany bracht destijds veel tijd op deze landgoederen door en had een goede band met de geestelijken.
Meer over het 60 jarig bestaan en interviews met de eerste bewoners.

Rond 1951 verkeerde de kerk van het klooster in zeer slechte staat en het dak dreigde in te storten, vertelt Ignacio San José. Dat was het vertrekpunt. Cavestany bracht destijds veel tijd op deze landgoederen door en had een goede band met de geestelijken. Zij vroegen hem om hulp bij het herstel van het klooster. De minister ging akkoord, maar stelde als voorwaarde dat er in het klooster een landbouwschool voor opzichters zou worden opgericht.

Zo zette Cavestany de **Escuela de Capacitación Agraria** in gang, die in feite al door de monniken werd geleid en waar wezen van boeren studeerden. In diezelfde tijd werden in Spanje de pueblos de colonización gebouwd, en de minister besloot er – ook vanwege de nabijheid – een te stichten: San Rafael de La Santa Espina, genoemd naar zijn oprichter. Toen het in 1980 als *Entidad Local Menor* onder de gemeente Castromonte kwam te vallen, werd de naam verkort tot simpelweg La Santa Espina.

Cavestany liet werkzaamheden uitvoeren zoals ontbossing, diepe grondbewerking, verwijderen van stenen, in cultuur brengen van de gronden en aanplant van pijnbomen. Bovendien werd een irrigatiesysteem aangelegd met een aarden dam van 60.000 kubieke meter, acht putten met bijbehorende reservoirs en een netwerk van 14.800 meter aan irrigatiekanalen. Ook werden 35 kilometer aan wegen aangelegd, die toegang gaven tot de landerijen, de nieuwe percelen en de kavels voor kolonisten. Deze werken verschaften veel werkgelegenheid, en er werden barakken gebouwd waar de arbeiders doordeweeks verbleven voordat ze in het weekend naar hun dorpen terugkeerden.

woningen
De bouw van de woningen begon in 1955 aan de weg tussen La Santa Espina en San Cebrián de Mazote. In totaal verrezen er 50 huizen: twintig voor boeren (met kavels van ca. 500 m^2) en dertig kleinere (ca. 100 m^2) voor arbeiders. José beleefde er zijn jeugd vanaf zijn twaalfde jaar, samen met zijn ouders en zes broers. Toen hij trouwde, kreeg hij een arbeiderswoning. Het verschil was groot: een boerenhuis had vier ruime slaapkamers, woonkamer, keuken en een patio van 500 m^2 met stal en schuur, terwijl de arbeiders-huizen kleiner waren, met slechts twee kamers en een kleine binnenplaats. Voordat de regering de woningen ter beschikking stelde, leefden sommige gezinnen in nood onder primitieve omstandigheden. De familie San José woonde bijvoorbeeld in een stal naast het vee.

De boerenkavels omvatten 34 hectare droogland en 2 hectare irrigatieland, terwijl de arbeiders slechts een kleine huiskavel hadden. Om hiervoor in aanmerking te komen, moest men boer zijn, een groot gezin hebben en afkomstig zijn uit een van de omliggende dorpen San Cebrián de Mazote, San Pelayo, Barruelo, Torrelobatón, Peñaflor de Hornija of Castromonte. De woningen konden in 30 jaar worden afbetaald, maar de prijs was zo laag dat men het een “cadeautje” noemde. Daarnaast werden ook het gemeentehuis,

scholen en woningen voor de pastoor en de Acción Católica gebouwd. Later kwamen er fonteinen en werd stromend water aangelegd.

Franco op bezoek
De werken waren in 1957 voltooid. Francisco Franco verrichtte op 29 oktober 1959 de officiële oplevering. Isidro San José herinnert zich de escorte, de rondgang door het dorp en de woning die Franco bezocht. Jaren later kwamen ook prins Juan Carlos en prinses Sofía op bezoek. In de eerste jaren brachten de **bieten** een goed inkomen op. Verder werden **aardappelen en luzerne** verbouwd, die ook als veevoer dienden. “Tener una casa en La Espina era un lujo”, zegt Ignacio: een huis in La Espina was een luxe, want in andere dorpen van Tierra de Campos kon men moeilijk van landbouw leven.

modernisering
Toen de landbouw mechaniseerde, verdween veel werk. Het klooster bood toen uitkomst: sommigen gingen er werken als kok of in de melkveehouderij. De jaren zestig en zeventig herinneren de bewoners zich als een mooie tijd, met spel, vissen, hutten bouwen en voetbal.

Heden en toekomst
Tegenwoordig wonen er zo’n 80 mensen, ongeveer net zoveel als destijds alleen al in het “Barrio Escondido” van het klooster. Maar er zijn nog slechts enkele kinderen. Toch is La Santa Espina, in tegenstelling tot veel andere kolonisatiedorpen, niet sterk achteruitgegaan. Het dorp wordt goed onderhouden en heeft toerisme weten aan te trekken. Volgens burgemeester Luis Miguel Puerta is de toekomst veelbelovend: “We hebben het dorp op de kaart gezet.”
Er is zelfs nieuwe aanwas, zoals oud-voetballer Álvaro Rubio, die er een huis kocht en zichzelf gekscherend de “laatste colono” noemt. Ook zijn er ondernemers, zoals Fernando Martín, die het restaurant *El Rincón del Labrador* begon, dat intussen beroemd is om zijn streekgerechten en bijdraagt aan de bekendheid van het dorp.

Een jaar van feesten
In 2017 werd het 60-jarig bestaan groots gevierd, met activiteiten tijdens Pasen en San Isidro. La Santa Espina is zo een dorp geworden dat iedereen als het zijne beschouwt – ook al kwamen de eerste bewoners ooit uit omliggende plaatsen.

Vervolg interviews
Onder de schaduw van de Montes Torozos en op de bewerkte grond van hen die kozen voor een nieuw leven in een pueblo de colonización, werd La Santa Espina halverwege de 20e eeuw gebouwd. Cipriano Rodríguez en Pilar Duque, hij uit Castromonte en zij uit La Mudarra, waren het jongste echtpaar en de eersten die een woning betrokken die door het Instituto Nacional de Colonización in de Spaanse na oorlog was gecreëerd, met als doel hun toegewezen 27 hectare te bewerken en hun dochter op te voeden. Bijna zeventig jaar later zeggen ze dat hun plek «altijd hier is geweest, ook al is alles veranderd», want inmiddels zijn de bakkerij van Julián, de winkel van Silvina en de bar van Nicolasa verdwenen.

Op de dag van San Pedro, 29 juni 1956, trokken Cipriano en Pilar voor het eerst hun huis in La Santa Espina binnen. «Hipólita gaf ons de sleutel en we maakten open. Toen we binnenkwamen en alles zagen: wat een geluk», herinnert de colona zich, voordat ze uitlegt wat voor indruk de nieuwe woning maakte: «Het was alsof we de loterij hadden gewonnen, want de huizen in Castromonte waren klein en oud.»

De huizen waren eenvoudig ontworpen: ingang, woonkamer, keuken, een slaapkamer beneden en twee kleinere boven, plus een patio. Vandaag de dag «is alles nog precies zoals we het kregen, we hebben alleen deze gang aangebracht», zegt Duque, trots dat ze de oorspronkelijke structuur heeft behouden.

Het dorp begon in 1955 te worden gebouwd en twee jaar later waren alle woningen bezet. De verdeling van de huizen was een kwestie van geluk: «de ene broer aan de ene kant, de andere aan de andere en wij kwamen in het midden terecht», zegt de colono, want zij werden geplaatst tussen twee echtparen van dezelfde familie, «Isidro en Máximo». Zoals het protocol voorschreef, deed Francisco Franco op 29 oktober 1959 de officiële oplevering van het dorp.

Gedurende de eerste dertig jaar bleef het «als een wijk van Castromonte», totdat het in 1980 de status van *Entidad Local Menor* kreeg.

«We trouwden en gingen in Castromonte wonen», vertelt de buurvrouw, want een huwelijk was een van de voorwaarden om een huis te krijgen. Vanuit daar begonnen ze de toegewezen grond te bewerken, zelfs voordat ze hun woning kregen.

25 hectare droogland en 2 hectare irrigatiegrond
De verdeling van de percelen maakte deel uit van het *Plan de Colonización* van het Instituto Nacional de Colonización, dat de landelijke economie in verschillende regio's van Spanje transformeerde. In La Santa Espina kregen de twintig kolonisten 25 hectare droogland en 2 hectare irrigatieland toegewezen. Er kwamen ook dertig arbeiders die 0,30 hectare tuin en een kleiner huis kregen. «Tarwe, graan, suikerbieten, luzerne...», somt de boer op, die zich de hardheid van de werktuigen uit de jaren '50 herinnert. «In het begin deden we alles met muildieren, er was geen machine» en in zijn geval had hij de landbouwtechnieken al van zijn ouders geleerd, die hem vanaf zijn twaalfde meenamen naar het veld.
«Je kunt het niet vergelijken met nu. We werkten hard en kregen niets»

Cipriano Rodríguez, eerste colono van La Santa Espina
De werkdagen waren «eindeloos». In de zomer begon men voor zonsopgang, werd er midden op de dag gedorst – juist als het het heetst was – en verzamelde men het stro voordat het donker werd. «Zwoegen en niets opschieten», zegt Cipriano ironisch. Slapen was zeldzaam, «tijdens de zomercampagne hooguit een dutje, want we waren de hele dag bezig». Volgens hem «is het niet te vergelijken met nu. We werkten hard en kregen niets.» Toch vestigde het echtpaar zich bijna zeventig jaar in La Santa Espina «met dezelfde hoop als op de eerste dag». Ondanks dat de kolonisten uit verschillende dorpen kwamen – vooral uit Castromonte, Torrelobatón en San Pelayo – ontstond er meteen een gemeenschap. De vrouwen kwamen 's middags samen om te naaien en naar de radio te luisteren. «Iedereen pakte haar stoel erbij en zo vulden we de dag. Ik maakte drie spreien, één voor elk van mijn kinderen», vertelt Pilar trots. De gesprekken voor de deur, het gedeelde werk en de telenovela van het moment vormden het sociale hart van de gemeenschap.

Na twintig jaar konden de bewoners eigenaar worden. «We huurden totdat we konden kopen», vertelt Rafael Rodríguez, zoon van het echtpaar. Hij kreeg zijn naam omdat hij geboren werd op de feestdag van de patroonheilige van het dorp, toen het nog *San Rafael de La Santa Espina* heette. Diezelfde dag «was de enige keer dat hier stieren zijn geweest», vertelt hij. «Een toeval waar we nooit aan hadden gedacht, er zijn tenslotte genoeg dagen», glimlacht zijn moeder.

«We kregen houten planken om de rivier over te steken»
Pilar Duque, eerste colona van La Santa Espina
In 1955, toen de bouw begon, stond het dorp de eerste maanden leeg en «waren alle huizen gesloten», zegt Duque. «We waren maar met één ander gezin. Als we gezelschap wilden, zochten we elkaar op.» Het bevolken van alle woningen «ging stap voor stap». In het begin zorgden venters voor de bevoorrading. «Eentje uit Barruelo en eentje uit Urueña brachten proviand voor een week», legt Pilar uit. «Er was helemaal geen fruit. Een man uit San Cebrián bracht een kist en die moest een week mee.» Later kwamen de eerste winkels: de winkel van Silvana, de bar van Nicolasa, de bakkerij van Julián en daarna die van Asunción. Het netwerk van voorzieningen groeide mee met de bevolking.

Het stedenbouwkundig ontwerp van dit dorp uit de dictatuur droeg de sporen van het franquismo. «De bovenste straat heette José Antonio en de onderste Paseo Generalísimo», herinnert een buurman. Er waren lessen van de *Sección Femenina* en aanvankelijk mochten alleen jongens onderwijs volgen in het klooster. «Hier in het dorp werden we gescheiden naar leeftijd, kleuters en ouderen», vult Rafael Rodríguez aan, de tweede zoon van het echtpaar.

«De eerste jaren was er geen stromend water. We gingen met kruiken naar de rivier», vertelt Pilar, toen de Bajoz nog «veel water» had bij zijn passage door het dorp. Het duurde bijna tien jaar voordat er een aansluiting kwam. Om te wassen legden ze stenen onder de brug en om de rivier over te steken «legden ze houten planken neer». De melk werd aanvankelijk in de school uitgedeeld: «Don Eugenio zei dat we die in het klooster moesten ophalen.»

De oudste landbouwschool van Spanje
De *Escuela de Capacitación Agraria* van La Santa Espina, opgericht door de markiezin van Valderas om armen op te vangen, is de oudste van Spanje. «In het begin waren er enorm veel leerlingen, meer dan 100», vertelt de colono. Nu is het een openbare school van de Junta de Castilla y León, waar beroepsopleidingen en kwalificatieprogramma's worden gegeven.

Heden
Met de jaren veranderde de landbouwmechanisatie het dorpsleven volledig. ***Nu wordt 30 hectare in één dag geoogst.*** *Toen hadden we hooguit één dorsmachine per dorp, zegt de zoon. De technologische vooruitgang kwam laat maar greep snel om zich heen. Zoals in andere dorpen schakelde La Santa Espina in een paar decennia over van muildieren naar maaidorsers, tractors en irrigatiesystemen.*
Vandaag staan veel huizen leeg of worden ze gebruikt als zomerverblijf. De landbouw stopte met het zijn van de motor van het dorp, en daarmee vertrok ook een deel van de jeugd. Toch staat La Santa Espina nog steeds overeind, met minder mensen, maar met meer geschiedenis.
Vervolg interviews: *Lucía San José; Lunes, 18 de agosto 2025, 07:17*

Het Klooster van La Santa Espina
Het klooster van La Santa Espina werd gebouwd in opdracht van doña Sancha van Castilië, zuster van Alfonso VII de Keizer, in het jaar 1147. Deze infanta verkreeg, via bemiddeling van de Franse koning Lodewijk de Jongere, een doorn uit de doornenkroon van onze Heer, die bewaard werd in het klooster van Saint-Denis, en die zij later schonk aan La Santa Espina. Vandaar de naam “Koninklijk Klooster”. In datzelfde jaar kwamen de eerste cisterciënzermonniken aan, uitgezonden door de heilige Bernardus, onder leiding van zijn broer, de heilige Nivardus, althans volgens de overlevering. Zoals bij zoveel andere kloosters werd het in verschillende periodes gebouwd en meermaals grondig verbouwd.
Lees meer over het klooster van La Santa Espina.

De toegang tot het klooster verloopt via een triomfboog uit de 16e eeuw. Vlakbij staat een gedenkmonoliet ter herinnering aan de ontmoeting van Filips II met Don Juan van Oostenrijk, “Jeromfn”, die hier plaatsvond op 28 september 1559. Uit dezelfde eeuw dateert de gevel van de gastenverblijven, met de wapens van de abt en van Alfonso VII. De kerkgevel en de twee torens zijn van halverwege de 17e eeuw en behoren tot de School van Ventura Rodrfguez. Binnen vallen vooral de twee kloostergangen op: die van het gastenverblijf en de reguliere kloostergang, beide 17e -eeuws. In de muren van deze laatste ziet men nog de nisgraven die destijds als begraafplaats dienden, evenals vele steenhouwerswerken. De kapittelzaal stamt uit het einde van de 12e eeuw en wordt gekenmerkt door de cisterciënzer eenvoud. Uit dezelfde periode dateren de sacristie en de kloosterbibliotheek. Bij de ingang van de werkzaal, tegenwoordig de aula van de ***Landbouwschool van de Junta de Castilla y León***, bevinden zich het verwarmingsvertrek (calefactorium) en de spreekkamer.

In 1275 begon de bouw van de kerk, op initiatief van de edelen Don Martín Alfonso en zijn neef Don Juan Alfonso van Alburquerque, die beiden in het klooster begraven liggen. De kerk vertoont de typische kenmerken van de cisterciënzer bouwstijl: een plattegrond in Latijns kruisvorm, drie schepen waarvan de middenbeuk hoger is dan de zijbeuken, met ronde bogen. In de hoofdkapel komen gotische en renaissan-cistische stijlen samen. Een grote spitsboog opent de kapel. De grafnissen van de families Meneses en Alburquerque stammen uit de 16e eeuw, evenals het altaar dat afkomstig is uit het klooster van Retuerta (Valladolid). Er zijn meerdere kapellen: de reliekkapel uit de 17e eeuw, ontworpen door Francisco de Praves, waarin de doorn wordt bewaard; de kapel van de familie Vega (14e eeuw), het familiegraf van dit adellijke huis; en de San Rafael-kapel, de voormalige abtskapel, waar Don Rafael Cavestany y de Anduaga – weldoener van het klooster, en zijn echtgenote begraven liggen.

De Camino de Santiago
De Camino de Santiago door de provincie Valladolid biedt de mogelijkheid het klooster van La Santa Espina te bezoeken. Na Peñaflor de Hornija bereikt de pelgrim het plateau en kan kiezen: rechtstreeks naar Castromonte, of een omweg via La Santa Espina en daarna verder naar Castromonte. Wie voor de tweede optie kiest, zal er geen spijt van hebben. De route voert door een met bomen omzoomd pad naar La Santa Espina, een pueblo de colonización uit de jaren 50, ontstaan in de schaduw van het cisterciënzer klooster uit de 13e eeuw. Het ligt in de Montes Torozos, in de Bajóz-vallei, omgeven door bossen: een ware oase in het dorre Castilië. La Santa Espina beschikt over een gemeentelijk pelgrimsonthaal in het *Centro Multiusos*, waar men ook de pelgrimspas kan laten afstempelen. Het centrum biedt toiletten en douches, gratis internet, bar, restaurant en een *casa rural*. In het klooster zelf bevinden zich het Interpretatiecentrum van het Plattelandsleven, een landbouwmuseum en een permanente insectencollectie van vijf continenten.

Naast het imposante klooster biedt de route ook veel natuurschoon. Tussen La Santa Espina en Castromonte (6 km) loopt het pad langs de Bajóz-vallei en een kleine stuwvijver van zes hectare, beschermd als moerasgebied en leefgebied van wilde eenden, futen, reigers, kikkers en watersalamanders, tussen riet, biezen en lisdodde.

Gastronomie
La Santa Espina staat vooral bekend om zijn **honing**. Dankzij de rijke bloei in de vallei en de omliggende bossen produceren de bijen hier honing van hoge kwaliteit. Hieruit is zowel een agro-industriële traditie ontstaan als een hobby die door verschillende families in ere wordt gehouden. Bezoekers kunnen de honing rechtstreeks in het dorp kopen. De soorten zijn divers, steeneik, duizend bloemen, tijm, maar allemaal jaarlijks en op traditionele wijze geproduceerd.

BRONNEN

LINKS
https://lasantaespina.es/nuestra-historia/
https://es.wikipedia.org/wiki/La_Santa_Espina
https://www.heredaduruena.es/la-santa-espina/
https://lasantaespina.ayuntamientosdevalladolid.es/el-municipio/nuestra-villa
https://monasteriolasantaespina.es/entorno/
https://www.lamardecampos.org/60-anos-y-aun-mucho-por-vivir/
https://www.elrincondellabrador.com/haz-turismo-en-la-zona/
https://guiarte.com/pueblos/la-santa-espina-valladolid.html
https://www.elnortedecastilla.es/valladolid/provincia/primeros-colonos-santa-espina-toco-loteria-20250818071730-nt.html
https://www.cyltv.es/Ficha/6D510853-A211-7422-8ED30E4CCC13D1EB/santa/espina
https://www.escapadarural.com/que-hacer/la-santa-espina
https://www.visitarvalladolid.com/la-santa-espina/
https://lasantaespina.es/camino-de-santiago-es/
https://www.minube.com/tips/actualidad/lo-imprescindible-que-ver-y-hacer-en-la-santa-espina

BLOG
https://jesusantaroca.wordpress.com/tag/la-santa-espina/
https://palomatorrijos.blogspot.com/2025/03/la-santa-espina-pueblo-y-monasterio.html

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=mhAmQmMcc6I
https://www.tiktok.com/@nortedecastilla/video/7539848035115961623

LITERATUUR/ONDERZOEK
Pueblos de Colonización en la provincia de Valladolid, el caso de San Bernardo, análisis y evolución.
Autor: Luis Silva Velasco; Universidad de Valladolid, Septiembre 2019

San Bernardo

<table>
<tr><th>autonome gemeenschap</th><th>provincie</th><th>comarca</th><th>gemeente</th><th>dorp</th><th>locatie</th><th>Inwoners 2023</th><th>startjaar en woningen</th><th>architect</th></tr>
<tr><td>Castilla y León</td><td>Valladolid</td><td>Campo de Peñafiel</td><td>Valbuena de Duero</td><td>San Bernardo</td><td>41°37′53″N 4°15′43″O</td><td>195</td><td>1953
fase I
95 woningen</td><td>Jesus Ayuso Tejerizo</td></tr>
<tr><td colspan="9">Stroomgebied: Regional del Noroeste
Finca: Coto de San Bernardo</td></tr>
</table>

In het wijngebied “Ribera del Duero” dat ten noordwesten van Madrid aan de rivier de Duero ligt, de rivier die bij Porto in zee uitmondt, bevinden zich 3 pueblos de colonización, te weten: **San Bernardo (Valladolid), La Vid (Burgos) en Guma (Burgos).** *Zie ook Los tres pueblos ribereños.*

San Bernardo heeft nog steeds alle stadskenmerken van een kolonisatiestad, het is een Spaanse plaats in de provincie Valladolid, in de autonome gemeenschap Castilië en León. Het is een dorp dat deel uitmaakt van de gemeente Valbuena de Duero en werd halverwege de 20e eeuw opgericht door het Instituto Nacional de Colonización, naast het klooster van Santa María de Valbuena (12e eeuw, cisterciënzerorde). En hier zien we parallellen met het dorp Foncastín (de Oliegos) dat ook naast een klooster werd gesticht.

Het dorp ontstond tussen 1951 en 1956 met de bouw van huizen om ‘kolonisten’ te huisvesten die afkomstig waren uit de naburige gemeente Valbuena de Duero en de gemeente Santa María de Poyos. Aanvankelijk waren er 95 kolonistenwoningen gepland. Net als bij Foncastín (de Oliegos), was ook hier de aanleiding om de bewoners, die hun dorp moesten verlaten wegens de aanleg van een stuwmeer, nieuwe huisvesting te bieden. Hier ging het om het 250 kilometer verderop gelegen dorp *Santa Mar(a de Poyos* (provincie Guadalajara) dat samen met de nederzetting La Isabela, moest wijken voor de aanleg van het “Embalse de Buendía”.

De bewoners uit *Santa Mar(a de Poyos* (ongeveer 110 gezinnen) werden verspreid over meerdere dorpen in Castilië en León: zo vestigden ongeveer 50 gezinnen zich in San Bernardo, nog eens 50 in Paredes (Cuenca), vijf in Cascón de la Nava (Palencia) en vijf in Guma (Burgos), een ander rivierdorp, waarmee tot op heden familiebanden bestaan.

Bij hun aankomst in 1952 werden de gezinnen geleidelijk ondergebracht in noodbarakken, waarbij zij via loting een stuk moestuin toegewezen kregen voor eigen teelt. Pas in 1956 verhuisden de gezinnen naar de nieuwe woningen, waarvan de toewijzing ook door loting gebeurde, rekening houdend met het aantal gezinsleden. In totaal werden 92 huizen gebouwd, waaronder die van de arts en die van de onderwijzer.

De bouw van San Bernardo betekende de oprichting van een dorp *ex novo*, maar niet in een volledig leeg gebied. Er bestonden al: Het **klooster van Santa María de Valbuena**, dat na de desamortización (19e eeuw) in verval was geraakt. Verspreide boerderijen en wijngaarden in de Duero-vallei en Kleine nederzettingen verbonden aan landbouw en wijnproductie. Het INC koos ervoor om een modern dorp te bouwen dat zowel de landbouwproductie als de sociale structuur van de streek zou vernieuwen.

Getuigenis van Maria Jesús González del Río
Maria Jesús maakte deel uit van een van de 50 gezinnen die rond 1952 in San Bernardo aankwamen, geen van de kolonisten van toen woont hier nu nog. Ze vertelt dat ze met 4 jaar in San Bernardo aankwam. In het begin woonden ze voorlopig in barakken totdat hun via loting een huis werd toegewezen. De grootste gezinnen hadden recht op de grotere huizen, die meestal op straathoeken stonden, al gold dat niet voor haar familie. De gezinnen kregen een huis, land en dieren (kippen, koeien), in afwachting van de schadevergoedingen voor de onteigening van hun gronden voor het stuwmeer. De melk van de koeien werd dagelijks opgehaald door de zuivelfabriek. In die tijd had San Bernardo een dokter en een school met ongeveer 40 kinderen. Aanvankelijk zaten jongens en meisjes samen in barakken, maar later werden ze gescheiden. De school bestaat vandaag de dag nog steeds, evenals de traditie van een voetbalwedstrijd tussen vrijgezellen en gehuwde vrouwen. Maria Jesús trad zelf soms op als onderwijzeres, en dat merk je aan haar manier van spreken: lief, zorgzaam en vriendelijk tot in de kern. Ze is heel trots op San Bernardo en roemt het dorp als een bijzonder gastvrije plek – zo gastvrij dat de huidige dorpsburgemeester een Galiciër is.

Tegenwoordig is San Bernardo een kolonisatiedorp dat als pedanía deel uitmaakt van de gemeente Valbuena de Duero. Het viert - ieder tweede weekend van juli - de stichting van zijn kolonisatieoorsprong, er is inmiddels meer dan een halve eeuw verstreken en er leven geen oorspronkelijke kolonisten meer, maar het gevoel en de traditie blijven bestaan. Dit blijkt duidelijk uit het integrerende, tolerante en gastvrije karakter van de inwoners. Het dagelijks leven in San Bernardo draait om het klooster van Santa María de Valbuena, zetel van de stichting *Las Edades del Hombre*, en tevens locatie van het hotelcomplex Castilla Termal. Bij de ingang van het dorp liggen de Bodega Emina en het restaurant *La Espadaña*, evenals Bodegas y Viñedos Lleiroso, die samen het wijn toeristische aanbod completeren in dit prachtige hoekje van de Ribera del Duero in Valladolid.

Meer over het onderzoek Pueblos de Colonización in de provincie Valladolid: het geval San Bernardo, analyse en evolutie

Het dorp San Bernardo ligt in de provincie Valladolid, in de streek **Ribera del Duero**, op ongeveer 40 kilometer ten oosten van de hoofdstad en 15 kilometer ten westen van Peñafiel. Het werd in 1956–1957 gesticht als *pueblo de colonización* door het Instituto Nacional de Colonización (INC), dat na de Burger-oorlog belast was met de bevordering van irrigatie, landbouwproductie en bevolkingsherstructurering. De keuze van de plaats hangt samen met de nabijheid van de **rivier de Duero** en de vruchtbare gronden die met irrigatie konden worden bewerkt. Bovendien was er een historisch-religieuze aanwezigheid van het **Cisterciënzerklooster van Valbuena**, waarvan de gronden eeuwenlang in gebruik waren geweest.

Pre-existenties en antecedenten
De bouw van San Bernardo betekende de oprichting van een dorp *ex novo*, maar niet in een volledig leeg gebied. Er bestonden al: Het **klooster van Santa María de Valbuena**, dat na de desamortización in de 19e eeuw in verval was geraakt. Verspreide boerderijen en wijngaarden in de Duero-vallei en Kleine nederzettingen verbonden aan landbouw en wijnproductie. Het INC koos ervoor om een modern dorp te bouwen dat zowel de landbouwproductie als de sociale structuur van de streek zou vernieuwen.

Eerste project voor San Bernardo
Het eerste project voor San Bernardo dateert van 1955. Het voorzag in een relatief klein dorp met ongeveer 60 woningen voor kolonisten. De opzet was bescheiden en sterk landelijk gericht. Uiteindelijk werd dit plan herzien en uitgebreid, omdat het ministerie en de technici van het INC besloten dat de regio Ribera del Duero meer agrarisch potentieel had en een groter dorp gerechtvaardigd was.

Tweede project voor San Bernardo
Het tweede project, dat in 1956 werd goedgekeurd, voorzag in een dorp met **84 woningen voor kolonisten** en 8 woningen voor arbeiders. Het plan omvatte verder: een kerk en parochiehuis; school en woning voor de leraar; woning voor de priester; gemeenschapsmagazijnen en werkplaatsen; administratief gebouw en woning een voor de opzichter (*encargado*). Alsook winkels en ruimtes voor kleine ambachten.

De stedenbouwkundige compositie volgt het model van veel INC-dorpen: een centrale plaza mayor, met daaraan de kerk, het gemeentegebouw en andere voorzieningen.

De eerste kolonisten
De eerste kolonisten arriveerden in 1957. Volgens de lijsten van het INC waren zij afkomstig uit verschillende dorpen van de provincie Valladolid en uit omliggende provincies (Segovia, Palencia, Burgos).

De selectiecriteria waren vergelijkbaar met andere kolonisatieprojecten:
Landbouwervaring
Gezinsstructuur (grote gezinnen hadden voorrang)
Loyaliteit aan het regime (politieke en religieuze betrouwbaarheid)
De toewijzing bestond uit een woning en een landbouwperceel van gemiddeld **7 hectare**, met irrigatiemogelijkheden vanuit de Duero.

Stedenbouwkundige vorm en algemene opzet
San Bernardo heeft een orthogonale structuur, maar met enkele typische kolonisatiekenmerken:
De hoofdstraat (*calle Mayor*) leidt naar de plaza.
De kerk vormt het hoogste en meest representatieve element.
De woningen zijn georiënteerd om eenheid en perspectief te scheppen, met lichte variaties in rooilijn om monotonie te vermijden.

De ligging ten opzichte van het omliggende landschap zorgt ervoor dat het dorp zich opent naar de Duero en de wijngaarden.

De openbare ruimte
De plaza mayor is het hart van San Bernardo. Hier bevinden zich: De kerk van San Bernardo Abad; Het gemeentehuis / administratief gebouw; De school en kleine commerciële ruimten.

De open ruimte is ontworpen als ontmoetingsplaats en symbool van de nieuwe gemeenschap. Daarnaast zijn er secundaire pleintjes en brede straten met bomenrijen.

Publieke gebouwen, voorzieningen en infrastructuur
De belangrijkste publieke gebouwen waren: Kerk, in sobere neoromaanse stijl, gewijd aan San Bernardo, patroon van de cisterciënzers; Parochiehuis en woning voor de priester; school (met twee klaslokalen) en woning voor de leraar; administratief gebouw met kantoor voor het INC en woning voor de opzichter; Magazijnen en werkplaatsen voor opslag van graan, wijn en gereedschap. Fontein en wateropslag (watertoren). De infrastructuur omvatte riolering, elektriciteit (aanvankelijk beperkt), en irrigatiekanalen verbonden met de Duero.

De woningen in San Bernardo
De woningen zijn typerend voor de INC-architectuur: huizen - een verdieping - met zadeldak, eenvoudige volumes en weinig decoratie. Per woning een woonkamer, keuken, 3–4 slaapkamers, een patio en schuur. Gebouwd in baksteen en pleisterwerk, met rode dakpannen. Sommige woningen hadden later uitbreidingen: veranda's, garages, extra kamers. Het INC onderscheidde verschillende typen woningen (A, B, C), afhankelijk van perceelgrootte en gezinssamenstelling.

De drie pueblos van Valladolid vergeleken
Foncastín: kleiner, ontstaan uit de herbevolking van Oliegos (León), met ongeveer 50 woningen. Minder voorzieningen.
La Santa Espina: verbonden aan het oude cisterciënzerklooster, met 70 woningen. Sterk agrarisch karakter, maar ook religieuze uitstraling door het klooster.
San Bernardo: het grootste (84 woningen), met de meeste voorzieningen en een duidelijke stedenbouw-kundige compositie.

Conclusie: San Bernardo is het meest ambitieuze en representatieve kolonisatieproject in de provincie Valladolid.

Evolutie van San Bernardo: de laatste 50 jaar
Verandering van het stedelijk weefsel en de omgeving. Sinds de stichting in 1956–57 heeft San Bernardo verschillende transformaties ondergaan. In de eerste decennia bleven de woningen en percelen grotendeels in originele staat. De kolonisten concentreerden zich op het cultiveren van hun toegewezen land. Vanaf de

jaren 70 en 80 begon men woningen uit te breiden en te verbouwen: veranda's, garages, nieuwe kamers en betere sanitaire voorzieningen.
De omgeving veranderde met de aanleg van nieuwe wegen en de uitbreiding van wijngaarden in de Ribera del Duero, die later een belangrijke economische motor werd dankzij de opkomst van de **wijnbouw en DO Ribera del Duero**.

Sommige oorspronkelijke akkers werden herverdeeld of verkocht, en er ontstonden nieuwe bouwsels als loodsen en magazijnen aan de rand van het dorp.

Evolutie van de openbare ruimte
De plaza mayor behield haar centrale rol, maar veranderde in gebruik: In de eerste jaren was zij het toneel van feesten, religieuze processies en markten. Later verloor de plaza deels haar sociale functie door de komst van televisie en privéactiviteiten in de huizen.

Recente ingrepen hebben geleid tot een gedeeltelijke **modernisering van bestrating en verlichting**.
Toch is de plaza, met de kerk als oriëntatiepunt, nog steeds het symbolische hart van het dorp.

Evolutie van de publieke gebouwen en infrastructuur
Kerk: functioneert nog steeds als parochiekerk, maar met minder religieuze activiteit door de afname van de bevolking en geloof.
School: werd in de jaren 80 gesloten wegens het lage aantal kinderen; het gebouw kreeg later andere functies.
Administratief gebouw: het kantoor van het INC verdween na de opheffing van het instituut in 1971. Het gebouw werd omgevormd tot lokaal bestuur/kulturhuis.
Magazijnen: sommige raakten in onbruik, andere werden door bewoners aangepast als werkplaats of garage.
Infrastructuur: verbetering van riolering, aanleg van telefoonlijnen in de jaren 70, uitbreiding elektriciteit, en in recente jaren aansluiting op moderne voorzieningen zoals internet en glasvezel.

Evolutie van de woning in San Bernardo
De woningen ondergingen de meest zichtbare transformatie:
Oorspronkelijk hadden ze een vrij uniforme en sobere uitstraling, typerend voor de kolonisatiearchitectuur.
Vanaf de jaren 70 begonnen bewoners te verbouwen naar eigen smaak en middelen: nieuwe verdiepingen of dakterrassen, vervanging van houten ramen door aluminium en pvc, betegelde gevels en andere bekledingen, aanbouw van garages, veranda's en patio's

Hierdoor ging de homogeniteit van het oorspronkelijke ontwerp verloren. Toch blijft de basisstructuur herkenbaar: een woning met woonruimte, slaapkamers, keuken en achterliggende patio/schuur.

Dit proces weerspiegelt de evolutie van de levensstandaard: meer comfort, individualisering en aanpassing aan moderne woonwensen.

Evolutie van de levenswijze en de economie van de bewoners
In de beginjaren waren de kolonisten volledig afhankelijk van de toegewezen akkers en de landbouw-productie (graan, bieten, vee). Vanaf de jaren 80 nam de landbouwproductie af en gingen veel inwoners werken in de nabijgelegen steden Valladolid en Peñafiel.

Tegelijkertijd ontwikkelde zich de **wijnbouw** als nieuwe economische motor. De oprichting van wijnhuizen en coöperaties in de Ribera del Duero gaf nieuwe werkgelegenheid en identiteit aan San Bernardo.

De bevolking nam af: jonge mensen trokken weg voor studie en werk, terwijl ouderen achterbleven.
Tegenwoordig is San Bernardo een dorp met een kleine vaste bevolking, maar met een zekere vitaliteit door de nabijheid van wijnhuizen, wijntoerisme en de herinnering aan zijn kolonisatie-oorsprong.
Bron: Pueblos de Colonización in de provincie Valladolid: het geval San Bernardo, analyse en evolutie; september 2019;
Auteur: Luis Silva Velasco

Info DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008

San Bernardo is gesitueerd op de finca met dezelfde naam, grenzend aan het cisterciënzerklooster Santa María de Valbuena uit de 14e eeuw, om waar mogelijk gebruik te maken van de bestaande gebouwen en daarin alle openbare voorzieningen onder te brengen: kerk, gemeentehuis, scholen, enz.

Bij de start van de werkzaamheden werd besloten een klooster van de orde in het bestaande klooster te vestigen. Het aangepaste ontwerp creëert twee aan elkaar rakende pleinen, die perfect met elkaar zijn verbonden én met de rest van het dorp, en die een programmatische en typologische differentiatie kennen: het ene plein is religieus en open naar het omliggende landschap, het andere is politiek/bestuurlijk en gesloten. De hoofdstraat die beide pleinen met elkaar verbindt, raakt het eerste plein en sluit haar perspectief af bij het tweede, met de toren van het klooster.

Situering (Ligging)
De locatie ligt binnen de gemeentegrenzen van Valbuena de Duero (Valladolid). In het zuidwestelijke deel bevindt zich een cisterciënzerklooster, bekend als het klooster Santa María de Valbuena. Dit complex is uitgeroepen tot Nationaal Monument. Er is besloten het dorp direct naast het klooster te bouwen, zodat de gebouwen ervan kunnen worden gebruikt als onderdeel van de nieuwe nederzetting. Zij zullen de openbare voorzieningen huisvesten, zoals de kerk, het gemeentehuis, de scholen, de woningen voor de onderwijzers, enz. Het klooster staat aan de oever van de rivier de Duero, wat de watervoorziening voor het nieuwe dorp en de aanleg van een rioleringssysteem zal vergemakkelijken. Daarnaast bestaat er een weg die vanaf kilometerpunt 36 van de provinciale weg Renedo – Pesquera naar het klooster loopt. Het dorp zal daardoor uitstekend bereikbaar zijn.

Stedenbouwkundige opzet (Planning)
De opzet van het dorp is ontworpen met het kloostercomplex als uitgangspunt, waarbij ernaar is gestreefd dat de rest van de plattegrond bijdraagt aan de dominantie van deze gebouwen. De toegangsweg, die tot in het dorp doorloopt, eindigt op de Plaza Mayor (het hoofdplein), een ruimte die wordt gevormd door de absiszijde van de kerk en de hoofdvleugel van het klooster. De as van de hoofdingang van de kerk is zichtbaar aan het einde van de hoofdstraat van het dorp. Tevens is getracht de opzet zodanig te ontwerpen dat de artistiek meest waardevolle delen van het klooster extra worden geaccentueerd.
Bij de oriëntatie van het dorp is er eveneens rekening mee gehouden dat, voor zover mogelijk, geen woningen op het noorden zijn georiënteerd. Voor het overige heeft het dorp een eenvoudige, orthogonale plattegrond, met verschillende bouwblokken van uniforme vorm en met gesloten horizontale perspectieven.

BRONNEN

LINKS
https://rutadelvinoriberadelduero.es/los-tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo/
https://es.wikipedia.org/wiki/San_Bernardo_(Valladolid)
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:San_Bernardo_(Valladolid)
https://www.spreaker.com/episode/tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo–45164297
https://rutadelvinoriberadelduero.es/los-tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo/
https://www.elnortedecastilla.es/valladolid/el-cronista/pueblos-colonizacion-20221222183449-nt.html
https://sanbernardo.ayuntamientosdevalladolid.es/el-municipio/nuestra-villa
https://historicacultura.com/2018/05/17/el-desarraigo-pueblos-desplazados-valladolid/

BLOG
https://fotolaguna2000.blogspot.com/2016/02/san-bernardo.html

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=DClyF7MWxCs

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Pueblos de Colonización en la provincia de Valladolid, el caso de San Bernardo, análisis y evolución. Autor: Luis Silva Velasco; Universidad de Valladolid, Septiembre 2019

Cascón de la Nava

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Palencia	Tierra de Campos	Villaumbrales	Cascón de la Nava	42°03′24″N 4°38′38″O	389	1958 fase I 115 woningen	Santiago Garcia Mesalles
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Laguna de la Nava de Campos Bezocht oktober 2025								

De provincie Palencia telt 4 pueblos de colonización, in de **irrigatiegebieden Bajo y Alto Carrion** en **Laguna de la Nava de Campos**. Ze liggen ten noorden van Palencia, het betreft: Frómista (30 km), Villoldo (30 km), Cascón de la Nava (15 km) en Grijota (10 km), tussen haakjes de afstand tot Palencia. De laatste twee liggen minder dan 7 km van elkaar in het irrigatiegebied Laguna de la Nava de Campos. De oprichting van het dorp vond plaats na de **drooglegging van de Laguna de la Nava de Fuentes**, ook wel bekend als de ***Mar de Campos***. Nadat de rivieren Retortillo en Valdeginate waren gekanaliseerd nam de franquistische regering het besluit daar een nieuw dorp te stichten. De uitvoering werd opgedragen aan het Instituto Nacional de Colonización (INC).

Cascón de la Nava is weer een echt volwaardig pueblo de colonización, met alle kenmerken als: een kerk (goed onderhouden), gemeentehuis, plaza mayor, winkels, school en andere voorzieningen, woningen voor de arbeiders en stadsboerderijen. En natuurlijk de betonnen kanalen voor het irrigatiesysteem. In de bar een grote foto van nieuwe bewoners die afkomstig zijn uit hun dorp waar ze moesten verdwijnen wegens de aanleg van een stuwmeer op die plek. Er is een syndicaat en rondom en in het dorp veel boeren met landbouw – grootschalige graanteelt – en veeteelt.

De gronden behoorden toe aan vijf dorpen: Grijota, Villaumbrales, Becerril de Campos, Villamartín de Campos en Mazariegos, met daarnaast een zone ten noordwesten van dit waterrijke gebied, bekend als Cabritones en behorend tot Fuentes de Nava. Deze tweede lagune stond in natte jaren in verbinding met de terreinen van de vijf dorpen. In de literatuur van vóór de bouw wordt het dorp aangeduid als: *Pueblo de colonización número 1 de la Nava*, *Poblado de la Nava* of *Pueblo nuevo*. Uiteindelijk kreeg het de naam Cascón de la Nava. De toegewezen toponiem is een eerbetoon aan de landbouwkundige ingenieur José Cascón Martínez, agronoom en directeur van de Landbouwboerderij van Palencia van 1905 tot 1916.

Het decreet van 3 juni 1955 had de kolonisatie van de gronden binnen het door de Confederatie afgebakende gebied van hoog belang verklaard. Tevens werd de onteigening van gronden die buiten dit gebied vielen, maar nodig waren voor de kolonisatie, tot openbaar nut verklaard. Aanvankelijk stelde het INC de bouw van drie nieuwe dorpen in de Nava voor. Op 19 december 1959 werd de datum vastgesteld voor het opmaken van de bezettingsakten van het zogenaamde dorp nummer 3, in de gemeente Grijota. Het eerste doel was de onteigende gronden te gebruiken om er installaties te plaatsen en technische personeel van het INC te huisvesten. Dit dorp, gepland in de gemeente Grijota op het terrein dat *La Mora* werd genoemd, is echter nooit gerealiseerd.

In juni 1959 werden de locaties bekendgemaakt en werd besloten tot onteigening van de percelen voor de drie geplande nieuwe dorpen. Uiteindelijk besloot men uitsluitend dorp nummer 1 te realiseren, de nummers 2 en 3 werden geschrapt, in Mazariegos werden vijf kolonisten met hun gezinnen ondergebracht. Datzelfde jaar werd het project voor kanalen en afwateringssloten in de noordelijke zone opgesteld. Doel van het INC was om 350 gezinnen in Cascón de la Nava te vestigen, het werd een 'pedanía van de gemeente Villaumbrales', de gemeente waartoe de gronden behoorden waarop het dorp werd gebouwd.

Uiteindelijk kondigde het INC op 4 april 1961 "de aanbesteding van de werken voor de bouw van een nieuw dorp in de zone van de Laguna de la Nava de Campos" aan. De geraamde waarde bedroeg 38.990.730,95 peseta's. De werken werden toegewezen aan de aannemer García Jimeno e Hijos, Construcciones y Contratas S.A. voor 27.207.732 peseta, wat neerkwam op een verlaging van meer dan 30% ten opzichte van het oorspronkelijke budget. Het project omvatte de bouw van **115 woningen**. Men begon met de huizen in het lagere deel van het dorp, waar de kolonisten werden gehuisvest die tot dan toe in barakken verbleven. Daarna werd de rest van het dorp gebouwd, de kerk was het laatste gebouw en werd in 1969 voltooid.

Naast het bouwproject werd door het INC een project opgesteld voor waterleiding en riolering. De berekening van de voorziening geeft een indruk van de omvang van de ingreep. In 1964 werden woningen gebouwd voor 115 kolonistenfamilies, er was een **tweede fase voorzien met nog eens 115 woningen.** Uit te breiden met 20% woningen voor de gezinnen van winkeliers, leraren en de priester. Daarnaast andere activiteiten, als: de aanleg van scholen, tuinen, betonnen kanalen en riolering. Zo kwam men uit op **276 gezinnen**, **overeenkomend met 1.660 inwoners,** 6 per gezin.

De kolonisten

In 1965 arriveerden de eerste kolonisten, die moesten wijken voor de hydraulische werken in hun dorp, en uit San Bernardo (Valladolid). De eerste 12 gezinnen moesten ondergebracht worden in barakken van baksteen, hout en golfplaten, in uiterst gebrekkige omstandigheden. Vervolgens kwamen er kolonisten uit de gebieden van Porma, Entrepeñas, Sayago en ten slotte, de grootste groep, uit Riaño. Samengevat diende het nieuwe dorp Cascón de la Nava vooral om bewoners op te vangen die hun huis moesten verlaten wegens de aanleg van diverse stuwmeren. Het verplicht verlaten van de dorpen t.g.v. de irrigatiewerkzaamheden ging niet zonder slag of stoot, zie ook de film: De onteigeningen en sloop van de dorpen ging niet zonder weerstand,

Aanvankelijk werd aan de kolonisten een perceel van 6 hectare toegewezen, later uitgebreid tot 18 hectare. Ze troffen bodems aan die verzilt waren en teveel natrium bevatten, met een zeer laag gehalte aan organische stof en moeilijk te bewerken grond. De gewassen die zich het best aanpasten aan deze nieuwe irrigatiegronden waren, en zijn nog steeds, luzerne en suikerbieten. Dit naast de traditionele graangewassen van deze streek, tarwe en gerst. In 1978 werden nieuwe percelen gecreëerd die werden toegewezen aan de kinderen van deze kolonisten.

Meer: enkele kolonisten aan het woord.

De figuur van de kolonisator is altijd nauw verbonden geweest met de Spaanse geschiedenis en vormt ook een fundamentele factor in de ontwikkeling van de regio. Het kolonisatieplan van het platteland, opgelegd door het Franco-regime, dwong honderden Castilianen en Leonesen hun dorpen te verlaten, waarvan de gronden werden onteigend om de agrarische hervorming van de naoorlogse jaren door te voeren.

Cascón de la Nava ontstond na de drooglegging van de Lagune La Nava en de kanalisatie van de rivieren Retortillo en Valdeginate, om zo deze gronden geschikt te maken voor landbouwontwikkeling. Gronden die vanaf 1966 – het jaar waarin het drooglegginsproject werd afgerond – werden toegewezen aan tientallen kolonisten. Zij vestigden zich er en gaven zo vorm aan een van de zogenoemde pueblos de colonización, dat zijn naam 'Cascón de la Nava' dankt aan de landbouwkundig ingenieur **José Cascón.**

Tegenwoordig telt het dorp zo'n 400 inwoners, 75 % van de gemeente Villaumbrales. Het kan bogen op een op een opmerkelijke ontwikkeling, ondanks zijn jonge leeftijd. Hoewel er nu stabiliteit heerst, waren de beginjaren voor de eerste bewoners allesbehalve eenvoudig. Zo herinnert de familie Rojo zich, die in 1973 arriveerde toen zij hun kleine geboorteplaats Salio, nabij het stuwmeer van Riaño, moest verlaten om een nieuw leven te beginnen in een dorp dat nog maar net was ontstaan. «In eerste instantie denk je niet dat je daar je leven zult opbouwen, je doet het uit plicht. En je laat je eerdere leven achter met een enorm verdriet», legt Inmaculada Rojo uit, een van de vele kolonisten die in Cascón wonen en de huidige burgemeester van Villaumbrales. «Ik was amper zeven jaar oud toen ik hier kwam en ik beleefde het natuurlijk met de gevoelens van een kind. Je verhuist naar een andere plek, maar beseft eigenlijk niet goed wat er gebeurt», voegt ze eraan toe.

Toen zij en haar familie arriveerden, telde het dorp nauwelijks honderd inwoners, afkomstig uit onder meer Zamora, Valladolid en Salamanca, die hun land kwijtgeraakt waren door de aanleg van stuwmeren. Zij hadden het geluk bij aankomst meteen over een woning te kunnen beschikken, in tegenstelling tot de eerste kolonisten die zich op de gronden van La Nava vestigden. Die verbleven aanvankelijk in barakken, totdat het Instituto Nacional de Colonización hun de sleutel van een huis gaf. Elke familie kreeg zes hectare landbouwgrond toegewezen, die later – zoals bij de familie Rojo – uitgroeide tot achttien hectare. Men teelde er vooral luzerne en suikerbieten, vanwege het hoge zoutgehalte van de bodem.

Een dorp in ontwikkeling

Cascón de la Nava is een dorp met een recente geschiedenis, wat weliswaar enkele nadelen meebrengt, maar ook grote voordelen, vooral op het gebied van infrastructuur. Jorge Liébana, zoon van kolonisten, herinnert zich: «Ik kwam er pas op latere leeftijd en heb er nauwelijks gewoond, maar het was een van de weinige dorpen in Palencia met een sporthal, voetbalveld en openluchtzwembad. Dat was in die jaren een groot voorrecht, want slechts weinig dorpen buiten de hoofdstad beschikten over zulke voorzieningen.» Ook de huidige burgemeester van de deelgemeente is het daar volledig mee eens. «De infrastructuur van het dorp is in de loop der tijd gegroeid en het dorp heeft zich ontwikkeld tot een volwaardige plaats», aldus Inmaculada Rojo. Tegelijkertijd erkent ze dat **«het veeteeltpark, dat destijds een belangrijke economische uitweg bood voor veel mensen, uiteindelijk in onbruik is geraakt.** Het is jammer dat het niet benut is als een van de economische pijlers van het dorp.» Hoe dan ook, feit is dat Cascón de la Nava, ondanks zijn korte geschiedenis en jonge bestaan, inmiddels een volwaardig dorp van de provincie Palencia is. En de kolonisten zijn opgehouden kolonisten te zijn en voelen zich vandaag de dag inwoners van wat voor hen nu hun eigen dorp is.

BRONNEN

LINKS
https://www.palenciaturismo.es/visitar/localidades/cascon-nava
https://es.wikipedia.org/wiki/Casc%C3%B3n_de_la_Nava
https://villaumbrales.es/jv-cascon-de-la-nava/
https://www.abc.es/espana/castilla-leon/abci-cascon-nava-memoria-13-pueblos-bajo-agua-202002100915_noticia.html
https://www.coal.es/tag/cascon-de-la-nava
https://villaumbrales.es/jv-cascon-de-la-nava
https://wikimapia.org/1619884/es/Casc%C3%B3n-de-la-Nava
https://camposdenava.es/acerca-de/
https://mapcarta.com/es/N277178773
https://www.foro-ciudad.com/palencia/cascon-de-la-nava/habitantes.html

SOCIAL MEDIA
https://www.youtube.com/watch?v=O3u7eR2QYtE
https://www.youtube.com/watch?v=fmcMQmCWyUk
https://www.youtube.com/watch?v=Yxqh_sldLlw
https://www.youtube.com/watch?v=e98uSLVte9w

BLOG
https://noticiascomarcales.blogspot.com/2010/01/diario-palentino-cascon-de-la-nava.html

LITERATUUR/ONDERZOEK
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización. Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la
Universidad de Zaragoza, 2021.
Blz. 49;78;81t/m 86;88;89;91t/m 97.
Memorias ahogadas; Jairo Marcos , M.ª Ángeles Fernández; Logroño, diciembre 2024Memorias ahogadas (Capítulo 6:
Pueblos de colonización: Cascón de la Nava)
Los Pueblos de colonización de la cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas,
blz.165 – 166

Grijota

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Palencia	Tierra de Campos	Grijota	Grijota	42°03′09″N 4°34′56″O	2.789	1970 8 tot 10 boerderijen	Manuel Jimenez Varea
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Laguna de la Nava de Campos *ampliacion* Bezocht oktober 2025								

De **provincie Palencia telt 4 pueblos de colonización, in de irrigatiegebieden 'Bajo y Alto Carrion' en 'Laguna de la Nava de Campos'.** Ze liggen ten noorden van Palencia, te weten: Frómista (30 km), Villoldo (30 km), Cascón de la Nava (15 km) en Grijota (10 km), tussen haakjes de afstand tot Palencia. De laatste twee liggen minder dan 7 km van elkaar in het irrigatiegebied Laguna de la Nava de Campos. De uitbreiding van Grijota dateert van 1970, dit is de één laatste actie in het kader van de pueblos de colonización. Frómista (1971) is de laatste. De stad Grijota is natuurlijk helemaal geen pueblo de colonización, de nederzetting dateert van ver voor de Romeinse tijd.

De uitbreiding van Grijota was geen afzonderlijke nieuwbouwwijk of pueblo de colonización met een eigen stedenbouwkundige opzet. Het ging om een agrarische uitbreiding binnen het kolonisatieproject van de Laguna de la Nava de Campos, waarbij landbouwgronden werden herverkaveld en toegewezen aan nieuwe gebruikers. De kolonisatie vond plaats in de irrigatiegebieden rond Grijota en was nauw verbonden met de bestaande bebouwing van het dorp. Er werd geen apart wooncomplex of nieuwe nederzetting gebouwd. Het project richtte zich vooral op de verdeling van irrigatiepercelen en de verbetering van de landbouwstructuur, terwijl de betrokken gezinnen in de bestaande kern van Grijota en de directe omgeving bleven wonen.

Dit is typisch late INC-praktijk (1968–1973). Architect Manuel Jiménez Varea: werkte in de slotfase van het INC, vaak aan: afrondingen, uitbreidingen zonder iconische architectuur, technische en administratieve plannen. Zie ook de plattegrond onderaan de pagina.

Er is veel informatie over Grijota zelf, die verder teruggaat dan de Romeinse tijd. **Over de uitbreiding als 'pueblo de colonización' is net als bij Frómista en Villoldo weinig terug te vinden. Grijota** is met meer dan 2.750 inwoners een relatief grote stad, net als Fuentes Nuevas (meer dan 2.650 inwoners). Beide zijn een ampliacion (uitbreiding van bestaande stad) als 'pueblo de colonización'. Volgens een inwoner, wiens vader bij het Instituto Nacional de Colonización heeft gewerkt, zijn er geen woningen in het dorp die uit die tijd dateren. Een tocht rondom het dorp heeft niet veel opgeleverd, wel opvallend zijn de typische betonnen irrigatiekanalen in - en rondom het dorp en de typische aanhangwagens uit de kolonistentijd. Men is trots op het rijke verleden als graan / meel / en als broodbakstad.

Opvallend zijn de diverse chique buitenwijken (compounds) rondom de stad. Wellicht heeft dit ook met de nabijheid van Palencia (direct met de trein bereikbaar) te maken. Dit midden in een buitengebied dat nier erg rijk aan doet. Grijota wordt wel – als pueblo de colonización – genoemd in onder meer: PH 52; Lejeune en in

Paisajes Culturales en la Extremadura Meridional: una visión desde el Patrimonio (HAR2017-87225-P), coordinado por Vicente Méndez Hernán y Moisés Bazán de Huerta. Blz 80. En in Los Pueblos de colonización de la Cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas, blz. 9. En in Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización; Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 53. Alsook in https://www.boe.es/boe/dias/1971/01/27/pdfs/A01271-01271.pdf en Anexo: Poblados del Instituto Nacional de Colonización.

Het Canal de Castilla is, net als in Fromista, ook hier zeer prominent aanwezig met sluizen, en fiets- en wandelroutes. Dit kanaal was belangrijk voor irrigatie, landbouw en vervoer. . In de officiële lijsten van het Instituto Nacional de Colonización (INC) staat **“Grijota (ampliación); 1970 (Palencia)”.**

Onderzoeksliteratuur koppelt ook hier, net als bij Fromista, de *ampliación* expliciet aan Manuel Jiménez Varea, die in de latere INC-jaren vaak uitbreidingen en afrondingen deed. Het past in een breder INC-patroon in Tierra de Campos / Palencia, net als **Villoldo, ampliación 1968,** en **Fromista, ampliación 1971**, vaak gelieerd aan irrigatie en modernisering rond het Canal de Castilla.

CONCREET
Ministerio de Agricultura
BOE 23 de 27/01/1971 – III. Otras disposiciones
In de **Resolutie van de Dirección General de Colonización y Ordenación Rural** wordt een onderzoek ingesteld voor het opmaken van de processenverbaal van de percelen die zich bevinden in de overtollige gronden van de *Laguna de la Nava de Campos* (Palencia), in de gemeentelijke gebieden van Mazariegos, Revilla de Campos, Villamartín de Campos, Grijota, Villaumbrales en Becerril de Campos.
In overeenstemming met het bepaalde in artikel 16 van de Wet inzake Kolonisatie en Verdelen van Eigendom in de bevloeiingsgebieden van 21 april 1949, gewijzigd bij wet van 14 april 1962, zal het **Instituto Nacional de Colonización overgaan tot terbeschikkingstelling van de gronden die overtollig zijn bij de *Nava de Campos* (Palencia).** Dit zal gebeuren volgens de bepalingen van artikel 52 van de wet van 16 december 1954 en het eerste lid van artikel 4 van de wet van 27 april 1946, zodat hierbij dit bericht openbaar wordt gemaakt – zie de afbeelding hieronder -.

Términos municipales	Superficie en exceso — Hás.	Número de expedientes	Fecha del acta previa
Mazariegos	2?-31-50	7	3-2-71
Revilla de Campos	1-20-76	2	3-2-71
Villamartín de Campos	3-41-80	3	5-2-71
Grijota	17-63-25	8	5-2-71
Villaumbrales	32-23-20	7	8-2-71
Becerril de Campos	26-32-60	17	8 y 10-2-71

Op het mededelingenbord van de secretarie van de betrokken gemeenten is een bericht aangeplakt met een gedetailleerde vermelding van de percelen en de namen van de eigenaars. De belanghebbenden worden erop gewezen dat zij gebruik kunnen maken van de rechten die hun worden toegekend in onderdeel drie van artikel 52 van de wet van 16 december 1954. Madrid, 13 januari 1971. – De secretaris-generaal, R. D. Odón P. Lavandero. – 166-E.
Bron: https://www.boe.es/boe/dias/1971/01/27/pdfs/A01271-01271.pdf

Het dorp Grijota ligt midden in de comarca *Tierra de Campos*, op slechts 10 kilometer van de provincie-hoofdstad. Door de nabijheid en de gunstige verkeersverbindingen is het een van de plaatsen met de grootste stedelijke uitbreiding van de provincie geworden. Momenteel telt het dorp ca. 2.800 inwoners. De inwoners heten grijotanos. De koning van Pamplona Sancho III el Mayor, die sinds 1029 ook graaf van Castilië was na de moord op zijn zwager graaf García Sánchez, noemde de plaats *Eglesiota*.

Eind 11e eeuw verwees Raimundo I, bisschop van het bisdom Palencia, tijdens een provinciaal concilie naar Grijota als *Eclesia alta*; en in de *Silva Palentina*, een werk uit de 16e eeuw van de aartsdiaken Alonso Fernández de Madrid, staat letterlijk: *Eclesiota es Grijota*. De betekenis van de naam **Grijota** is dus *hoge kerk*, afgeleid van *Igrejota–Eglesiota*, vanwege een primitief rustiek kerkgebouw dat er ooit stond. Anderen menen dat het toponiem afkomstig is van *Iglesia rota* (*kapotte kerk*).

Meer over de geschiedenis van Grijota en het Kanaal van Castilië.
De plek waar Grijota ontstond, was al bewoond in de Bronstijd, zoals blijkt uit archeologische vondsten bij Fuente Hospital en El Foso. Volgens sommige bronnen raakten deze velden, de zogenoemde *Campos Góticos*, verlaten bij de komst van de moslims, om vervolgens eind 9e en begin 10e eeuw te worden herbevolkt onder koning Alfonso III de Asturias, de Grote, met christenen uit Cantabrië en Baskenland. De nederzetting werd toen, samen met Mazariegos en Villamartín, toegewezen aan het bisdom Palencia, waarmee de bisschoppelijke heerschappij over deze dorpen werd bevestigd.

Tijdens het bewind van de Katholieke Koningen werd geprobeerd de *Laguna de la Nava* droog te leggen. Toen dat niet lukte, kende koningin Isabella de Katholieke het vruchtgebruik van de zomerweiden, die ontstonden door de verdamping van het water, toe aan de vijf dorpen rond de lagune: Becerril, Grijota, Mazariegos, Villamartín en Villaumbrales – zie ook de figuur hierboven -.

In 1581 verkocht koning Filips II de villa Grijota aan de bankier en koninklijke aannemer Agustín de Spínola, om geld te verkrijgen voor de bouw van de *Grande y Felicísima Armada,* door de Engelsen spottend de *Onoverwinnelijke Armada* genoemd.

Het Kanaal van Castilië
In de gemeente Grijota splitst zich de *Campos-tak* van het Kanaal van Castilië. Dit bouwwerk betekende een keerpunt in de economische geschiedenis van Grijota: de aanleg van het kanaal en de sluizen 28 en 29 bij de villa maakten de vestiging mogelijk van meelfabrieken, de elektriciteitsvoorziening voor het dorp en de nabijgelegen molens en zelfs voor de provinciehoofdstad, en leverden bovendien irrigatiewater voor de streek. De oorspronkelijke sluizen zijn inmiddels vervangen door een mechanische sluis. Verder stroom-afwaarts, aan de linkeroever, staat de Puente Cincojos, een aquaduct dat het kanaal over de afvoer van de Laguna de la Nava voert. Nog iets verder ligt de meelfabriek La Treinta, genoemd naar sluis 30.

Het iconische beeldmerk van de bakkersvrouwen van Palencia vindt zijn oorsprong in de meelfabrieken van Grijota, die de hoofdstad en een groot deel van de provincie van meel voorzagen. Sinds 2009 herdenkt Grijota dit verleden met de Feria del Pan, de broodbeurs, waarmee men het bloeiende verleden oproept, toen er meerdere meelfabrieken en meer dan 70 bakovens in het dorp waren. De grijotanos droegen een uniek kostuum binnen de provincie, beschouwd als zeer stijlvol, waarover in 1928 werd gesproken op een Internationaal Congres van Volkskunst in Parijs. Het kostuum van de bakkersvrouwen uit Grijota in de 19e eeuw ligt aan de basis van de typische regionale klederdracht van Palencia.

Volgens de volkstelling van 1591 telde Grijota 118 huishoudens (562 inwoners), waarvan 111 steenhouwers en zeven geestelijken. Midden 18e eeuw was Grijota een koninklijke villa met 270 huishoudens (1.244 inwoners), waaronder 60 dagloners, 20 armen en zeven geestelijken. Het dorp had toen de parochiekerk Santa Cruz, twee kapellen (*Cristo del Humilladero* en *Santa Eufemia*) en een wolweverij met de verordeningen van de hoofdstad als regelkader. Volgens de volkstelling van 2021 telt het dorp 2.500 inwoners, en het groeit nog steeds door zijn functie als forensengemeente van de nabijgelegen hoofdstad.

De Laguna de la Nava besloeg vóór de drooglegging in 1968 soms meer dan 5.000 hectare in natte jaren, en was een van de belangrijkste wetlands (als moerassen, veengebieden, rivieroverstromingsgebieden en ondiepe meren) van het Iberisch schiereiland. De slechte hygiënische omstandigheden in de vijf dorpen rond de lagune werden door o.a. Becerro de Bengoa genoemd als reden voor de drooglegging, vanwege koortsepidemieën die de bevolking soms decimeerden.

Bezienswaardigheden
Naast het Kanaal van Castilië bij de villa moet men ook de parochiekerk Santa Cruz (eind 16e eeuw) bezoeken, met een hoofdaltaar uit het tweede derde deel van de 17e eeuw, en de kapel Nuestra Señora de los Ángeles, gebouwd in het begin van de 13e eeuw als eenbeukige kerk met tongewelf.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Grijota
https://grijota.es/
https://www.palenciaturismo.es/visitar/localidades/grijota
https://www.turismocastillayleon.com/es/naturaleza/grijota-golf
https://www.diariopalentino.es/noticia/ze94a2855-e396-fe4e-04b559913944cf90/202302/grijota
https://www.grijotaturismo.com/grijota-su-gran-patrimonio-cultural/
https://grijota.es/municipio/historia/
https://www.grijotaturismo.com/historia
https://cantaycamina.net/pueblos-de-colonizacion-miradas-a-un-paisaje-inventado-expo-2024/
https://www.elnortedecastilla.es/20080309/palencia/pueblo-despoblacion-20080309.htmlhttps://www.diariopalentino.es/ noticia/ze94a2855-e396-fe4e-04b559913944cf90/202302/grijota

SOCIAL MEDIA
Grijota
https://www.youtube.com/watch?v=c3EddN60bRw
https://www.facebook.com/watch/?v=614458539941520
Canal de Castilla:
https://grijota.es/multimedia/videos/
https://de.wikipedia.org/wiki/Canal_de_Castilla

LITERATUUR/ONDERZOEK
ttps://www.boe.es/boe/dias/1971/01/27/pdfs/A01271-01271.pdf
Los Pueblos de colonización de la cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas,
blz.165 en 166
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización. Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la
Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 49.
La tradición oral en Grijota; Canciones, bailes e indumentaria. SKU: PGT129 Categoría: Libros y Publicaciones
Grijota pueblo con historia; Julián Gutiérrez Aparicio; 2004

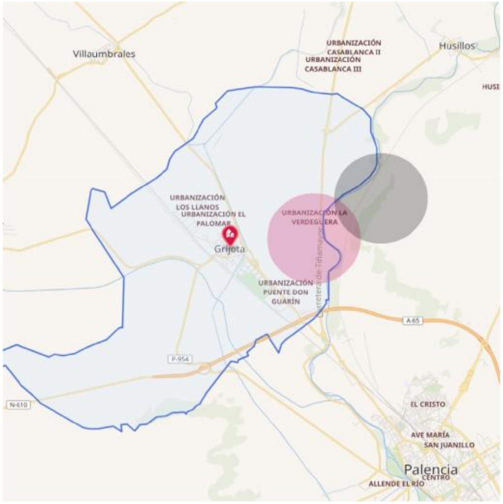

Blauwe lijn: Gemeentegrens van Grijota.

Roze cirkel: bestaande dorpskern. Hier woonden de meeste kolonisten die in het kader van de INC-ampliación grond toegewezen kregen.

Er werd geen nieuwe kolonistenwijk gebouwd.

Grijze cirkel: dorpsrand richting het irrigatiegebied van de *Laguna de la Nava de Campos*. Mogelijk bevonden zich hier enkele INC-gerelateerde erven of dienstgebouwen, maar **geen planmatige woningbouw**.

Algemeen
De INC-ampliación van Grijota (1970) betrof hoofdzakelijk **agrarische ingrepen** (irrigatie en herverkaveling) in het buitengebied. In tegenstelling tot klassieke *pueblos de colonización* manifesteert de kolonisatie zich hier in het landschap en niet in de architectuur.

Frómista

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Palencia	Tierra de Campos	Frómista	Frómista	locatie	748	1971 fase I 50 woningen	Manuel Jimenez Varea
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Bajo y Alto Carrion *ampliacion* Bezocht oktober 2025								

De provincie Palencia telt 4 pueblos de colonización, in de irrigatiegebieden 'Bajo y Alto Carrion' en 'Laguna de la Nava de Campos'. Ze liggen ten noorden van Palencia, te weten: Frómista (30 km), Villoldo (30 km), Cascón de la Nava (15 km) en Grijota (10 km), tussen haakjes de afstand tot Palencia. Frómista en Villoldo liggen minder dan 20 km. van elkaar, in het irrigatiegebied Bajo Y Alto Carrion. Frómista is bekend om de kerk (en ooit klooster) *San Martín de Tours*, deze werd in 1066 gesticht op initiatief van Muña Mayor, gravin van Castilië. Frómista lag op het **pelgrim pad naar Santiago de Compostella**, mede hierdoor werd het economische en cultureel belangrijk. Frómista is niet zou oud als Grijota, maar ook hier zijn wel vondsten uit de Romeinse tijd. Het is dus een oude al bestaande stad en de 'pueblo de colonización' Frómista is niet meer dan een uitbreidingswijk, met een 50 tal woningen, die we met moeite hebben kunnen lokaliseren op de kaart.

Er bestond een belangrijke joodse gemeenschap tot aan de expulsie in 1492. Een beroemdheid in de geschiedenis is het "milagro de la Forma" in 1453, een miraculeus verhaal dat de kerkelijke status en reputatie van de kerk/priorato versterkte. Frómista kreeg daardoor de bijnaam *Villa del Milagro*.

De bevolking is sterk afgenomen in de 20e eeuw, zoals in veel landelijke gebieden in Noord-Spanje. Traditioneel is landbouw belangrijk, vooral graan, en nog steeds, zie de foto's. *Pelgrims en toerisme*, mede door het Romaanse erfgoed, spelen nog steeds een belangrijke rol. Het is ook het eindpunt van een dagelijkse Camino-tocht, eind oktober is het erg druk met wandelaars.

De uitbreiding van Frómista in **1971** is de laatste actie in het kader van de pueblos de colonización projecten. Net als bij Villoldo is er vrijwel geen informatie over dit uitbreidingsproject te vinden. Wellicht ligt de kolonisatie-uitbreidingswijk van Frómista (ampliación, 1971) aan de oostrand van de dorpskern, tussen de bestaande bebouwing en de akkerlanden richting de P-434 en het Canal de Castilla (Ramal Norte). Het betreft geen nieuw pueblo de colonización, maar een functionele uitbreidingswijk in het kader van de modernisering van de irrigatiezone langs het Canal de Castilla (margen derecha). Zie ook de foto's onderaan de pagina.

De ampliacion' wordt wel genoemd in: PH 52; bij Lejeune, In Paisajes Culturales en la Extremadura Meridio-nal: una visión desde el Patrimonio (HAR2017-87225-P), coordinado por Vicente Méndez Hernin y Moisés Bazin de Huerta. Blz 80. Verder in Los Pueblos de colonización de la Cuenca del Duero: una aproximacion al

analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas, blz. 9 en in Anilisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización; Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 53. Alsook in https://www.boe.es/boe/dias/1971/07/02/pdfs/_A10881-10881.pdf en Anexo: Poblados del Instituto Nacional de Colonización.

Het Canal de Castilla gaat dwars door Frómista en heeft hier ook imponerende sluizen – net als in Grijota – zie de foto's. Dit kanaal was belangrijk voor irrigatie, landbouw en vervoer. In de officiële lijsten van het Instituto Nacional de Colonización (INC) wordt het project benoemd als: **"Frómista (ampliación); 1971 (Palencia)".** Onderzoeksliteratuur koppelt die *ampliación* expliciet aan Manuel Jiménez Varea, die in de latere INC-jaren vaker uitbreidingen en afrondingen realiseerde. Het past in een breder INC-patroon in Tierra de Campos / Palencia, net als **Villoldo, ampliación 1968,** en **Grijota, ampliación 1970**, ze zijn vaak gelieerd aan de irrigatie en modernisering van en rond het Canal de Castilla.

De staat verklaart op 2 juli 1971 de "zona regable del Canal de Castilla, al norte de Frómista (margen derecha)" tot zona de alto interés nacional. In het BOE (Decreto 1444/1971) staat expliciet dat het INC het bijbehorende Plan General de Colonización moet opstellen. Het definieert ook de begrenzing en een oppervlakte van 2.777 ha, waarvan 2.500 ha te irrigeren. De betrokken gemeenten Frómista, Población de Campos, Villovieco, Revenga de Campos, Amayuelas de Abajo/ Arriba, Piña de Campos en Amusco worden hier ook genoemd.

DECREET 1444/1971, van 3 juni, betreffende de verklaring van hoog nationaal belang van het irrigatie-gebied van het Kanaal van Castilië, ten noorden van Frómista (rechteroever van het kanaal), in de provincie Palencia.

Meer over dit decreet
Onder de maatregelen die zijn goedgekeurd bij Decreet 2755/1965, van 23 september, voor de economische en sociale ontwikkeling van Tierra de Campos, valt de versnelling van de irrigatiewerken van het systeem Carrión – Pisuerga, waarvan het irrigatiegebied van het Kanaal van Castilië ten noorden van Frómista (rechteroever) deel uitmaakt. In korte tijd startten de werken voor de aanvoer en primaire verdeling van irrigatiewater door de Confederación Hidrográfica del Duero. Het is noodzakelijk de bijkomende werken en werkzaamheden te voorzien die nodig zijn om de nieuwe exploitatie-eenheden in de zone van dienst te voorzien, en in het bijzonder die welke bijdragen aan de verbetering van het plattelands milieu en die collectief uitgevoerd moeten worden.

De transformatie naar irrigatie van dit gebied moet gepaard gaan met een verbetering van de structuur van de bestaande landbouwbedrijven en aangevuld worden met maatregelen die nodig zijn om de landbouwproductie te sturen op een wijze die gunstig inspeelt op de binnenlandse en buitenlandse vraag naar producten. Dit omvat tevens verbeteringen in de handels- en industrialisatiecycli. Hiervoor is het nodig de landbouwers te oriënteren en op te leiden, hun bedrijven te kapitaliseren door het vaststellen van overeenkomsten die het mogelijk maken het aanbod van producten af te stemmen op de vraag, via een reeks acties waarin verschillende instanties van het Ministerie van Landbouw en de Syndicale Organisatie kunnen optreden.

Om de bovengenoemde redenen wordt het passend geacht over te gaan tot de **verklaring van nationaal belang van de genoemde zone**, door nieuwe normen toe te passen die het optreden van de administratie verbeteren, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van de onmiskenbare voordelen die de irrigatie biedt.
Op voorstel van de minister van Landbouw en na beraadslaging van de Ministerraad in zijn vergadering van 28 mei 1971, werd bepaald:

Artikel 1.
In dit artikel wordt verklaard dat de kolonisatie van het irrigatiegebied van het Kanaal van Castilië, ten noorden van Frómista (rechteroever van het kanaal), in de provincie Palencia, van hoog nationaal belang is, overeenkomstig de tweede grondslag van de wet van 26 december 1939. De **afbakening van de zone** wordt gevormd door de gesloten en doorlopende lijn die begint bij de aanvang van het kanaal van Frómista op het Kanaal van Castilië, verder langs dit kanaal, de A-1-B-sloot, de rivier Ucieza, de beek Valdeprian, de A-1-9-sloot, opnieuw het kanaal van Frómista, de A-1-sloot, de beek Valdeamayuelas tot aan de kruising met het Kanaal van Castilië, en vervolgens dit kanaal stroomopwaarts tot aan het beginpunt. De aldus afgebakende zone heeft een oppervlakte van 2.777 hectare, waarvan 2.500 bruikbaar zijn voor irrigatie.
Ze omvat gedeelten van de gemeentelijke gebieden van **Frómista**, Población de Campos, Villovieco, Revenga de Campos, Amayuelas de Abajo, Amayuelas de Arriba, Piña de Campos en Amusco; allen in de provincie Palencia.

Artikel 2.
De goedkeuring en uitvoering van het bijbehorende Algemeen Kolonisatieplan, dat zal worden opgesteld door het Instituto Nacional de Colonización, zal plaatsvinden overeenkomstig de bepalingen van de wet van 21 april 1949, zoals gewijzigd bij de wet van 14 april 1962, betreffende kolonisatie en verdeling van eigendom in irrigatiezones.

Artikel 3.
Dit decreet treedt in werking op de dag van publicatie in het *Boletín Oficial del Estado*. Aldus bepaald per decreet, gegeven te Madrid op 3 juni 1971.

Aldus, namens Francisco Franco

De minister van Landbouw,
Tomás Allende y García-Baxter

ORDONNANTIE van 3 juni 1971

Wat dit inhoudt voor Frómista
De ingreep uit 1971 valt niet onder "nieuw dorp", maar onder uitbreiding/herordening (ampliación) in de context van de modernisering van de irrigatie rond het Canal de Castilla. Het BOE-decreet is de bestuurlijke basis om het Plan General de Colonización voor dit irrigatieblok te maken en vervolgens woningbouw, voorzieningen en civieltechnische werken te laten uitvoeren door (toen nog) INC en, na de zomer van 1971, IRYDA.

Bron: https://www.boe.es/boe/dias/1971/07/02/pdfs/A10881-10881.pdf

BRONNEN

LINKS
Zie ontwikkeling bevolking en bebouwing 1900 – 2020.
https://es.wikipedia.org/wiki/Fr%C3%B3mista
https://www.fromista.com/
https://svefromista.wordpress.com/fromista/
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Fr%C3%B3mista
https://rustytraveltrunk.com/fromista/
https://es.wikipedia.org/wiki/Fr%C3%B3mista?
https://www.senditur.com/es/poblacion/fromista
https://cvc.cervantes.es/artes/camino_santiago/sexta_etapa/fromista.htm
https://de.wikipedia.org/wiki/Canal_de_Castilla
https://www.ezquerro.eu/fromista/
https://www.terranostrum.es/turismo/un-paseo-por-fromista https://www.viajesyrutas.es/2015/03/fromista-canal-de-castilla.html https://cadenaser.com/castillayleon/2024/04/22/fromista-pueblo-magico-de-espana-radio-palencia https://www.elnortedecastilla.es/palencia/fromista-punto-confluencia-tres-caminos-20240705071605-nt.htmlhttps://www.fromista.com/index.php/municipio/historia

BEELD
Canal de Castilla:
https://grijota.es/multimedia/videos/
https://de.wikipedia.org/wiki/Canal_de_Castilla

LITERATUUR

BOE

Decreto 2173/1972, de 6 de julio, por el que se aprueba el Plan General de Colonización de la zona regable del Canal de
Castilla, al Norte de Frómista (margen derecha), en la provincia de Palencia.

Paisajes Culturales en la Extremadura Meridional: una visión desde el Patrimonio (HAR2017-87225-P), coordinado por
Vicente Méndez Hernán y Moisés Bazán de Huerta. Blz 80

Los Pueblos de colonización de la cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas,
blz.166 Plattegrond wijk – zie onderaan deze webpagina –

Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización. Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la
Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 53.

https://www.boe.es/boe/dias/1971/07/02/pdfs/A10881-10881.pdf;

https://cofradiasantelmofromista.es/images/documentacion/Historia-entre-trigales.pdf?

https://zaguan.unizar.es/record/101127/files/TESIS-2021-114.pdf

https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/2487403.pdf

Op basis van het INC zou de wijk in de rechterzone op de plattegrond rechts moeten liggen: westgrens dorp: rand van de bestaande bebouwing rond C. Francesa – C. la Plata – Av. del Ejército Español; oostgrens (landbouwzijde): open akkerland langs de P- 434; zuidgrens: strook richting Esclusa cuádruple del Canal de Castilla aansluiting op Canal de Castilla – Ramal Norte. Noordgrens: zone rond Arroyo de Cedrón (net buiten de kern). *De gele zone heeft ook een pueblo-achtige uitstraling, met een weegbrug e.d.*

Villoldo

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Palencia	Tierra de Campos	Villoldo	Villoldo	42°14′41″N 4°35′44″O	339	1968 fase I 25 woningen	Manuel Jimenez Varea
Stroomgebied: Regional del Noroeste Irrigatiegebied: Bajo y Alto Carrion *ampliacion* Bezocht oktober 2025								

De provincie Palencia telt 4 pueblos de colonización, in de irrigatiegebieden 'Bajo y Alto Carrion' en 'Laguna de la Nava de Campos'. Ze liggen ten noorden van Palencia, te weten: Frómista (30 km), Villoldo (30 km), Cascón de la Nava (15 km) en Grijota (10 km), tussen haakjes de afstand tot Palencia. Villoldo heeft historische wortels ver voor de kolonisatieprojecten: er zijn middeleeuwse vermeldingen ("Villa Voldo", "Villa Oldo", "Villa Libaldo") en er zijn archeologische sporen van Romeinse militaire activiteit in de regio. De parochiekerk van Villoldo is de Iglesia Parroquial de San Esteban. Deze kerk dateert oorspronkelijk uit de 16e eeuw. De uitbreidingswijk van Villoldo is wel meer herkenbaar als een pueblo de colonización dan Grijota of Fromista, met 25 woningen, een school, medische post en sportvoorzieningen. Maar het blijft een uitbreiding van het oorspronkelijke Villoldo waar ook de 16e – eeuwse kerk en het gemeentehuis staan.

In de officiële lijsten van het Instituto Nacional de Colonización (INC) staat "Frómista (ampliación); 1971 (Palencia)". Onderzoeksliteratuur koppelt die *ampliación* expliciet aan Manuel Jiménez Varea, die in de latere INC-jaren vaak uitbreidingen en afrondingen deed. Het past in een breder INC-patroon in Tierra de Campos / Palencia, net als Villoldo, ampliación 1968, en Grijota, ampliación 1970, vaak gelieerd aan irrigatie en modernisering rond het Canal de Castilla.

De pueblo de colonización Villoldo is een uitbreidingswijk van de bestaande stad Villoldo en is gescheiden door een doorgaande weg. In de oorspronkelijke stad vinden we de kerk, het gemeentehuis en een kroeg. Alsook een parking voor campers. De pueblo de colonización is niet erg indrukwekkend: kolonistenhuisjes en stadsboerderijen, een voetbalveld en zwembad. Opvallend is het 4-sterrenhotel in de uitbreidingswijk – wel vlakbij de weg – en een redelijk groot bejaardentehuis. Rondom een vlak landschap en veel korenvelden.

Frómista en Villoldo liggen minder dan 20 km van elkaar in het irrigatiegebied Bajo Y Alto Carrion. De uitbreiding van Villoldo dateert van 1968 (Frómista1971**).** Over de uitbreidingswijk in het kader van 'pueblo de colonización' is net als bij Fromista weinig informatie te vinden al wordt het wel genoemd in onder meer: PH 52; Lejeune; Los Pueblos de colonización de la Cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas, blz. 9; Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización; Luis Fernando Prieto Mochales; Tesis de la Universidad de Zaragoza, 2021. Blz. 53. Alsook in de Anexo: Poblados del Instituto Nacional de Colonización.

Enige informatie die er toe doet vinden we in de volgende twee resoluties:

Resolutie van het Instituto Nacional de Colonización waarbij de gunning bekend wordt gemaakt voor de "Bouw van **vijfentwintig woningen voor landarbeiders** in Villoldo, in de zone van de Bajo Carrión (Palencia)". Als resultaat van de openbare aanbesteding die werd aangekondigd in het *Boletín Oficial del Estado* (BOE) nummer 299 van 13 december 1968, voor de werken "Bouw van vijfentwintig woningen voor landarbeiders in Villoldo, in de zone van de Bajo Carrión (Palencia)", waarvan het bestek is vastgesteld op 10.179.399 peseta's, heeft deze Directie-Generaal op heden. De werken werden gegund aan Construcciones Topesán, S.L., voor een bedrag **van 9.368.939 peseta's,** hetgeen een korting inhoudt van 8,060% ten opzichte van het genoemde bestek.

EN

Resolutie van het Nationaal Instituut voor Kolonisatie, waarbij de gunning van de werken voor de **"Bouw van een school, een woning voor de onderwijzer, medische dependance en sportvoorzieningen in Villoldo** *(Palencia)".* bekend wordt gemaakt. Het resultaat is dat de openbare aanbesteding wordt aangekondigd in het *Boletín Oficial del Estado* nummer 249 van 17 oktober 1969, betreffende de werken voor de "Bouw van een school, een woning voor de onderwijzer, medische dependance en sportvoorzieningen in Villoldo (Palencia)"**,** waarvan het aanbestedingsbudget is vastgesteld op zes miljoen zevenendertigduizend driehonderd peseta's (6.037.300 peseta's). De Directie-Generaal heeft deze werken gegund aan de heer Mariano Pajares de la Granja voor het bedrag van vijf miljoen eenentachtigduizend vijfhonderdzevenennegentig peseta's (5.081.597 peseta's), hetgeen een korting inhoudt van 12,278 procent ten opzichte van het hierboven vermelde budget.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/Villoldo https://villoldo.es/municipio/historia/
https://pueblos.elnortedecastilla.es/palencia/camino_de_santiago/zona_centro/villoldo/datos.html
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Villoldo
https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Instituto_Nacional_de_Colonizaci%C3%B3n
Decreto 2173/1972, de 6 de julio, por el que se aprueba el Plan General de Colonización de la zona regable del Canal de Castilla, al Norte de Frómista (margen derecha), en la provincia de Palencia.
https://villoldo.es
https://www.infolaso.com/geografia/114-geografia-de-espana/1188-extension-geografica-de-los-municipios-de-palencia.html https://www.elnortedecastilla.es/palencia/aprobado-proyecto-eficiencia-energetica-comunidad-regantes-bajo-20240701220349-nt.html
https://www.escapadarural.com/que-hacer/villoldo
https://mapcarta.com/es/18554990https://palenciaturismo.es/visitar/localidades/villoldo
https://2ua.org/es/esp/cl/villoldo/mapa

BEELD
Canal de Castilla: https://grijota.es/multimedia/videos/

SOCIAL MEDIA
Villolda
https://www.youtube.com/watch?v=z5Gj_9XSy58
https://www.youtube.com/watch?v=z5Gj_9XSy58

LITERATUUR/ONDERZOEK
https://www.boe.es/boe/dias/1969/02/12/pdfs/A02194-02194.pdf
Los Pueblos de colonización de la cuenca del Duero: una aproximacion al analysis de sus formas, Antonio Alvaro Todesillas,
blz.166
Análisis y evaluacion del patrimonio de la arquitectura de colonización. Luis Fernando Prieto Mochales. Tesis de la
Universidad de Zaragoza, 2021. Blz.53

Omgeving Villoldo, grote graanakkers.
https://pueblosdecolonizacion.com/wp-content/uploads/ 2025/10/IMG_6941.mov

Guma

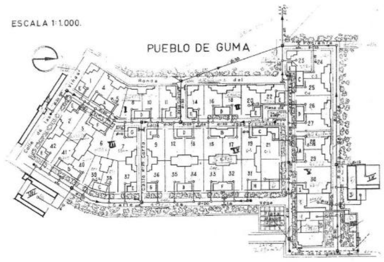

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2024	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Burgos	Ribera del Duero	La Vid y Barrios	Guma	41°38′26″N 3°30′56″O	37	1951 fase I 42 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Finca: La Vid Guma (Burgos-Aranda de Duero)								

In het wijngebied “Ribera del Duero” dat ten noordwesten van Madrid aan de rivier de Duero ligt, de rivier die bij Porto in zee uitmondt, bevinden zich 3 pueblos de colonización, te weten: San Bernardo (Valladolid), La Vid (Burgos) en Guma (Burgos). *Zie ook Los tres pueblos ribereños.* De provincie Burgos telt 2 pueblos de colonización, te weten: Guma en La Vid , beide ca 20 km ten oosten van Aranda de Duero.

Het «oude dorp Guma» was een gehucht dat behoorde tot het landgoed genaamd «La Vid y Guma» en bestond uit twee woonblokken, een kerk, een school, een oven, een stal, een opslagruimte met hooischuur, verschillende stallen, dertien wijnkelders en een wijnpers. In het toenmalige gehucht Guma woonden ongeveer 13 families die als pachters het land bewerkten, maar om verschillende redenen vertrokken ze geleidelijk naar andere dorpen in de omgeving.

Tijdens de jaren 1940 en 1950, als gevolg van Franco’s beleid met betrekking tot de bouw van stuwmeren en reservoirs, moesten veel dorpen onder water worden gezet. Om de bewoners onderdak te bieden, kocht het Instituto Nacional de Colonización het landgoed La Vid y Guma en bouwde eerst het dorp La Vid met 60 huizen, die alleen werden toegewezen aan kolonisten uit Linares del Arroyo dat onder water was gezet.

Later werd het huidige dorp Guma gebouwd met 42 huizen, die werden toegewezen aan kolonisten uit verschillende dorpen als Guadalajara, Cuenca, Segovia en Valladolid. Elke familie kreeg twee percelen om te bewerken. Tijdens de jaren 1960 en 1970, met de industrialisatie, verlieten veel families hun werk op het land en emigreerden ze naar de grote steden, zoals Madrid of Barcelona.

BRONNEN

LINKS
https://rutadelvinoriberadelduero.es/los-tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo/
https://es.wikipedia.org/wiki/Guma
https://www.wikidata.org/wiki/Q5889219#/media/File:MTN25-0376c1-2000-Langa_de_Duero.jpg (kaart)
https://rutadelvinoriberadelduero.es/directories/guma/
https://www.elcorreodeburgos.com/burgos/provincia/ribera/100110/121159/colonos-habitantes-fruto-politica-forzosa.html https://www.carreterasabandonadas.com/2020/04/los-pueblos-de-colonizacion-de-la-n-122.html
https://www.parroquiasantacatalina.com/don-carmelo.html
https://www.foro-ciudad.com/burgos/guma/

BLOG
https://arqytrad.bloespot.com/2009/07/los-colonos-de-euma.html

PODCAST
https://www.loquis.com/es/loquis/795687/Guma
https://www.spreaker.com/episode/tres-pueblos-riberenos-sureidos-de-la-colonizacion-en-el-sielo-xx-la-vid-euma-y-san-bernardo–45164297

LITERATUUR
https://www.researcheate.net/publication/311487104_Los_pueblos_de_colonizacion_de_la_Cuenca_del_Duero_una_aproximacion_al_analisis_de_sus_formas https://dialnet.unirioja.es/descarea/articulo/3082851.pdf

La Vid

autonome gemeenschap	provincie	comarca	gemeente	dorp	locatie	Inwoners 2020	startjaar en woningen	architect
Castilla y León	Burgos	Ribera del Duero	La Vid y Barrios	La Vid	41°37′55″N 3°29′28″O	109	1948 fase I 56 woningen	Jesus Ayuso Tejerizo
Stroomgebied: Regional del Noroeste Finca: La Vid Guma (Burgos-Aranda de Duero)								

De provincie Burgos telt 2 pueblos de colonización, te weten: Guma en La Vid, beide ca 20 km ten oosten van Aranda de Duero. In het wijngebied “Ribera del Duero” – dat ten noordwesten van Madrid aan de rivier de Duero ligt – bevinden zich 3 pueblos de colonización, te weten: San Bernardo (Valladolid), La Vid (Burgos) en Guma (Burgos). *Zie ook Los tres pueblos ribereños.*

Het dorp La Vid werd in de jaren 50 gebouwd om de bewoners van het oude dorp Linares del Arroyo met 530 inwoners (ca 10 km. ten zuidwesten in de provincie Segovia gelegen) te huisvesten. Dat dorp werd onder water gezet om de aanleg van het stuwmeer van Linares te realiseren. Het Instituto Nacional de Colonización was verantwoordelijk voor de bouw en gaf het de naam Colonia de Linares de La Vid (later La Vid genoemd), ter herinnering aan het verzonken dorp in Segovia. Aanvankelijk waren hier 56 kolonistenwoningen gepland.

Met een compensatie die “klein was”, verhuisden de meeste inwoners naar andere delen van Spanje zoals Madrid, Barcelona of Aranda de Duero. Maar 56 families besloten hun geluk te beproeven in La Vid, waar de regering 66 huizen te koop aanbood. Zes daarvan waren gereserveerd voor de dokter, ambachtslieden en twee herders. Om hun komst te stimuleren, bood het Instituto Nacional de Colonización hen een lening aan en daarnaast bood de staat elke familie 10 hectare irrigatieland, droogland en wijngaarden – op afbetaling – te koop aan. Iedereen kreeg hetzelfde, ongeacht hoeveel of hoe weinig ze in Linares hadden.

Vanuit het oosten wordt de bezoeker verwelkomd door een prachtige stenen brug om vervolgens de grote erfgoedschat van de Ribera del Duero te ontdekken: het Klooster van Santa María de la Vid. Opgericht in de 12e eeuw, tegenwoordig woont hier een gemeenschap van augustijnen. Het heeft een fascinerende bibliotheek met meer dan 150.000 boeken, waaronder waardevolle middeleeuwse manuscripten en een Koran uit 1134. Ook is er een vooraanstaand numismatisch museum met werken uit de Castiliaanse school, van Velázquez en Murillo, en een collectie van bijna 11.000 munten uit oude beschavingen.

DVD-box Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante, 2006-2008 :

Het nieuwe dorp is gesitueerd naast het klooster van de augustijner paters, waarvan de kloosterkerk wordt hergebruikt. De toegangsweg ontwikkelt het stedenbouwkundige tracé langs een van de zijden, aan de andere zijde de landbouwpercelen. De hoofdstraat is parallel hieraan aangelegd en wordt bepaald door twee lange rijen woningen. De uiteinden van deze straat sluiten de perspectieven af door de knik in de eindblok-ken, terwijl de dwarsstraten dit doen met de gevels van de bouwblokken. Langs de hoofdstraat worden kleine pleintjes ingevoegd die een ander ritme brengen dan het lineaire, strakke compositieschema van het geheel. Aan het einde – en niet bij de ingang van het dorp – verschijnt de plaza mayor, open van karakter en ruimtelijk en visueel verbonden met het klooster.

Als antwoord op het probleem waarmee de inwoners van **Linares del Arroyo (Segovia)** werden geconfronteerd nadat dit dorp was overstroomd door het stuwmeer met dezelfde naam in de rivier de Riaza, verwierf het Instituto Nacional de Colonización (Nationaal Instituut voor Kolonisatie) het landgoed genaamd **“La Vida y Guma”**, gelegen binnen de gemeentegrenzen van **La Vid y Barrios (Burgos)**.

Ligging

De **56 woningen voor kolonisten** die, samen met de bestaande gebouwen, de woningen voor ambachtslieden en de overige openbare gebouwen die in een afzonderlijk project worden beschreven, het dorp **La Vid** zullen vormen, worden gebouwd op een deel van het landgoed dat ligt tussen de linkeroever van de rivier de Duero en kilometerpunt 113 van de hoofdweg van Valladolid naar Soria.

Van alle beschikbare locaties is dit terrein het meest geschikt vanwege de nabijheid van bestaande verkeersverbindingen, de gunstige bouwkundige omstandigheden en de gezonde leefomgeving. Zoals vermeld ligt het langs de hoofdweg Valladolid – Soria, naast de brug over de Duero, die het terrein verbindt met het station La Vid aan de spoorlijn Valladolid – Ariza. Het terrein zal precies in het centrum komen te liggen van de agrarische activiteiten op het landgoed, zodra de geplande grote irrigatiewerken in het gebied zijn uitgevoerd.

Rapport van de Architectonische Dienst over het project voor 56 kolonistenwoningen in het nieuwe dorp La Vid (Burgos)

Op 17 september werd dit project teruggestuurd naar het Regionale Bureau voor het Duero - gebied om een reeks wijzigingen in de architectonische uitwerking aan te brengen. Het herziene stedenbouwkundige plan voor het dorp omvat minder straten, doordat de percelen in dubbele rijen zijn gegroepeerd. De straat die evenwijdig loopt aan de weg Valladolid – Soria blijkt echter door haar grote lengte (250 m) te smal en monotoon te zijn. Bovendien zijn de uitzichten vanaf het zuidoostelijke uiteinde van deze straat onvoldoende diepgaand bestudeerd. Deze problemen kunnen worden verholpen door de deze straat te verbreden tot 12 meter, bomen toe te voegen en de monotonie te doorbreken door de afstanden tussen de pleinen te verkorten en een punt te kiezen waar de straat kan worden verbreed en waar op de kruising met de haaks op de rivier lopende straat een kruis of een ander architectonisch element kan worden geplaatst.

BRONNEN

LINKS
https://es.wikipedia.org/wiki/La_Vid_(Burgos)
https://rutadelvinoriberadelduero.es/directories/la-vid/
https://rutadelvinoriberadelduero.es/los-tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo/
https://www.wikidata.org/wiki/Q5889219#/media/File:MTN25-0376c1-2000-Langa_de_Duero.jpg (kaart) https://www.carreterasabandonadas.com/2020/04/los-pueblos-de-colonizacion-de-la-n-122.html https://treparriscossantacatalina.wordpress.com/2018/02/21/la-colonizacion-el-vado-del-conde-y-el-lagar-de-isilla-20-01-18/ https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:La_Vid
https://nl.wikipedia.org/wiki/La_Vid_y_Barrios
https://www.elcorreodeburgos.com/burgos/provincia/ribera/241104/231680/vid-pueblo-surgio-inundacion-hoy-referente-turistico.html
https://cantaycamina.net/linares-de-la-vid-pueblo-ribereno-surgido-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx/
http://lavidburgos.clickturismo.es/
https://rutadelduero.es/etapas.php?ruta=piragua&etapa=35
https://www.elcorreodeburgos.com/burgos/provincia/ribera/240830/214632/vid-cumple-75-anos-cobijo-familias-sacrificaron-pantano-linares.html
https://elpais.com/elpais/2021/10/29/album/1635499048_385283.html
https://www.carreterasabandonadas.com/2020/04/los-pueblos-de-colonizacion-de-la-n-122.html
https://www.foro-ciudad.com/burgos/la-vid-y-barrios/

BEELD
Linares del Arroyo
https://cantaycamina.net/linares-de-la-vid-pueblo-ribereno-surgido-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx/
https://www.youtube.com/watch?v=XGHDhp_r9ss

PODCAST
https://www.spreaker.com/episode/tres-pueblos-riberenos-surgidos-de-la-colonizacion-en-el-siglo-xx-la-vid-guma-y-san-bernardo–45164297

LITERATUUR
DVD-BOX + 3 boeken: Itinerarios de Arquitectura | Caja Pueblos de Colonización.
Itinerarios de Arquitectura nº 05 | Pueblos de Colonización III: Ebro, Duero, Norte y Levante.
Leverancier: Fundación Arquitectura Contemporánea. Año 2006 – 2008.
LeJeune 2019: blz. 397 en 452
LeJeune 2021: blz. 185
https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3082851.pdf
https://www.researchgate.net/publication/311487104_Los_pueblos_de_colonizacion_de_la_Cuenca_del_Duero_una_aproximacion_al_analisis_de_sus_formas